

Džonas Ronaldas Ruelas TOLKINAS

HOBITAS,

ARBA TEN IR ATGAL

Apysaka-pasaka

Iš anglų kalbos vertė BRONĖ BALČIENĖ

VILNIUS „VYTURYS" 1985

I SKYRIUS

NEKVIESTI SVEČIAI

Giliai po žeme, oloje, gyveno hobitas. Ne kokioje bjaurioje, purvinoje, drėgnoje skylėje, kur iš sienų kyšo sliėkų uodegos ir tvyro pelėsių tvaikas, ir ne sausutėlaičiame smėlėtame urvelyje, kur nėra ant ko atsisėsti nei ko sukrimsti: tai buvo hobito ola, vadinasi, įtaisyta ištaigingai.

Durys buvo visiškai apskritos kaip laivo liukas, išdažytos žalia spalva, o pačiame vidury spindėjo varinė rankena. Durys vėrėsi į vidaus pusę, į holą, kuris buvo panašus į tunelį, irgi labai ištaigingą ir neprirūkusį; jo sienos buvo išmuštos paneliais, plytelių grindys išklotos kilimu, palei sienas pristatyta poliruotų kėdžių ir visur prikalinėta begalės kablių apsiaustams ir skrybėlėms — mat hobitas labai mėgo svečius. Tunelis vingiavo gilyn ir ėjo beveik po kalnu — po Kalva, kaip ją žmonės vadino per daugelį mylių aplinkui,— abiejose tunelio pusėse buvo daugybė nedidelių apskritų durelių. Hobitas nemėgo lakstyti laiptais: vonios, miegamieji, rūšiai, podėliai (begalės podėlių), rūbinės (jų irgi turėjo keletą), virtuvės, valgomieji buvo tame pačiame aukšte, ir visur patekdavai iš vieno koridoriaus. Geriausi kambariai įėjus buvo po kairei, nes tik jie turėjo langus — giliai kalvoje žibančius apskritus langelius su vaizdu į sodą ir pievas, kurios driekėsi pakalnėn ligi upės.

Čia gyveno labai pasiturintis hobitas, pavarde Beginsas. Beginsai gyveno Kalvos apylinkėse nuo neatmenamų laikų, ir žmonės juos didžiai gerbė ne tik todėl, kad jie buvo turtingi, bet ir dėl to, kad niekuomet nesivėlė į jokių nuotykius ir nebuvo iškretę ką netikėta: visada nė nesiteiravęs galėjai atspėti, ką kuris Beginsas pasakys vienu ar kitu klausimu. Tačiau šioje istorijoje papasakosime, kaip vienas hobitas iš Beginų šeimos vis dėlto įsipynė į nuotykių ir pasijuto bešnekas ir elgiąsis taip, kaip iš jo nebūtum galėjęs tikėtis.

Gal dėl to jis neteko kaimynų pagarbos, bet užtat igijo... beje, patys pamatysite, ar galų gale jis igijo ką nors, ar ne.

Mūsų hobito motušė... beje, o kas tas hobitas? Manyčiau, jog apie hobitus reikia papasakoti smulkiau, nes šiais laikais jie pasidarė didelė retenybė ir šalinasi Aukštaūgių Giminės, kaip jie vadina mus, žmones. Hobitai — nedidukai, žmogui maždaug iki pusės, ir mažesni už barzdočius nykštukus. Hobitai — bebarzdžiai. Jie neturi nieko stebuklinga, nebent geba greitai ir tylutėliai pranykti, kai išgirsta maknojant kokį didžiulį nevēkšlą kaip aš ir tu, nes tie nelyginant drambliai viską griauna aplinkui, kad net per mylią girdėti. Hobitai — storais pilveliais; jie rengiasi ryškiais drabužėliais (paprastai žaliais ir geltonais); batų nenešioja, nes jų kojos iš prigimties turi storus odinius padus ir apžėlusius tankiais šiltais rudais gauriukais, galvos irgi, bet jos būna garbanotos; hobitų rankos su ilgais mikliais tamsiais pirštais, veidai geraširdiški; jie juokiasi sodriai, tarytum iš pilvo (ypač po pietų, o pietauja jie dukart per dieną, jeigu pasiseka).

Taigi jūs dabar gana daug žinote apie juos, tad galiu pasakoti toliau. Kaip jau sakiau, mūsų hobito Bilbo Beginso motušė buvo garsioji Beladona Tuk, viena iš trijų puikiųjų Senojo Tuko dukterų. Senasis Tukas buvo galva tų hobitų, kurie gyveno Kitapus Upės — mažo upeliūkščio, tekančio pro Kalvą. Buvo šnekų, jog senų senovėje vienas iš Tuko protėvių paėmęs sau į žmonas elfę. Tai, be abejonės, kvailystė, bet visose Tukų kartose iš tikrųjų buvo kažko, kas nebūdinga hobitams: žiūrėk, koks nors Tukų klanu narys jau ir leidžiasi ieškoti nuotykių. Jie išnykdavo labai delikačiai, ir šeima dėdavosi to nepastebėjusi. Bet šis faktas bylojo, kad Tukų giminė ne tokia garbinga kaip Beginų, nors, be abejonės, jie buvo turtingesni.

Tiesa, nepasakysi, kad Beladona Tuk, ištekėjusi už pono Bango Beginso, butų kada nors ieškojusi nuotykių. Bangas, mūsų Bilbo tėvas, įrengė jai ištaigingą olą (iš dalies už jos pačios pinigų), puikesnės olos nebūtum radęs nei Po Kalva, nei Už Kalvos, nei Kitapus Upės, ir ten juodu gyveno iki savo amžiaus galo. Bet visai galimas daiktas, kad Bilbas, vienintelis jos sūnus, kuris kaip iš akies trauktas buvo panašus į savo garbųjį tėtųjį, paveldėjo iš Tukų giminės šiek tiek to keistumo, ir progai pasitaikius tai galėjo iškilti aikštėn. Tokios progos nebuvo labai ilgai: Bilbas Beginsas užaugo, sulaukė beveik penkiasdešimties metų. Jis ramiai sau gyveno puikiojoje hobitų oloje, kurią buvo įrengęs jo tėvas — ją aš smulkiai aprašiau skyriaus pradžioje,— ir atrodė, jog jis niekada nepajudės iš šios vietos. Bet proga ėmė ir pasitaikė: vieną gražų rytą, anais senais laikais, kai pasaulyje dar buvo mažiau triukšmo ir begalė žalumos, o hobitų gyveno kur kas daugiau ir jie klestėte klestėjo, Bilbas Beginsas po

pusryčių stovėjo tarpdury ir rūkė savo medinę pypkę, tokią ilgą, jog ji atrodė beveik siekianti gauruotas jo kojas (beje, dailiai sušukuotas),— pro šalį ėjo Gendalfas. Gendalfas! Jeigu jūs būtumėte girdėję bent ketvirtąją dalį to, ką aš esu apie jį girdėjęs, o aš tesu girdėjęs tik menką mažumą to, kas apie jį pasakojama, tai būtumėt pasirengęs išgirsti patį netikėčiausią nuotyki. Kur tik jis pasirodydavo, keisčiausios istorijos ir nuotyčiai pilte pasipildavo. Šiame krašte jis nebuvo lankęsis labai seniai, nuo to laiko, kai mirė jo bičiulis Senasis Tukas, todėl hobitai jau buvo net pamiršę, kaip jis atrodo. Jis buvo išvykęs Už Kalvos, Kitapus Upės, tvarkyti savo reikalų dar tada, kai visi jie buvo maži hobitukai.

Taigi tą rytą nieko nenujaučiantis Bilbas išvydo kažkokį senį su lazda rankoje. Ant galvos jis buvo užsidėjęs aukštą smailią mėlyną skrybėlę, apsigaubęs ilgu pilku apsiaustu, turėjo sidabru tviskantį šaliką, avėjo didžiuliais juodais batais. Net žemiau juosmens buvo nukarusi ilga balta barzda.

— Labas rytas! — tarė Bilbas. Rytas iš tikrųjų toks ir buvo: švietė skasti saulė, žaliavo žolė. Bet Gendalfas pažvelgė į jį iš po ilgų tankių antakių, kurie buvo prasikišę net pro keistosios jo skrybėlės kraštą.

— Ką jūs norite tuo pasakyti? — paklausė jis. — Gal jūs tik linkite man labo ryto? O gal tai reiškia, kad rytas jau yra puikus, noriu aš to ar nenoriu? O gal jūs pats ši rytą jaučiatės labai gerai? O gal, jūsų nuomone, ši rytą kiekvienas turi būti labai geras?

— Viską iš karto, — atsakė Bilbas. — Ir dar, kad tokį nuostabų rytą, ištaikius laisvą valandėlę, gera gryname ore išrūkyti pypkutę. Jeigu jus turite pypkę, sėskitės ir paragaukite mano tabako! Nėra kur skubėti, visa diena dar prieš akis!

Bilbas patogiai atsisėdo ant suolo palei duris, užsimetė koją ant kojos ir išpūtė gražų pilką dūmų kamuoliuką, kuris pakilo aukštai į orą ir nuplaukė tolyn Už Kalvos.

— Puiku! — pasakė Gendalfas. — Bet šįryt aš neturiu laiko pūsti dūmų kamuoliams. Dairausi, kas galėtų leisti į nuotyki, kurį jau esu sumanęs, bet ne taip lengva ką nors rasti.

— Kurgi ne — o dar mūsų krašte! Mes gyvename sau ramiai, tyliai, nuotykių nesivaikome. Per juos tik vienas vargas ir nemalonumai! Dar, ko gero, ir pietų gali pavėluoti! Nesuprantu, kas iš jų gero, — pasakė mūsų misteris Beginsas ir, užsikišęs pirštą už petnešos, vėl išpūtė dūmų kamuolį, dar didesnį negu pirma. Paskui išsitraukė iš dėžutės rytinį paštą ir ėmė skaityti laiškus, dėdamasis, jog nebepestebi senio. Jis nusprendė, kad svečias ne kažin kas, ir tikėjosi, kad tas patrauks savais keliais. Bet senis nė nemanė eiti. Stovėjo, pasirėmęs lazda, ir nė žodžio netardamas taip ilgai ir įdėmiai žiūrėjo į hobitą, jog Bilbas pasijuto kiek nepatogiai ir net mažumėlę supyko.

— Labo ryto! — pagaliau pasakė. — Nuotykių mes čia netrokštame, nuolankiai dėkoju! Pamėginkite paieškoti mėgėjų Už Kalvos arba Kitapus Upės.

Jis norėjo, kad svečias suprastų, jog pokalbis baigtas.

— Kiek daug reikšmių turi jūsų „labas rytas“, — tarė Gendalfas. — Dabar jūs pasakėte, kad norėtumėte manimi nusikratyti, kad rytas nebus labas, kol aš čia stovėsiu.

— Ką jūs, ką jūs, brangusis pone! Atleiskite, bet, rodos, aš nežinau jūsų vardo?

— Žinote, žinote, brangusis pone, o aš žinau jūsų, misterį Bilbai Beginsai. Jūs žinote mano vardą, nors ir pamiršote, kad čia aš ir esu. Aš esu Gendalfas, o Gendalfas — tai aš! Tik pamanykit, ko susilaukiau: Beladonos Tuk sūnus bando manęs atsilabinti, lyg aš būčiau koks sagų pardavėjas!

— Gendalfas! Dievuli mielas, Gendalfas! Ar ne tas pats klajojantis burtininkas, kuris kitados padovanojo Senajam Tukui porą stebuklingų deimanto sąsagų — jos pačios užsisėgdavo, o atsisėgdavo tik palieptos? Ar ne tas pats, kuris mokėjo per vaišes papasakoti tiek nuostabių istorijų apie slibinus ir goblinus, apie milžinus ir išvaduotas karalaites, arba kaip sekasi neturtingų našlių sūnams? Tas pats, kuris padarydavo tokius puošnius fejerverkus! Aš juos pamenu! Senasis Tukas taip mėgdavo juos rengti per jonines. Puikumėlis! Jie išlėkdavo į orą tarytum didžiulės ugninės lelijos ar žioveiniai, ar pupmedžiai ir kabodavo sutemų danguje visą vakarą!

Jūs turbūt jau pastebėjote, kad misteris Beginsas nebuvo toks proziškas, kaip atrodė, ir kad labai mėgo gėles.

— Dieve mano! — šnekėjo jis. — Nejaugi jūs tas pats Gendalfas, per kurio malonę pražuvo tiek romių mergaičių ir berniukų — išėjusių ieškoti nuotykių? Visokiausių nuotykių — nuo laipiojimo po medžius iki viešnagės pas elfus. Kiti laivais išplaukdavo į svečias šalis! Dievuli mano, kaip tada buvo įdo... aš norėjau pasakyti, kaip jūs tais laikais mokėdavot viską apversti aukštyn kojomis. Prašau atleisti, bet aš tikrai nemaniau, kad jūs vis dar burtininkaujate.

— O ką gi daugiau turėčiau veikti? — paklausė burtininkas. — Vis dėlto labai malonu, kad jūs šiek tiek mane prisiminate. Šiaip ar taip, jūs mielai prisiminate mano fejerverkus, vadinasi, jūs dar ne visai žuvs. Dėl jūsų senelio Tuko ir vargšės Beladonos aš padovanosiu jums tai, ko jūs mane prašėte.

— Prašau atleisti, bet aš nieko jūsų neprašiau!

— Ne, prašėte. Ir net du kartus prašėte. Atleisti. Aš jums atleidžiu. Dar daugiau: leisiu jums prisidėti prie savo nuotyčio. Man bus smagu ir jums gerai — o gal net ir naudinga, jeigu ištersit iki galo.

— Atsiprašau! Man kažkodėl nesinori tų nuotykių, labai ačiū. Gal kitąkart. Viso labo! Bet maloniai prašom užsukti arbatos, kada tik panorėsite! Kad ir rytoj? Ateikit rytoj! Iki pasimatymo!

Taręs šiuos žodžius, hobitas apsisuko ir nėrė pro savo apskritas dureles ir užsitrenkė, tik trinktelėjo nelabai garsiai, kad nepasirodytų nemandagus. Šiaip ar taip, burtininkas yra burtininkas.

— Kurių galų aš pasikviečiau jį arbatos! — atsiduso, vienas sau eidamas į podėlį. Tiesa, jis buvo ką tik pavalgęs pusryčius, bet po tokio susijaudinimo negi pakenks porėlę pyragaičių ir gurkšnelis ko nors stipresnio.

O Gendalfas dar ilgai stovėjo už durų ir tyliai juokėsi. Paskui priėjo arčiau ir savo lazdos smaigaliu ant gražiųjų žaliųjų hobito durų nubraižė kažkokį ženklą. Tik tada nužingsniavo šalin, o Bilbas į tą laiką kaip tik baigė valgyti antrąjį pyragaitį ir džiaugėsi laimingai išvengęs nuotykių.

Kitą dieną jis visai užmiršo Gendalfą. Jo atmintis buvo nelabai kokia, todėl jis viską žymėdavosi reikalų knygelėje, pavyzdžiui: „Gendalfas, arbata, trečiadienis“. Bet vakar jis buvo toks susijaudinęs, jog nieko neužsirašė.

Kai atėjo metas gerti arbatą, kažkas smarkiai trūktelėjo durų skambutį, ir Bilbas viską prisiminė! Jis puolė į virtuvę užkaisti arbatinuko, padėjo ant stalo dar vieną puoduką ir lėkštutę, porą pyragaičių ir tik tada nubėgo prie durų.

Jau norėjo pasakyti: „Atsiprašau, kad priverčiau jus taip ilgai laukti!“ — bet staiga pamatė, jog prie durų stovi visai ne Gendalfas. Tai buvo nykštukas su ilga mėlyna barzda, užkišta už auksinio diržo, ir šviesiomis akimis, kurios spindėjo iš po tamsiai žalio gobtuvo. Vos tik durys atsivėrė, jis šmurkštelėjo į vidų, lyg jo kas būtų čia laukęs.

Pasikabinęs apsiaustą su gobtuvu ant artimiausio kabliuko, žemai nusilenkė ir tarė:

— Dvalinas, jūsų paslaugoms!

— Bilbas Beginas —jūsų! — atsakė hobitas, taip nustebeš, kad nieko daugiau nebeklausė. Kai ilgiau tylėti pasidarė nebeapatogu, pridūrė:— Aš kaip tik tasiausi gerti arbatą, gal ir jūs prisidėtumėt?

Kvietimas nuskambėjo kiek šaltokai, bet jam atrodė, jog gana nuoširdžiai. O kažin ką jūs darytumėt, jeigu kažkoks nykštukas nekviestas ateitų į jūsų namus ir lyg niekur nieko pasikabintų prieškambarėje savo apsiaustą?

Už stalo jie neilgai tesėdėjo, buvo pradėję valgyti vos po trečią pyragaitį, kai staiga vėl suskambo durų skambutis, ir net garsiau negu pirma.

— Atsiprašau! —tarė hobitas ir nuskubėjo prie durų.

— Pagaliau štai ir jūs! —šitaip jis norėjo dabar pasitikti Gendalfą. Bet už durų vėl stovėjo ne Gendalfas. Tai buvo senas senutėlis nykštukas su balta barzda ir skaisčiai raudonu gobtuvu. Jis taip pat šmurkštelėjo vidun, vos tik durys prasivėrė, lyg jį būtų kas kvietęs.

— Matau, mūsiškiai jau renkasi,— pasakė jis, metęs žvilgsnį į kabantį žalią Dvalino gobtuvą. Savo raudonąjį jis pasikabino šalia ir pridėjęs ranką prie širdies tarė:

— Balinas, jūsų paslaugoms!

— Dėkoju! —atsakė visiškai apstulbę Bilbas.

Žinoma, jis ne visai pataikė atsakyti, bet jį išmušė iš vėžių žodžiai „mūsiškiai jau renkasi“. Jam patikdavo laukti svečių, bet tų, kuriuos pats pasikviesdavo. Jį nusmelkė siaubinga mintis, kad gali pritrūkti pyragaičių, ir tada jam pačiam — kaip šeimininkas jis žinojo savo pareigą ir būtų galą gavęs, bet ją įvykdęs,— teks apsieiti be jų.

— Prašom į vidų gerti arbatos! —vargais negalais ištarė, vos atgaudamas kvapą.

— Man labiau patiktų stiklinaitė alaus, malonusis pone, jeigu jums nebūtų labai sunku,— pasakė baltabarzdis Balinas.— bet neatsisakyčiau ir pyragaičio — su razinomis, jeigu kartais turėtumėt.

— Kiek tik norite! — pats savimi stebėdamasis, atsakė Bilbas. Netrukus, vis dar stebėdamasis savimi, jis nulėkė į rūšį, prileido pintą alaus, dar užsuko į podėlį ir atnešė du gražius apskritučius pyragaičius su razinomis, kuriuos buvo išsikepęs, norėdamas suvalgyti kokį kąsnelį po vakarienės.

Kai jis grįžo į valgomąjį, Balinas ir Dvalinas šnekėjosi už stalo kaip seni draugai (iš tikrųjų juodu buvo broliai). Vos spėjo Bilbas pastatyti ant stalo stiklinaitę alaus ir pyragaičius, skambutis vėl sugriaudėjo — paskui dar sykį.

„Dabar jau tikriausiai Gendalfas“,— pagalvojo Bilbas, pukšėdamas koridoriumi. Kur tau! Tai buvo dar du nykštukai, abu su mėlynais gobtuvais, sidabro diržais ir geltonomis barzdomis; abu nešėsi po krepšį su įrankiais ir po kastuvą. Juodu irgi mikliai išsprūdo pro praviras duris — Bilbas jau nebenustebo.

— Kuo galėčiau būti naudingas, garbieji nykštukai? — pasiteiravo jis.

— Kilis, jūsų paslaugoms! —atsakė vienas.

— Ir Filis! — pridūrė kitas.

Abu nusitraukė nuo galvos savo mėlynus gobtuvus ir žemai nusilenkė.

— Jūsų ir jūsų giminių paslaugoms! — atsakė Bilbas, šikart atsiminęs mandagų atsakymą.

— Matau, Dvalinas su Balinu jau čia,— tarė Kilis.— Prisdėkim ir mes prie būrio!

„Prie būrio,— pagalvojo misteris Bilbas.— Kažkodėl man nemalonu tai girdėti. Gal geriau atsisėsiu valandžiukę, nusiraminsiu ir atsigersiu arbatos.“

Vos tik jis prigludo kamputyje ir gurkštelėjo gurkšnelį arbatos — ketvertas nykštukų tuo tarpu susėdė aplink stalą šnekėjosi apie rūdynus ir auksą, klastinguosius goblinus ir slibinų piktadarybes ir apie daugelį kitų dalykų, kurių jis nesuprato, bet ir nenorėjo suprasti, nes jie iš tolo atsidavė nuotykiams,— staiga — din din din din! — vėl garsiai suskambo varpelis, lyg koks išdykęs hobitukas būtų mėginęs jį nutraukti.

— Dar kažkas atėjo! — sumirkčiojo Bilbas.

— Dar kokie keturi, sprendžiant iš garso,— pasakė Filis.— Beje, mes juos būsime matę — iš paskos sekė visas ketvertas.

Vargšelis mažasis hobitas sudribo ant kėdės prieškambarėje, susiėmė už galvos, nesuprasdamas, kas čia dedasi, kas čia dar bus,— nejaugi jie visi pasiliks vakarienės? Staiga vėl nuaidėjo skambutis, dar garsiau negu pirma, ir jis šoko prie durų. Svečių buvo jau nebe keturi, o penki. Kol jis dėsė prieškambarėje, atėjo dar vienas. Vos Bilbas pasuko durų rankeną, svečiai tuoj sugužėjo į vidų, ir vienas po kito ėmė lankstyti bei kartoti: „Jūsų paslaugoms!“ Jie buvo vardu Doris, Noris, Oris, Oinas ir Gloinas. Netrukus pilkas, rudas, baltas ir du violetiniai gobtuvai jau kabėjo ant kablų, o jie patys, susikišę savo plačias rankas už aukso ir sidabro diržų, žingsniavo į valgomąjį prie visų. Dabar jų iš tikrųjų pasidarė visas būrys. Vieni prašė elio, kiti— porterio, dar kažkas norėjo kavos ir visi — pyragaičių. Hobitas visai nusilakstė nuo kojų.

Ant ugnies dar nebuvo užviręs didžiulis kavinukas, o nykštukai, suvalgę visus pyragaičius, ėmėsi miežinių paplotėlių, tada staiga pasigirdo jau nebe skambutis, o garsus beldimas. Visa smūgių kruša pasipylė į gražiasias žaliašias hobito duris. Kažkas pyškino į jas lazda!

Bilbas galvotrūkčiais pasileido koridorium, labai supykęs ir visiškai sudirgęs — tokios absurdiškos trečiadienio arbatos kaip gyvas neatsiminė! Jis smarkiai patraukė duris į save — ir visi stovėję už slenksčio sugriuvo į vidų vienas ant kito. Dar būta nykštukų, visas ketvertas! O už jų, lazda pasirėmęs, stovėjo Gendalfas ir kvatojosi. Jis kaip reikiant išrantė lazdos smaigaliu gražiasias duris; tačiau buvo dingęs ir paslaptinęs ženklas, kurį išbraižė vakar rytą.

— Atsargiau! Atsargiau! — tarė jis.— Visai nepanašu į jus, Bilbai, verčiate bičiulius laukti už slenksčio, o paskui durys tik — pykšt, pokšt! — ima ir atsidaro. Leiskite man pristatyti Bifurą, Bofurą, Bomburą ir, atkreipkite dėmesį, Toriną!

— Jūsų paslaugoms! — sustoję į eilutę, pasakė Bifuras, Bofuras ir Bomburas. Jie pasikabino du geltonus apsiaustus, vieną šviesiai žalią ir dar vieną žydrą su ilgu sidabrinu spurgu. Pastarasis priklausė Torinui, labai žymiam nykštukui; jis buvo ne kas kitas, kaip pats garsusis Torinas Oukensildas, be to, baisiai nepatenkintas, kad teko išsitiesti prie slenksčio, čia dar ant jo užvirto Bifuras, Bofuras ir Bomburas, o reikia pasakyti, tas Bomburas buvo nežmoniškai sunkus ir storas. Todėl dabar Torinas laikėsi labai išdidžiai ir nesiūlė jokių savo paslaugų, bet vargšas misteris Beginsas ėmė taip karštai atsiprašinėti, kad galų gale ir jis sumurmėjo: „Nieko, nieko, prašom nesijaudinti!“ — ir nustojo raukytis.

— Štai mes ir susirinkome! — pasakė Gendalfas, nužvelgęs trylika ant sienos sukabintų apsiaustų — puikių išėiginių atsgastomų apsiaustų — ir savo skrybėlę.— Linksma draugijėlė! Tikiuosi, ir pavėlavusiems atsiras ko nors pavalgyti ir išgerti? Kas čia? Arbata! Nuolankiai dėkoju! Man geriau raudonojo vyno.

— Ir man,— paprašė Torinas.

— Dar aviečių uogienės ir obuolių pyrago,— paprašė Bifuras.

— Ir pyragėlių su mėsa, ir sūrio,— pridūrė Bofuras.— Ir pyragiukų su kiauliena, ir mišrainės,— užsiprašė Bomburas.

— Ir kuo daugiau pyragaičių, ir elio, ir kavos, jeigu galima,— šaukė iš valgomojo kiti nykštukai.

— Dar, būkite toks geras, atneškite kiaušinių! — šuktelėjo Gendalfas įkandin hobitui, jau einančiam į podėlį.— Ir dar paimkite šaltą viščiuką ir marinuotų agurkų!

„Atrodo, kad jis ne prasčiau už mane žino mano atsargas!“ — pamanė misteris Beginsas, kuris jau visai neteko galvos ir pradėjo bijoti, ar nebus jo užgriuvęs pats bjauriausias nuotykis, koks tik gali būti. Kol jis sunešė valgius ir gėrimus, kol surinko peilius, šakutes, stiklus, lėkštes ir šaukštus ir sukrovė ant didžiulių padėklų, visas supluko, sušilo ir įpyko.

— Kad jie paspringtų, šitie nykštukai! — pasakė garsiai.— Patys negali nė piršto pajudinti!

Ir ką jūs manot! Balinas su Dvalinu jau ir čia, o už jų Filis ir Kilis stovi. Nespėjo Bilbas žodžio pasakyti, o jie čiupo padėklus, iš svetainės atnešė porą mažų stalelių ir vėl padengė visiems valgomajame.

Gendalfas sėdėjo galustalėje, aplinkui visi trylika nykštukų, o Bilbas prisiglaudęs ant suolo prie židinio graužė sausainiuką (jo apetitas visai išgaravo) ir bandė dėtis, jog nieko ypatinga neatsitiko ir su

nuotykliais šis vakaras neturi nieko bendra. Nykštukai vis valgė ir valgė, šnekėjosi ir šnekėjosi, o laikas bėgo. Pagaliau jie pasitraukė nuo stalo ir Bilbas pasikėlė nukraustyti stiklų ir lėkščių.

— Tikiuosi, jūs visi pasiliksime vakarienės? — pasakė jis kuo mandagiausiai, kuo atsainiausiu tonu.

— Žinoma! — atsakė Torinas.— Ir po vakarienės pasiliksime. Kalba bus ilga. Tik pirma dar pamuzikuosime. O dabar susitvarkom!

Dvylika nykštukų — Torinas buvo per daug svarbus asmuo ir toliau šnekėjosi su Gendalfu — visi kaip vienas pašoko ant kojų ir kaipmat viską nurinko nuo stalo. Kai jie be jokių padėklų patraukė virtuvėn kiekvienas ant ištiestos rankos nešdamas šūsnį lėkščių, o ant viršaus dar pastatę po butelį, vargšelis hobitas lakstė aplinkui, beveik cypdamas iš baimės:

— Tik prašom atsargiau! Nesirūpinkit, aš geriau pats! Bet nykštukai, užuot atsakę, uždainavo:

*Skaldykit lėkštes ir stiklines!
Laužykit viską, kas tik paklius!
Bilbas juk šito negali pakešt —
Tratinkit butelius į žarsteklius!*

*Plėšykit staltieses, purvinkit jas!
Pilkite pieną jam ant grindų!
Mėtykit kaulus ir šakutes!
Laistykit kilimus vaisių vynu!*

*Taurės, puodukai — valio, katilan!
Grūskit, maišykit juos ilga lazda!
O kai pabaigsit viską grumzdent,
Verskit svetainėn košę tada!*

*Viską darykim, ko Bilbas nenori!
Tik sutvarkykim viską padoriai!*

Nieko iš tų žadėtų baisybių jie, žinoma, nepadarė. Akimirksniu viską suplovė, išvalė ir sudėstė į vietas, hobitas tik sukinėjosi vidury virtuvės, bandydamas sužiūrėti, ką jie daro. Grįžę atgal, rado Toriną susikėlusį kojas ant židinio grotelių ir rūkantį pypkę. Jis leido neregėto didumo dūmų ratilus, o tie skrido, kur jis jiems liepė,— į kaminą, už laikrodžio ant židinio, po stalu arba sukdavosi iki lubų. Bet kad ir kur jis pūsdavo dūmus, Gendalfas pasirodydavo esąs miklesnis. Pūkšt! — iš savo trumpos molinės pypkutės paleidžia nedidelį dūmų ratiliuką, o tas kiaurai pralekia pro Torino ratilą. Tada Gendolfo ratiliukas pažaliuodavo, grįždavo atgal ir imdavo sklandyti jam virš galvos. Tų ratiliukų jau susirinko visas debesis, ir priblandoje jis atrodė labai paslaptingas kaip tikras burtininkas. Bilbas stovėjo ir grožėjosi: jis ir pats mėgo leisti dūmų ratiliukus, bet dabar rauda, prisiminęs, kaip vakar rytą didžiavosi savo dūmų kamuoliukais, kuriuos vėjas nešė net Už Kalvos.

— O dabar pamuzikuosime!—pasakė Torinas.— Atsineškite instrumentus!

Kilis ir Filis nubėgo ir atsinešė smuikelius, Doris, Noris ir Oris iš užančių išsitraukė fleitas, Bomburas iš prieškambario atsibogino būgną, Bifuras ir Bofuras taip pat išėjo ir grįžo su klarnetais, kuriuos nusirengdami buvo pastatę kampe su lazdelėmis. Dvalinas ir Balinas kartu pasakė: „Atleiskite, savąjį aš pamiršau prieškambaryje!“

— Atneškite kartu ir manąjį,— paprašė Torinas.

Jie atsitempė dvi violas beveik tokio pat didumo kaip jie patys ir Torino arfą, įvyniotą į žalią audeklą. Arfa buvo puiki, auksinė, ir kai Torinas užgavo jos stygas, pasiliejo melodija, tokia netikėta ir švelni, kad Bilbas užmiršo viską pasaulyje ir svajonėse nuskrido į paslaptingas šalis, kur švietė įstabus mėnulis, toli toli už Upės ir dar toliau nuo savo olos Po Kalva.

Pro mažą langelį, kuris vėrėsi į Kalvos pusę, kambarin sklido tamsa, židinyje baigė degti ugnis — buvo balandžio mėnuo — o jie grojo ir grojo, ir ant sienos svyravo Gendolfo barzdos šešėlis.

Tamsa pasklido po visą kambarį, židinys užgeso, šešėliai išnyko, o nykštukai vis tebegrojo. Ir staiga vienas, paskui jį ir kitas dusliai uždainavo paslaptinę nykštukų dainą, kuri senovėje skambėdavo jų būstų glūdumoj. Štai tos dainos ištrauka, jeigu tik žodžiai be muzikos gali panėšėti į dainą:

*Toli už miglotų kalnų atšiaurių
Į požemius, urvus, tarpeklius niūrius
Išvykstame auštant užburtojo aukso,
Taip slėpto giliai ir toli nuo žmonių.*

*Nagingi nykštukai—senovėje jie
Taukšėjo plaktukais pernakt iš peties.
Giliai urvuose paslaptinga šviesa
Iš menių erdvių nepaliaudavo pliekst.*

*Senovės karaliams ir elfams tingiems
Jie krovė turtus, nuostabiausius išties,
Ir nukalė kardą, gyvenimo vertą,
O rankeną išpuošė aukso žvaigždėm.*

*Sidabro jie vėrinius nerdavo taip,
Kad jų pavydėdavo dievo skliautai,—
Karūnos žvaigždėtos lyg šaltos kometos,
Lyg saulė ir mėnuo, kur žėri aukštai.*

*Toli už miglotų kalnų atšiaurių
Į požemius, urvus, tarpeklius niūrius
Išvykstame auštant užburtojo aukso,
Senolių turėto ir prarasto jų.*

*Taures jie išraižę ploniausia gija
Ir arias — o žmonės nebent tik svaja
Aplanko vietas, kur dainavo dainas
Nykštukų gausi ir darni draugija.*

*Viršūnėje Kalno šniokštavo giria,
Ir vėjai dejavo nakties tamsoje.
Ugnis suvaitojo, liepsna suliepsnojo
Kaip fakelai medžiai žioravo gaisre.*

*Tada suskambėjo varpai slėnyje,
Ir žmonės pamatė aukštai danguje
Baisesnę už ugnį rūstybės bedugnę —
Liepsnojo jų miestas klaikioj ugnyje.*

*Pabūgo nykštukai siaubūno baisaus —
Net mėnuo užtemo, mirtis ėmė siaust —
Į Kalno gelmes jie subėgo, menes,
Kur niekas ir niekad jau jų nepagaus.*

*Toli už miglotų kalnų atšiaurių
Į požemius, urvus, tarpeklius niūrius
Išvykstame auštant užburtojo aukso
Atimti iš priešų ir arfų skambių.*

Jie dainavo, o hobitas juto, kaip jo širdy įsiliepsnoja meilė visiems nuostabiems daiktams, kuriuos yra sukūrę burtai ir auksinių rankų menas, ta meilė buvo nuožmi ir pavydulinga — tokia aistra dega visų nykštukų širdys. Jo sieloje sukruoto kažkas tukiška, jis panorio nukeliauti į tuos didžiulius kalnus, išgirsti šniokščiant pušis ir krioklius, įsigauti į olas, o vietoje lazdelės nešiotis kalaviją. Jis pažvelgė pro langą. Juodame nakties danguje virš medžių žėrėjo žvaigždės. Jis pagalvojo apie giliuose požemiuose spindinčius nykštukų brangakmenius. Staiga miške Kitapus Upės pliūptelėjo į dangų liepsna — matyt, kas nors užkūrė laužą,— ir Bilbui pasirodė, kad ramia jų Kalvą užplūdo slibinai grobikai ir viską tuoj paleis pelenais. Jis krūptelėjo ir tuoj pat vėl pavirto paprasčiausiu misteriu Beginsu iš Begendo, kur Po Kalva.

Jis drebėdamas atsistojo. Nebežinojo, ar paprasčiausiai atnešti lempą, ar dėtis jos einančiam, o pačiam įlįsti i rūšį, pasislėpti tarp alaus statinaičių ir nesirodyti tol, kol nykštukai išeis. Staiga jis pastebėjo, kad muzika ir dainos nutilusios, o nykštukai žiuri į jį — patamsyje žiba jų akys.

— Kur jūs dabar? — paklausė Torinas tokiu tonu, kad buvo aišku, jog jis atspėjo hobito ketinimus.

— Gal galėčiau uždegti lempą? — baikščiai paklausė Bilbas.

— Mums gerai ir tamsoje,— atsakė nykštukai.— Juodiems darbams tamsa netrukdo! Iki aušros dar daug laiko.

— Taip, taip, žinoma! — pasakė Bilbas ir greit atsėdėjo, tačiau skubėdamas pataikė ne ant suoliuko, o ant židinio grotelių, barkštelėjo virsdamas žarsteklis ir semtuvas.

— Ša! — pasakė Gendalfas.— Tegu kalba Torinas. Savo kalbą Torinas pradėjo šitaip:

— Burtininke Gendalfai, nykštukai ir jūs, misteriai Beginsai! Mes visi susirinkome mūsų bičiulio ir mūsų sąmokslų bendrininko, puikiausio ir drąsiausio hobito namuose — tegu niekad nė plaukas nenukrinta nuo jo kojų! Tegu bus pagarbintas jo vynas ir elis!

Jis atsikvėpė, kaip ir dera, leisdamas hobotui tarti kelis mandagius žodžius, bet vargšas Bilbas Beginsas nesuprato jo pagyrimų; jis tik sukrutino lūpas lyg protestuodamas, kad jį pavadino „drąsiausiu“, o dar blogiau „sąmokslų bendrininku“, tačiau buvo taip susijaudinęs, jog neįstengė ištartti nė garso. Todėl Torinas kalbėjo toliau:

— Mes susirinkome, idant aptartume savo planus ir priemones, savo taktiką ir ketinimus. Labai greitai, dar neišaušus, iškeliausime į tolimą kelią, į kelionę, iš kurios kai kas, ko gero, net visi (išskyrus mūsų bičiulį ir patarėją išmintingąjį burtininką Gendalfą) gali ir nebegrįžti. Atėjo iškilminga valanda. Mūsų tikslai, manau, visiems gerai žinomi. Tik gerbiamam misteriumi Beginsui ir gal vienam kitam iš jaunesniųjų nykštukų,— manau, nesuklysiu pasakęs, jog, pavyzdžiui, Kiliui ir Filiui,— situacija gali pasirodyti šiek tiek reikalinga paaiškinimui.

Toks buvo Torino stilius. Juk jis buvo didžiai svarbus asmuo. Jeigu jo niekas nepertraukdavo, jis galėdavo šnekėti tol, kol visai užkimdavo, bet taip ir nepasakydavo nieko naujo. Dabar jį labai šiurkščiai pertraukė — vargšas Bilbas nebeištvėrė. Išgirdęs, kad „gali ir nebegrįžti“, jis nebeišstengė suvaldyti galugerkyje įstrigusio riksmo, ir tas išsiveržė lauk, verdamas ausį lyg išlekiančio iš tunelio garvežio švilpukas. Nykštukai pašoko iš vietos, net stalas apvirto. Gendalfas stebuklingos savo lazdos smaigalyje užriebė mėlyną liepsną, šviesa sumirgėjo, ir visi pamatė, jog vargšelis mažasis hobitas klūpo parpuolęs ant kilimėlio prie židinio ir kreta nelyginant drebutis, toks susigraudinęs. Staiga jis kniūpsčiaus sudribo ant grindų, šaukdamas ir aimanuodamas: „Žaibas nutrenkė! Žaibas nutrenkė!“ Dar ilgai jie negalėjo su juo susišnekėti. Nykštukai nunešė jį ir paguldė svetainėje ant sofos, toliau iš akių, padėjo šalia stiklą vyno, o patys vėl grįžo prie savo juodų darbų.

— Dirglus vyrukas,— pasakė Gendalfas, kai visi vėl susėdėjo į savo vietas.— Linkęs į keistus priepuolius, bet vienas iš pačių geriausių, iš pačių geriausių — piktas kaip slibinas, kai jam primini uodegą.

Jeigu jums kada nors yra tekę matyti slibiną su priminta uodega, jūs tikrai suprasite, jog čia tik poetiškas palyginimas, kuris tinka, kalbant apie kiekvieną hobotą, net apie Senojo Tuko prosenelį — dėdę Maurojantį Bulių, kuris buvo toks stambus (palyginti su kitais hobotais), jog galėdavo jodinėti ant žirgo. Tai jis kaip vėtra užgriuvo goblinų iš Mauntgremono kariuomenę ir Žaliųjų Laukų Mūšyje nukirto jų karaliui Golfimbuliui galvą paprasčiausia medine lazda. Galva nulėkė oru kokį šimtą jardų ir pataikė tiesiai į triušio urvą; taigi ir mūšis buvo laimėtas, ir išrastas golfas.

Tuo tarpu išlepeš Maurojančio Buliaus palikuonis svetainėje baigė atsikvošėti. Pagulėjęs ir gurkštelėjęs vyno, jis atsargiai pritykino prie valgomųjų durų. Kalbėjo Gloinas, ir šit ką Bilbas išgirdo:

— Hm! — ar koks kitas niekinamas jaustukas.— Manote, jis tinka? Gerai Gendalfui sakyti, koks jis pašėlęs, bet jeigu jis nors vieną kartą ne laiku sudirgęs taip suriks, išbudins slibiną su visais giminaičiais,— tada mes pražuve! Man regis, kad jis rėkia daugiau iš baimės, o ne iš piktumo! Iš teisybės, jeigu ant durų nebūtų buvę ženklų, būčiau pamanęs ne čia pataikęs. Kai tik pamačiau, kaip tas storulis šokinėja ir pūkščia ant slenksčio, iš karto suabejojau. Jis man labiau panašus į bakalėjininką negu į plėšiką.

Čia misteris Beginsas paspaudė rankeną ir įėjo į vidų. Tūkų giminė vėl paėmė viršų. Jis staiga pasijuto galįs apsieiti be lovos ir be pusryčių, kad tik visi manytų, koks jis pašėlęs. Jis ir iš tikrųjų įsiuto, išgirdęs Gloiną sakant — „kaip tas storulis šokinėja ir pūkščia ant slenksčio“. Vėliau jo esybės beginsiškoji pusė dažnai gailėdavosi šio neapgalvoto poelgio, ir jis sau priekaištaudavo: „Bilbai, tu tikras mulkis, tu pats gera valia įlindai kur nereikia!“

— Prašau atleisti,— pasakė jis,— aš netyčia išgirdau jūsų žodžius. Aš nenoriu dėtis suprantas, apie ką jūs čia kalbat, ypač man neaiški jūsų užuomina apie plėšikus, bet man atrodo, nesuklysiu pasakęs (tai jis vadino „laikytis oriai“), jog jūs laikote mane niekam tikusiu. Gerai, aš jums įrodysiu, ko esu vertas. Jokių ženklų ant mano durų nėra — jos nudažytos vos prieš savaitę — ir jūs, be abejonės, ne čia pataikėte. Kai tik pamačiau tarpdury negerus jūsų veidus, man tuoj kilo įtarimas. Bet tiek to, manykite, jog pataikėt kur reikia. Tik pasakykit man, ką turiu daryti, ir aš įvykdysiu viską, nors man tektų nusigauti ir Ryčiausius Rytus ir susikauti su baisiausiais slibinais Dykiausioje Dykumoje, Aš turėjau dėdę, proproprosenelį Tuką Mauroj antį Bulių, tai jis...

— Taip tai taip, bet tai buvo labai seniai,— pertraukė jį Gloinas.— Aš kalbėjau apie jus. Ir tikinu, kad ant jūsų durų yra ženklas, kurį vartoja (arba vartojo) jūsų profesijos atstovai. Ir štai ką jis reiškia:

„Patyręs plėšikas ieško darbo už prieinama užmokesti, pageidauja rizikingo“. Jūs galite sakyti „Lobių ieškojimo specialistas“, o ne plėšikas, jeigu jums tai labiau patinka. Kiti taip ir daro. Mums vis tiek. Gendalfas mums pasakė, jog čia gyvena šios rūšies specialistas, kuris skubiai ieško darbo, ir liepė rinktis čia šį trečiadienį popiet.

— Kaip nebus ženklo,— įsikišo Gendalfas.— Aš pats jį užrašiau. Ir dėl labai rimtų priežasčių. Jūs prašėte mane surasti savo žygiui keturioliką dalyvių, ir aš išrinkau misterį Beginsą. Tegū dar kas nors pasako, kad negerai išrinkau ar ne čia pataikiau, ir visi trylika galėsit keliauti vieni, jeigu norite, o tada jau žinokitės — vis tiek nesiseks, geriau grįžkit atgal anglių kasti.

Jis taip rūsčiai pažvelgė į Glomą, jog nykštukas tik susigūžė kėdėje, o kai Bilbas buvo besiziojās kažko paklausti, Gendalfas atsigręžė į jį ir taip piktai suraukė savo atsikišusius gauruotus antakius, kad Bilbas tuoj užsičiaupė, net taukštelėjo dantys.

— Va ir gerai,— pasakė Gendalfas.— Ir kad man daugiau jokių ginčų. Aš išrinkau misterį Beginsą, ir turite būti patenkinti. Jeigu aš pasakiau, kad jis Plėšikas, vadinasi, jis ir yra Plėšikas, arba bus, atėjus metui. Jis toli gražu ne toks paprastas, kaip jūs manote ir kaip jam pačiam atrodo. Jūs man už jį dar ačiū pasakysite, jei gyvi būsime. O dabar, Bilbai, mano berniuk, nešk čionai lempą, šiek tiek nušviesime šį reikalą!

Ant stalo, po didelė lempa su rausvu gaubtu, jis patiesė skiautę pergamento, labai panašią į žemėlapių su senoviniais rašmenimis — runomis.

— Jį sudarė Troras, jūsų, Torinai, senelis,— atsakė jis į susijaudinusių nykštuku šūksnius. — Tai Kalno planas.

— Nematau, kuo jis galėtų mums padėti,— vos užmetęs akį nusivylęs pasakė Torinas.— Aš ir taip prisimenu Kalną ir jo apylinkes, Žinau, kur auga Gūdžioj i Giria ir kur plyti Išdžiūvęs Viržynas,— ten veisėsi slibinai.

— Čia ant Kalno irgi raudonai nupieštas slibinas,— pasakė Balinas,— bet jeigu mes tikrai nukeliausime ligi Kalno, tai ir be plano jį surasime.

— Yra dar viena smulkmena, kurios jūs nepastebėjote,— prieštaravo burtininkas,— slapta anga. Matote šią runą vakarų pusėje ir ranką su ištiestu smiliumi per kitas runas? Ten ir yra slaptas koridorius į požemius.

— Kitados jis gal ir buvo slaptas,— ginčijosi Torinas,— bet kas žino, ar jis tebėra slaptas ir dabar? Senasis Smogas ten gyvena taip ilgai, kad jau bus spėjęs iširti visas angas ir koridorius.

— Gal ir bus, bet metų metais jis vis tiek ten nelandžioja.

— Kodėl?

— Todėl, kad anga jam per siaura. „Penkios pėdos aukštumo, trise ten gali eiti viena greta“,— sakoma runose. Tačiau Smogas ten nebūtų galėjęs išsprausti net tada, kai buvo jaunas slibinaitis, o juo labiau dabar, kai surijo šitokią daugybę nykštukų ir žmonių iš Deilo.

— O man regis, anga labai plati,— plonu balseliu prašneko Bilbas (kuris nebuvo matęs slibinų, užtat gerai pažinojo hobitų olas). Jis vėl įsitarščiaavo, susižavėjo planu ir pamiršo, kad reikia prikasti liežuvį. Jis dievino žemėlapius, jo paties priekambaryje kabojo didžiulis Kalvos apylinkių žemėlapis, kuriame raudonu rašalu buvo išvedžioti jo mėgstamiausi pasivaikščiojimo takučiai.— Kaip tokias didžiules duris galima išlaikyti paslapyje, net jeigu slibinas jas ir būtų pražiopsojęs? —paklausė jis. Nepamirškite, kad jis buvo tik mažutis hobitas.

— Ogi visokiais būdais,— atsakė Gendalfas.— Bet kaip ši anga išliko paslapyje, nesužinosime, kol jos nepamatysime savo akimis. Kiek galiu spėti iš žemėlapio, atrodo, kad durys užrakintos ir visiškai susilieja su Kalno šlaitu. Nykštukai visada taip daro, jeigu neapsirinku?

— Visai teisingai,— patvirtino Torinas.

— Be to,— kalbėjo Gendalfas,— aš pamiršau pasakyti, kad prie žemėlapio pridėtas kažkoks keistas raktelis. Štai jis! — pasakė Gendalfas ir padavė Torinui sidabrinį raktelį su ilgu koteliu ir vingria įranta.— Nepameskit jo!

— Tikrai nepamesim,— pasakė Torinas ir užmovė jį ant dailios grandinėlės, kuri kabojo jam aplink kaklą ir buvo pakišta po striuke,— Dabar mūsų padėtis jau nebeatrodo tokia beviltiška. Šios naujienos keičia viską į gerąją pusę. Iki šiol mums nebuvo aišku, nuo ko pradėti. Mes manėme kiek galėdami tyliau ir atsargiau traukti į rytus ir eiti iki pat Ilgojo Ežero. Čia ir būtų prasidėję mūsų vargai...

— Ne čia, o daug anksčiau, arba aš nieko nebežinau apie kelią į rytus, — pertraukė jį Gendalfas.

— Iš ten mes galėtume leisti aukštyn palei Srauniją Upę,— lyg neišgirdęs toliau kalbėjo Torinas,— iki Deilo griuvėsių — tas senas miestas stovėjo upės slėnyje, Kalno papėdėje. Tačiau nė vienas iš mūsų, matyt, nepritartų minčiai eiti pro Didžiuosius Vartus. Upė teka tiesiai po jais kiaurai per milžinišką uolą, kuri stūkso pietinėje Kalno pusėje, pro šiuos vartus landžioja slibinas — ir itin dažnai, jeigu tik nepasikeitė jo įpročiai.

— Taip, pro ten nepraeisi,— tarė burtininkas,— nebent padėtų koks galiūnas ar karžygys. Aš bandžiau ką nors surasti, bet visiems karžygiams ne tas rūpi — jie kaunasi vieni su kitais svečiose šalyse, o

galiūnų mūsų krašte irgi beveik nebeprisitaiko — gal jų iš viso nebėra? Kalavijai atšipe, kovos kirviais kertami medžiai, o skydai vartojami vietoj lopšių ar kaip dangčiai puodams — laimė, slibinai už devynių kalnų, ir čionykščiams gyventojams jie beveik jau legenda. Štai kodėl aš apsistoju prie įsilaužimo, ypač kai prisiminiau šoninę angą. Čia ir prirėks mūsų mažojo Bilbo Beginso, tikro rinktinio Plėšiko. Taigi dabar telieka susikurti veikimo planą.

— Puiku,— pasakė Torinas.— Gal mūsų patyręs Plėšikas pareikštų kokių vertingų minčių ar pasiūlymų? — ir jis perdėtai mandagiai atsigrėžė į Bilbą.

— Pirmiausia aš norėčiau truputėlį daugiau išgirsti apie patį reikalą,— pasakė Bilbas visai sutrikęs, virpančia širdimi, bet kaip tikras Tūkų palikuonis nusprendęs eiti iki galo.— Apie auksą ir apie slibiną, ir apie visa kita, ir kaip tas auksas ten atsidūrė, ir kieno jis yra, ir taip toliau.

— Še tau kad nori! — atsakė Torinas.— Argi jūs nematėte žemėlapiu? Argi negirdėjote mūsų dainos? Ir argi ne apie tai mes šnekamės čia jau kelias valandas?

— Ir vis dėlto aš norėčiau išgirsti viską iš eilės, ir kuo smulkiau,— spyrėsi Bilbas, nutaisęs rimtą veidą (kaip darydavo visuomet, kai kas norėdavo pasiskolinti iš jo pinigų) ir stengdamasis atrodyti apdairus, išmintingas bei patyręs, kad tik pateisintų Gendalfo rekomendacijas.— Aš taip pat norėčiau sužinoti, ar didelė bus rizika ir kokios išlaidos, kiek tas reikalas užims laiko ir kaip už viską bus atlyginta, ir taip toliau.— Visa tai reikėjo suprasti: „Kokia man iš viso to nauda? Ir ar grįšiu gyvas?“

— Na gerai,— pasakė Torinas.— Seniai seniai, mano senelio Troro laikais, mūsų šeimai teko kraustyti iš Tolimosios Šiaurės ir su visais turtais bei darbo įrankiais apsigyventi prie šito Kalno, kur žemėlapyje. Kalną kitados buvo atradęs mano protėvis Senasis Treinas, bet Troro giminė išrausė jį skersai ir išilgai, pasidarė erdvesnius būstus ir dirbtuves. Besidarbuodami, aš manau, jie rado nemažai aukso ir galybę brangakmenių. Šiaip ar taip, jie pasidarė labai turtingi ir garsūs, o mano senelis vėl tapo Kalno karaliumi, jį didžiai gerbė mirtingi žmonės, kurie iš pradžių gyveno toli pietuose, bet pamažu ėmė kurtis palei Srauniąją Upę iki pat slėnio, plytinčio Kalno pašonėje. Jie ir pastatė linksmąjį Deilo miestą. Jo valdovai visuomet kviesdavosi mūsų kalvius ir dosniai apdovanodavo net pačius prasčiausius. Tėvai siūsdavo pas mus mokytis savo vaikus ir gerai mums atsilygindavo, ypač valgomais daiktais, todėl mums niekad nereikėjo kvaršinti dėl jų galvos — nieko auginti nei medžioti. Tai buvo laimingos dienos, net pats neturtingiausias iš mūsų leido ir skolino pinigus, turėjo laisvo laiko ir galėjo dirbti gražius daiktelius vien savo malonumui, aš jau nekalbu apie tuos nuostabius ir stebuklingus žaisliukus, kurių šiais laikais neberastum visame pasaulyje! Mano senelio menės lūžo nuo visokiausių ginklų ir brangakmenių, raizinių ir taurių, o Deilo žaislų mugės buvo tikras Šiaurės stebuklas.

Visa tai, be abejonės, ir priviliojo slibiną. Slibinai, kaip žinote, vagia auksą ir brangakmenius iš žmonių, iš elfų, iš nykštukų — iš ko tiktai gali; jie sergsti grobį, kol gyvi būna (o gyvena jie amžinai, jeigu tik kas nors jų nenukauna), bet niekad nepasidžiaugia nė menkiausiu žiedeliu. Iš tiesų jie nemoka nė menkiausio darbelio, nebent tik bloga daryti, nors visuomet labai gerai nusimano apie turgaus kainas; patys jie nepasidaro nei jokio daiktelio, net išklibusio žvyno savo šarvuose nepasitauso. Tais laikais šiaurėje prisiveisė begalės slibinų, o aukso, matyt, pasidarė labai maža, nes nykštukai vieni pabėgo į pietus, kiti buvo išžudyti, viskas buvo slibinų nuniokota ir išnaikinta. Ten buvo vienas ypač godus, stiprus ir bjaurus slibinas, vardu Smogas. Vieną gražią dieną jis pakilo į orą ir pasuko į pietus. Pirmiausiai mes išgirdome grumėjimą, tarytumei iš šiaurės būtų atgriaudėjęs uraganas, ir ant Kalno ėmė girgždėti ir aimanuoti vėjyje pušys. Tie nykštukai, kuriems pasitaikė būti lauke (aš irgi buvau vienas iš tų laimingųjų — tais laikais buvau šaunus nuotykių ieškotojas ir amžinai bastydavausi, tai ir išgelbėjo tą dieną man gyvybę),— taigi jie iš tolo pamatė, kaip slibinas visas liepsnodamas nusileido ant Kalno. Paskui jis ėmė šliaužti žemyn ir, kai prišliaužė mišką, visi medžiai užsiplieskė kaip deglai. Tuo metu sugaudė Deilo varpai, o kariai stvėrė ginklus. Nykštukai puolė bėgti pro Didžiuosius Vartus, bet ten jų tykojo slibinas. Niekas neišsigelbėjo. Upė užvirė ir pavirto garais, rūkas apgaubė Deilą, slibinas per rūką užgriuvo karius, daugumą jų išgalabijo — liūdna istorija, kokių tais laikais dažnai pasitaikydavo. Paskui jis grįžo atgal, išliaužė pro Didžiuosius Vartus ir Kalno menėse, olose, perėjose ir koridoriuose, rūmuose ir rūsiuose nepalikto nė gyvos dvasios. Kai Kalne nebeliko nė vieno gyvo nykštuko, pasigrobė visus jų turtus. Ko gero, jis, kaip kad visi slibinai daro, suvertė juos į krūvą kokiame nuošaliame urve ir guli apkėtas. Naktimis jis išropodavo pro Didžiuosius Vartus, nukakdavo į Deilą, pasigrobdavo kokį gyventoją, ypač mėgo jaunas mergaites, ir surydavo, taigi Deilas ištuštėjo, nes gyventojai arba pražuvo, arba išlakstė. Kas dabar ten dedasi, gerai nežinau, bet nemanau, kad kas nors gyventų netoli Kalno, nebent palei Ilgąjį Ežerą.

Keletas mūsų, išsigelbėjusių tą siaubo dieną, sėdėjome slėptuvėje ir raudojome, keikdami Smogą. Staiga netikėtai džiaugsmas — pasirodė mano tėvas ir senelis apsvilusiomis barzdomis. Atrodė labai liūdni ir mažai tekalbėjo. Kai paklausiau, kaip jiems pavyko pasprukti, liepė man prikąsti liežuvį ir pasakė, jog ateis metas ir aš sužinosiųs. Paskui mes palikome tuos kraštus ir klajojome iš vienos vietos į kitą, kaip mokėdami pelnėmės duonos kąsnį: kartais tiek nūs i leisdavome, jog griebdavomės net kalvystės arba dirbdavome anglių kasyklose. Bet niekuomet neužmiršome pagrobtųjų savo turtų. Ir net

dabar, kai mes, turiu prisipažinti, jau pasidėjome šį bei tą juodai dienai ir jau nebeskurstame,— čia Torinas brūkštelėjo per aukso grandinėle, kabančią ant kaklo,— mes vis dar kupini ryžto juos susigražinti ir atkeršyti Smogui, jeigu pasiseks.

Aš dažnai sukдавau galvą, kaip išsigelbėjo mano tėvas ir senelis. Dabar matau, kad jie turėjo atsargoje šoninę angą, kurią tik juodu, matyt, ir žinojo. Tikriausiai juodu ir žemėlapi sudarė, ir aš norėčiau išgirsti, kaip jį pavyko įsigyti Gendalfui, kodėl jis neatiteko man — teisėtam įpėdiniui?

— Aš jo nepagrobčiau, man jį atidavė,— atsakė burtininkas.— Jūsų senelį Trorą, jeigu prisimenate, nužudė goblinų karalius Azogas Morajos kasyklose.

— Tegu jis būna prakeiktas! Taip,— atsiliepė Torinas.

— O jūsų tėvas Treinas balandžio dvidešimt pirmąją — pereitą ketvirtadienį kaip tik sukako šimtas metų nuo tos dienos — kažkur iškeliavo, ir nuo to laiko jo niekas nebematė...

— Teisybė, teisybė,— patvirtino Torinas.

— Tai šit, jūsų tėvas išeidamas atidavė man šį žemėlapi ir prašė perduoti jums; ir nepykit, kad aš pasirinkau tokį laiką ir vietą, norėdamas jį atiduoti,— juk suradau jus per didelį vargą! Jūsų tėvas net savo vardą buvo pamiršęs, kai man atidavė žemėlapi, ir jūsų vardo, žinoma, nebeprisakė, taigi jūs turėtumėt man atleisti ir dar padėkoti! Prašom! — ir jis įteikė žemėlapi Torinui.

— Vis tiek nesuprantu,— tarė Torinas, ir Bilbas labai panoro pasakyti tą patį. Paaiškinimas jam atrodė ne visai įtikinamas.

— Jūsų senelis,— lėtai ir niūriai pasakė burtininkas,— tą žemėlapi dėl viso pikto atidavė sūnui tik išeidamas į Morajos rūdynus. Kai jis žuvo, jūsų tėvas iškeliavo išbandyti laimės su tuo žemėlapiu; jis patyrė daugybę nelinksmų nuotykių, bet taip ir neprisikasė ligi Kalno. Nežinau, kaip jis ten atsidūrė, bet aš radau jį baisiojo Raganiaus kalėjimuose.

— O jūs ką ten veikėte? — paklausė visas drebėdamas Torinas, kiti nykštukai irgi krūptelėjo.

— Nesvarbu. Kaip visada bandžiau šį tą išsiaiškinti, bet šįsyk tai buvo velniškai pavojingas reikalas. Net aš, Gendalfas, vos išnešiau kailį. Bandžiau išgelbėti jūsų tėvą, bet buvo per vėlu. Jam buvo pasimaišęs protas, ir jis nieko nebeprisiminė, tik šį žemėlapi ir raktą.

— Su Morajos goblinais mes jau seniai atsiskaitėme,— pasakė Torinas,— dabar reikės imtis Raganiaus.

— Nekalbėkit nesąmonių! Tokio priešo neįveiktų net viso pasaulio nykštukai, jeigu jie ir galėtų susirinkti krūvon iš visų keturių pasaulio šalių. Jūsų tėvas troško tik vieno — kad jo sūnus perskaitytų žemėlapi ir pasinaudotų raktu. Jums per akis bus gana tik slibino ir Kalno!

— Klausykit! Klausykit! — staiga išrūko Bilbui.

— Kas yra? — paklausė nykštukai ir visi iš karto atsigręžė į jį, o jis taip susijaudino, jog vėl sušuko:

— Paklausykit, ką aš jums pasakysiu!

— O ką? — paklausė nykštukai.

— Man rodos, jūs turėtumėt eiti į rytus ir ten gerai apsidairyti. Galų gale juk yra šoninė anga, o slibinai kada nors vis tiek užmiega, ir aš manau, ilgiau pasėdėjus prie durų, vis tiek kas nors ateis į galvą. Ir dar man regis, jog vienai nakčiai kalbų tikrai pakanka, jei norite žinoti. Kaip sakoma, anksti gulęs, anksti kėlęs, ir taip toliau? Kai eisite, aš pataisysiu jums gerus pusryčius.

— Kai eisime, jūs taip norėjote pasakyti,— patikslino Torinas.— Argi ne jūs Plėšikas? Ir argi ne jūsų darbas sėdėti prie durų, jau nekalbant apie įsilaužimą į vidų? Bet dėl lovos ir pusryčių aš sutinku. Prieš kelionę aš paprastai valgau kiaušiniene iš šešių kiaušinių su kumpiu, tiktai ne plaktą.

Kai ir kiti nykštukai užsisakė sau pusryčius (jiems net į galvą neatėjo pasakyti nors „prašom“, ir Bilbas didžiai užsigavo), visi pakilo nuo stalo. Hobitui dar teko juos visus apnakvinti; jie užėmė visus svečių kambarius, Bilbas paklojo jiems patalus ant visų kėdžių ir sofų. Pagaliau juos suguldęs, griuvo mažon savo lovelėn labai pavargęs ir nelaimingas. Viena, ką jis tvirtai nusprendė — tikrai nesikelti prieš aušrą ir netaisyti tiems dykaduoniams pusryčių. Visa tukiška buvo jau išgaravę, ir jis jau nebuvo tikras, jog ketina ryt rytą kažkur iškeliauti.

Gulėdamas lovoje, girdėjo, kaip gretimame geriausiame miegamajame niūniuoją Torinas:

Toli už miglotų kalnų atšiaurių
 Į požemius, urvus, tarpeklius niūrius
 Išvykstame auštant užburtojo aukso,
 Senolių turėto ir prarasto jų.

Tos dainos liūliuojamas, jis ir užmigo ir sapnavo baisius sapnus. Kai pabudo, seniai jau buvo prašvitę.

II SKYRIUS AVIENOS KEPSNYS

Bilbas pašoko, užsimetė chalata ir įėjo į valgomąjį. Nė gyvos dvasios! Tik gausių paskubomis suvalgytų pusryčių liekanos. Viskas buvo apversta aukštyn kojomis, virtuvėje riogsojo krūvos nešvarių indų, priterlioti visi puodai ir prikaistuviai. Mazgodamas indus, Bilbas prislėgtas įsitikino, kad vakarykštė puota nebuvo vien slogus sapnas, kaip atsigulęs vylėsi. Užtat jam palengvėjo pagalvojus, kad jie išėjo vieni ir net nesiteikė jo pažadinti („Nors ačiū būtų pasakę“, — pamanė jis). Tačiau kartu Bilbas pasijuto ir kiek nusivylęs ir net pats dėl to nustebo. „Nebūk mulkis, Bilbai Beginsai! — įtikinėjo pats save. — Argi tavo amžiuje svaičioti apie slibinus ir kitokias keistenybes!“

Jis pasirišo prijuostę, užkūrė ugnį, užsikaitė vandens ir sumazgojo indus. Paskui jaukiai papusryčiavo virtuvėje, tik tada ėmėsi tvarkyti valgomąjį. Saulė jau švietė aukštai pakilusi, durys buvo atlapos, pūkšnojo švelnus pavasario vėjas. Bilbas ėmė garsiai švilpauti ir visai pamiršo vakarykščią.

Jau buvo besisėdąs ramutėliai valgyti priešpiečių valgomajame prie atviro lango, bet staiga įėjo Gendalfas.

— Vyruti, — tarė jis, — kada gi tu teiksies iškelti? Pats sakei: „Anksti kėlės...“ — dabar sėdi sau, pusryčiauji, ar ką tu ten darai, o jau pusė vienuoliktos! Jie nebegalėjo laukti ir paliko tau laišką.

— Kokį laišką? — paklausė vargšas misteris Beginsas baisiai sutrikęs.

— Še tau kad nori! — šūktelėjo Gendalfas. — Tai gal tau šįryt ne visi namie — net dulkių nuo židinio lentynos ne nuvalei!

— Kuo čia dėta židinio lentyna? Gana man ir to, kad suploviau keturiolikos žmonių indus!

— Jeigu būtum valęs dulkes, būtum po laikrodžiu radęs šitai! — pasakė Gendalfas, paduodamas Bilbui raštelį (parašytą, žinoma, jo rašomajame popieriuje).

Štai ką Bilbas perskaitė :

Torinas ir Co sveikina Plėšiką Bilbą! Už vaišingumą — nuoširdžiai dėkojame, profesinės pagalbos pasiūlymą maloniai priimame. Sąlygos: atsilyginsime, kai viską atgausime, sumos dydis iki vienos keturioliktosios dalies visų pajamų (jeigu jų bus); kelionės išlaidas apmokėsime garantuotai bet kuriuo atveju; laidotuvių išlaidas imasi Co arba jos atstovai (jeigu iškils reikalas ir jeigu velionis iš anksto nebus kitaip patvarkęs).

Manydami, jog nėra būtino reikalo trukdyti brangų jūsų poilsį, mes išvykstame pirmi, norėdami viską suruošti kelionei. Jūsų malonybės lauksime „Žaliojo Slibino“ smuklėje, Baivoteryje, lygiai vienuoliktą valandą. Tikėdamiesi, kad būsite punktualus, turime garbės likti jums giliai atsidavę

Torinas ir Co

— Tau liko tik dešimt minučių. Teks pabėgėti, — pasakė Gendalfas.

— Bet... — prabilo Bilbas.

— Jokių „bet“, — atkirto burtininkas.

— Bet juk... — vėl pabandė aiškinti Bilbas.

— Jokių „bet juk“! Bėgte!

Kaip gyvas Bilbas negalėjo prisiminti, kaip atsidūrė lauke be skrybėlės, be lazdelės, be pinigų, be visų tų daiktų, kuriuos visuomet imdavosi kur nors eidamas; palikęs vos įpusėtus priešpiečius, nesuplautus indus, įbruko Gendalfui į rankas raktus ir nulėkė kiek jo gauruotos kojelės neša taku pro didįjį Malūną, tiltuku per Upę ir dar kokią mylią bėgo už jos. Uždusęs ir sušilęs, jis atidūmė į Baivoterį kaip tik laikrodžiui mušant vienuolika. Ir čia paaiškėjo, kad jis net nosinės nepasiėmęs.

— Bravo! — pagyrė jį Balinas, kuris stovėjo smuklės tarpdury ir jo laukė.

Netrukus kaimo kelyje iš už posūkio pasirodė ir kiti. Visi jojo poniais, kurie buvo apkrauti ryšuliais, paketais ir kitokia manta. Pats mažiausias ponis, matyt, buvo skirtas Bilbui.

— Lipkit greičiau abu ir keliaujam, — paliepė Torinas.

— Labai atsiprašau, — nesutiko Bilbas, — bet aš nespėjau pasiimti skrybėlės, palikau namie savo nosinę ir neturiu su savim nė skatiko. Jūsų laišką gavau tik dešimtą valandą keturiasdešimt penkios minutės, sakau tikslų laiką.

— Nereikia tikslaus laiko, — patarė Dvalinas, — ir nesikrimskit! Kol baigsis kelionė, jūs gausite apsieiti ne tik be nosinių, bet ir be daugybės kitų labai reikalingų dalykų. O dėl skrybėlės, tai lagamine aš turiu dar vieną apsiaustą su gobtuvu.

Taigi tą gražų balandžio pabaigos rytą jie palengva iškeliavo iš smuklės raiti ant labai apkrautų ponių. Bilbas įsisupo į tamsiai žalią mažumėlę išblukusį apsiaustą ir užsimaukšlino tamsiai žalią gobtuvą, kur buvo paskolinęs Dvalinas. Drabužiai buvo jam per dideli, todėl Bilbas atrodė gana juokingai. Nedrįstu nė įsivaizduoti, ką jį regėdamas būtų pamanęs jo tėtušis Bangas. Hobitas guodėsi tik tuo, kad jo niekaip negalėjai supainioti su nykštukais, nes jis neturėjo barzdos.

Keliauninkai dar netoli tebuvo nujoję, kai juos pasivijo Gendalfas, labai didingas ant balto žirgo. Jis atgabeno Bilbui daugybę nosinių ir mažąją jo pypkutę bei tabako. Būrys linksmai leidosi į kelią, jojo kiaurą dieną, pasakodami visokiausias istorijas, dainavo dainas, nutildavo nebent tik tada, kai sustodavo pasistiprinti. Tai darydavo ne tiek dažnai, kaip būtų norėjęs Bilbas, bet palengva kelionė jam pradėjo patikti ir jau atrodė, kad nuotyčiai — toli gražu ne toks blogas dalykas.

Iš pradžių jie keliavo per hobitų valdas — platų tvarkingą kraštą, kur gyveno darbšti tauta, su gerais keliais ir užteigomais namais; kartkartėmis sutikdavo risnojantį raitą kokį nykštuką ar fermerį, keliaujantį su reikalais. Vėliau priėjo žemes, kur gyventojai kalbėjo nesuprantama kalba ir dainavo dainas, kokių Bilbas niekad nebuvo girdėjęs. Pagaliau nukeliavo į Dykosios Šalies gilumą, kur nebepasitaikydavo nei žmonių, nei smuklių, o keliai visai suprastėjo. Priekyje ėmė šmėkščioti kalvos, viena už kitą aukštesnės, tamsuojančios miškais. Vienur kitur stūksojo pilys, tokios grėsmingos, lyg jas būtų statę nedori žmonės. Aplinkui buvo niūru, nes ir oras sugedo. Paprastai dienos būdavo tokios kaip gegužyje, kaip linksmoje pasakoje, bet dabar pasidarė šalta ir drėgna. Dykojoje Šalyje jiems tekdavo sustoti kur pakliūdavo, kad tik būtų sausa.

— Kai pagalvoji — juk čia pat birželis,— burbėjo Bilbas, teškindamas vieškelio purvą voros gale. Arbatos metas seniai jau buvo praėjęs, visą dieną pliaupė lietus, gobtuvas smuko jam ant akių, apsiaustas permirko, pavargęs ponis klupinėjo, kliūdama už akmenų. Visi buvo suirzę ir nešnekūs. „Tikriausiai vanduo bus įsisunkęs į ryšulius su sausais drabužiais ir maistu,— pagalvojo Bilbas.— Vienas vargas! Kaip aš dabar norėčiau atsidurti namie, prie savo mielojo židinio, kur jau burbuliuoja užviręs arbatinukas!"

Dar ne sykį jam teko apie tai pasvajoti.

Nykštukai vis risnojo į priekį, neatsigręždami ir visai nekreipdami dėmesio į hobitą. Kažkur už pilkų debesų, matyt, nusėdo saulė, nes jau buvo sutemę, kai jie nusileido į gilų slėnį, kurio dugne gurgėjo upokšnis. Pakilo vėjas, ir gluosniai krantuose ėmė siūbuoti ir šniokšti. Laimė, toliau kelias ėjo per seną akmeninį tiltą, nes upė buvo nuo lietaus patvinusi ir gurguliavo nuo kalnų ir kalvelių.

Kai jie pagaliau persikraustė į kitą krantą, buvo jau visai naktis. Vėjas išblaškė pilkuosius debesis, viršum kalvų, tarp kyšančių uolų, patekėjo mėnulis. Jie sustojo, ir Torinas suniurnėjo kažką dėl vakarienės ir „kur čia radus sausesnę vietelę nakvynei".

Ir tik tada visi pamatė, jog pradingęs Gendalfas. Jis jojo kartu visą kelią, bet taip ir nepaaiškino, ar prisidės prie žygio, ar tik kurį laiką juos lydės. Jis už visus daugiau valgė, plepėjo ir juokėsi. O dabar kaip niekur nieko pradingo, ir baigta!

— Kaip tik tada, kai burtininkas labai praverstų,— sudejavo Doris ir Noris (juodu visiškai pritarė hobitui, kad valgyti reikia tvarkingai ir kaip galima dažniau).

Galų gale keliauninkai nusprendė nakvoti ten, kur buvo sustoję, tik palindo po medžiais, nes po šakomis buvo sausiau. Tačiau pučiant vėjui, nuo lapų krito lašai, ir tas amžinas tekšt tekšt ėmė erzinti. Be to, kažkas pasidarė laužui, ugnis lyg užburta niekaip nenorėjo įsidedti. Nykštukai moka sukurti laužą kur tik nori ir iš ko tik nori, nesvarbu, ar pučia vėjas, ar ne, bet šįvakar jiems nieko neišėjo, nesisekė net Oinui ir Gloinui, nors tie buvo tikri laužų kūrimo meistrai.

Paskui dievai žino ko išsigandęs nušuoliavo vienas ponis. Jo niekas nespėjo sugauti, ir jis įbėgo upėn; kol jį ištraukė, vos nepaskendo Filis ir Kilis, o visą ponio nešulį nuplovė srovė. Lyg tyčia ten buvo beveik vien maistas, todėl jų laukė labai skurdi vakarienė ir dar skurdesni pusryčiai.

Visi sėdėjo paniurę, permirkę ir niurzgėjo, kol Oinas ir Gloinas krapštėsi prie laužo, bandydami jį užkurti, ir kivirčijosi. Bilbas nusiminęs mąstė, kad nuotykis — tai ne smagus pasijodinėjimas saulėtą gegužės dieną, tik staiga Balinas, kuris visuomet eidavo sargybą, sušuko:

— Žiūrėkit, ana ugnis!

Tolėliau juodavo kalva, tarpais gana tankiai apaugusi medžiais. Tamsoje pro medžius iš tiesų žėrėjo ugnis, raudona, jauki, lyg būtų tviskėjęs laužas ar deglas.

Valandėlę jie žvelgė į ugnį, o paskui susiginčijo. Vieni sakė „einam", kiti — „ne". Vieni sakė, jog reikia nueiti ir pažiūrėti,— juk ar begali būti kas blogiau, kaip menka vakarienė, dar menkesni pusryčiai ir miegas su šlapiais drabužiais.

Kiti tikino: „Vietos mums nepažįstamos, be to, jau arti kalnai. Keleivių čia reta. Senuoju žemėlapiu nepasinaudosi: reikalai pakrypo į blogąją pusę, o kelias nesaugus. Niekas nėra girdėjęs apie čionykštį karalių, ir kuo mažiau smalsumo kelyje mes parodysime, tuo lengviau išvengsime bėdos."

Kažkuris pasakė:

— Bet juk mūsų keturiolika. Dar kitas susirūpino:

— Kažin, kur pražuvo Gendalfas?

Šį klausimą vienas per kitą ėmė kartoti visi. Čia lietus pradėjo pilti kaip iš karties, o Gloinas su Oinu susipešė. Tada ir buvo nuspręsta.

— Galų gale su mumis Plėšikas,— pasakė jie ir kuo atsargiausiai pasuko į laužo pusę, vesdamiesi už apinasrių ponius. Priėjo kalvą ir netrukus atsідūrė miške, paskui ėmė kopti šlaitu į viršų, bet niekur

nebuvo jokio takelio, kuris galėtų vesti į kokią sodybą ar fermą. Kad ir kaip stengėsi žengti tyliai, šlamėjimo, traškėjimo, girgždėjimo (taip pat niurnėjimo ir velniavimosi) buvo daugiau negu reikia, kol jie brovėsi per tankmę tokioje tamsybėje.

Staiga raudona šviesa tvykstelėjo pro medžių kamienus visai arti.

— Dabar Plėšiko eilė,— pasakė jie, turėdami omenyje Bilbą.

— Eikite ir pažiūrėkite, kas ten per šviesa ir iš kur ji, ir ar visur aplink tylu ir ramu,— liepė hobitui Torinas.— Pasiskubinkite, ir jeigu viskas gerai, tuoj pat grįžkite. Jeigu ne — irgi pasistenkite grįžti! Jeigu negalėsite — dusyk ūktelėkite kaip apuokas ir vienąsyk suūbaukite kaip pelėda, o mes jau padarysime viską, ką galėsime.

Ir Bilbui teko eiti, taip ir nespėjus paaiškinti, kad jis nemokės nė vieno kartelio nei ūktelėti kaip apuokas, nei suūbauti kaip pelėda, nei nuskristi kaip šikšnosparnis. Bet, šiaip ar taip, hobitai moka labai tyliai žengti per mišką, tylut tylutėliai. Jie tuo labai didžiuojasi, ir Bilbas ne sykį paniekinamai prunkščiojo iš to „nykštukų šurmulio“, kurią jie sukėlė, braudamiesi per mišką, nors aš nemanau, kad vėjuotą naktį būčiau ką išgirdęs, net jeigu vilkstinė būtų praėjusi per du žingsnius nuo manęs. Bilbas, kuris atsargiai sėlino raudonosios ugnelės link, manau, net žebenkšties nebūtų išgąsdinęs. Todėl, suprantama, jis nieko neišbaidęs nusigavo iki pat laužo — nes tai buvo laužas,— ir štai ką išvydo.

Aplink didžiulį laužą, sukrautą iš buko raštalių, sėdėjo trys dičkiai. Sukinėdami ilgus medinius iešmus, jie kepėsi avieną ir laižėsi taukuotus pirštus. Ore tvyrojo gardus kepsnio kvapas. Greta stovėjo statinė kažkokio gėrimo, milžinai sėmėsi iš jos kaušais ir gėrė. Tai buvo troliai. Tikrų tikriausi troliai. Net Bilbas, įpratęs gyventi kaip atsiskyrėlis, tuoj suprato, kas jie tokie, iš kampuočių masyvių veidų, iš baisaus jų ūgio, iš kojų formos ir, be abejo, iš kalbos, kuri nė iš tolo nebūtų tikusi aukštuomenės salonui.

— Vakar aviena, šiandien aviena — velniai griebtų, jeigu ir rytoj bus tas pats,— pasakė vienas.

— Kad taip gerą gabalą šviežios žmogienos kur gavus, jau senokai neragavau! — atsiliepė kitas.— Nesuprantu, kurių galų tas Viljamas mus atitempė į šiuos kraštus,— išgerti irgi nebėra ko,— pridūrė jis kumštelėdamas Viljamui alkūnę, kai tas norėjo truktelėti iš pilno kaušo.

Viljamas kone užduso.

— Užsičiaupk! — suriko jis, vos atgavęs kvapą.— Gal manai, kad tie žmogiškėčiai tyčia lįs tau su Bertu į nagus, kad tik juos suėstumėt? Nuo to laiko, kai nusileidome nuo kalnų, judu pusantrą kaimo susprogot. Ko dar norit? Dabar toks metas, kad verčiau pasakykit Biliui ačiū ir už šį riebę kalnų aviną.

Jis dantimis atsiplėšė didžiulį gabalą mėsos nuo avino kojos, kurią kepėsi, ir nusibraukė burną rankove. Taip, deja, troliai visada šitaip elgiasi, net ir tie, kurie turi galvą ant pečių. Visa tai išgirdęs, Bilbas turėjo tuoj pat ko nors griebtis. Reikėjo arba tylutėliai grįžti atgal ir išpėti savuosius, kad per kelis žingsnius sėdi trys milžiniški surūgę troliai, kurie tikrai neatsisakytų pasigardžiuoti keptais nykštukais, o gal net ir poniais dėl įvairumo; arba greit įvykdyti smarkią vagystę su išilaužimu. Tikras legendinis ar pirmos kategorijos plėšikas šiuo atveju apšvarintų troliams kišenes,— šitai beveik visada apsimoka, jeigu tik išigudrini,— nudžiautų tą avieną tiesiai nuo iešmo, nugvelbtų alų — ir pasipustytų padus, kol niekas nepamatė. Praktiškesnis, bet turintis mažiau profesinio išdidumo plėšikas galbūt pirma nusmeigtų tuos trolius durklu. O tada smagiai sau praleistų naktelę!

Bilbas visa tai žinojo. Jis nemažai buvo skaitęs apie tokius dalykus, kurių pats kaip gyvas nebuvo regėjęs nei daręs. Jis pajuto baisų nerimą, bet ir pasidrygėjo; panoro atsidurti per šimtą mylių nuo čia, bet vis dėlto... kažkaip negalėjo imti dabar ir grįžti pas Toriną ir Co tuščiomis rankomis. Todėl stovėjo tamsoje ir negalėjo apsispręsti. Iš visų eibių, kurių buvo girdėjęs, pridarydavo plėšikai, lengviausia jam pasirodė būsiant apkraustyti troliams kišenes, todėl jis ryžosi ir nušliaužė už medžio, tiesiai Viljamui už nugaros.

Bertas ir Tomas nuėjo prie statinaitės. Viljamas vėl užsivertė kaušą. Bilbas, sukaukęs visą drąsą, įkišo mažą savo rankutę į plačią Viljamo kišenę. Kapšelis pasirodė besas didžiulis kaip maišas. „Cha,— pagalvojo Bilbas, pajutęs naujojo savo amato skonį, kai atsargiai ėmė traukti jį lauk,— čia tik pradžia!“ Kur tau! Trolių kapšai visada būna su kokia nors kliautimi, taip buvo ir čia.

— Ei, kas tu toks? — sucypė ištrauktas iš kišenės kapšelis, ir Viljamas atsikusęs nutvėrė Bilbą už pakarpos, tas nespėjo pasprukti už medžio.

— Velniai griebtų, Bertai, žiūrėk, ką aš sugavau! — pasakė Viljamas.

— Kas čia toks? — paklausė abu, eidami artyn.

— Bala jį žino! Kas tu toks?

— Bilbas Beginsas, p-p-lėš-hobitas,— atsakė vargšelis Bilbas visas drebėdamas ir nesusigaudydamas, kaip čia dabar suūbauti pelėda, kol jo nenusmaugė.

— P-p-lėš-hobitas? — pakartojo trupučiuką išsigandę troliai. Troliai būna sunkios galvos, todėl visa, kas nepažįstama, jiems atrodo įtartina.

— O ko, tiesą sakant, p-p-lėš-hobitui prireikė mano kišenėje? — pasiteiravo Viljamas.

— O ar galima jį išsikepti? — susidomėjo Tomas.

— Pamėgink ir pamatysi,— atsakė Bertas, imdamas iešmą.

— Jei nunersi odą ir išmesi kaulus, tai vienas kšnis gal ir išeis,— numojo ranka Viljamas, kuris jau buvo sočiai pavalgęs.

— O gal jų čia yra ir daugiau, pašteto pasitaisytumė,— suabejojo Bertas,— Ei tu, ar daug jūsų čia šmižinėja po mišką, tu bjaurus triušis? — paklausė jis, žiūrėdamas į kailines hobito pėdutes, paskui nutvėrė jį už kojų ir smarkiai krestelėjo.

— Daug,— sucypė Bilbas, ir tik tada atsiminė, jog nevalia išduoti draugų.— Ne, ne, nė vieno,— skubiai pridūrė jis.

— Kaip šitai suprasti? — suriaumojo Bertas, vis dar laikydamas Bilbą ore, bet dabar jau už plaukų.

— Taip, kaip sakau,— atsakė dusdamas Bilbas.— Tik labai prašau jus, malonūs ponai, manęs nekepti. Aš irgi puikiai moku kepti, aš daug geriau viską kepu, negu pats kepu, ar suprantate, ką aš noriu pasakyti? Aš jums puikiai kepsiu, aš iškepsiu jums puikius pusryčius, jeigu jūs ne išsikepsite manęs vakarienei.

— Nuodvasa tu nelaimingas,— pasakė Viljamas. Jis ir taip jau buvo prisišveitęs iki valiai ir prisiplumpęs alaus.— Nuodvasa tu nelaimingas! Paleisk jį!

— Nepaleisiu, kol nepasakys, ką reiškia „daug“ ir „nė vieno“,— supyko Bertas.— Aš nenoriu, kad man kas perrėžtų ryklę, kai aš miegošiu! Va pasvilinsiu jam padus viršum laužo, tuoj prašnekės!

— O aš neduosiu,— atrėžė Viljamas.— Aš jį sugavau, ne tu.

— Tu esi riebus mulkis, Viljamai,— subliovė Bertas,— ir ne tik šįvakar!

— O tu storžievis!

— Šito tau nedovanosiu, Bilai Haginsai,— sustaugė Bertas ir žiebė kumščiu Viljamui į akį.

Prasidėjo padūkusios rautynės. Bertas paleido Bilbą iš rankų, ir tam užteko proto kuo greičiau sprukti jiems iš po kojų, kad nesumindžiotų. Troliai susiplovė kaip šunys ir garsiai išvadino vienas kitą labai teisingais ir labai tinkamais žodžiais. Netrukus jie stvėrė vienas kitą į glėbį, griuvo ant žemės ir spardydami bei kuldami kits kitą kumščiais nusirito tiesiai į laužą, o Tomas šventino juodu šaka, stengdamasis įkrestti proto — jie nuo to, žinoma, tik dar labiau įmiršo.

Buvo pats geriausias laikas hobitui dumti. Bet Bertas baisia savo sauja buvo smarkiai nuspaudęs mažytes jo kojeles, jis vos begalėjo atgauti dvasią, svaigo galva, todėl vargšelis gulėjo tamsoje, kur jau nebesiekė laužo šviesa, ir sunkiai alsavo.

Pačiame peštynių įkarštyje staiga pasirodė Balinas. Nykštukai iš tolo išgirdo triukšmą, kuri laiką dar laukė Bilbo sugrįžtant arba suūbaujant pelėdos, bet paskui po vieną tyliai, kaip tik mokėjo, nušliaužė į šviesą. Vos pamatęs laužo šviesoje Baliną, Tomas baisia sustaugė. Troliai tiesiog nė pažiūrėti negali į nykštukus (bent jau — į žalius). Bertas su Biliu akimirksniu liovėsi muštis ir suriko: „Tomai, greičiau maišą!“ Kol Balinas, kuris stovėjo ir dairėsi šiame sambrūzdyje Bilbo, susigaudė, kas čia dedasi, maišas jau buvo užmautas jam ant galvos ir nykštukas pargriautas atsidūrė ant žemės.

— Tuoj daugiau jų išlįs,— pasakė Tomas,— arba aš baisia klystu. Čia ir bus tas „daug“ ir „nė vieno“. P-p-lėš-hobitų nė vieno, o šitų nykštukų daug. Mano makaulė taip rodo!

— Gal ir tavo teisybė,— sutiko Bertas.— Imkim ir paėjėkim toliau nuo ugnies.

Jie taip ir padarė. Abiem rankomis laikydami atrištus maišus, kuriais nešiodavo avinus ir kitą grobį, troliai sustojo patamsyje. Kai tik nykštukas išlįsdavo į šviesą ir nustebdavo, išvydęs vienišą laužą, tuščius kaušus ir apgraužtus kaulus, šmukšt! — šlykštus dvokiantis maišas atsidurdavo jam ant galvos, o jis pats ant žemės. Netrukus Dvalinas jau gulėjo šalia Balino, Filis su Kiliu — irgi greta, Doris, Noris ir Oris — vienoje krūvoje, o Oinas, Gloinas, Bifuras, Bofuras ir Bomburas — baisia nepatogiai suversti vienas ant kito prie pat laužo.

— Dabar žinos,— pasakė Tomas, nes Bifuras ir Bomburas pridarė jam daug vargo, jie kovėsi kaip padūkę — visi nykštukai, prispirti prie sienos, taip daro.

Paskutinis atėjo Torinas — jis nebuvo užklyptas iš netyčių. Jis ėjo, tikėdamasis paties blogiausio. Dar nepamatęs iš maišų kyšančių bendražygių kojų, suvokė, jog reikalai pakrypo į blogąją pusę. Tad sustojo atokiau, kur tamsu, ir sumurmėjo:

— Kas čia darosi? Kas susidorojo su mano žmonėmis?

— Tai troliai! — iš už medžio šuktelėjo Bilbas, kuri visi buvo užmiršę.— Jie tyko krūmuose su maišais.

— Ak, tai jie?—suriko Torinas ir taip greit šoko prie laužo, kad troliai nespėjo jo nutverti. Jis čiupo iš laužo didžiulį nuodėgulį ir dūrė Bertui į akį — tas nespėjo atsokti. Sitai trumpam pašalino jį iš kautynių lauko. Bilbas irgi nesnaudė: jis apsikabino Tomo koją — tai buvo nelengva, nes toji buvo tokio storumo kaip jauno medžio kamienas,— bet tuoj galvotrūkiškai nulėkė į krūmo viršūnę, mat Tomas ta koja spyrė žarijas tiesiai Torinui į veidą.

Tomas už tai gavo nuodėgulių į dantis, ir vienas priekinių išlūžo. Kaip jis sustūgo, net sunku apsaityti! Bet tuo tarpu iš užpakalio pritykino Viljamas ir užmovė Torinui maišą — nuo galvos iki kojų užmaukšlino. Mūšis buvo baigtas. Visi atsidūrė didžiai nemalonioje padėtyje: nykštukai gulėjo dailiai

užrištuose maišuose, o priešais sėdėjo trys itūžę troliai — du iš jų apsvilę bei margi nuo mėlynių — ir ginčijosi, ar iščirškinti grobį ant lėtos ugnies, ar sukapojus išvirti, ar paprasčiausiai atsisėsti ant kiekvieno atskirai ir suslėgti į šaltieną. O Bilbas, visas apsidraskęs, suplyšusiais drabužiais, karojo krūmuose ir nedrįso nė pajudėti, kad jo neišgirstų.

Ir tada pagaliau pasirodė Gendalfas. Niekas jo nepastebėjo. Troliai ką tik buvo nusprendę nykštukus išsikepti ir kiek palūkėję suvalgyti — tai buvo Berto mintis, po ilgų ginčų kiti du jam nusileido.

— Nieko gero iš to kepimo — visą naktį terliosimės,— pasigirdo kažkieno balsas.

Bertas pamanė, kad šneka Viljamas.

— Nepradėk vėl iš naujo, Bili,— atkirto jis,— kitaip tikrai visą naktį terliosimės.

— Kas tau čia pradeda? — atsiliepė Viljamas, kuris manė, kad balsas buvo Berto.

— Tu,— atsakė Bertas.

— Tu melagis,— supyko Viljamas, ir kivirčas išliepsnojo iš naujo. Galų gale troliai vis dėlto susitarė susmulkinti nykštukus ir išvirti. Atsinešė didžiulį juodą katilą ir išsitraukė peilius.

— Neverta jų virti! Vandens po ranka neturime, o iki šaltinio toli eiti,— vėl pasigirdo balsas.

Bertas ir Viljamas pamanė, jog kalba Tomas.

— Nutilk! — pertraukė juodu Tomą.— Kitaip mes niekad nebaigsim! Gausi eiti vandens, jei dar pliuropsi!

— Pats nutilk! — atkirto Tomas, kuris manė pirma išgirdęs Viljamo balsą.— Kas tau čia pliuropia? Pats ir pliuropi!

— Eik tu, avigalvi! —pasakė Viljamas.

— Pats tu avigalvis! — atrėžė Tomas.

Užvirė dar karštesnis ginčas, kol galop jie nusprendė sėsti iš eilės ant kiekvieno maišo ir sutrinti tuos nykštukus, o išvirti juos kitą kartą.

— Ant kurio sėsim pirmiausiai? — paklausė balsas.

— Geriausia būtų ant to paskutinio vyruko,— atsakė Bertas, kuriam Torinas buvo išdūręs akį. Jis pamanė, kad klausia Tomas.

— Ko tu ten burbi sau panosėje? — pasakė Tomas.— Jei nori ant paskutinio—sėsk ant paskutinio. Kur jis yra?

— Tas su geltonomis kojineimis,— pasakė Bertas.

— Nesąmonė, jis su pilkomis kojineimis,— vėl pasigirdo balsas, panašus į Viljamo.

— Aš esu tikras, kad su geltonomis,— spyresi Bertas.

— Teisybė, su geltonomis,— patvirtino Viljamas.

— Tai kam sakai, kad su pilkomis? — pasipiktino Bertas.

— Aš nieko nesakiau. Tai Tomas sakė.

— Nieko aš nesakiau,— įsiuto Tomas.— Tu pats sakei.

— Du prieš vieną, geriau jau užsičiaupk! — įsakė Bertas.

— Kam tu čia įsakinėjai?—šokosi Viljamas.

— Gana! — pasakė kartu Tomas ir Bertas.— Naktis jau baigiasi, dabar anksti aušta. Imkimės darbo!

— Kai aušra skaišti pakirs—troliai akmenim pavirs,— pasakė balsas, kuris skambėjo panašiai kaip Viljamo. Bet kalbėjo ne jis. Tą pačią akimirką viršum kalvos švystelėjo pirmieji aušros spinduliai, medžiuose suulbo paukščiai. Viljamas jau nieko nebegalėjo pasakyti, nes kaip stovėjo, taip ir pavirto į akmenį, o Bertas su Tomu nustebę išsproginė akis ir taip pat sustingo lyg uolos. Taip ir stovi suakmenėję iki šiolei, vienui vieni, nebent koks paukštis nutupia. Troliai, kaip jūs turbūt žinote, turi pasislėpti po žeme dar prieš aušrą, kitaip jie pavirsta į akmenis, į tą kalnų uolieną, iš kurios kilę, ir lieka amžinai stovėti sustingę. Kaip tik taip atsitiko Bertui, Viljamui ir Tomui.

— Puiku! — tarė žengdamas iš už medžių Gendalfas ir padėjo Bilbui išsikrapštyti iš erškėčių krūmo. Ir Bilbas viską suprato! Tai burtininko balsas privertė trolius taip ilgai rietis ir derėtis, kol užtikę aušros spinduliai padarė jiems galą.

Paskui Gendalfas atraišiojo maišus ir išleido nykštukus.

Tie buvo kone užtroškę ir baisiai pikti: maža džiaugsmo gulėti ir klausytis, kaip troliai žada tave iškepti, sutraiškyti ar sukapotį. Gal du kartus Bilbas turėjo pasakoti savo nuotyki, kol patenkino jų smalsumą.

— Radai laiką landžioti po kišenes,— suburbėjo Bomburas,— kai mes tenorėjome tik šilumos ir maisto!

— Na, šito jūs vis tiek iš tų vyrukų nebūtumėt gavę be mūšio,— nuramino juos Gendalfas.— Šiaip ar taip, dabar jūs tik gaištate laiką. Argi jums neaišku, kad kur nors netoliese troliai turėtų būti išsirausę kokį urvą ar olą slėptis nuo saulės? Nepakenktų įsisukti į ją!

Gerai paieškoję, netrukus rado akmeninių batų pėdsakus, vedančius gilyn į mišką. Jie nusekė tais pėdsakais iki kalvos viršūnės, kol priėjo už krūmų paslėptas didžiules akmenines duris į olą. Tačiau negalėjo jų atidaryti, kad ir kiek stūmė visi kartu sukibę, o Gendalfas bandė visokius užkeikimus.

— Gal šitas bus geras? — paklausė Bilbas, kai jie visai nusiplūkė ir įniršo.— Aš radau jį ant žemės, kur mušėsi troliai.

Ir išsitraukė didžiulį raktą, kuris Viljamui, be abejonės, atrodė mažytis, vos pastebimas. Laimė, raktas, matyt, iškrito Viljamui iš kišenės, kai troliai dar nebuvo pavirtę į akmenis.

— Kodėl tu, po galais, iki šiol tylėjai? — suriko visi iš karto. Gendalfas griebė raktą ir kyštelėjo į skylę. Tada nykštukai iš visų jėgų stumtelėjo duris, tos atsivėrė, ir jie suėjo į vidų. Ant grindų visur mėtėsi kaulai, ore tvyrojo baisi smarvė, be tvarkos buvo priversta trolių grobio, net varinių sagų, kampuose stovėjo puodai, pilni auksinių monetų, bet tarp tų daiktų ir ant lentynų keliauninkai rado visokių valgytų. Ant sienų kabėjo begalės drabužių — troliams jie tikrai buvo per maži, ko gero, priklausė jų aukoms. Dar ten buvo įvairaus darbo, formos ir ilgumo kalavijų. Du iš karto krito į akis, nes jų buvo labai gražios makštys, o rankenos nusagstytos brangakmeniais.

Abu kalavijus pasiėmė Gendalfas ir Torinas, o Bilbas išsirinko durklą su odine įmaute. Troliai jis būtų buvęs tarsi kišeninis peiliukas, o hobitui tiko ir už kalaviją.

— Iš karto matyti, kokie aštrūs ašmenys,— pasakė burtininkas, iki pusės ištraukęs juos iš makštų ir smalsiai apžiūrinėdamas.— Kalavijus nukalė ne troliai ir ne čionykščiai žmonės, jie padirbti ne šiais laikais. Kai perskaitysime čia užrašytas runas, apie juos sužinosime daugiau.

— Eime greičiau laukan iš tos klaukios smarvės! — paprašė Filis.

Jie išsinešė puodus su pinigais, visą maistą, dar tinkamą valgyti, ir pilną statinaitę elio. Buvo pusryčių metas, o visi labai išalkę, tad nesuko nosies į šalį nuo trolių landynėje rastų valgytų. Jų pačių maistas beveik jau išsibaigė. Tad pasistiprino duona ir sūriu, iki valiai atsigerė elio ir ant žarijų pasikepė kumpio.

Pavalgę sugulė miegoti, juk naktis buvo tokia nerami, ir pūtė į akį beveik iki pavakarių. Paskui atsivedė ponius, sukrovė ant jų puodus su auksu ir nugabenę užkasė labai slaptoje vietoje, netoli nuo tako, einančio palei upę. Užkasę kruopščiai užkerėjo tą vietą, nes tikėjosi kada nors grįžti ir pasiimti auksą. Viską užbaigę, vėl sėdo ant ponių ir nurisnojo keliu į rytus.

Leiskite paklausti, kurgi buvote pradinęs? — Torinas paklausė Gendalfą.

— Norėjau pasižvalgyti, kas priekyje,— atsakė tas.

— O kaip išėjo, kad grįzote, ir dar pačiu laiku? Pasižiūrėjau atgal.

— Iš tikrųjų?!—nusistebėjo Torinas. Ar negalėtumėt paaiškinti?

— Aš leidausi pirmyn išžvalgyti kelio. Labai greit jis pasidarys sunkus ir pavojingas. Be to, man rūpėjo, kur papildyti menkas mūsų maisto atsargas. Dar nebuvo toli nukakęs, kai sutikau porą pažįstamų iš Rivendeilo.

— Kurioje vietoje? — įsiterpė Bilbas.

— Nesikišk! — subarė Gendalfas.— Jeigu pasiseks, po kelių dienų tu pats tenai nukaksi ir galėsi viską savo akimis pamatyti. Kaip sakiau, susitikau du Elrondo giminaičius. Jie skubėjo, išsigandę trolių. Jie man ir papasakojo, jog iš kalnų nusileidę trys troliai ir apsigyvenę miške netoli kelio: tai jie išbaidė visus apylinkių gyventojus, o dabar tykojantys keleivių. Aš tuoj pajutau, kad esu reikalingas. Atsigręžęs tolumoj pamačiau ugnelę ir patraukiau tiesiai prie jos. Dabar jūs viską žinote. Prašau jus kitąsyk būti atsargesnius, kitaip mes niekur nenusigausime!

— Mes jums didžiai dėkingi! — pasakė Torinas.

III SKYRIUS ATOKVĖPIS

Nors oras pasitaisė, keliauninkai nebedainavo ir nebepasakojo istorijų nei tą dieną, nei kitą, nei trečią. Jautė vėl gresiantį pavojų. Nakvojo po atviru dangumi, ir jų poniai buvo kur kas sotesni negu jie patys, nes visur aplinkui žėlė sodri žolė, o trolių oloje prisikrauto maisto neilgam užteko — krepšiai ir vėl ištuštėjo. Vieną rytą plačioje sekloje vietoje jie perbrido upę, kuri šniokšdama ritino akmenis ir nešė putas. Kitas krantas buvo status ir slidus. Kai vedini poniais jie užsikabarojo į viršų, išvydo aukštus kalnus, kurie kone griuvo ant jų, atrodė, kad iki artimiausio lengvai per dieną nueitum. Kalnas regėjos niūrus ir juodas, nors rudus jo šlaitus vagojo saulės spinduliai, o už jo švytėjo snieguotos viršūnės.

— Ar čia ir yra tas Kalnas? — baimingai sušuko Bilbas, žiūrėdamas į jį išplėstomis akimis. Kaip gyvas jis nebuvo matęs tokių milžinų.

— Žinoma, ne! — atsakė Balinas.— Čia tik prasideda Ūkanotieji Kalnai, ir mums teks juos pereiti, nesvarbu — per viršų ar per apačią, tik tada mes pasieksime Dykają Šalį. Ir net iš ten gerokas gabalas kelio į rytus iki Vienišojo Kalno, kur ant mūsų lobių drybso Smogas.

— O! —teištare Bilbas. Staiga jis pasijuto toks išvargęs, kaip niekad gyvenime. Jis vėl prisiminė patogią savo kėdutę prie židinio mėgstamojoje svetainėje ir išgirdo burbuliuojant arbatinuką. Ir ne paskutinįkart!

Dabar žygiui ėmėsi vadovauti Gendalfas.

— Jeigu pamesim kelią, mes žuvs,— pasakė jis.— Visų pirma mums reikia susirasti maisto, o paskui — ramiai ir saugiai pailsėti. Be to, į Ūkanotuosius Kalnus turime eiti tik gerai žinodami kelią, kitaip tuoj pasiklysim ir teks grįžti atgal ir pradėti viską iš pradžių (jeigu iš viso pasisėks grįžti).

Paklaustas, kur dabar juos vedąs, Gendalfas atsakė:

— Kaip kai kuriems iš jūsų žinoma, mes jau priėjome Dykają Šali. Kažkur priešakyje slypi nuostabūs Rivendeilo slėnis, tenai, Paskutiniame Prieglobstyje, gyvena Elrondas. Per savo pažįstamus aš pasiunčiau jam žinią, ir jis mūsų laukia.

Tie žodžiai skambėjo labai maloniai ir viliojamai, bet į Paskutinį Prieglobstį dar reikėjo nukakti, o kelią rasti į vakarinę kalnų pusę ne taip lengva. Priekyje nebuvo nei medelio, nei kalvos ar tarpeklio — nuobodi lyguma nuožulniai ir vienodai kilo vis aukštyr ir aukštyr iki pat artimiausio kalno papėdės. Plačią šilų ir sutrupėjusių uolienų spalvos nuokalnę tik kur ne kur margino žolės bei samanų dėmės, rodančios, jog čia dar esama drėgmės.

Praėjo rytas, saulė pakrypo vakarop, bet toje nebylioje dykumoje kaip ir anksčiau niekas nerodė, kad čia būtų gyvenama. Keliauninkai ėmė nekantrauti, nes dabar jau visur jiems vaidenosi Prieglobstis. Tiesiai po kojomis atsiverdavo gilūs kloniai su stačiais skardingais šlaitais, jų dugne, kelevių nuostabai, augo medžiai ir gurgėjo upokšniai. Žiojosi tarpekliai, tokie siauri, jog, atrodė, lengvai peršoktum, bet jų gelmėse dundėjo kriokliai. Juodavo griovos, kurių negalėjai nei peršokti, nei nusileisti į jas. Tarpais liūliavo pelkės, kurios iš pirmo žvilgsnio atrodydavo nelyginant linksmos žalios pievos, marguojančios ryškiažiedėm gėlėm, bet jeigu čia žengdavo ponis su savo nešmene, niekada nebegrįždavo.

Pasirodė, jog iš tiesų nuo brastos iki kalnų daug toliau, negu būtum galėjęs pamanyti. Bilbas buvo priblokštas. Vienintelį taką žymėjo balti akmenukai — kai kurie visai maži, o kiti iki pusės apaugę samanomis bei viržiais. Pasidarė labai sunku rasti taką, net ir vadovaujamiems Gendolfo, kuris, atrodė, kelią puikiai žinojo.

Jo galva ir barzda visą laiką linkčiojo nuo arklio, kai jis ieškodavo baltųjų akmenukų, kiti sekė jam iš paskos, bet diena jau ėjo į pabaigą, o ieškojimams nebuvo galo. Arbatos metas seniai jau buvo praėjęs, atrodė, jog ir vakarienės valanda prabėgs. Skraidė naktiniai drugiai, greitai leidosi sutemos, nes mėnulis dar nebuvo patekėjęs. Bilbo ponis klupinėjo, kliūdamas už akmenų ir šaknų. Ir staiga jie taip netikėtai atsidūrė ant skardžio krašto, jog Gendolfo žirgas vos nenugarmėjo stačia galva žemyn.

— Pagaliau atvykome! — sušuko Gendalfas, ir visi, susibūrę aplink jį, pažvelgė pro skardžio kraštą. Toli apačioje driekėsi slėnis, jie išgirdo, kaip jo dugne akmenine vaga šniokščia vanduo. Ore dvelkė medžių kvapas, kitoje slėnio pusėje už upelio švietė žiburiai.

Bilbas niekad neįstengė pamiršti, kaip prieblandoje jie šliaužė ir riedėjo žemyn stačiu vingiuotu taku į jaukų Rivendeilo slėnį. Juo žemiau jie leidosi, juo šilčiau darėsi, o pušų aromatas tiesiog migdyte migdė, todėl Bilbas vos nevirto iš balno ir tarpais knapsėjo nosimi poniu į kukšterą. Kol nusileido, ūpas visai pasitaisė. Žemai pušis pakeitė bukai ir ažuolai, sutemose pasidarė jauku, gera. Kai jie pagaliau išėjo į laukymę prie pat upokšnio, žolės žaluma visai išbluko.

„Hm-m, atsiduoda elfais!“—pamanė Bilbas ir pažvelgė į žvaigždes. Jos žibėjo ryškiai mėlyna šviesa. Staiga tarp medžių lyg juoko protrūkis netikėtai suskambo daina:

*O ką jūs čia veikiat
Ir kur jūs keliaujat?
Juk ponius vėl reikia
Pakaustyti iš naujo!
Upelis čia teka,
Giružė čia šneka!
Oi, t ra lia lia lia
Giružė žalia!*

*O ko jūs čia ieškot
Ir kur jūs sustosit?
Kepsnys štai ant iešmo
Kutena jau nosį!
Oi, t ra lia lia lia
Čia pieva žalia
Cha cha!*

*O kur jus keliaujat,
Net barzdos plevėna?
Juk niekas nežino,*

*Kas Beginsą gena
Ir senąjį Toriną
Į slėnį šį tolimą
Biržely Cha cha!*

*O gal pasiliksit?
Ar vėl iškeliausit?
Juk poniai pailsę
Ir vakaras niaukias!
Keliaut neprotinga —
Čia juoko nestinga,
Čia skamba dainelės
Per visą naktelę
Lig ryto
Cha cha!*

Medžiuose kažkas kvatojo, dainavo ir, manau, jums tai atrodo gražios nesąmonės. Bet giesmininkai to neėmė į galvą, ir jeigu jūs būtumėt jiems ką nors pasakę, jie būtų tik dar smagiau nusijuokę. Be abejo, tai buvo elfai. Netrukus Bilbas juos net išžiūrėjo tirštoje nakties tamsoje. Elfus jis mylėjo, nors retai sutikdavo, bet trupučiuką jų ir privengė. Nykštukai, tie nelabai sutaria su jais. Net ir tokie santūrūs kaip Torinas ir jo bičiuliai, laiko juos kvailais (o taip daryti tikrai didžiausia nesąmonė). Elfai juos pykdo, nes visada erzina ir šaiposi iš jų barzdų.

— Tai bent!—pasigirdo kažin kieno balsas.— Žiūrėkit! Žiūrėkit! Hobitas Bilbas raitas ant ponio! Dievulėli, kaip gražu!

— Stebuklai! Didžiausi stebuklai!

Ir jie uždainavo kitą dainą, tokią pat juokingą ir beprasmę, kaip ir toji, kurią aš užrašiau visą. Galų gale vienas aukštas jaunas elfas išėjo iš už medžių ir nusilenkė Gendalfui ir Torinui.

Sveiki atvykę į slėnį! — pasveikino jis.

— Ačiū! — atsakė pyktelejęs Torinas, bet Gendalfas tuoj nušoko nuo žirgo ir ėmė linksmai šnekučiuotis su elfais.

— Jūs šiek tiek išklydote iš kelio,— pasakė elfas,— jeigu, žinoma, ieškote tako, kuris veda per upę iki namų ant kito kranto. Mes jums parodysim taką, bet per tiltą geriau eiti pėsčiomis. O gal jūs valandėlę pabūtumėt ir padainuotumėt su mumis, ar eisit tiesiai toliau? Ten jums taisy vakarienė,— pridūrė jis.— Kvepia laužo dūmais.

Kad ir kaip nuvargęs, Bilbas mielai būtų valandėlę pabuves. Verta pasiklausyti, kaip elfai dainuoja giedrą žvaigždėtą birželio naktį, ypač jeigu jums patinka tokie dalykai. Bilbas norėjo persimesti vienu kitu žodeliu su būtybėmis, kurios, pasirodo, žinojo jo vardą ir viską apie jį, nors jis niekad nebuvo jų regėjęs. Jis pamanė, kad būtų įdomu, jeigu jie pasakytų savo nuomonę apie jo nuotyki. Elfai daug žino, jie kaip niekas kitas greitai naujienų. Visą, kas tik atsitikdavo šiame krašte, jie sužinodavo greičiau už vėją.

Bet nykštukai visi kaip vienas geidavo vakarienės, ir kaip galima greičiau, tad nepanoro liktis. Visi patraukė toliau, vesdamiesi ponius, ir netrukus elfai atlydėjo juos į gerą taką, einantį iki pat upelio kranto. Jis bėgo greit ir triukšmingai, kaip ir visi kalnų upokšniai kad bėga vasaros vakarais, kai saulė visą dieną tirpdo snieguotas viršūnes. Per upę buvo permestas siauras akmeninis tiltukas be turėklų, toks siauras, jog poniai vos ne vos galėjo pereiti. Teko slinkti atsargiai, po vieną, ir kiekvienam vestis savo ponį už kamanų. Kol keliauninkai kėlėsi per upę, elfai jiems švietė ryškiais žibintais ir dainavo smagias daineles.

— Neįmerk barzdos į putas, tėtuši! —sušuko jie Torinui, kuris beveik ropojo keturpėsčias.— Ji ir taip ilga — jos nebereikia laistyti!

— Tegu Bilbas nesuvalgo visų pyragaičių! —šaukė jie.— Jis ir taip toks storas, jog nebepralįs pro raktą skylutę!

— Ša, ša, gerieji žmonės! Labanakt!—ėmė juos tildyti Gendalfas, kuris ėjo vilkstinės gale.— Ir slėniai turi ausis, o kai kurie elfai pernelyg ilgus liežuvius. Labos nakties!

Pagaliau jie priėjo Paskutinį Prieglobstį ir rado jo duris plačiai atvertas.

Keistas dalykas, bet apie tai, kas buvo gera, apie dienas, kurias praleidai maloniai, beveik nėra ko nei pasakoti, nei klausyti; o va apie tai, kas buvo baisu, kas smarkiai sukrėtė tave, gali papasakoti ilgą išpūdingą istoriją. Šiuose vaišinguose namuose keliauninkai svečiavosi ilgai, mažų mažiausiai keturiolika dienų, ir jiems nebesinorėjo iš čia eiti. Bilbas būtų mielai čia buvęs be galo — net jeigu būtų galėjęs be jokio vargo, vos panorėjęs, atsidurti savo gimtojoje oloje. Ir vis dėlto pasakoti apie viešnagę veik nėra ko.

Namų šeimininkas Elrondas buvo elfų bičiulis — vienas iš tų žmonių, apie kurių protėvius, pirmuosius šiaurės gyventojus, legendos buvo pasakojamos dar priešistoriniais laikais, dar prieš elfų karus su goblinais. Dabar žmonių, kurių protėviai buvo elfai ir senovės karžygiai, čia buvo likę nebedaug, o Elrondas buvo jų vadas.

Jis buvo kilnus ir dailaus veido kaip elfų valdovas, stiprus kaip karžygys, išmintingas kaip burtininkas, didingas kaip nykštukų karalius ir švelnus kaip vasaros rytas. Jis buvo daugelio pasakų veikėjas, bet Bilbo nuotykių istorijoje jo vaidmuo gana menkas, nors išpūdingas, kaip pabaigoje pamatysite, jeigu turėsite kantrybės. Elrondo namuose buvo gera visiems: ir mėgėjams pavalyti ar pamięgoti, ir darbštuoliams. Čia galėjai pasakoti istorijas, dainuoti arba sėdėti sau ramiai ir svajoti, arba daryti viską iš karto. Blogiui šiame slėnyje nebuvo vietos.

Norėčiau kada nors pasekti jums bent kelias pasakas ar padainuoti vieną kitą dainą, kurių jie išgirdo Elrondo namuose. Keliauninkai ir jų poniai čia per kelias dienas atsigavo ir puikiai pailsėjo. Nuotaika pasitaisė, viltys atgijo. Drabužiai jiems buvo užlopyti, mėlynės užgydytos. Krepšius prikrovė valgytų, labai lengvų nešti, bet labai maistingų, kad būtų patogiau keliauti per kalnus. Planus patikslino, prisakė kuo geriausių patarimų. Atėjo joninių išvakarės, o saulei tekant anksti jie žadėjo leistis toliau.

Elrondas puikiai mokėjo visas runas. Vieną dieną jis apžiūrėjo kalavijus, kuriuos jie buvo atsinešę iš trolių irštovs, ir pasakė:

— Jie ne trolių darbo. Tai labai seni kalavijai, senų senovėje juos nukalė karui su goblinais mano giminaičiai, vakarinių elfų didikai iš Gondolino. Matyt, jie buvo atsidūrę kokio nors slibino lobyne arba juos buvo pasigrobę goblinai —juk daug amžių praėjo nuo tų laikų, kai slibinai ir goblinai sugriovė tą miestą. Ši kalavija, Torinai, runos vadina Orkristu, senovės Gondolino gyventojų kalba tai reiškia Goblinų Kirtikas; tai labai garsus ginklas. O šis, Gendalfai, vadinasi Glemdringas — Priešų Mušikas — jį kadaise nešiojo pats Gondolino karalius. Saugokit juos!

— Kažin kaip jis pateko pas trolius? — paklausė Torinas, įdėmiai apžiūrinėdamas savo kalaviją.

— Tikrai negalėčiau pasakyti,— atsakė Elrondas,— bet manau, kad jūsų troliai bus apiplėšę kitus plėšikus ar kokiame nors sename kalnų urve aptikę grobikų suslėptas gėrybes.

Esu girdėjęs, jog kalnuose dar nuo nykštukų ir goblinų karo likę užmirštų senovės turtų, jų vis dar randama atokiuose Morajos kasyklų urvuose. Torinas susimąstė:

— Aš garbingai nešiosiu šį kalaviją,— pasižadėjo jis.

— Tegu jis vėl kapoja goblinus kaip senų senovėje!

— Jūsų troškimui, ko gero, bus lemta išsipildyti, vos tik jūs nukaksite į kalnus!—pasakė Elrondas.— O dabar parodykit man savo žemėlapi.

Jis išskleidė žemėlapi ir ilgai žiūrėjęs jį linguodamas galvą. Elrondas nebuvo per daug palankus nykštukams, ypač todėl, kad jie godūs aukso, bet jis labai nekenė slibinų už jų žiaurumą ir klastas. Su sielvartu jis prisimindavo Deilo griuvėsius, kur kitados linksmai skambėjo varpai, išdegusias Srauniosios Upės pakrantes. Spindėjo plati sidabrinė mėnulio delčia. Elrondas pakėlė žemėlapi aukštyn, ir mėnulio spinduliai peršvietė jį kiurais.

— Kas gi čia?—sušuko jis.— Už paprastų runų, kurios byloja: „Duryms penkių pėdų aukštumo, gali praėiti iš karto trys“,— matyti mėnulio raidės.

— Kokios mėnulio raidės? — paklausė didžiai susijaudinęs hobitas. Kaip jau esu sakęs, jam be galo patiko žemėlapiai, runos, visokios raidės ir įmantrūs raštai, nors jo paties braižas buvo ne kažin koks — raidės plonai iškraigaliodavo.

— Mėnulio raidės — tai tos pačios runos, tiktai nematomos, — paaiškino Elrondas.— Jas gali įžiūrėti tiktai mėnesienos naktį, prieš mėnulio šviesą, o yra tokių išmoningų raidžių, kurios matyti tiktai tada, jeigu mėnulio fazė bus ta pati, kokia buvo jas rašant. Jas išgalvojo nykštukai ir rašė sidabro plunksnomis — draugai jums galėtų papasakoti. Šios raidės, matyt, parašytos senovėje vasarvidžio naktį, kaip šiandien, šviečiant mėnulio delčiai.

— Ką gi jos reiškia? — vienu sykiu paklausė Gendalfas ir Torinas, truputį apmaudaudami, kad tokį dalyką pirmasis pastebėjo Elrondas, nors reikia pasakyti, iki šiol tam nebuvo nė progos, ir galai žino, kada ji būtų pasitaikiusi.

— „Atsistoki Diurino dieną prie pilkojo akmens, kai sučirkš strazdas,— perskaitė Elrondas,— ir paskutinis sėdančios saulės spindulys kris tiesiai į rakto skylutę.“

— Diurinas! Kaipgi, žinau! — prabilo Torinas.— Jis buvo seniausias iš garsios ilgabarzdžių nykštukų giminės senolių, ir pats pirmas iš mano protėvių: aš jo palikuonis.

— O kuri ta Diurino diena? — paklausė Elrondas.

— Pirmoji nykštukų Naujųjų metų diena,— atsakė Torinas, — kaip visi turbūt žino, yra paskutinė rudens diena, žiemos slenkstis. Diurino diena mes vadiname tą dieną, kai paskutinis rudens mėnulis ir saulė šviečia danguje abu kartu. Tačiau abejoju, ar tas žinojimas mums pagelbės, nes mūsų laikais niekas nebemoka nustatyti, kada ta diena turi ateiti.

— Čia mes dar pažiūrėsime,— įsikišo Gendalfas.— Ar daugiau kas parašyta?

Šios dienos mėnesienoje daugiau nieko nematyti,— atsakė Elrondas ir atidavė žemėlapi Torinui. Tada jie visi nusileido prie upės pasižiūrėti, kaip vasarvidžio naktį šoka ir dainuoja elfai.

Vasarvidžio dienos rytas išaušo gražus ir gaivus, apie tokį galėjai tiktai svajoti: žydrame danguje nė debesėlio, vandeny šokinėja saulės spinduliai. Jie iškeliavo, lydimi atsisveikinimo dainų ir gerų linkėjimų, širdyje pasiryžę naujiems nuotykiams. Dabar jau gerai žinojo kelią per Ūkanotuosius Kalnus į tolimą nykštukų tėvų šalį.

IV SKYRIUS KALNUOS IR PO KALNAIS

Į kalnus vedė daugybė takų, buvo matyti daug perėjų. Tačiau daugelis takų pasirodydavo esą apgaulingi, jie nuvedavo į aklavietę arba netikėtai baigdavosi, tarpekliuose knibždėjo visokių piktų dvasių ir tykojo baisingi pavojai. Nykštukai ir hobitas, išmintingų Elrondo patarimų ir Gendalfo atminties bei žinių padedami, rado tiesų kelią į tikrąją perėją.

Jau daug dienų keliauninkai, iškopę iš slėnio, traukė per kalnus, jau daug mylių buvo nukeliavę nuo Paskutinio Prieglobsčio, o kelias kilo vis aukštyr ir aukštyr. Kelionė buvo sunki ir pavojinga, vingiuotas takas darėsi vis nuošalesnis, atrodė, nebus jam galo. Atsigręžus atgal, toli apačioje tebebuvo matyti šalis, kurią jie paliko. Toli toli vakaruose, už melsvų ūkanų, Bilbas žinojo pasilikus gimtąjį kraštą, kur saugu ir jauku, kur jo mažoji nuosava ola. Jis ėmė drebėti, aukštai pasidarė kur kas šalčiau, uolų plyšiuose kaukdamas švilpė vėjas. Kartkartėmis, ištrūkęs iš saulės sutirpdyto sniego, kalnų šlaitais žemyn nudundėdavo akmuo — laimingai nusirisdavo keliauninkams palei kojas arba pavojingai dunks-telėdavo jiems virš galvos. Naktys pasidarė žvurbios ir niūrios, keleiviai nedrįso garsiai šnekėtis nei dainuoti, nes klaikiai atsiliepdavo aidas, o tyla, rodė, nepakentė, kad kas daugiau ją trikdytų — tegu šniokščia vanduo, stūgauja vėjas, dunksi akmenys.

„Ten, žemai, dabar pats vidurvasaris,— pagalvojo Bilbas,— pati šienapjūtė ir jos linksmybės. Mes dar nė nespėsime nusileisti nuo kalnų į kitą pusę, o ten jau kirs rugius ir rinks uogas.“ Ir kitų mintys buvo nelinksmos — o juk vasarvidžio rytą su Elrondū jie atsisveikino tokios pakiliuos nuotaikos, iš anksto džiaugėsi, kaip greit perkops per kalnus ir smagiai nušoliuos į tolimus kraštus. Jie net tikėjosi iki Vienišojo Kalno ir slaptųjų durų nusigauti tą patį rudenį per jaunatį. „Gal kaip tik suspėsime iki Diurino dienos“,— kalbėjo jie. Tik vienas Gendalfas lingavo galvą ir nieko nesakė. Nykštukai jau daug metų nebuvo šiais keliais keliavę, o Gendalfas čia lankėsi ir žinojo, jog nuo tų laikų, kai po kautynių Morajos kasyklose slibinai iš šio krašto išgujo žmones ir čia apsigyveno goblinai, Dykojoje Šaly nebaudžiamas įsiviešpatavo blogis. Net tokių išmintingų burtininkų kaip Gendalfas ir tokių gerų žmonių kaip Elrondas sumanyti planai sužlugdavo, kai leisdavaisi į Dykają Salį ieškoti pavojingų nuotykių. Gendalfas buvo per didelis išminčius, kad to nesuprastų.

Jis žinojo, kad bet kurią akimirką juos gali ištikti kas nors netikėta, ir nesivylė, kad pasiseks persiropšti be kraupių nuotykių per šiuos stačius kalnus, kur kyšo grėsmingos viršukalnės ir plyti gilūs slėniai, kur nepaisoma jokių įstatymų. Taip ir buvo! Viskas ėjosi gerai, kol vieną dieną juos užgriuvo audra — baisi audra, tikras uraganas. Juk žinote, kokia siaubinga audra gali būti lygumoje ar upės slėnyje, ypač kai susiduria du milžiniški audros debesys. Dar baisesnė perkūnija ir žaibai būna kalnuose, naktį, kai audros debesys virsta iš rytų ir vakarų ir grumiasi nelyginant mūšyje. Žaibai dūžta, atsimušę į kalnų smailes, siūbuoja uolos, orą drebina perkūno trenksmai, jo aidas ritasi per visas olas ir tarpeklius, o tamsą skrodžia griausmai ir akinamai plieskia žaibų pašvaistės.

Bilbas niekad nebuvo regėjęs tokios baisybės ir net įsivaizduoti negalėjo. Jie buvo sustoję aukštai kalnuose, siauroje aikštelėje, ant pat staigaus skardžio krašto — apačioje bolavo slėnis. Jie rado nakčiai prieglobstį po pakibusia uola, Bilbas gulėjo, nuo galvos iki kojų įsisupęs į vilnonę antklodę, ir tirtėjo visu kūnu. Viena akimi žvilgčiodamas iš po antklodės, žaibų šviesoje jis regėjo, kaip anapus slėnio žaidžia akmeniniai milžinai: it žaisliukus svaiddo vienas kitam uolų atplaišas, gauda jas ir vėl mėto į tamsą; žemai slėnyje tarp medžių jos sudūžta į skeveldras ar pokšėdamos išlaksto į visas puses. Paskui pakilo vėjas ir prapliupo lyti, lietus ir kruša čaižė iš visų pusių, tad atsikišusi uola greitai nustojo buvus patikima pastogė. Keliauninkai permirko iki siūlo galo, o jų poniai stovėjo nunarinę galvas ir paspraudę uodegas, tyliai žvenddami iš išgaščio. Visose kalnų atšlaitėse buvo girdėti, kaip kvatoja ir ūkauja milžinai.

— Nieko nebus! — tarė Torinas.— Jeigu mūsų nenuneš vėjas ar nenuplaus lietus, ar nenutrenks žaibas, tai dar pastvers koks milžinas ir paspirs į dangų kaip futbolo kamuolius.

— Jeigu žinote kokią malonesnę vietelę, imkite ir nuveskite mus tenai! — suniurzgė Gendalfas, kurį taip pat nelabai džiugino milžinų kaimynystė.

Kiek pasibarę, jie nusiuntė Filį ir Kilį paieškoti geresnės prieglaudos. Abiejų akys buvo labai aštrios, be to, jie buvo, ko gero, net penkiasdešimčia metų jaunesni už kitus, todėl visados būdavo siunčiami į žvalgybą (kai kiekvienas matydavo, jog beprasmiška siųsti Bilbą). „Kas gerai ieško, tas visada

randa", — pasakė jauniems nykštukams Torinas. Be abejonės, kas ieško, tas visada ką nors randa, bet nebūtinai tai, ko ieškojo. Taip atsitiko ir ši syki.

Netrukus Filis ir Kilis parsirado. Paršliaužė, rankomis laikydamiesi už uolų, kad nenuneštų vėjas.

— Mes radome sausą olą, — pasakė jie, — visai čia pat, už kampo. Viduj visiems pakaks vietos, net ir poniams.

— Ar jūs kaip reikiant apžiūrėjote olą? — paklausė burtininkas. Jis gerai žinojo, kad olos kalnuose retai būna tuščios.

— O kaipgi! — atsakė jie, nors kiekvienam buvo aišku, kad kaip reikiant apžiūrėti jie negalėjo — per greitai grįžo. — Ji ne iš pačių didžiųjų ir nelabai gili.

Čia slypi visas olų klasingumas: niekada nežinai, kokio ji gilumo, kur gali nuvesti ir kokie pavojai tyko tavęs viduj. Bet dabar Filio ir Kilio parneštos žinios pasirodė pakankamos, nes vis dar nesiliovė kaukės vėjas, trunkėsi griaustinis. Vargais negalais keliauninkai su poniais nusigavo iki olos. Gerai, kad iš tiesų nereikėjo toli eiti, greit jie atsimušė į didžiulę uolą, kuri stūksojo beveik išsikišusi ant tako. Ją apėję, žemai sienoje rado angą. Pro plyšį kaip tik galėjo prispausti poniai, nubalnoti ir be nešulių. Po olos skliautu taip malonu buvo klausytis, kaip lauke užauja vėjas ir šniokščia lietus, ir jaustis saugiams nuo milžinų ir jų svaidomų akmens atplaišų. Tačiau burtininkas nenorėjo rizikuoti: jis užžiebė savo lazda, kaip kitados Bilbo valgomajame (taip seniai tai buvo, jeigu dar prisimenate), ir jie skersai išilgai išlandžiojo visą olą.

Ola buvo nemaža, bet ne per didžiausia ir nelabai slėpinga. Sausos grindys, pilna jaukių kampelių. Į vieną galą jie suvedė ponius, ir tie stovėjo ramūs (labai patenkinti šia permaina) garuodami, iš abrakinių kramsnodami pašarą. Oinas ir Gloinas buvo bekuriantys prie slenksčio laužą išsidžiovinti drabužiams, bet Gendalfas nenorėjo apie tai nė girdėti. Tada šlapius drabužius jie patiesė ant grindų, iš savo ryšulių išsitraukė sausus, susivyniojo į antklodes, užsidegė pypkes ir ėmė leisti dūmų ratilus, o Gendalfas, norėdamas visus palinksminti, nudažydavo juos įvairiausiomis spalvomis ir priversdavo palubėje šokti. Keliauninkai šnekėjosi šnekėjosi ir visai pamiršo audrą, ilgai svarstė, ką kiekvienas veiks su savo dalimi aukso (dabar auksas jau nebeatrodė neprieinamas), o paskui vienas po kito sumigo. Tai buvo paskutinis vakaras, kai jie dar turėjo savo ponius, ryšulius, lagaminus ir kita.

Ta naktis parodė, jog nykštukai labai gerai padarė, pasiėmę kartu mažąjį Bilbą. Jis ilgai negalėjo užmigti, o kai pagaliau užsnūdo, jam prisapnavo bjaurus sapnas. Regėjos, tarytum plyšys galinėje olos sienoje ėmė didėti, eiti vis platyn ir platyn; hobitui buvo labai baisu, bet jis neįstengė nei šuktelėti, nei pajudėti, tik gulėjo ir žiūrėjo. Paskui susapnavo, kad olos grindys pakrypo — ir jis slysta, rieda galas žino kur.

Bilbas smarkiai krūptelėjo ir pabudo, ir tuoj pat suprato, jog čia visai ne sapnas. Plyšys olos gale iš tikrųjų buvo atsivėręs ir pavirtęs plačiu koridoriumi, Bilbas dar spėjo pamatyti, kaip ten šmėkstelėjo ir išnyko paskutinio ponio uodega. Žinoma, Bilbas ėmė baisiai rėkti, jis rėkė taip garsiai, kaip moka tik hobitai, nors patys jie visai maži.

Ir tada, tą pačią akimirką, nebūtom net spėjęs sušukti: „Šimts pypkių!“ — pro plyšį pasipylė goblinai, begalės goblinų, didžiulių, grėsmingos išvaizdos goblinų. Kiekvienam nykštukui jų teko bent po šešis ir net mažajam Bilbui — du. Jie pastvėrė keliauninkus ir taip greit išvilko pro plyšį, jog tie nespėjo net surikti: „Gelbėkit, žūvam!“ Tik Gendolfo jie nesučiuo! Kai Bilbas suriko, burtininkas pašoko tą pačią akimirką, ir kai goblinai buvo jį bestverią, oloje staiga tvykstelėjo akinanti šviesa, pakvipo paraku ir keli goblinai krito negyvi.

Plyšys bildėdamas užsivėrė, ir Bilbas su nykštukais atsidūrė kitoje pusėje! Kurgi dėjosi Gendalfas? Šito nežinojo niekas, nei nykštukai, nei goblinai, be to, pastarieji net nesustojo jo paieškoti. Jie pasigriebė Bilbą ir nykštukus ir nubogino juos gilyn. Buvo tamsu nors akin durk, tokioj tamsoj tik goblinai gali ką nors išžiūrėti, nes jie pripratę gyventi kalnų gelmėse. Landos ėjo visomis kryptimis, šakojosi, kryžiovosi, bet goblinai gerai žinojo kelią, kaip kad jūs iki artimiausio pašto. Landa nusileido dar giliau, apačioje buvo nežmoniškai tvanku. Goblinai elgėsi baisiai: belaisvius negailestingai gnaibė, kikenė ir kvatojosi klaidiais akmeniniais balsais. Bilbas pasijuto dar nelaimingesnis negu tada, kai jį pakėlęs už kojų laikė trolis. Jis vėl ėmė ilgėtis savo mažosios šviesiosios olos. Ir dar ne paskutinįsyk!

Priekyje sumirkėjo raudona šviesa, ir goblinai uždainavo, tiesiog užkvarkė, šlepsėdami į taktą savo plokščiomis pėdomis per akmenis ir kas žingsnis vis krestelėdami savo belaisvius:

Čiupk! Griebk!

Mušk! Pliek!

Tvok! Laikyk!

Žiebk! Varyk!

Gilyn gilyn — goblinų pilin

Greičiau, nenaudos!

*Trenk, spirk!
Šveisk, kirsk!
Kūju ir žnyplēm!
Rimbu ir rykštēm!
Pirmyn pirmyn — požemin
Vikriau, nenaudos!*

*Šmaukšt, pliaukšt!
Botagu čiaukšt!
Trupink, malk!
Stauk, bliauk!
Duok, duok!
Nesustok!
Goblinai kaukia, goblinai maukia!
Vesk žemyn — požemin!
Mikliau, nenaudos!*

Daina skambėjo tikrai grėsmingai. Sienos drebėjo nuo to „šveisk, kirsk“, „šmaukšt, pliaukšt“ ir nuo kraupaus kvatojimo. Dainos prasmė buvo labai aiški: goblinai išsitraukė botagus ir pliekdami jais bėgte nusiginė belaisvius. Nykštukai gailiai dejavo ir cypė, kol visi staiga sugriuvo į didžiulę olą.

Viduryje liepsnojo didelis raudonas laužas, pasieniais deglai, ola buvo pilnutėlė goblinų. Visi jie sugageno, ėmė trypti kojomis ir pliaukšėti delnais, kai vidun įbėgo nykštukai, o jiems iš paskos, arčiausiai prie botagų, vargšas mažutis Bilbas. Jam už nugaros šūkavo ir pliauškino botagais varovai. Kampe susibrukę į krūvą stovėjo poniai, ant žemės mėtėsi jų krepšiai ir ryšuliai, išardyti ir išdraskyti: goblinai naršė po vidų, viską čiupinėjo, uostinėjo ir plūdosi.

Keliauninkai daugiau niekad neberegėjo nei savo puikiųjų mažylių ponių, nei to balto linksmo stipruolio ponio, kurį Gendalfui buvo paskolinęs Elrondas, nes burtininko žirgas netiko keliauti per kalnus. Goblinai ėda arklius, ponius ir asiliukus (ir daugybę dar blogesnių padarų), bet amžinai būna alkani. Tačiau dabar belaisviai galvojo tik apie save. Goblinai sukaustė jiems rankas už nugarų, surišo visus viena ilga grandine ir nuvilko į atokiausią olos kampą, mažasis Bilbas maskatavo voros gale.

Tenai, patamsyje, ant didžiulio plokščio akmens sėdėjo didžiulis goblinas, su baisinga galva, o aplink jį stovėjo kirviais ir kreivais kardais ginkluoti kariai. Goblinai šiais laikais yra žiaurūs, pikti ir negailestingi. Jie visai nemoka dirbti gražių daiktų, bet padaro daugybę gudrių dalykų. Panorėję jie ne blogiau už nykštukus rausia tunelius ir kasa rūdą, bet patys visada vaikšto murzini ir susivėlę. Kūjus, kirvius, kardus, durklus, kirtiklius, žnyples ir kankinimo įrankius — tuos jie puikiai kala ar verčia dirbti kitus, belaisvius ir vergus, kurie vargsta tol, kol numiršta nuo tamsos ir blogo oro. Visai galimas daiktas, kad kaip tik goblinai išrado mašinas, kurios pridarė žmonijai tiek nemalonumų, ypač tuos paprastus įtaisus, kuriais vienu ypu nužudai begalę žmonių. Visokie mechanizmai, motorai ir sproginiai goblinus visada domina ir žavi, nes čia nebereikia rankų darbo. Tačiau anais laikais, tame laukiniame krašte, kur atsidūrė mūsų herojai, goblinai dar nebuvo pasiekę tokios pažangos. Jie nekentė ne tik tai nykštukų, bet visų be išimties, ypač jei kas buvo doras ir tvarkingas. Vienur kitur pasitaikydavo, jog koks nedoras nykštukas net susidėdavo su goblinais. Tačiau labiausiai jie giezė pyktį ant Torino genties dar nuo to karo, kurį jau esame minėję, bet į mūsų istoriją jis neįeina. O apskritai goblinams visai nesvarbu, ką pagauti, kad tik užtiktų savo auką iš pasalų, staiga, ir kad belaisviai neįstengtų apsiginti.

— Kas tie niekingi padarai? — paklausė Didysis Goblinas.

— Nykštukai ir va, šitas! — atsakė vienas varovas ir taip trūktelėjo grandinę, jog Bilbas parpuolė ant kelių. — Jie slėpėsi priekinėje mūsų galerijoje.

— Kurių galų? — kreipėsi į Toriną Didysis Goblinas. — Galvą guldaui, kad turėjot piktų užmačių! Įtariu, kad šnipinėjote mano žmones! Nė kiek nenustebčiau, jeigu jūs vagys! O dar, ko gero, žudikai ir elfų draugai! Na! Ką pasakysit?

— Nykštukas Torinas, jūsų paslaugoms! — atsakė tas — tai buvo tik paprasčiausias mandagumas. — Su tais dalykais, kuriais mus kaltinate ir kuriuos įsivaizduojate, mes neturime nieko bendra. Mes slėpėmės nuo audros patogioje ir, kaip mums atrodė, negyvenamoje oloje, ir tiek. Mes jokių būdu neturėjome tikslo trukdyti goblinus. — Tai buvo teisybė.

— Hm! — tarė Didysis Goblinas. — Tai mat kaip! Ar galiu paklausti, ko jums iš viso čia kalnuose prireikė, iš kur jūs atsiradote ir kur traukėte? Aš norėčiau apie jus viską žinoti. Nemanau, kad jums tai padės, Torinai Oukensildai, aš ir taip gana daug esu girdėjęs apie tavo gentį. Bet geriau sakyk teisybę, kol nesurengiau tau ko blogesnio!

— Mes keliavome aplankyti savo giminių, savo sūnėnų ir dukterėčių, savo pirmos, antros ir trečios eilės pusbrolių ir pusseserių ir kitų mūsų bendrų protėvių palikuonių, kurie gyvena į rytus nuo šių tikrai svetingų kalnų — atsakė Torinas, nežinodamas, ką sakyti, nes sakyti teisybės, be abejo, nederėjo.

— O didysis iš didžiųjų, jįsai meluoja! — įsikišo vienas varovas. — Keletą mūsų oloje nutrenkė žaibas, kai mes pasiūlėme šitiems padarams lipti žemyn. Jie krito negyvi kaip akmenys. O kaip jis paaškins šitai? — Goblinas parodė Torino kalaviją iš trolių urvo.

Žvilgtelėjęs į kalaviją, Didysis Goblinas kraupiai sustaugė iš įtūžio, o visi kariai ėmė griežti dantimis, tarškinti skydus ir trypti kojomis. Jie iš karto atpažino šį kalaviją. Kadaisė jis buvo pražudęs šimtus goblinų, kai garbingieji Gondolino elfai persekiojo juos kalnuose ir grūmėsi su jais prie miesto sienų. Elfai vadino jį Orkristu, arba Goblinų Kirtiku, bet patys goblinai praminė jį paprastai — Kandiku. Jie nekenė jo, o dar labiau neapkėsdavo to, kas jį nešiodavo.

— Goblinų žudikai ir elfų draugai! — sustaugė Didysis Goblinas. — Kapokit juos! Čaižykit! Kandziokit! Draskykit! Įmeskit į duobes, pilnas gyvačių, kad šviesos neberegėtų!

Jis taip įsiuto, jog nušoko nuo savo sosto ir išžiojęs nasrus puolė Toriną.

Tą akimirką visos ugnys oloje staiga užgeso, ir iš laužo — pūkst! — ligi pat skliauto pašoko mėlynų įkaitusių dūmų stulpas, švaistydamas į goblinus aštrias baltas žiežirbas. Neįmanoma apsaugoti, koks pasikėlė žviegimas, cypimas, kriokimas, lakstymas ir stumdymasis, urzgimas, plūdimasis ir vaitojimas. Tokio pasiutusio erzelio nebūtų sukėlę nė keli šimtai laukinių kačių ir vilkų, jeigu juos kas būtų svilinęs ant lėtos ugnies. Žiežirbos degino goblinus kiaurai; dūmai, kurių pritvino nuo pat skliautų iki žemės, buvo tokie tiršti, jog net įpratę prie tamsos goblinai nebegalėjo nieko išžiūrėti. Greit jie visi suvirto vienas ant kito ir raičiojosi krūvoj po grindis, kandžiojosi, spardėsi ir kaip pasiutę kūrė vienas kitą.

Staiga pats savaiame švystelėjo kalavijas, Bilbas pamatė, kaip jis kiaurai pervėrė Didįjį Gobliną, kai tas stovėjo apstulbęs iš įtūžio. Jis krito negyvas, o jo kariai klaičiai žviegdami išlakstė ir dingo tamsoje.

Kalavijas grįžo į makštis.

— Šekit paskui mane, greičiau! — ramiai, bet rūščiai įsakė kažkieno balsas. Nespėjęs susigaudyti, kas atsitiko, Bilbas vėl nurisnojo voros gale tamsiais koridoriais, tolumoje vis dar girdėjosi tilstantis goblinų inkštimas. Kelią rodė blanki šviesa.

— Greičiau, greičiau! — ragino balsas. — Tuoj vėl užsižiebs deglai.

— Luktelkit valandėlę! — paprašė Doris, kuris buvo puikus vyrukas ir ėjo priešais Bilbą. Kiek leido surištos rankos, jis padėjo hobitui užsikabaroti sau ant pečių, ir visi pasileido bėgte, žvangėdami grandinėmis, klupinėdami ir griuvinėdami, nes neturėjo rankų pasilaikyti. Jie bėgo nesustodami ilgai, kol atsidūrė, ko gero, pačioje kalnų gilumoje.

Tada Gendalfas uždegė savo lazda. Savaiame aišku, čia buvo Gendolfo darbas, bet kol kas jie neturėjo laiko klausinėti, iš kur jis čia atsirado. Jis vėl išsitraukė kalaviją, ir kalavijas vėl sušvito tamsoje. Pirma, kai aplinkui buvo pilna goblinų, kalavijas žerėjo rūstybe, o dabar ramiai švytėjo žydra šviesa, nes goblinų valdovas jau buvo negyvas. Be jokio vargo kalavijas greit perkirto goblinų grandines ir išvadavo belaisvius. Kalavijas vadinosi Glemdringas, arba Priešų Mušikas, jeigu prisimenate. Goblinai jį buvo praminė Kūliku ir nekenė jo dar labiau negu Kandiko, jeigu tik tai įmanoma. Orkristą irgi pavyko išgelbėti: Gendalfas ištraukė jį iš vieno persigandusio sargybinio rankų. Gendalfas apskritai gebėdavo pagalvoti apie daugelį dalykų ir, nors nebuvo visagalis, daug gero padarė savo įkliuvusiems į bėdą draugams.

— Ar visi čia? — paklausė jis ir .nusilenkęs grąžino Torinui kalaviją. — Nagi: vienas — Torinas, du, trys, keturi, penki, šeši, septyni, aštuoni, devyni, dešimt, vienuolika... pala, o kur Filis ir Kilis? Aha, jie čia! Dvylika, trylika... o štai ir misteris Beginsas, keturiolika! Gerai, galėjo būti ir blogiau, bet, antra vertus, galėjo būti ir geriau. O dabar — nei ponių, nei maisto; kur mes — nežinia, o ant kulnų lipa gaujos įsiutusių goblinų! Pirmyn!

Ir jie patraukė į priekį. Gendalfas neapsiriko: už nugaros pasigirdo triukšmas, tapsėjimas ir klaikūs goblinų šūksniai. Nykštukai pasileido dar greičiau negu pirma, o kadangi vargšelis Bilbas nespėjo su jais, — mat nykštukai prirėkęs bėga baisiu greičiu, — visi iš eilės nešė jį ant pečių.

Tačiau goblinai bėga dar greičiau ir už nykštukus, be to, jie geriau žinojo kelią, nes patys kitados rausė šiuos tunelius, ir buvo pašėlę iš pykčio. Taigi nors bėgliai ir labai stengėsi pasprukti, netrukus išgirdo vijikus rėkiant ir stūgaujant vis arčiau ir arčiau. Greitai daugybė kojų tapsėjo jau už artimiausio posūkio. Tunelyje sumirgėjo raudoni deglai, o nykštukai jau buvo mirtinai išvargę.

— Ak kodėl aš palikau savo namelius! — aimanavo nelaimingas misteris Beginsas, kretėdamas ant Bomburo nugaros.

— Kam, oi kam aš turiu tempti tą niekam tikusį hobitą turtų ieškoti! — dejavo vargšas storulis Bomburas, svirduliuodamas po savo našta. Nuo karščio ir baimės jam per nosį lašėjo prakaitas.

Tuo metu Gendalfas ir Torinas šiek tiek atsiliko. Juodu pasuko už kampo.

— Aplink! — sušuko Gendalfas. — Trauk savo kalaviją!

Kas jiems beliko daryti? Goblinams tas baisiai nepatiko. Rėkdami visa gerkle, jie išsoko iš už kampo, ir staiga į akis ryškiai ir skaudžiai žybtelėjo Goblinų Kirtikas ir Priešų Mušikas. Priekiniai paleido iš rankų deglus ir sustugo priešmirtiniais balsais. Viduriniai sukliko dar .baisiau ir siūbtelėjo atgal, versdami iš kojų užpakalinius. „Kandikas ir Kūlikas!“ — ėmė rėkti jie. Prasidėjo sąmyšis, ir daugelis stačia galva puolė lėkti atgal tuo pačiu keliu, kuriuo buvo atbėgę.

Dar ilgai goblinai neišdrįso kišti nosies už lemtingojo posūkio. Per tą laiką nykštukai spėjo toli nusigauti tamsiais goblinų karalystės koridoriais. Tai supratę, goblinai vėl užsikūrė deglus, apsiavė minkštomis korpėmis ir pasiuntė nykštukams iš paskos greičiausius savo bėgikus, pačius akyliausius ir ausyliausius. Tie nulėkė pirmyn tamsoje greitai kaip žebenkštys ir tyliai kaip šikšnosparniai. Štai kodėl nei Bilbas, nei nykštukai, nei pats Gendalfas neišgirdo jų artinantis. Ir neregėjo. Užtat goblinai, tyliai lėkdami iš paskos, puikiai matė bėglius, nes Gendalfo lazda skleidė blyšką šviesą ir švietė nykštukams kelią.

Staiga kažkas iš tamsos stvėrė už kojos Dorį, kuris dabar vėl nešė Bilbą. Doris suriko ir blinktelėjo ant žemės, o hobitas nusirito į tamsą, žiebė galvą į akmenį ir neteko sąmonės.

V SKYRIUS MĮSLĖS PATAMSIUOSE

Kai Bilbas pagaliau pravėrė akis, net suabejojo, ar tikrai atsimerkė: tokia tamsybė buvo aplinkui. Niekur nė gyvos dvasios. Įsivaizduojat, kaip jis išsigando! Jis nieko negirdėjo, nieko nematė ir nieko neįjuto, tik šaltas akmenines grindis.

Vargais negalais atsistojo keturpėsčias ir ėmė grabaliotis aplinkui, kol užčiuopė tunelio sieną, bet nei aukštai, nei žemai nieko nerado: tuščia — nei goblinų, nei nykštukų. Jam sukosi galva ir jis neištengė net susivokti, į kurią pusę jie tada bėgo, kai jis nugriuvo. Nuspėjęs, jo nuomone, tikrą kryptį, keturpėsčias nurėpliojo gerą galą, kol ranka sugraibė ploną šaltą metalinį žiedelį, gulintį ant tunelio grindų. Tas radinys nulėmė tolesnę jo būtį, bet jis to dar nežinojo. Niekas negalvodamas įsikišo žiedelį į kišenę — dabar jis atrodė niekam nereikalingas. Netoli tenukeliavęs, atsisėdo ant šaltų grindų ir apniktas liūdnu minčių susimąstė. Jis svajojo, kaip dabar namuose savo virtuvėje keptųsi kiaušiniene su kumpiu — pilvas jau seniai urzgė, kad metas pasistiprinti, ir Bilbas pasijuto dar nelaimingesnis.

Jis neišmanė, ką toliau daryti, neprisiminė, kas atsitiko, kodėl jį paliko vieną ir kodėl jo tada nesugavo goblinai, ir ko taip skauda galvą. O atsakymas buvo labai paprastas—jis ilgai be dvasios išgulėjo tamsiame kampe, kitaip tariant, buvo pamirštas.

Po kurio laiko kišenėje sugraibė pypkę, ji nebuvo sulūžusi — tai jau šis tas. Paskui išsitraukė kapšiuką, jame dar buvo likę tabako — dar geriau. Tada ėmė ieškoti degtukų, bet nerado nė vieno — visos jo viltys sudužo. Kiek pasvarstęs, nusprendė, kad taip dar geriau. Dievai žino ką gali prišaukti degtuko čirkstelėjimas ir tabako kvapas, kas gali šokti ant jo iš tų baisių juodų landų. Ir vis dėlto valandėlę pasijutę labai prislėgtas. Plekšnodamas per kišenės ir čiupinėdamasis aplink save degtukų, jis užkliuvo už durklo rankenos—tą mažytį durklą buvo pasiėmęs iš trolių urvo ir visiškai pamiršęs. Laimė, goblinai jo nerado, nes buvo užkištas už juostos.

Dabar Bilbas išsitraukė durklą — tas blyškiai sušvito jam prieš akis. „Vadinasi, durklas irgi elfų darbo,— pagalvojo jis.— O goblinai nors ir ne čia pat, bet ir nelabai toli.“

Bet kažkodėl pasidarė ramiau. Vis dėlto kaip puiku turėti ginklą, nukaltą Gondoline karui su goblinais,— apie tą karą tiek dainų girdėta. Jis jau buvo patyręs, kad elfų ginklai goblinams darė didelį įspūdį — jie tuoj išsigąsdavo.

„Grįžti atgal? —svarstė jis.— Kas iš to? Eiti į šalį? Beprasmiška! Į priekį? Vienintelė išeitis! Tad pirmyn!“

Jis atsistojo ir nuturseno į priekį, viena ranka atkišęs durklą, kita prisilaikydamas sienos, o jo širdelė krūtinėje daužėsi ir blaškėsi.

Iš tiesų Bilbas atsidūrė labai keblioje padėtyje. Tačiau nepamirškite, kad jam ši padėtis nebuvo tokia kebli, kokia būtų buvusi man ar jums. Šiaip ar taip, tai hobitai, ne žmonės: be to, nors jų olos mielos, jaukios, gerai vėdinamos ir visai nepanašios į goblinų tunelius, vis dėlto jie labiau pratę prie požeminių galerijų negu mes, lengviau orientuojasi po žeme — ypač kai jau būna atsipeikėję nuo galvos sutrenkimo. Jie vaikšto labai tyliai, vikriai slepiasi ir greit atsigauna, jeigu parkrinta ir susimuša. Jie turi begales išmintingų patarlių ir priežodžių, kurių žmonės niekad nėra girdėję arba kurias seniai jau pamiršo.

Ir vis dėlto nenorėčiau atsidurti misterio Beginso vietoje.

Atrodė, kad tuneliui niekad nebus galo. Kiek prisimena, Bilbas vis ėjo ir ėjo lygiu žingsniu ta pačia kryptimi, nepaisydamas vingių ir vieno ar poros posūkių. Vienur kitur į abi puses šakojosi šoninės landos, jis matė jas durklo šviesoje arba užčiuopdavo ranka. Bet nesižvalgė į landas, tik skubinosi tolyn, būgštaudamas, kad iš ten neišlįstų goblinai ar dar kokie nors tamsybių gaivalai. Jis ėjo ir ėjo, vis

gilyn ir gilyn. Kaip ir pirma, negirdėjo jokio garso, tik retkarčiais prašvilpdavo pro šalį šikšnosparnis. Iš pradžių jis krūptelėdavo, bet greit šikšnosparniai jam net įgriso — taip dažnai jie skraidė. Jau nebežinau, kiek jis taip ėjo, nedrįsdamas sustoti, kol baisiausiai išvargo. Atrodė, tarytum jau būtų perėjęs ribą ir keliauęs į aną pasaulį.

Staiga nieko nenujausdamas pūkstelėjo tiesiai į vandenį. Brr! Vanduo buvo šaltas kaip ledas. Bilbas tuoj atsikvošėjo. Jis nesuprato, ar čia tik klanas ant tako, ar atsidūrė prie kertančio tunelį požeminio srauto, O gal ant juodo gilaus slėpiningo ežero kranto. Durklas vos vos bešvytėjo. Bilbas apmirė ir įsiklausė — tekšt, tekšt tekšnojį į vandenį lašai nuo nematomo skliauto. Daugiau jokio garso.

„Vadinasi, čia bus klanas arba ežeras, bet ne požeminė upė“, — pamanė Bilbas. Bristi tamsoje į vandenį jis vis dėlto nesiryžo. Plaukti nemokėjo, be to, vaizduotėje išvydo begales visokiausių bjaurių ir gliūčių padarų su didžiulėmis baltomis išverstomis akimis, besirangančių vandeny. Kalnų gilumoje, požeminiuose ežeruose, gyvena keisti padarai: žuvis, kurių protėviai suplaukė čionai dievai žino kada, bet taip ir nebeišplaukė į dienos šviesą, todėl jų akys vis pūtėsi pūtėsi, kol visai išsprogo besistengiant peržvelgti tamsą. Yra ten padarų, dar slidesnių už žuvis. Net ir tuneliuose bei urvuose, kuriuos goblinai išsirausė sau, įslinkę glūdi tamsybėse kažkokie šliužai. Daugelis olų atsirado dar prieš goblinus, tie jas tik išplatino ir sujungė landomis, todėl pirmieji tų olų gyventojai ir dabar lindi tamsiausiuose užkaboriuose, visur šliaužioja ir šniukštinėja.

Čionai, kalnų gelmėje ir tamsybėse, prie pat vandens gyveno senasis Golumas — nedidelė slidi būtybė. Nežinau, nei iš kur jis atsirado, nei kas jis toks buvo. Golumas — ir tiek, juodas kaip naktis, tik dvi apskritos akys bolavo siauroje jo marmūzėje. Jis turėjo valtėlę ir tyliai irstėsi po ežerą. Tai iš tikrųjų buvo ežeras, platus, gilus ir klaikiai šaltas. Golumas irdavosi didžiulėmis letenomis, iškišęs jas per valtės kraštus, irdavosi tyliai, nė nepliaukstelėdavo. Baltomis apvaliomis akimis dairydavosi vos įžiūrimų žuvų ir žaibo greitumu išsitraukdavo jas iš vandens ilgais savo pirštais. Jam gardu buvo ir mėsa. Būdavo didžiai patenkintas, jei pasigaudavo gobliną, — bet pats buvo atsargus, stengėsi nepakliūti jiems į akis. Paprastai jis užpuldavo gobliną iš užpakalio ir pasmaugdavo, jeigu kuris jų vienas pats atsidurdavo prie ežero, kur šliaužiojo Golumas. Tačiau jie retai čion atklysdavo: jautė, jog apačioj, prie pat kalnų pradžios, tyko kažkas negera. Jie atsidūrė prie ežero labai seniai, kai rausė tunelį, ir įsitikino, jog toliau nepraeisi: todėl jų kelias čia baigėsi ir vaikščioti nebuvo ko — nebent Didysis Goblinas kurį nors pasiūsdavo prie ežero, užsimanęs šviežios žuvies. Tiktai kartais nesulaukdavo nei žuvų, nei žvejo.

Golumas gyveno vidury ežero, nuslidintų akmenų salelėje. Jis jau seniai pamatė Bilbą ir įsmeigė į jį savo baltas akis. Bilbas jo nematė, bet Golumas gerai jį regėjo ir nesitvėrė iš smalsumo, supratęs, jog tai ne goblinas.

Jis įlipo valtėlėn ir atsistūmė nuo salos, o Bilbas sėdėjo ant ežero kranto visiškai suglumęs — jis pametė ir kelią, ir galvą. Netikėtai priplaukęs sušnyptė Golumas:

— Po š-šimts-s, mano mieliaus-sias-s! Bus-s rinktinės-s vaiš-šės-s. Gardus-s kąs-snelis-s pagaliau pas-sitaikė Golumui!

Kai jis sakė „Golumui“, bjauriai gurktelejo visa gerkle, lyg rydamas. Dėl to jis ir vadinosi Golumas, nors pats save šaukdavo „mano mieliaus-sias-s“.

Hobitui vos širdis į kulnis nenukrito, kai išgirdo tą šnyptimą ir netikėtai išvydo dvi baltas įsistebeilijusias į jį kukulai-nes.

— Kas tu toks? — paklausė jis, atkišdamas į priekį durklą.

— O jis-s kas-s toks-s, mano mieliaus-sias-s, — sušvilpė Golumas (jis visuomet kreipdavosi tik į save, nes daugiau neturėjo su kuo šnekėtis). Kaip tik šito sužinoti jis ir atplaukė, mat dabar nebuvo labai išraiķęs, tik degė smalsumu; kitaip jis būtų pirma Bilbą nutvėręs, o tik paskui ėmęs šnypti.

— Esu misteris Bilbas Beginsas. Aš atsilikau nuo nykštukų ir nuo burtininko, o dabar nebežinau, kur esu. Ir nenoriu žinoti, kad tik kaip nors iš čia išsikapstyčiau.

— Ką jis-s laiko rankos-se? — susidomėjo Golumas, žiūrėdamas į durklą, kuris jam kažkodėl nelabai patiko.

— Tai durklas, nukaltas Gondoline!

— Z-žiū! — nusistebėjo Golumas ir pasidarė labai mandagus. — Gal pris-sės-sk ir pas-siš-šnekėk s-su juo, mano mieliaus-sias-s. Kaž-žin ar jis-s mėgs-sta mįs-sles-s, gal mėgs-ta?

Golumas stengėsi elgtis kuo maloniau, bent iki to laiko, kol kuo daugiau išgirs apie durklą ir hobitą — ar jis tikrai čia atėjo vienas ir ar jį gardu suėsti, — ir kol pats gerai išalks. Jam šovė į galvą minti mįslės. Minti mįslės ir jas spėti — vienintelis žaidimas, kurį kitados, be galo seniai, jam buvo tekę žaisti su kitais keistais padarais, tupinčiais savo urveliuose. Vėliau jis prarado visus savo draugus, liko vienišas ir nulindo gilyn po kalnais, į juodų juodžiausias tamsybes.

— Gerai! — atsakė Bilbas, kuris buvo greitas su viskuo sutikti, kol pavyks daugiau sužinoti apie šį keistą padarą — ar jis čia gyvena vienas, ar jis piktas ar alkanas ir ar bičiuliaujasi su goblinais. — Užmink tu pirmas, — pridūrė, nes pats nespėjo mįslės sugalvoti.

Ir Golumas sušnyptė:

— Kas-s turi š-šaknis-s, kurių nematot jūs-s, Ir pats-s yra aukš-štes-snis-s už-ž medž-žius-s, Aukš-štytyn jis-s kopia, auga, Bet niekad neuž-žauga?

— Čia lengva! — pasakė Bilbas. — Aš manau, kalnas.

— Mat kaip lengvai ats-spėjo! S-surengs-sime varž-žybas-s! Jeigu mano mieliaus-sias-s už-žmins-s, o jis-s neats-spės-s, mes-s jį s-suės-ime, mano mieliaus-sias-s. Jeigu jis-s už-žmins-s, o mes-s neats-spės-ime, padarys-sime, ko jis-s praš-šo, gerai? Mes-s parodyt-sime jam kelią iš-š č-čia!

— Gerai! — sutiko Bilbas, nedrįsdamas atsisakyti ir beviltiškai krutindamas smegenis bei stengdamasis sugalvoti mįslę, kuri išgelbėtų jį nuo Golumo dantų.

— Trisdešimt baltų žirgų ant kalvų raudonų. Baisūs — nenustygsta, Viską trempia, pyksta, Paskui — ramūs, sotūs.

Tai buvo viskas, ką jis įstengė suregzti,— mintis, kad bus suėstas, nėjo jam iš galvos. Mįslė buvo sena, ir Golumas, aišku, žinojo atsakymą ne blogiau už mus.

— S-šlamš-štas-s!—sušnyptė jis.— Dantys-s! Dantys-s, mano mieliaus-sias-s! Bet mes-s jų turime tik š-šeš-šis-s! Paskui jis užminė kitą mįslę:

— Bebals-sis-s, bet š-šaukia, Bes-sparnis-s, bet s-skrenda, Belūpis-s, bet š-švilpia, Bedantis-s, bet kanda.

— Valandėlė!—sušuko Bilbas, kuris vis dar bijojo būti suėstas. Laimė, kažką panašaus jis sykį jau buvo girdėjęs, tad sukaupęs visą savo išmintį, įminė mįslę:

— Vėjas, na žinoma, vėjas!

Bilbas buvo taip savimi patenkintas, jog kitą mįslę tuoj pat sukūrė pats. „Pala, pasuksi dabar makaule, bjaurus požemių padare!“ — pagalvojo jis.

— Akis mėlyname veide Pamatė akį žaliame veide. „Ana akis,— pasakė ji,— Į mane pačią panaši, Tik ji žemai, O aš aukštai.“

— S-s-s,— švilptelėjo Golumas. Jis taip seniai gyveno po žeme, jog buvo visai užmiršęs, kaip tokie daiktai atrodo. Bet kai Bilbas jau vylėsi, kad tas bjaurybė bus pralaimėjęs, Golumas prisiminė tuos senus laikus, kai prieš daugelį šimtmečių abu su senele gyveno oloje ant upės kranto,

— S-s-s, mano mieliaus-sias-s,— sušvilpė jis,— tai s-saulė ir s-saulutė, š-štai kas-s.

Tačiau tokios paprastos žemiškos mįslės jam nusibodo. Be to, jos priminė jam tuos laikus, kai jis dar nebuvo toks vienišas, toks bailus ir šlykštus. Ir Golumas supyko, be to, dar pasijuto išalkęs. Todėl jį sykį užminė sunkesnę ir painesnę mįslę:

— Jos-s nepajus-si ir neregės-si, Jos-s nes-suuos-si ir negirdės-si. Ji nuo kalvų iki ž-žvaigž-ždž-žių, Gyventoja olų tuš-ščių, Jinai — pradž-žia ir pabaiga Ir juoką s-stingdanti ranka.

Golumo nelaimėi, Bilbui kažką panašaus buvo tekę girdėti; šiaip ar taip, atsakymas supo jį iš visų pusių.

— Tamsa! — išpoškino jis, net nepasikasęs pakaušio ir nė kiek nepagalvojęs.

— Skrynja be dangčio, neužrakinta, Viduj jos aukso gabalas spindi,— pasakė, norėdamas sugaišti kiek laiko, kol prisimins tikrą galvosūkį. Jis manė, jog mįslė gerokai nuvalkiota, tad pasistengė nors pasakyti ją kitais žodžiais. Bet Golumui ji netikėtai pasirodė sunki. Jis šnyptė, švilpė, pūkštė, bet niekaip negalėjo įminti.

Bilbas ėmė netekti kantrybės.

— Na, tai kas gi? — paklausė jis.— Tik jau ne šnyptčiantis arbatinukas, nors iš tavo šnyptimo taip atrodo.

— Leis-sk dar pas-sukti galvą. Tegu leidž-žia mums-s dar pas-sukti galvą, mano mieliaus-sias-s.

— Na? — pakartojo Bilbas, leidęs jam dar gerokai pasukti galvą.— Įspėjai?

Bet čia Golumas staiga prisiminė, kaip vaikystėje švarindavo lizdus ir paskui sėdėdamas ant upės kranto mokydavo savo senele čiupti...

—...kiauš-šinius-s!—sušnyptė jis.— Kiauš-šinis-s, š-štai kas-s! — Ir nieko nelaukęs užminė mįslę pats:

— Nors-s be oro, bet gyva, Kaip mirtis-s jinai š-šalta. Neiš-štroš-škus-s, bet vis-s geria. Š-šarvai jos-s s-skirti ne karui.

Dabar jau Golumas manė, jog mįslė baisiai lengva, nes įminimas visą laiką neišėjo jam iš galvos. Bet šią akimirką jis neįstengė sugalvoti nieko geresnio — taip jį sujaudino mįslė apie kiaušinį. Tačiau vargšui Bilbui ji pasirodė neatspėjama, juk jis visada kiek galėdamas vengdavo vandens. Jūs, be abejo, jau seniai atspėjote, juk sėdite sau patogiai namuose, kur niekas nesikėsina jūsų suėsti ir baimė netrukdo galvoti. Bilbas atsikrenkštė sykį, antrą, bet įminimas neatėjo į galvą.

Netrukus Golumas ėmė švilpauti iš pasitenkinimo:

— Kaž-žin, ar jis-s gardus-s, mano mieliaus-sias-s? Ar s-sultingas-s? O gal traš-škus-s?

Ir vėl įsispoksojo iš tamsos į Bilbą.

— Palūkėk,— šuktelėjo hobitas visas tirtėdamas.— Aš tai leidau tau ilgokai pasukti galvą.

— Tegu jis-s pas-skuba, pas-skuba! — ragino Golumas, jau kopdamas iš valtėlės į krantą, arčiau prie Bilbo. Bet vos jis įkišo į vandenį savo ploną kaip voro leteną, išsoko išsigandusi žuvis ir šleptelėjo tiesiai Bilbui ant kojos.

— Uch! — šuktelėjo jis. — Kokia šlapia ir šalta! — Ir staiga jam šovė į galvą. — Žuvis! — sušuko jis. — Žuvis, žuvis!

Golumas baisiausiai nusivylė, o Bilbas kuo greičiausiai užminė naują mįslę, taigi Golumui nori nenori teko lipti atgal į valtį ir vėl sukti galvą.

— Bekojė guli ant vienkojo, dvikojis sėdi ant trikojo, keturkojui irgi teko, — užminti šiai mįslei dabar nebuvo pats geriausias laikas, bet Bilbas labai skubėjo. Kitą sykį Golumui būtų tekę gerai pasukti galvą, kol būtų atspėjęs. O dabar, kai ką tik buvo kalbėta apie žuvis, nebuvo sunku susigaudyti, kas ta bekojė, o toliau viskas ėjo kaip sviestu patepta: „Žuvis padėta ant staliuko, prie jo ant kėdutės sėdi žmogus, atbėgo katė ir gavo kaulų.“ Golumas tuoj pat ir įminė, o paskui nusprendė, jog atėjo metas užminti nepaprastai sunkią ir baisią mįslę. Ir užminė:

— *Kas-s visus-s praryti daiktus-s*

— *Paukš-štį, ž-žvėrį, medį — greitas-s,*

Krim-s-sti varį, grauž-žti plieną,

Gludini akmeni kiekvieną,

Praž-žudyt karalių, mies-stą,

Kalną pamaž-žu s-suės-sti?

Vargšelis Bilbas sėdėjo tamsoje ir stengėsi prisiminti visokiausias pabaisas, milžinus ir žmogėdras, apie kuriuos tik buvo girdėjęs pasakose, bet nė vienas iš jų nebuvo pridaręs tiek baisybių iš karto. Jis jautė, kad įminimas turi būti visai ne apie pabaisas ir kad žino jų, bet galva visai nebeveikė. Jis įpuolė į paniką ir nieko nebesuvokė. Golumas vėl išlipo iš valtės, plekštelėjo į vandenį ir nušlepsėjo į krantą. Bilbas regėjo, kaip artinasi jo akys. Liežuvis jam prikepo prie gomurio, jis dar norėjo sušukti: „Duok man dar laiko! Duok laiko!“ Bet jam ištrūko tik cyptelėjimas:

— Laiko! Laiko!

Bilbą išgelbėjo laimingas atsitiktinumas: juk tai ir buvo atsakymas..

Golumas vėl nusivylė ir ėmė pykti, žaidimas jam įkyrėjo. Jis iš tiesų labai išalko. Šikart jis nebegrižo į valtį, o atsisėdo tamsoje greta Bilbo. Tai hobitą visai išmušė iš vėžių, ir jis nebeįstengė nieko suvokti.

— Tegu paklaus-sia mus-s ko nors-s, mano mieliaus-sias-s. Dar vieną mįs-slę, — sušnypštė Golumas.

Tačiau Bilbas paprasčiausiai nebegalėjo galvoti, kai greta sėdėjo toks šlykštus, šaltas ir šlapias padaras ir visą laiką jį grabaliojo bei čiupinėjo. Bilbas pasikasė pakaušį, net įsignybo — niekas negelbėjo.

— Klaus-sk mus-s, klaus-sk! — šnypštė Golumas.

Bilbas gnybtelėjo sau dar sykį, pasitapšnojo per šonus, sugniaužė savo mažąjį durklą ir net kyštelėjo kitą ranką į kišenę. Ten jis užčiuopė žiedelį, kurį buvo radęs tunelyje ir visai užmiršęs.

— Kas yra mano kišenėje? — paklausė jis garsiai. Jis paklausė tik šiaip sau, bet Golumas pamanė, jog tai yra mįslė, ir baisiausiai susirūpino.

— Nes-saž-žininga! Nes-saž-žininga! — ėmė šnypšti jis. — Juk nes-saž-žininga, ar ne, mano mieliaus-sias-s, klaus-sti, kas-s yra jo š-šlykš-š-č-čioje kiš-šenpalaikėje?

Bilbas, jau susigaudęs, kas įvyko, nesugalvojo nieko geresnio, kaip dar garsiau pakartoti savo klausimą:

— Kas yra mano kišenėje?

— S-s-s, — šnypštė Golumas. — Tegu leidž-žia mums-s s-spėti tris-s kartus-s, mano mieliaus-sias-s, tris-s kartus-s.

— Gerai, spėk! — leido Bilbas.

— Ranka! — pasakė Golumas.

— Ne, — atsakė Bilbas, laimė, jau spėjęs ištraukti ranką. — Spėk dar sykį!

— S-s-s, — šnypštė dar labiau susijaudinęs Golumas. Jis stengėsi prisiminti, ką pats nešiodavosi kišenėse: žuvų kaulus, goblinų dantis, šlapias kriaukleles, gabalėlį šikšnosparnio sparno, akmenuką iltims galąsti ir kitokias bjaurybes. Pabandė prisiminti, ką kišenėse laiko kiti.

— Peilis-s! — tarė galų gale.

— Neatspėjai! — atsakė Bilbas, kuris jau seniai buvo peilį pametęs. — Paskutinį sykį!

Dabar Golumas atsidūrė dar keblesnėje padėtyje negu tada, kai Bilbas buvo jam užminęs mįslę apie kiaušinį. Jis šnypštė ir taškėsi seilėmis, lingavo pirmyn ir atgal, šlepsėjo po žemę letenomis, vyniojosi ir rangėsi, bet niekaip nesiryžo spėti trečią kartą.

— Greičiau! — ragino Bilbas. — Aš laukiu! Jis stengėsi kalbėti linksmai ir drąsiai, bet bijojo net pagalvoti, kas bus, kai žaidimas baigsis, nesvarbu, kaip.

— Viskas, laikas baigėsi! — pasakė jis.

— Raiš-štis-s arba tuš-š-č-čia!—sučypė Golumas, jis irgi pasielgė nelabai sąžiningai — negražu sakyti du spėjimus.

— Nei viena, nei kita! —su palengvėjimu suriko Bilbas. Jis akimirksniu pašoko ant kojų, atsirėmė nugara į sieną ir atkišo į priekį savo mažąjį durklą. Jis, suprantama, žinojo, kad mįslių minimas — labai senas ir šventas žaidimas ir kad net labai pikti padarai, spėdami mįsles, nedrįsta sukčiauti. Bet jis nepasitikėjo šita slidžia patamsių išpera: iš nevilties Golumas gali ir neištesėti pažado, menkiausia dingstimi pažeisti susitarimą. Pagaliau ir paskutinis klausimas pagal senas taisykles nebuvo tikra mįslė. Tačiau, šiaip ar taip, Golumas dar jo nepuolė. Jis matė Bilbo rankoje durklą ir sėdėjo ramiai, tirtėdamas ir kažką šnabždėdamas. Galų gale Bilbas nebeištverė:

— Na? — pasakė jis.— Kur tavo pažadas? Man jau metas. Rodyk kelią.

— Argi mes-s ž-žadėjome, mano mieliaus-sias-s? Parodyti niekš-šeliui Begins-sui kelią? Galbūt, galbūt. Bet kas-s gi tos-se jo kiš-šenpalaikės-se, a? Ne raiš-štis-s, mano mieliaus-sias-s, bet ir ne tuš-š-č-čia. Tai kas-s gi?

— Ne tavo reikalas,— atsakė Bilbas.— O pažadas yra pažadas, jį reikia tesėti.

— Koks-s jis-s piktas-s ir nekantrus-s, mano mieliaus-sias-s,— sušnypštė Golumas.— Bet teks-s palaukti, teks-s. Mes-s pas-skubomis-s nes-sileis-sime į tunelius-s. Pirma pas-siims-sime vieną s-svarbų daiktą.

— Tik gyviau! — paragino Bilbas, pamanęs, kad Golumas nori pasprukti. Jis manė, kad Golumas ieško dingsties nuplaukti ir nebeketina sugrįžti. Ką gi jis ten sakė? Kokį svarbų daiktą jis ten turi, tame juodame ežere? Bet Bilbas klydo. Golumas ketino grįžti. Dabar jis buvo labai piktas ir alkanas. Toji pasigailėtina nedora būtybė jau seniai buvo surezgusi planą.

Savo salelėje, apie kurią Bilbas ničnieko nežinojo, Golumas laikė visokiausią šlamštą, bet ten iš tiesų buvo vienas nepaprastai gražus ir stebuklingas daiktas. Tai buvo žiedas — labai brangus aukso žiedas!

— Gimtadienio dovaną!—sušnibždėjo jis pats sau, kaip kad dažnai darydavo tomis be galo ilgomis ir tamsiomis dienomis.— S-štai ką mes-s dabar pas-siims-sime, š-štai ką!

Mat tas žiedas buvo ne paprastas, o stebuklingas: kas jį užsimaudavo ant piršto, pasidarydavo nematomas, ir tik labai šviesią dieną saulėje galėjai įžiūrėti šešėlį, ir tai labai neaiškų ir menką.

— Dovaną! Ją gavome per s-savo gimimo dieną, mano mieliaus-sias-s!

Taip jis visada sau sakydavo. Bet kas žino, kaip Golumas jį buvo įsigijęs tais senais laikais, prieš daugybę šimtmečių, kai tokių žiedų pasaulyje dar buvo daug? Ko gero, to nepasakytų net pats Meistras — žiedų valdovas. Golumas iš pradžių mūvėjo jį ant piršto, kol nusibodo, tada ėmė nešioti jį kapšiuke ant kaklo, kol tas nutrynė odą. Dabar Golumas laikė žiedą savo salelėje, plyšyje tarp akmenų, ir vis lėkdavo pažiūrėti, ar jis dar tebėra. Užsimaudavo jį retkarčiais, kai pasidarydavo nepakeliamai sunku gyventi be jo arba kai labai išalkdavo, o žuvis jau būdavo baisiausiai įgrisusi. Tada jis sėlindavo aukštyn tamsiais tuneliais, dairydamsis nuklydusių goblinų. Kartais net įsidrąsindavo pažvelgti ten, kur liepsnodavo deglai, jam tuoj iškausdavo akis ir jis imdavo mirksėti, bet jausdavosi saugus. Taip, visiškai saugus! Niekas jo nematydavo, niekas negirdėdavo, kol jo pirštai užgniauzdavo kuriam nors gerklę. Vos prieš kelias valandas jis buvo užsimovęs žiedą ir pasigavęs išdykėlį goblinuką. Kaip tas ėmė kliegti! Golumas dar turėjo pasidėjęs vieną kitą kaulėlį, bet jam norėjosi ko nors minkštesnio.

— Vis-siš-škai s-saugus-s,— šnarpštė sau po nosimi.— Jis-s nematys-s mūs-sų, ar ne, mano mieliaus-sias-s? Ne, nematys-s, ir jo š-šlykš-štus-sis-s durklas-s mums-s nebus-s pavojingas-s, taip, nebus-s pavojingas-s.

Štai kokios mintys kirbėjo nedoroje jo galvoje, kai jis slystelėjo Bilbui pro šoną, nušlepsėjo atgal į valtį ir išnyko tamsoje. Bilbas nusprendė, jog tiek jį ir tematė. Dėl viso pikto luktelėjo valandėlę: vis tiek jis neturėjo supratimo, kaip vienam iš čia išsikapstyti.

Staiga išgirdo veriantį klyksmą. Šiurpuliai jam per kūną nubėgo. Kažkur nelabai toli tamsoje plūdosi ir aimanavo Golumas. Jis buvo savo salelėje, naršė čia vienoje vietoje, čia kitoje, kažko ieškojo ir kuitėsi, bet veltui.

— Kur jis-s? Kur jis-s praž-žuvo? — Bilbas išgirdo jį šaukiant.— Pamėtėme jį, mano mieliaus-sias-s, pamėtėme! Var-gas-s mums-s, praž-žuvome, mano mieliaus-sias-s, jis-s prapuolė !

— Kas atsitiko? — šuktelėjo jam Bilbas.— Kas prapuolė?

— Tegu jis-s mūs-sų neklaus-sia! — suspigo Golumas.— Ne jo reikalas-s! Praž-žuvo!

— Ir aš prapuoliau! — sušuko Bilbas.— Ir noriu atsirasti. Aš laimėjau, o tu juk davei žodį. Tad eikš čionai! Eikš ir išvesk mane, o paskui galėsi sau ieškoti ką pametęs!

Kad ir kaip aimanavo Golumas, Bilbas širdyje vis tiek neįstengė jo gailėtis, be to, nujautė, jog iš to daikto, kurio taip gailauja Golumas, nieko gero nelauk.

— Eikš čionai! — vėl sušuko jis.

— Ne, ne, dar ne, mano mieliaus-sias-s! — atsakė Golumas.— Mes-s dar paieš-škos-sime, jis-s pradingo!

— Bet juk tu ne įminei pakutinės mano mįslės, tu žadėjai,— spyrėsi Bilbas.

— Mįs-slės-s? — pakartojo Golumas. Ir staiga iš tamsos pasigirdo piktas šnypštimas: — Kas-s toje jo kiš-šenpalaikėje? Tegu pas-sako. Pirmą tegu pas-sako.

Apskritai Bilbui nebuvo jokios priežasties slėpti įminimo. Bet Golumo mintys labai greit peršoko prie atsakymo, ir suprantama: Golumui per ištusis amžius rūpėjo tik tas vienas daiktas, ir jis baisiai bijojo, kad jo kas nepavogtų. O Bilbą jau pradėjo erzinti ši gaišatis. Galų gale jis vis dėlto laimėjo žaidimą, ir visai garbingai, be to, dar rizikuodamas gyvybe.

— Mįsles reikia minti, o ne klausinėti atsakymo,— tarė jis.

— Bet tai nebuvo tikra mįs-slė, tai buvo tik klaus-simas-s,— atsakė Golumas.— Klaus-simas-s, o ne mįs-slė, mano mieliaus-sias-s!

— Na gerai, tegu tik paprastas klausimas,— pasakė Bilbas,— bet aš paklausiau pirmas. O ką tu pametei?

— Kas-s yra jo kiš-šenpalaikėje? — Šnypštimas pasidarė garsesnis ir šaižesnis, o kai Bilbas atsisuko į jo pusę, o siaube! — išvydo du degančius taškus, įsmeigtus tiesiai į jį. Golumo įtarimas didėjo, ir jo akys ėmė liepsnoti blyškia liepsna.

— Ką tu pametei? — neatstojo nuo jo Bilbas.

Bet dabar Golumo akys užsidegė žalia liepsna ir ėmė grėsmingai artėti. Golumas vėl įlipo į valtį ir pašėlusiu greičiu nusiyrė į tamsų krantą; žuvinys ir įtarimas sukėlė jam tokį įniršį, kad joks durklas dabar nebeatrodė baisus.

Bilbas, savaime aišku, nežinojo, kas sukėlė tokį baisų įtūžį tam šlykščiam padarui, bet suprato, kad viskas žuvę — Golumas jį dabar tikrai pribaigs. Jis apsisuko ir leidosi bėgti kur akys veda tamsiu koridoriumi, kuriuo buvo čionai atėjęs, laikydamasis arčiau sienos.

— Ką jis-s ten turi s-savo kiš-šenpalaikėje? — išgirdo garsiai šnypščiant. Pliaukštelėjo vanduo, kai Golumas lipo iš valtės.

— Įdomu, ką aš ten turiu? — paklausė pats save Bilbas, pūškuodamas tuneliu ir klupinėdamas. Jis įsibruko kišenėn kairę ranką. Ant ištiesto smiliaus jam slystelėjo šaltas žiedas.

Šnypštimas pasigirdo visai čia pat, už nugaros. Bilbas atsigrėžė ir pamatė žalias Golumo akis, nelyginant žibintuvėliai artėjančias nuokalne. Persigandęs pasileido kiek kojos neša, bet staiga užkliuvo už kažkokio gumbo ir kaip ilgas išsitiesė ant grindų, priguldamas durklą.

Golumas akimirksniu jį pasivijo. Tačiau Bilbas nespėjo nei atgauti kvapo, nei pašokti, nei išitraukti durklo,— o Golumas pralėkė pro šalį, nekreipdamas į jį dėmesio, tik pašnibždomis plūsdamasis.

Ką tai galėjo reikšti? Juk Golumas tamsoje regėjo kuo puikiausiai. Net dabar iš užpakalio Bilbas matė blyškia Golumo akių šviesą. Vargais negalais jis atsikėlė ir įsikišo į makštis durklą, kuris dabar vėl ėmė švytėti, ir atsargiai patraukė paskui Golumą. O ką turėjo daryti? Negi slinksi atgal prie Golumo ežero? Jeigu seksi iš paskos, Golumas, žiūrėk, norom nenorom išves į tikrą kelią.

— Kerš-štas-s! Kerš-štas-s! Kerš-štas-s!—šnypštė Golumas.— Kerš-štas-s Begins-sui! Jis-s dingo! Kas-s toje kiš-šen-palaikėje? Oi, mes-s ats-spėjome, mano mieliaus-sias-s, mes-s ats-spėjome. Begins-sas-s ji rado, jis-s turi mano gimimo dienos-s dovaną.

Bilbas pastatė ausis. Jis pagaliau ir pats pradėjo susivokti. Tad pagreitino žingsnį, išdrįso pasivyti Golumą, kuris vis dar greitai šlepsėjo pirmyn, nesižvalgydamas atgal, tik dairydamasis į šalis,—; Bilbas matė ant sienų blausius atšvaitus.

— Mano dovana! Piktadarys-stė! Kaip mes-s ją pamėtėme, mano mieliaus-sias-s? Aiš-šku! Kai mes-s anąs-syk nus-sukome s-sprandą tam c-cypliui. Taip, taip ir bus-s! Kerš-štas-s! Jis-s iš-šs-slydo mums-s iš-š rankų po š-šitiekos-s metų! Jis-s praž-žuvo!

Netikėtai Golumas atsisėdo ir ėmė raudoti, taip švilpdamas ir gurguliudamas, kad net klaiku buvo klausytis. Bilbas sustojo ir prisispaudė prie sienos. Palengva Golumas raudoti liovėsi ir vėl ėmė burbėti. Atrodė, jog ginčijasi pats su savim.

— Neverta grįž-ti ir vėl ieš-škoti, neverta. Mes-s neat-s-simins-sim vis-sų vietų, kur buvome. Tuš-šč-čias-s darbas-s. Jis-s Begins-so kiš-šenpalaikėje. Š-šlykš-štus-s landūnas-s jį bus-s atradęs-s, mes-s įsitikinę. Ne., mes-s tik s-spėjame, mano mieliaus-sias-s, mes-s tik s-spėjame. Ir nes-suž-žinos-si-me teis-sybės-s, kol nenutvers-sime to bjauraus-s padaro ir ne-nus-suks-sime jam s-sprando. Bet juk jis-s než-žino, ką dovana gali, juk než-žino? Jis-s papras-sč-čiaus-siai neš-šios-sis-s ją kiš-šenėje. Jis-s než-žino ir toli nepas-spruko. Jis-s pas-sikly-do, tas-s š-šlykš-štus-s ilganos-sis-s. Jis než-žino, kaip iš-šeiti iš-š č-čia. Pats-s s-sakė. Taip, s-sakė, bet jis-s gudrus-s. Jis-s nes-sako įminimo, nes-sako, kas-s jo kiš-šenpalaikėje. Jis-s ž-žino. Jis-s ž-žinojo, kaip įeiti, vadinasi, ž-žinos-s, ir kaip iš-šeiti. Jis-s nubėgo prie už-žpakalinių durų. Ten jį s-sugaus-s goblinai. Pro ten jis-s neiš-šbėgs-s, mano mieliaus-sias-s. S-s-s, s-s-s! Goblinai! Taip, bet jeigu jis-s turi mūs-sų dovaną, mūs-sų nuos-stabiją dovaną, jį atiteks-s goblinams-s, golum! Jie s-supras-s, jie tikrai s-supras-s, ką ji gali. Mes-s niekada nebebūs-sime s-saugūs-s, niekada! Goblins-s už-žs-simaus-s jį ir iš-šnyks-s. Jis-s bus-s č-čia pat, bet mes-s nematys-sim. Net mūs-sų gudrios-s akys-s neiž-žiūrės-s. Goblins-s klas-singai pritykins-s ir nutvers-s mus-s!

Gana š-šnekų, mano mieliaus-sias-s, pas-skubėkime. Jeigu Begins-sas-s nuėjo į tą pus-sę, reikia pas-sivyti ir paž-žiūrėti. Pirmyn! Jau nebetoli!

Golumas kaip spyruoklė pašoko ir neįtikėtinu greičiu nušlepsėjo tolyn. Bilbas nukūrė jam iš paskos, laikydamasis per saugų atstumą, didžiausias jo rūpestis dabar buvo vėl neužkliūti už ko nors ir nešlumštelėti ant žemės, kad Golumas neišgirstų. Iš nuostabos ir nuo vilčių jam sukosi galva. Pasirodo, jo žiedas stebuklingas — jis padaro tave nematomą! Bilbas, žinoma, buvo girdėjęs apie tokius daiktus iš senovės pasakų, bet negalėjo net patikėti, jog pats visai atsitiktinai rado tokį žiedą. Tačiau kaip netikėsi — juk Golumas su savo balkšvomis akimis pralėkė pro šalį, vos per vieną jardą.

Jie bėgo vis tolyn ir tolyn. Golumas — šlept, šlept! — priekyje, šnypšdamas ir skeryčiodamasis, o Bilbas — jam iš paskos, tylutėliai, kaip moka tik hobitai. Netrukus jie pribėgo tą vietą, kur abipus koridoriaus, kaip Bilbas buvo pastebėjęs dar leisdamasis gilyn, vėrėsi šoninės landos. Golumas tuoj ėmė jas skaičiuoti: „Viena iš-š kairės-s, viena iš-š deš-šinės-s, š-šitaip. Dvi iš-š deš-šinės-s, dvi iš-š kairės-s, š-šitaip, š-šitaip, š-šitaip.“ Ir taip toliau.

Skaičiuodamas jis slinko vis lėčiau ir lėčiau, darėsi vis netikresnis ir verksmingesnis: juk jis vis labiau tolo nuo vandens, todėl jam buvo baisu. Goblinų aplink galėjo būti begalės, o jis buvo pametęs savo žiedą. Pagaliau sustojo prie nedidelės angos po kairei. „S-septinta iš-š deš-šinės-s, š-šitaip! Š-šeš-šta iš-š kairės-s, š-šitaip! — šnabždėjo jis.— Č-čia kelias-s prie už-žpakalinių durų, š-šitaip! Č-čia anga!“

Jis žvilgtelėjo vidun ir atšoko.

— Bet mes-s nedrįs-stame eiti vidun, mano mieliaus-sias-s, ne, mes-s nedrįs-stame. Ten pilna goblinų, begalės-s goblinų. Mes-s jauč-čiame juos-s. S-s-s! Kas-s daryti? Kad jie skradžiai pras-smegtų! Reikia palūkėti, mano mieliaus-sias-s, palūkėti ir aps-sidairyti.

Taigi toliau nė iš vietos: Golumas išvedė Bilbą į tikrą kelią, bet Bilbas negalėjo praeiti! Prie angos, susikūprinęs ir nukoręs galvą tarp kelių, tupėjo Golumas, ir jo akys žibėjo ledine ugnimi.

Bilbas tyliau už pelytę atsitraukė nuo sienos, bet Golumas tuoj sukľuso, ėmė uostyti orą, o jo akys pažaliavo. Jis tyliai, bet grėsmingai sušnypštė. Golumas nematė hobito, bet dabar jis buvo budrus, nuo tamsos jo klausia ir uoslė išaštrėjo. Jis pasilenkė, plokščiomis savo letenomis atsirėmė į grindis ir ištiesė kaklą į priekį, nosimi beveik liesdamas žemę. Nors savo akių šviesoje jis atrodė lyg tamsus šešėlis, Bilbas jautė, kad Golumas įsitempė, nelyginant lanko templę pasiruošęs šuoliui.

Bilbas irgi sustingo, sulaukė net kvapą. Jį apėmė neviltilis. Reikia išsikapstyti iš šios baisios tamsybės, kol dar neapleido jėgos. Reikia kovoti. Smogti tam niekingam padarui, akis iškabinti, nudėti jį, kol jis nenugalabijo Bilbo. Bet ne, taip kovoti negarbinga. Dabar Bilbas nematomas, ir Golumas neturi durklo. Bet jis dar nė nesikėsino nužudyti Bilbo. Golumas toks pasigailėtinas, toks vienišas ir apleistas. Ir Bilbo širdy sumišo užuojauta ir siaubas: jis įsivaizdavo nesibaigiančias juodas dienas — be jokių prošvaisčių juodas dienas ir be vilties, kad kas pasikeistų į gera: visur tik kietas akmuo, šaltos žuovys, tik niekinga baimė ir šnabždesys. Šios mintys žaibo greitumu pralėkė Bilbo galvoje, ir jis krūptelėjo. Staiga visai netikėtai jį nuvėrė dar viena mintis, naujas jėgų antplūdis suteikė ryžto, ir Bilbas šoko!

Žmogui toks šuolis ne kažin kas, bet čia buvo šuolis į tamsą. Bilbas pralėkė Golumui tiesiai virš galvos, septynias pėdas į tolį ir tris į aukštį. Jam buvo nė motais, kad vos nesusiknežino galvos į žemą koridoriaus skliautą.

Golumas atsilošė ir bandė sugauti lekiantį hobitą, bet per vėlai — jo letenos grybštelėjo tik orą, o Bilbas, nutūpęs ant savo tvirtų kojųčių, pašoko ir kiek įkabindamas pasileido bėgti šonine landa. Jis kūrė nė neatsigręždamas pažiūrėti, ką daro Golumas. Iš pradžių jam ant kulnų lipo Golumo šnypštimas ir vaitojimai, bet paskui liovėsi. Pasigirdo širdį draskantis šauksmas, kupinas įtūžio ir neviltilis. Golumas buvo nugalėtas — nebedrįso toliau eiti. Jis pralaimėjo: paleido iš rankų grobį, be to, prarado vienintelę savo brangenybę. Nuo to riksmo Bilbui vos širdis pro gerklę neiššoko, bet jis bėgo kiek kojos neša. Jį pasivijo silpstanti kaip aidas, tačiau grėsminga aimana: „Vagis-s Begins-sas-s, vagis-s! Mes-s ne-kenč-čiame jo, nekenč-čiame jo, amž-žinai!“

Paskui viskas nutilo. Bet ir tyla Bilbui atrodė pavojinga. „Jeigu goblinai taip arti, kad Golumas juos pajuto,— pagalvojo jis,— tai jie turėjo išgirsti jo cypimą ir plūdimąsi. Atsargiau, nes šis kelias, ko gero, nuves prie liūdno galo.“

Koridorius buvo žemas ir bet kaip iškapotas. Hobitui eiti nebuvo per daug sunku, bet ir jis, nors ir kaip saugojosi, keletą kartų nusimušė kojas, užkliuvęs už bjauriai kyšančių akmenų. „Trupučiuką per žema goblinams, bent jau stambiams“,— pamanė Bilbas. Jis nežinojo, kad net patys stambiausi goblinai gali lėkti baisiausiai greitai susilenkę, rankomis siekdami žemę.

Netrukus nuožulnus koridorius ėmė kilti į viršų ir greit pasidarė gana status. Bilbui teko sulėtinti žingsnį. Greit įkalnė baigėsi, koridorius pasisuko į šoną, bet vėl ėmė smegti gilyn, ir ten, trumpo nuolydžio gale, Bilbas pamatė šviesos atšvaitą, krintantį iš už kito kampo. Ne raudoną kaip deglo, bet baltą dienos šviesą. Bilbas vėl pasileido bėgte.

Skuosdamas kiek kojos neša, jis pasuko už to kito kampo ir staiga atsidūrė atviroje aikštelėje. Tiek ilgai išbuvusį po žeme, šviesa jį tiesiog apakino, tačiau iš tiesų tai buvo tik siauras saulės spindulių pluoštas, plieskiantis pro praviras sunkias akmenines duris.

Bilbas ėmė mirksėti ir staiga išvydo goblinus: iki dantų apsiginklavę, su nuogais kardais, jie sėdėjo priešais duris ir išpūtę akis žiūrėjo į tunelį. Jie buvo susierzinę, budrūs, pasirengę bet kam.

Goblinai pamatė Bilbą greičiau negu jis juos. Taigi pamatė! Gal netyčia, o gal žiedas iškirto savo naujajam šeimnininkui pokštą — nuslydo nuo piršto! Kaukdami iš džiaugsmo, goblinai šoko jo vytiš.

Netekties ir siaubo skausmas, nelyginant Golumo kančios aidas, pribloškė Bilbą, ir jis, net užmiršęs išsitraukti durklą, iš sielvarto susibruko rankas į kišenes. O džiaugsmo, žiedas tebebuvo kairiojoje kišenėje! Bilbas užsimovė jį ant piršto, ir goblinai sustojo it įbesti. Hobito nebebuvo nė pėdsako—jis išnyko. Jie vėl sustaugė, dukart garsiau negu pirma, bet dabar iš nusivylimo.

— Kurgi jis? — bliovė jie.

— Paspruko atgal į tunelį! — rėkė kiti.

— Čionai! —staugė tretį.— Tenai! —šaukė ketvirtį.

— Pažiūrėkit už durų! —sumaurojo kapitonas.

Skardėjo švilpimas, žvangėjo ginklai, čerškėjo kardai, goblinai urgzdami ir keikdamiesi lakstė į visas puses, atsitrenkdami vienas į kitą, ir dar labiau tūžo. Pasikėlė pragariška suirutė, sumaištis ir makalynė.

Bilbas mirtinai persigando, bet jam dar užteko sveiko proto suprasti, kas atsitiko, ir užsiglausti už didžiulės statinės, kur buvo gėrimas sargybai, kad jo nepargiautų, nesutryptų ar nesugriebtų apčiuopomis.

— Reikia nusigauti iki durų, žūt būt reikia nusigauti iki durų! —kartojo pats sau, bet praėjo nemažai laiko, kol ryžosi tai padaryti. Toliau prasidėjo šiurpios gužynės. Aplinkui blaškėsi goblinai, bėdulius hobitas porą sykių laimingai išsisuko, bet paskui jį partrenkė goblinas, kuris taip ir nesuprato, už ko užkliuęs. Bilbas keturpėsčias prasmuko kapitonui tarp kojų, atsistojo visu ūgiu ir puolė prie durų.

Durys dar buvo praviros, nors kažkoks sargybinis jas smarkiai privėrė. Bilbas pastūmė jas, bet neįstengė nė pajudinti. Pabandė prisiprausti pro plyšį, spraudėsi spraudėsi, kol įstrigo! Tai buvo baimės! Sagos užsikabino už durų briaunos ir staktos. Bilbas jau matė, kas ten už durų: keli laipteliai leidosi žemyn į siaurą tarpekį tarp aukštų uolų, iš debesų išlindusi saulė skaisčiai švietė žemėn. Tačiau Bilbas negalėjo ištrūkti!

Staiga vienas goblinas kad subliaus:

— Prie durų šešėlis! Ten kažkas yra!

Bilbo širdis vos neišsprūdo pro gerklę, jis trūktelėjo kiek jėgos leidžia, sagos išlakstė į visas puses! Susiplėšęs švarkelį ir liemenę, Bilbas ištrūko iš spastų ir kaip ožiukas nušokavo laipteliais, o suglumę goblinai paliko prie slenksčio rinkti jo gražių varinių sagų.

Savaime aišku, jie tučiuojau šoko jo vytiš, rėkdami ir tuliodami gainiojosi jį tarp medžių. Tačiau goblinai nepakenčia saulės: nuo jos linksta jiems kojos, svaigsta galva. Jie neįstengė sučiupti Bilbo, kuris su žiedu ant piršto tyliai ir greitai lakstė iš vieno medžio šešėlio į kitą, vengdamas pasirodyti saulėje. Netrukus nieko nepešę, plūsdamiesi ir niurzgėdami, goblinai nuspūdinio atgal. Bilbas išsigelbėjo.

VI SKYRIUS

NUO VILKO ANT MEŠKOS

Bilbas išsigelbėjo nuo goblinų, bet nežinojo, kur atsidūręs. Jis prarado gobtuvą, apsiaustą, valgį, ponį, sagas ir draugus. Tad dūlino kur akys veda, kol saulė ėmė krypti vakarop ir leistis — užu kalnų! Kalnų šešėliai krito jam ant tako, ir Bilbas apsidairė. Pažvelgęs į priekį, pamatė žemyn besileidžiančius kalnagūbrius ir šlaitus, apačioje pro medžius vienur kitur jau šmėkščiojo lygumėlės.

— Dievuli mano!—sušuko Bilbas.— Atrodo, būsiu išėjęs į kitą Ūkanotųjų Kalnų pusę, į šalį anapus jų! Kurgi, o kurgi Gendalfas ir nykštukai? Kad tik jie nebūtų likę goblinų rankose!

Jis ėjo ėjo, iškopė iš lomelės, persirito per jos kraštą ir vėl ėmė leistis šlaitu žemyn. Bet visą laiką jį kamavo viena labai nemaloni mintis: ar dabar, kai jis turi stebuklingą žiedą, nereiktų grįžti į tuos klaikiuosius tunelius ir paieškoti draugų! Vos tik spėjo įtikinti save, jog grįžti jo pareiga,— ir pasijuto labai nelaimingas,— staiga išgirdo balsus.

Bilbas sustojo ir įsiklausė — į goblinų neatrodo panašus. Atsargiai prislinko arčiau. Akmenuotas keliukas, kuriuo jis ėjo, vingiavo žemyn, kairėje stūksojo uolos, kitoje takelio pusėje leidosi šlaitas, įlomiuose buvo priaugę krūmokšnių ir medelių. Viename įlomyje po krūmais kažin kas šnekėjosi.

Bilbas prislinko dar arčiau — ir staiga tarp dviejų didžiulių riedulių išvydo kyščiojant raudoną gobtuvą: tai Balinas kaip visuomet ėjo sargybą. Bilbas vos nepliaukštelėjo delnais ir nesuriko iš džiaugsmo, bet susivaldė. Jis dar nebuvo nusimovęs žiedo, bijodamas netikėto ir nemalonaus susitikimo, ir dabar matė, kad Balinas žiūri tiesiai į jį, bet nieko nepastebi.

„Imsiu ir padarysiu jiems staigmeną“, — pamanė Bilbas, skverbdamasis pro krūmus, augančius lommelės pakrašty.

Gendalfas ginčijosi su nykštukais. Jie svarstė savo nuotykius požemiuose, stebėjosi ir sprendė, ką darys toliau. Nykštukai nepatenkinti niurnėjo, o Gendalfas tikino, jog nevalia keliauti toliau, palikus misterį Beginsą goblinų naguose ir net neištyrus, gyvas jis ar miręs, nepabandžius jo išvaduoti.

— Galų gale jis mano bičiulis, — kalbėjo burtininkas, — ir visai ne toks jau blogas vyrukas. Aš už jį atsakau. Negerai padarėt, kad pametėt jį.

Nykštukai gailėjosi, kam jį iš viso pasiėmę, piktinosi, kodėl jis prapuolęs, kodėl nesilaikęs prie jų, — kodėl Gendalfas nepasirinkęs ko nors, kas turėtų daugiau smegenų.

— Kol kas iš jo daugiau bėdos negu naudos, — pasakė vienas. — O jeigu dar teks eiti į tuos pridvisius tunelius jo ieškoti, tai tegu jis prasmenga!

Gendalfas piktai atsakė:

— Taip, aš paėmiau jį, o aš niekad nieko nereikalingo neimu. Arba jūs padedat man jo ieškoti, arba aš išeinu — ir kapstykites iš bėdos patys, kaip išmanot. O jeigu tik mes rasim jį, jūs dar ne syki man padėkosit. Kodėl tu, Dori, pats pabėgai, o jį pametei?

— Jūs irgi būtumėt pametę, — atsikirto Doris, — jeigu jus tamsoje goblinas būtų nutvėręs už kojų, pargriovęs ir dar įspyręs į užpakalį.

— O kodėl tu jo vėliau nebepaėmei?

— Dievuli mielas! Ir jūs dar klausiate! Goblinai tamsoje mušasi ir kandžiojasi, virsta vienas ant kito ir pliekia kam pakliuvo. Jūs man vos galvos nenušniojate Glemdringu, o Torinas į visas puses badosi Orkristu. Staiga visus apžlibina jūsų liepsnos pliūpsnis, goblinai žviegdami traukiasi. Jūs sušunkate: „Visi paskui mane!“ — ir visi bėga. Bent jau manėme, kad visi. Jus pats puikiai suprantate, jog nebuvo laiko skaičiuoti. Prasiveržem pro sargybinius, šokom pro duris ir nusiritom žemyn. Ir štai mes čia, o Plėšiko nėra, kad jį kur plynios!

— O Plėšikas jau ir čia! — pareiškė Bilbas, žengdamas į vidurį ir maudamasis nuo piršto žiedą.

Dievulėliau, kaip jie pašoko! Kaip ėmė šaukti iš nuostabos ir džiaugsmo! Gendalfas stebėjosi ne mažiau už juos, bet, ko gero, buvo labiau patenkintas. Jis pasišaukė Baliną ir išdrožė, ką jis manęs apie sargybinius, kuriems bet kas galis prasmukti pro pat nosį. Reikia pasakyti, jog po šio nutikimo Bilbas smarkiai ūgtelėjo nykštukų akyse. Anksčiau, nepaisydami Gendalf'o žodžių, jie abejojo, ar Plėšikas tikrai pirmos kategorijos, bet dabar jų abejonės išsisklaidė. Balinas buvo apstulbęs labiau už visus. Visi pripažino, jog vikriai apsisukta.

Bilbui taip patiko pagyrimai, jog širdy nusijuokęs, jis nutylėjo apie žiedą, o paklaustas, kaip čia atsidūręs, atsakė:

— O, paprasčiausiai prislinkau, ir gana — labai atsargiai ir tyliai.

— Nieko sau, man tai pirmas kartas — net pelei nėra pavykę nepastebėti pro mane prasmukti, — pasakė Balinas. — Keliu prieš jus savo gobtuvą. — Jis taip ir padarė ir dar pridūrė: — Balinas, jūsų paslaugoms.

— Nuolankus jūsų tarnas, misteris Beginsas, — atsakė Bilbas.

Paskui visi labai panoro išgirsti, kas Bilbui nutiko nuo to laiko, kai jie jį pametė. Bilbas atsisėdo ir papasakojo viską... tik nepasakė radęs žiedą. („Dar ne metas“, — nusprendė jis.) Ypač juos sudomino mįslių varžybos, o kai jis nupasakojo, kaip atrodė Golumas, visi užjausdami pasibaisėjo.

— O kai jis įsitaisė greta manęs, nebegalėjau nieko sugalvoti, — baigė Bilbas, — ir paklausiau: „Kas mano kišenėje?“ Ir jis iš trijų kartų neatspėjo. Tada aš jam sakau: „Kur tavo pažadas? Dabar rodyk kelią!“ Bet jis kaip šoks ant manęs — norėjo užmušt, aš leidausi bėgti ir pargriuvau, o jis tamsoje manęs nepamatė. Tada nusekiau jam iš paskos, nes išgirdau, kaip jis kažką burba sau po nosimi. Jis manė, kad aš pats žinau kelią, ir nejučiom man jį parodė. O paskui staiga atsitūpė prie durų, ir aš nebegalėjau išeiti. Tada peršokau per jį ir leidausi į kojas.

— O kaip sargai? — paklausė nykštukai. — Argi jų nebuvo?

— Buvo! Ir dar kiek! Bet aš iš jų ištrūkau. Durys buvo praviros, tai įstrigau ir išbarsčiau visas sagas... — Jis nusimineš apžvelgė suplyšusius savo drabužius. — Bet vis vien prasispraudžiau — ir štai aš čia!

Nykštukai žiūrėjo į jį dar pagarbiau: jis taip paprastai pasakojo, kaip išsisukęs iš sargų, kaip peršokęs per Golumą ir išsprūdęs pro duris, lyg nebūtų patyręs jokio vargo nei baimės.

— O ką aš jums sakiau? — juokėsi Gendalfas. — Misteris Beginsas toli gražu ne toks paprastas, kaip jūs manote.

Tai sakydamas, jis keistai žvilgtelėjo į Bilbą iš po gauruotų antakių, ir hobitui dingtelėjo įtarimas, ar tik burtininkas nenumano ir to, ką jis pasakodamas praleido.

Hobitui irgi prisikaupė klausimų. Galbūt Gendalfas jau buvo nykštukams viską paaiškinęs, bet Bilbas negirdėjo. Tad norėjo sužinoti, kaip burtininkas grįžęs išvedė nykštukus ir kas čia per klonis, kur jie dabar susirinkę.

Burtininkas, teisybę pasakius, mielai pasakodavo apie savo gudrybes, ir ne vieną sykį, tad dabar jis Bilbui apsakė, jog juodu su Elrondu puikiai žinoję, kad šioje kalnų vietoje gyvenantys piktadariai goblinai. Bet anksčiau jų vartai buvę į kitą taką, daug patogesni, ir ten goblinai tykodavę keleivių, jeigu netoli vartų juos užklupdavusi naktis. Matyt, žmonės pro ten nebekeliauja, todėl goblinai išsirausę dar vieną angą gale to tako, kuriuo ėję nykštukai, ir tikriausiai visai neseniai, nes iki šiolei šis kelias būdavęs visai saugus.

— Reikės pasidairyti, ar nerasiu kokio padoraus milžino, kad vėl užverstų tą angą,— kalbėjo Gendalfas,— kitaip visai nebebus įmanoma pereiti per šiuos kalnus.

Vos tik Gendalfas išgirdęs Bilbo riksmą, akimirksniu sumetęs, kas atsitiko. Liepsnos pliūpsniu nudėjęs jį puolančius goblinus ir prasmukęs pro plyšį kaip tik tuo momentu, kai šis buvo beužsiverięs. Paskui belaisvius ir varovus nusekęs į sosto salę, ten nulindęs į tamsų kampučių ir padaręs vieną iš geriausių savo stebuklų.

— Tai buvo labai keblu,— pasakė jis,— viskas kabojo tiesiog ant plauko!

Bet ne veltui Gendalfas buvo tiek praktikavęsis daryti šviesos ir ugnies stebuklus (jeigu prisimenate, net hobitas visą gyvenimą negalėjo pamiršti Senojo Tuko fejerverkų, kuriuos tasai rengdavo per vasarvidžio šventę). Kas buvo toliau, mums jau žinoma — Gendalfas žinojo, jog esama užpakalinių durų, kaip goblinai vadino žemutinius vartus, kur Bilbas išbarstė savo sagas. Tiesą sakant, jas žinojo kiekvienas, kas buvo domėjęsis šiais kalnais, bet tai padėjo burtininkui požemiuose nepamesti galvos ir nuvesti juos teisinga kryptimi.

— Goblinai šiuos vartus įrengė senų senovėje,— aiškino Gendalfas,— iš dalies kaip landą, jei prireiktų sprukti, iš dalies kaip saugų kelią į žemes anapus kalnų: naktimis jie dažnai rengia tenai išpuolius ir plėšikauja. Jie visuomet labai saugo šias duris, ir niekam nėra pavykę pro čia pralįsti. Dabar saugos jas dar labiau,— nusijuokė jis.

Kiti irgi ėmė juoktis. Ką ir sakyti, nuostoliai buvo baisūs, tačiau jiems pavyko nudobti Didįjį Gobliną ir priedo daugybę paprastų, o patys išsigelbėjo, taigi padėtis nebuvo iš pačių blogųjų.

Tačiau burtininkas greit nuramino juos.

— Dabar trupučiuką pailsėjome,— pasakė jis,— todėl negaišdami keliaukime toliau. Naktį šimtai jų šoks mūsų vytis — o šešėliai jau, žiū, kaip pailgėjo. Ir mums nuėjus, jie dar ilgai suuos mūsų pėdsakus. Iki sutems reikia nueiti nors kelias mylias. Jei oras bus geras, patekės mėnulis,— o tai mums labai paranku. Goblinai, teisybė, nelabai bijo mėnulio, bet nors žinosim, kur eiti. O, tiesa! —atsakė jis į kitus hobitui rūpėjusius klausimus.— Klaidžiodamas po goblinų požemius, tu praradai laiko nuovoką. Šiandien ketvirtadienis, o goblinai pagavo mus pirmadienio naktį, beveik antradienio rytą. Mes nukeliavom ne vieną mylią, perėjom per pačią kalnų širdį ir dabar atsidūrėme kitoje jų pusėje — žodžiu, gerokai sutrumpinom kelią. Tačiau atsidūrėm ne ten, kur būtume nuėję keliaudami taku; esame tolokai nukrypę į šiaurę ir priekyje teks pereiti nelabai malonią vietovę. Be to, mes dar gana aukštai. Taigi į kelią!

— Aš baisiausiai noriu valgyti,— sudejavo Bilbas, tik dabar suvokęs, jog nuo pirmadienio vakaro nieko burnoj neturėjo. Tik pagalvokit, argi tai hobito jėgoms! Dabar, kai susijaudinimas jau buvo praėjęs, jis pajuto, kaip nukaro tuščias pilvukas, kaip dreba kojos.

— Nieko nepadarysi,— atsakė Gendalfas.— Nebent grįžtum atgal ir mandagiai paprašytum goblinus, kad atiduotų tau ponį ir mantą.

— Tai jau ne, ačiū! —šūktelėjo Bilbas.

— Na, tada susiveržkim diržus ir drožiam — geriau jau likti be vakarienės, negu patiems pavirsti į vakarienę.

Eidamas Bilbas žvalgėsi į šalis ko nors valgomo, tačiau juodieji serbentai dar tik žydėjo, riešutai, žinoma, irgi dar nebuvo pribrendę, net gudobelės vaisių nesimatė. Jis pačiaukšnojo rūgštynių, atsigėrė vandens iš upeliuko, tekančio skersai kelią, radęs ant kranto suvalgė trejetą žemuogėlių, bet alkio nenumalšino.

Jie vis ėjo ir ėjo. Nelygus kelelis išnyko. Dingo krūmai, aukšta žolė tarp akmenų, triušių apgraužtos velėnos ploteliai, nebebuvo čiobrelių nei šalavijų, mairūnų ir geltonų kalnų rožyčių. Keliauninkai atsidūrė ant aukšto plataus šlaito, viso nusėto akmenimis — nuošliaužos liekanomis. Kai jie pradėjo leistis, iš po kojų pasipylė žvirgždas ir akmenys. Paskui ėmė šokinėti skeveldros ir išjudino visą nuošliaužą, dar vėliau pradėjo dardėti atitrūkę luitai, keldami didžiausias dulkes bei trenksmą. Neilgai trukus pajudėjo visas šlaitas aplinkui, ir jie suvirtę į krūvą nuvažiavo žemyn baisyje griūvančių, riedančių, dardančių akmenų ir nuolaužų kamšatyje.

Apačioj juos išgelbėjo medžiai. Keliauninkai nusirito iki pušynėlio, kuris šlaitu kilo į viršų, o žemai, slėnyje, siekėsi su tankiu tamsiu mišku. Vieni įsikabino į apatines šakas, kiti (tarp jų ir mažasis hobitas) užlindo už kamienų ir taip apsaugojo nuo įnirtingo akmenų antpuolio. Pagaliau pavojus praėjo, griūtis baigėsi, tik toli apačioje, tarp paparčių, kliūdami už šaknų, dar trinksėjo atitrūkę akmenys.

— Taigi! Mus gerokai pamėtėjo į priekį,— tarė Gendalfas. — Jeigu goblinai ir suostų mūsų pėdas, be triukšmo taip lengvai žemyn nenusileis.

— Aš manau,— sumurmėjo Bomburas.— Užtat jiems bus visai lengva iš viršaus laidyti ant mūsų galvų akmenis.

Nykštukai ir Bilbas jautėsi nekaip ir raukydamiesi trynėsi nudraskytas ir sumuštas kojas.

— Niekai! Tuoj pasuksime į šalį, ir nuošliauža liks užpakaly mūsų. Reikia skubintis! Žiūrėkit, jau temsta!

Saulė jau seniai buvo nusileidusi už kalnų, sutemos vis tirštėjo, tolumoje pro kamienus ir juodas žemiau augančių medžių viršūnes tarpais regėjosi vakaro žara. Keliauninkai kaip galėdami greičiau klibikščiaavo per pušyną nuožulniu keliuku, kuris leidosi tiesiai į pietus. Tarpais jie skverbdavosi per paparčių jūrą, aukšti jų lapai lingavo hobitui virš galvos, tarpais tylutėliai žengdavo per spygliais nuklotą žemę. Rūkas miške darėsi vis tirštesnis, o tyla vis kurtesnė. Vėjas šį vakarą visai nuščiuvo, miške nebuvo girdėti net medžių šniokštimo.

— Nejaugi dar eisim toliau? — paklausė Bilbas, kai pasidarė taip tamsu, jog jis vos begalėjo išžiūrėti maskatuojančią greta einančio Torino barzdą, ir taip tylu, jog net nykštukų alsavimas išrodė labai garsus.— Mano kojų pirštai numušti, blauzdos maudžia, o pilvas tabaluoja kaip tuščias maišas.

— Dar truputėlį,— paragino Gendalfas.

Atrodė, kad praėjo visa amžinybė, ir staiga jie išniro į laukymę, ryškiai nušviestą mėnulio. Kažkodėl ši vieta jiems visiems nelabai patiko, nors nieko blogo nebuvo regėti.

Netikėtai kalvos papėdėje pasigirdo staugimas — kraupus, pratisas staugimas. Jam atitarė kitas dešinėje, jau gerokai arčiau, paskui dar vienas kairėje, visai nebetoli. Tai staugė prieš mėnulį vilkai, jie rinkosi į gaują!

Nors netoli gimtųjų misterio Beginso namelių vilkų nebuvo, jis iš karto pažino jų staugimą. Mat jo aprašymų gana dažnai pasitaikydavo pasakose, o vienas vyresnių pusbrolių (iš Tuko pusės), didelis mėgėjas keliauti, buvo išgudrinęs stūgauti ir gąsdinti Bilbą. Tačiau išgirsti vilkų staugimą prieš mėnulį miške — to jau Bilbui buvo per daug! Net ir stebuklingi žiedai negelbsti nuo vilkų, ypač nuo tos baisios jų gaujos, kuri gyveno goblinais knibždančių kalnų papėdėje, ant Dykosios Šalies ribos. Tie vilkai turi dar pasiutesnę uoslę nei goblinai, jiems nereikia nė matyti, ką gaudo!

— Ką dabar daryti, kur dingti?! — sukliko Bilbas.— Pabėgom nuo goblinų, pakliuovom vilkams!

Jo žodžiai tapo patarle, nors dabar, atsidūrę tokioje nemalonioje padėtyje, pasakytume: „Nuo vilko bėgo, ant meškos pataikė!“

— Greit į medžius! — įsakė Gendalfas, ir jie šoko prie medžių, augančių aplink aikštelę, taikydami į tuos, kurių šakos buvo žemiau ir tokio storumo, kad galėtų repečkotis į viršų. Greit jų nusitvėrė, užsikepurnėjo į pačią viršūnę, kol tik šakos laikė. Tai būtų met prisijuokę (suprantama, iš tolo), jeigu būtų matę, kaip nykštukai tupi medžiuose, nukorę žemyn savo ilgąsias barzdas,— nelyginant iškvaish senukai, susimanę pažaisti berniūkščius. Filis ir Kilis įsikorė į aukšto maumedžio viršūnę, ir tas dabar atrodė it didžiulė kalėdų eglutė. Doris, Noris, Oris, Oinas ir Gloinas labai patogiai įsikūrė milžiniškoje pušyje, kurios kuplios šakos augo tolygiai ratais lyg stipinai. Bifuras, Bofuras, Bomburas ir Torinas tupėjo kitoje. Dvalinas ir Balinas išropštė į aukštą liekną eglę su retomis šakomis ir bandė susirasti kokią vietelę tankmėje prie viršūnės. Gendalfas buvo gerokai aukštesnis už visus, todėl išsirinko sau tokią didelę pušį, jog kiti į ją nebūtų įkopę. Pušis augo pačiame aikštelės pakraštyje. Gendolfo per šakas beveik nebuvo matyti, tik akys žibėjo mėnulio šviesoje.

O Bilbas? Bilbas neįstengė įlipti nė į vieną medį ir lakstė nuo kamieno prie kamieno lyg triušiuokas, kuris pametė savo olą ir kurį vaikosi šunys.

— Tu vėl palikai Plėšiką! — pažvelgęs žemyn, pasakė Noris Doriui.

— Juk negaliu aš amžinai tampyti jo ant kupros,— prieštaravo Doris,— ir po tunelius, ir po medžius! Kas aš, tavo manymu? Nešikas?

— Jį suės vilkai, jeigu nieko nedarysim,— tarė Torinas, nes staugimas iš visų pusių vis artėjo ir artėjo.— Dori! — šuktelėjo jis, nes Doris labai patogiai tupėjo medyje žemiau už kitus.— Greičiau paduok misteriumi Beginsui ranką!

Nors Doris kiek ir paburbėdavo, jis buvo labai doras nykštukas. Jis tuoj nusileido žemyn ir ištiesė Bilbui ranką, bet bėdulis Bilbas vis tiek neįstengė jos pasiekti. Doriui teko nušokti ant žemės, kad Bilbas galėtų užsirepečkoti jam ant pečių.

Tą akimirką kaukdami išlėkė į laukymę vilkai. Staiga į juodu sužiuro šimtai akių. Tačiau Doris nepaliko Bilbo nelaimėje: palūkėjo, kol tas nuo jo pečių išikeberiojo į medį, ir tik tada pašokęs įsitvėrė šakų pats. Kaip tik laiku! Vilkas tik kaukštelėjo dantimis ir vos nenutraukė Dorio už apsiausto. Tuoj visa gauja apsupo medį, vilkai kaukdami šokinėjo aukštyn, jų akys blyksėjo, karojo iškišti liežuviai.

Tačiau laukiniai vargai (taip vadinosi baisieji vilkai Dykojoj Šaly) nemoka laiptoti po medžius. Kurį laiką keliauninkai galėjo jaustis saugūs. Laimė, naktis buvo šilta ir be vėjo. Medžiuose apskritai kažin kiek neištūpėsi, o ką jau kalbėti, jeigu dar šalta, pučia vėjas ir aplinkui tyko vilkai!

Ši medžių apsupta laukymė, matyt, buvo vilkų susibūrimo vieta. Jų rinkosi vis daugiau ir daugiau. Po medžių, kur lindėjo Doris ir Bilbas, jie paliko sargus, paskui apšniukštinėjo visą laukymę ir suuodė kiekvieną medį, kur kas nors tupėjo. Prie kiekvieno paliko sargus, o kiti (atrodė, jų ne viena šimtinė) susibėgo į laukymės vidurį ir sutūpė ratu. Vidury tupėjo didžiulis pilkas vilkas ir kalbėjo klaikia vargų kalba. Gendalfas ją suprato. Bilbas ne, bet jam vis tiek ji skambėjo šurpiai, nes vargai kalbėjosi tik apie nuožmius ir nedorus darbus. Kartkartėmis chorų kažką atsakydavo savo pilkajam vadeivai, ir kiekvieną sykį, išgirdęs jų kraupų kaukčiojimą, persigandęs hobitas vos neišvirsdavo iš pušies.

Tuoju jums papasakosiu, ką išgirdo Gendalfas ir ko nesuprato Bilbas. Vargai ir goblinai dažnai padėdavo vieni kitiems piktadariuti. Paprastai goblinai nedrįsdavo nuo savo kalnų toli eiti, nebent juos kas išvarydavo ir tekdavo ieškotis naujo būsto arba kai išžygiuodavo į karą (džiaugiuosi, galėdamas pasakyti, jog karų jau seniai nebebuvo). O tada goblinai kartkartėmis surengdavo antpuolį, norėdami prisigrobtį maisto arba vergų. Jie pasišaukdavo į pagalbą vargus ir su jais pasidalydavo grobį. Kartais goblinai jodavo vargais raiti — kaip arkliais. Šią naktį kaip tik buvo numatytas didelis antpuolis. Vargai susirinkę laukė goblinų, o tie vėlavo. Priežastis, be abejonės, buvo Didžiojo Gobolino mirtis ir tas sąmyšis, kurį sukėlė nykštukai, Bilbas ir burtininkas, — matyt, goblinai iki šiol juos tebededžiojo.

Nepaisydami pavojų, tykojančių šiame nuošaliame krašte, kai kurie drąsuoliai pastaruoju metu vėl ėmė grįžti čionai iš pietų, kirsti medžius ir šviesesniuose miškuose, slėniuose ar palei upes statyti trobas. Pamažu jų apsigyveno daug, visi jie buvo narsūs, gerai apsiginklavę žmonės, ir net vargai nedrįsdavo dieną jų pulti, ypač jeigu jie būdavo būryje. Tad vargai ir buvo susitarę su goblinais šianakt užgrūti arčiausiai kalnų esančius kaimus. Jeigu jiems būtų pasisekė, kitą dieną čia nebūtų likę nė gyvos dvasios — visi būtų buvę išgalabti, išskyrus tuos, kuriuos goblinai būtų pasilaikę sau ir nusivare į savo požemius.

Tai buvo kraupi šneka: pavojus grėsė ne tik drąsuoliams medkirčiams, jų žmonoms ir vaikams, bet ir pačiam Gendalfui bei jo bičiuliams. Vargai nustebo ir įsiuto, radę juos susibūrimo vietoje. Jiems kilo įtarimas, kad tai medkirčių draugai, bus atėję jų šnipinėti, kad visus jų kėslus pagarsins slėniuose, o tada goblinams ir vilkams teks kautis žūtubūtinai, užuot lengvai susidorojus su pakirdusiais iš miego žmonėmis — surijus juos ar išsivarius į nelaisvę. Todėl vargai nė nemanė pasitraukti, bent jau iki ryto, kad tie šnipai nepaspruktų iš medžių. Per tą laiką iš kalnų nusileis goblinų kariauna, o goblinai moka laipioti po medžius arba juos nugriauti.

Dabar jums aišku, kodėl Gendalfas, nors ir buvo burtininkas, klausydamasis vargų kauksnojimo ir urzgimo, baisiausiai išsigando. Jis suprato, jog draugė atsidūrė nepavydėtinoje padėtyje ir kažin, ar bepavyks išnešti sveiką kailį. Tačiau jis nė nemanė taip lengvai pasiduoti, nors tupėdamas medžio viršūnėje, kai apačioje šokinėjo vilkai, ne kažin ką tegalėjo padaryti. Pirmiausia nuo šakų jis nurinko didžiuosius kankorėžius, paskui uždegė vieną savo stebuklingą lazda ir sviedė į vilkų ratą. Mėlynai liepsnojantis kankorėžis zvimbdamas nulėkė į laukymės vidurį ir pataikė vienam vilkui į nugarą. Jo gauruotas kailis tuoj pat užsiplieskė, ir klaikiai staugdamas vilkas ėmė blaškytis po aikštę. Netrukus atlėkė antras kankorėžis, trečias — antrasis degė raudona liepsna, trečiasis — žalia. Jie krito į žemę vidury vilkų rato, sprogdavo, ir į visas puses pažirdavo spalvotos kibirkštys, imdavo verstis dūmai. Pats didžiausias trinktelėjo vadeivai per nosį, tas pašoko gal dešimt pėdų į orą, o paskui kaip akis išdegęs ėmė lėkti ratu, iš baimės ir įsiučio kandžiodamas savo pavaldinius.

Nykštukai ir Bilbas šaukė ir džiūgavo. Baisu buvo žiūrėti, kaip įniršo vilkai, kokią pragaištį jie sukėlė miške. Vilkai iš viso bijo ugnies, o ši ugnis buvo ne bet kokia — užburta. Kibirkštis, nukritusi ant kailio, pradegindavo kiaurai, ir jeigu vilkas nepuldavo ant žemės voliotis, tuoj pat užsiliepsnodavo. Labai greit po visą laukymę raičiojosi vilkai, mėgindami užgesinti kibirkštis ant nugarų; o tie, kurie jau liepsnojo, kaukdami lėkė ratu ir padėgdavo kitus, kol pagaliau brangieji draugužiai juos išvijojė ir jie nunešė kudašių žemyn per šlaitą kaukdami, inkšdami ir ieškodami vandens.

— Kas per triukšmas šianakt miške? — nusistebėjo Erelių Valdovas. Jis tupėjo vienišos uolos viršūnėje, rytiniame kalnų pakraštyje, mėnulio apšviestas juodavo didingas jo siluetas.

— Aš girdžiu vilkų stūgavimą! Ar tik ne goblinai ten daro eibes?

Mostelėjęs sparnais, jis pakilo į orą, ir tuoj pat iš abiejų pusių nuo uolų nuskrido du ereliai ir nusekė jam iš paskos. Sukdami ratus, jie žvelgė žemyn ir pamatė vargų ratą — mažą mažą taškelį toli apačioje. Bet erelių akys — labai geros, jie iš toli regi smulkiausias daiktus. Ūkanotųjų Kalnų Erelių Valdovas galėjo nemirkčiodamas žvelgti tiesiai į saulę, o mėnesienoje iš mylios aukščio įžiūrėdavo per žemę bėgantį triušį. Nors tupinčių medžiuose nykštukų jis nematė, bet regėjo besiblaškančius po laukymę vilkus ir liepsnos žybčiojimą, girdėjo tolimą stūgavimą ir kiauksėjimą. Ir dar jis pamatė mėnesienos atšvaitus ant goblinų iečių ir šalmų: ilgos šių piktadarių voros leidosi kalnų šlaitais nuo savo vartų ir suko į mišką.

Nepasakytum, kad ereliai — malonūs paukščiai. Pasitaiko jų ir bailių, ir žiaurių. Tačiau labai senos giminės ereliai, kurie gyvena šiaurės kalnuose, buvo didingi paukščiai, išdidūs, galingi ir kilniaširdžiai. Jie nemėgo goblinų ir jų nebijojo.

Jeigu ir telkdavosi atkreipti į juos dėmesį (tai atsitikdavo labai retai, nes ereliai tokių bjaurių padarų nelesa), krisdavo ant goblinų iš viršaus, vydavo juos klykiančius atgal į urvus ir neduodavo jiems plėšikauti. Goblinai nekeitė erelių, bijojo jų, bet negalėjo pasiekti jų lizdų pačiose viršūnėse ir išvyti jų iš kalnų.

Šiąnakt Erelių Valdovą pagavo smalsumas, ir jis panorė sužinoti, kas miške dedasi. Jo įsakymu daugybė paukščių pakilo nuo kalnų ir, lėtai sukdamė ratus, ėmė leistis žemyn į tą vietą, kur susirinkę tupėjo vilkai ir laukė goblinų.

Ir labai gerai padarė! Apačioje dėjosė baisūs dalykai. Apimti liepsnos, vilkai pabėgo į mišką ir keliose vietose jų padegė. Buvo pats vidurvasaris, rytiniuose kalnų šlaituose jau seniai nelijo nė lašo. Pageltę paparčiai, stagarai, tankus spyglių kilimas, vienur kitur nudžiūvę medžiai — viskas suliepsnojo. Aplinkui vargų laukymę šėlo ugnis. Tačiau vilkai sargybiniai nesitraukė nuo medžių. Jie siuto, kaukdami iškorę liežuvius šokinėjo aplink kamienus, plūdo nykštukus klaikia savo kalba, o jų akys degė nuožmia raudona ugnim.

Paskui staiga į laukymę rėkdami atbėgo goblinai. Jie manė, kad ten vyksta mūšis su medkirčiais, o sužinoję, kas atsitiko, vieni net atsisėdo iš juoko, kiti ėmė mojuoti ietimis ir daužyti jų kotais skydus. Goblinai ugnies nesibijo, todėl greit sumanė niekšybę, kuri jiems pasirodė didžiai sąmojinga.

Vieni jų sušaukė vilkus į gaują, kiti pritempė aplink kamienus žagarų ir paparčių. Dar kiti lakstė aplinkui, trepsėdami ir daužydami, daužydami ir trepsėdami, kol užgesino gaisrą — paliko degant tik palei medžius, kur tupėjo nykštukai. Į ugnį dar primetė lapų, šakų ir paparčių. Aplink nykštukus pasidarė ugnies ir dūmų žiedas. Goblinai nedavė liepsnai plėstis į lauko pusę, todėl žiedas pamažu siaurėjo siaurėjo, kol liepsna nubėgusi peršoko ant žagarų ir lapų, suverstų po medžiais. Dūmai graužė Bilbui akis, jis jau pajuto laužo kaitrą, pro dūmų uždangą matė goblinus, kurie susikabinę šoko aplinkui medžius nelyginant apie vasarvidžio nakties laužą. Už ratu šokančių karių su ietimis ir kirviais per pagarbų atstumą stovėjo vilkai, žiūrėjo ir lūkuriavo.

Bilbas išgirdo, kaip goblinai užtraukė šurpią dainą:

*Paukščių štai penkiolika eglėse penkiose,
Jų plunksnelės blaškos laužo liepsnose!
Jie labai juokingi, nes sparnų neturi
Ką mes jiems darysim, vien su baime žiuri:
Gal juos gyvus kepsim, gal troškinsimi puode?
Šutinsim? Išvirsim? Ar taip ėsim godžiai?*

Paskui jie sustojo ir ėmė šaukti:

— Skriskit, paukštyčiai! Skriskit, jeigu galit! Lipkit žemėn, paukštyčiai, kitaip dar iškepsit savo lizdeliuose! Giedokit, paukštyčiai, čiulbėkit! Ko negiedat?

— Sprukit iš čia, padaužos! — sušuko Gendalfas. — Dabar ne metas draskyti lizdus. Jei nedorėliai ima žaisti su ugnimi, gauna į kailį.

Gendalfas norėjo juos paerzinti ir parodyti, kad jų nebijo, — bet iš tikrųjų bijojo, o juk buvo burtininkas! Tačiau jie dėjosė jo negirdį ir dainavo toliau:

*Piešk paparčius, pleškink medžius!
Lauže, liepsnok, šnypšk ir vaitok!
Džiaugsmo šiąnakt turės pakakt!
Ei ei!*

*Skrudinkim juos, kol pajuoduos,
Barzdos nusvils, akys išvirs,
Gaurai pasmirs, kailis suskirs,
Kremzlės ištirps, kaulai subirs,
Bjaurūs nykštukai
Plėnim pavirs!
Keršto ugnis — džiaugsmo naktis!
Ei ei!
Ei ei ei!
Ei ei!*

Kai jie riktėlėjo: „Ei ei!“ — liepsna ėmė laižyti Gendolfo medį ir žaibo greitumu peršoko į kitus. Žievė užsidegė, sutraškėjo apatinės šakos.

Tada Gendalfas įsikorė į pačią viršūnę. Iš jo lazdos žybtelėjo neregėta akinanti ugnis, ir jis jau buvo bešokąs iš viršaus žemyn, tiesiai goblinams ant iečių. Aišku, jis būtų pražuvęs, nors gal ir būtų nudobęs nemaža priešų, griūdamas ant jų kaip perkūnas iš giedro dangaus. Bet jis nespėjo nušokti.

Tą akimirką nusileido Erelių Valdovas, pastvėrė jį nagais ir šovė į dangų.

Goblinai iš nuostabos ir pykčio pasiuto šaukti. Garsiai suriko Erelių Valdovas, kuriam kažką pasakė Gendalfas, tuojau atlėkė daugybė didingų paukščių ir kaip akmenys ėmė kristi žemyn, jie šmėkščiojo nelyginant didžiuliai juodi šešėliai. Vilkai sustugo ir sugriežė dantimis, "goblinai pratrūko rėkti ir trypti iš įtūžio, veltui mėtydami į orą sunkias savo ietis. Ereliai puolė juos, galingais sparnais vertė goblinus ant žemės, vijo į mišką, draskė nagais. Kiti pastvėrė nykštukus, kurie jau buvo įsikabaroję į pačias medžių viršūnes.

Vargšas mažylis Bilbas vėl vos neliko vienas! Jis vos spėjo įsikibti į kojas Doriui, kuri erelis pačiupo paskutinį. Jie pakilo aukšty, viršum gaisro ir sambrūzdžio, Bilbas maskatavo ore, jam vos neišsinėrė iš pečių rankos.

Goblinai ir vilkai išlaktė po visą mišką. Keli ereliai dar suko ratus viršum mūšio lauko. Ugnis pašoko ligi medžių viršūnių, ir jos traškėdamos užsiplieskė. Pasipylė kibirkštys, kliūstelėjo tumulai dūmų. Bilbas laiku ištrūko — dar mirksnis, ir būtų pražuvęs!

Greitai gaisro pašvaistė liko toli apačioj — raudonas žaizdras juodoj nakty. Ereliai kilo vis aukšty, ir aukšty, sukdami lygius plačius ratus. Bilbas niekad nepamiršo šito lėkimo. Jis laikėsi įsikibęs Doriui už kulkšnių ir dejavo: „Rankos, mano rankelės!" — o Doris šaukė: „Kojos, mano kojelės!"

Bilbui visada nuo aukščio sukdavosi galva. Net kai pažvelgdavo žemyn nuo nedidelio skardžio, darydavosi bloga; jis nepakėsdavo kopėčių, o ką jau kalbėti apie medžius (iki šiol jam niekad nebuvo tekę gelbėtis nuo vilkų). Galite įsivaizduoti, kaip jam svaigo galva dabar, kai žvilgtelėdavo pro maskatuojančias savo kojas į nakties gaubiamą žemę — tik kur ne kur nuo uolų ar tekančio per lygumą upokšnio atspindėjo mėnesienos atšvaitai.

Artėjo balkšvos kalnų viršūnės — mėnulio apšviestos, iš tamsybių kyščiojo aštrios akmeninės jų smailės. Nors buvo vasara, čia pasidarė baisiai šalta. Bilbas užsimerkė ir mintyse sumetė — kiek dar išsilaikys. Paskui įsivaizdavo, kas bus, jeigu pasileis. Jam supyko širdis.

Skrydis baigėsi pačiu laiku — jo rankos jau nebeklausė. Bilbas paleido Dorio kojas ir aimanuodamas nuvirto ant kietos atbrailos, kur buvo erelių lizdai. Jis gulėjo be žado, mintys susimaišė: ėmė džiaugsmas, kad ištrūko iš ugnies, ir baimė, kad nenusiristų nuo siaurutės atbrailos į juodą bedugnę. Jis nekaip jautėsi po pastarosiomis dienomis išgyvento siaubo, galva svaigo iš alkio. Staiga išgirdo save sakant:

— Dabar žinau, kaip būna gabalui mėsos, kai jį kas staiga pasmeigia šakute, ištraukia iš keptuvės ir padeda atgal į lentyną!

— Ne, nežina! — išgirdo Dorio atsakymą.— Tas gabalas anksčiau ar vėliau vėl atsidurs keptuvėje, ir jis tai supranta. O mes, reikia manyti, nebeatsidursim. Be to, ereliai irgi ne šakutės!

— O ne! Nė kiek nepanašūs į gegutes — šakutes, norėjau pasakyti,— atsisėdęs tarė Bilbas ir susirūpinęs pažvelgė į erelį, tupintį čia pat greta. Kažin, ar jis neleptelėjo dar kokios nesąmonės, ar nepasirodė ereliui labai neišauklėtas? Nereikia pasirodyti netašytam, kai esi tik mažytis hobitas ir guli naktį erelio lizde.

Tačiau erelis galando į akmenį snapą, purtėsi plunksnas ir visai nekreipė į jį dėmesio. Netrukus atskrido kitas.

— Valdovas liepė tau nunešti belaisvius į Didįjį Kyšulį! — suriko jis ir nuskrido.

Jų erelis tuoj pastvėrė Dorį nagais ir dingo nakties tamsoje, palikęs Bilbą vieną. Bilbas jau buvo bepradedęs svarstyti, ką galėtų reikšti žodis „belaisviai", paskui pamane, jog greit ateis ir jo eilė — ereliai sudraskys jį vakarienei kaip triušį.

Bet čia erelis grįžo, čiupo Bilbą už pakarpos ir vėl pakilo į dangų. Šįsyk skrido netoli. Labai greit drebantis iš baimės Bilbas atsidūrė ant plataus uolos kyšulio. Nebuvo jokio takelio: čionai galėjai tikrai atskristi, o iš čia — tikrai nuskristi arba nušokti į prarają. Bilbas rado visus kitus keliauninkus jau sėdinčius tenai, atsirėmusius į uolą. Erelių Valdovas irgi buvo čia, jis šnekėjosi su Gendalfu.

Atrodė, kad niekas nesikėsina Bilbo suėsti. Matyt, burtininkas ir Erelių Valdovas buvo seni pažįstami, o gal net ir bičiuliai. Reikalas tas, jog Gendalfas, kuris dažnokai lankydavosi šiuose kalnuose, syki buvo padaręs ereliams didžiulę paslaugą — išgydęs jų valdovą, sužeistą strėle. Taigi „belaisviai" reiškė ne erelių belaisviai, o tikrai „belaisviai, išvaduoti iš goblinų". Pasiklausęs pašnekesio, Bilbas suprato, kad dabar jie pagaliau tikrai išsigaus iš tų šiurpių kalnų. Gendalfas prašė Erelių Valdovą, kad ereliai nuneštų nykštukus, jį patį ir Bilbą kaip galima toliau per slėnyje besidriekiančią lygumą — tada sutrumpėtų jų kelias. Tačiau Erelių Valdovas nenorėjo jų skraidinti į tą pusę, kur gyvena žmonės.

— Jie ims laidyti į mus strėles savo didžiuliais kukmedžio lankais,— paaiškino jis,— pamany, jog atskridome avių. Juk kartais taip ir būna. Ne! Mes laimingi, kad išplėšėme goblinams iš letenų žaisliuką, ir džiaugiamės, galėdami jums pačiam atsidėkoti, bet nesutinkame skristi per lygumą į pietus

ir rizikuoti gyvybe dėl nykštukų.

— Gerai,— tarė Gendalfas,— tada nuskraidinkite mus kuo toliau savo nuožiūra! Mes ir taip jums be galo dėkingi. O dabar mes tiesiog mirštam iš bado.

— Aš jau beveik numiriau,— silpnu balseliu cyptelėjo Bilbas, bet niekas jo neišgirdo.

— Šis dalykas pataisomas,— pasakė Erelių Valdovas.

Kiek palūkėję, ant uolos kyšulio būtumėt pamatę linksmą skaisčią laužo ugnelę ir aplink šokinėjančias tamsias žmogystėles — tai nykštukai taisė vakarienę, ir į visas puses sklido gardus kepsnio kvapas. Ereliai atgabeno ant skardžio žagarų, triušių, kiškių ir ėriuką. Nykštukai mitriai viską sutvarkė. Bilbas buvo per silpnas jiems padėti, bet ir šiaip iš jo būtų buvęs menka nauda: jis nemokėjo mėsinėti triušių nei doroti mėsos, nes mėsininkas jam tiekdamo ją gatavą — tik imk ir kepk. Gendalfas irgi atsigulė atsipūsti, padėjęs sukurti laužą, nes Oinas ir Gloinas buvo pametę savo dėžutes su titnagu ir pintimi (nykštukai niekad, net ir dabar, nesinaudoja degtukais).

Taip baigėsi nuotykiškai Ūkanotuosiuose Kalnuose. Netrukus Bilbo pilvukas maloniai apsunco, nors iš tikrųjų jam būtų labiau patikusi duona su sviestu negu ant iešmo kepta mėsa. Jis pajuto, kaip lenkia miegas, ir užmigo, susirietęs ant kieto akmens, bet miegojo daug saldžiau negu kad savo namuose minkštoje lovelėje pūkų pataluose. Tačiau visą naktį Bilbas sapnavo savo namus ir per miegus klaidžiojo po visus kambarius, kažko ieškodamas ir negalėdamas rasti, net neištengdamas prisiminti, kaip tas trokštamas daiktas atrodo.

VII SKYRIUS

STEBUKLINGA PASTOGĖ

Kitą rytą Bilbą išbudino tekančios saulės spinduliai. Jis pašoko, norėdamas pažiūrėti į laikrodį ir užkaisti arbatinį... ir paregėjo, jog čia ne namai. Tad atsisėdo, pagalvojęs, kaip būtų gera nusiprausti ir susišukuoti. Tačiau nei vandens nebuvo, nei šukų, o pusryčiams — nei paskrudintos duonos, nei rūkyto kumpio, teko džiaugtis gavus šaltos avienos ir triušio kaulelių pagrauzti. Pavalgę jie tuoj pat ėmė taisyti į kelią.

Dabar jam buvo leista užsikabroti ereliui ant nugaros ir laikytis už plunksnų. Sušvilpė vėjas, ir Bilbas užmerkė akis. Nykštukai šaukė kažką atsisveikindami — žadėjo kada nors atsidėkoti Erelių Valdovui, ir penkiolika galiūnų paukščių pakilo į dangų. Saulė dar vos auksino rytinius kalnų pakraščius, oras buvo gairus, iš slėnių ir daubų kilo rūkas ir plaukstėsi aplink kalnų keteras ir smailes. Bilbas pravėrė vieną akį ir pamatė, kad žemė jau toli apačioj, o kalnai pasilikę užpakaly ir atrodo visai maži. Bilbas vėl užsimerkė ir dar tvirčiau įsikibo į plunksnas.

— Nesižnaibyk! — pyktelėjo erelis.— Ko čia drebi kaip koks triušis? Nors iš teisybės tu ir panašus į triušį. Toks žavus rytas ir gairus vėjas. Kas gali būti puikesnio už skrydį?

Bilbas norėjo atsakyti: „Šilta vonia ir vėlyvi pusryčiai pievelėje priešais namus“, — bet neišdrįso ir tik mažumėlę atleido pirštus.

Po kurio laiko ereliai tikriausiai jau išvydo vietą, kur lėkė, ir ėmė leistis, sukdami spirale didelius ratus. Leidosi gana ilgai, ir hobitas vėl neiškentęs atmerkė akį. Žemė jau buvo kur kas arčiau, apačioje augo medžiai — rodos, ažuolai ir guobos, driekėsi plačios pievos ir tekėjo upelis. Tiesiai jam ant kelio — upeliukas dėl to darė smagų vingį — stūksojo didžiulė uola, tikras akmens kalnas, nelyginant vienišas tolimų kalnynų sargybinis, o gal tik atplaiša, kitados lygumon nutrenkta kokio galiūnų galiūno.

Į šios uolos viršūnę vienas po kito ir tūpė ereliai su savo keleiviais.

— Laimingos kelionės! — šaukė jie.— Tegu visi keliai jums būna laimingi ir tegu parveda atgal į gimtąjį lizdą!

Ereliai visuomet taip sako, kai nori būti kam geri ir malonūs.

— Tegu palankus vėjas nuskraidina jus, kur šviečia tik saulė ir mėnuo keliauja! — atsakė Gendalfas. Jis vienas žinojo, kaip dera mandagiai atsakyti.

Ir jie išsiskyrė. Erelių Valdovas vėliau tapo Visų Paukščių Karaliumi ir įsigijo aukso karūną, o penkiolika jo karo vadų — aukso vėrinius (viskas buvo iš nykštukų dovanoto aukso), — bet iki to laiko Bilbas jų nebematė, tik sykį iš tolo per Penkių Kariuomenių Mūšį. Bet kadangi visa tai dėsį mūsų pasakos pabaigoje, dabar geriau patylėsime.

Uolos viršūnėje buvo aikštelė, iš kurios žemyn, ligi pat upės, ėjo laipteliai ir gerai pramintas takas. Upė čia galėjai perbristi, šokinėdamas per didelius plokščius akmenis. Laiptelių papėdėje, prie brastos, spindėjo duburiukas, kurio dugnas buvo nusėtas apvalainais akmenėliais. Čia draugė sustojo pasitarti.

— Aš iš pat pradžių ketinau tik padėti jums kuo saugiau pereiti kalnus,— prabilo burtininkas.— Likimas man buvo palankus, ir, išmintingai mano vadovaujami, atsidūrėte daug toliau į rytus, negu buvau manęs su jumis keliauti. Galų gale ši nuotykinga kelionė ne mano. Galbūt vėliau aš dar kartelį prie jos prisidėsiu, bet dabar turiu begalę neatidėliotinių kitų reikalų.

Nykštukai ėmė aimanuoti ir didžiai nusiminė, o Bilbas pravirko. Jie jau buvo besitiki, kad Gendalfas liks su jais iki galo ir prireikus visada ištrauks iš bėdos.

— Juk dar neišnyksiu šią pat akimirka, — pasakė Gendalfas. — Dieneslę kitą dar palūkėsiu. Gal padėsiu jums išsikapanoti iš dabartinės būklės, man ir pačiam reikia pagalbos. Mes neturim nei maisto, nei daiktų, nei ponių; be to, jūs nežinote, kur atsidūrė. Šitai aš jums paaiškinsiu. Jūs dabar per keletą mylių šiauriau nuo tako, kuriuo būtumėt atėję, jeigu nebūtų tekę taip spėriai sprukti iš kalnų perėjos. Šios vietos beveik negyvenamos, bent jau aš prieš keletą metų keliaudamas nieko nesu čia sutikęs. Tačiau žinau netoliese gyvenant Vieną Žmogų. Tai jis iškalė laiptelius didžiojoje uoloje, kurią, jei neklystu, vadina Atsiskyrėle. Jis nedažnai čion ateina, o dieną niekada, taigi jo laukti tuščias darbas. Ir net labai pavojinga. Turim jį susirasti patys ir, jeigu susitikus viskas baigsis gerai, galėsiu atsiveikinti ir kaip kad tie ereliai palinkėti jums laimingo kelio.

Nykštukai prašė jį nepalikti jų, siūlė jam slibino auksą ir sidabrą, brangenybių, bet jis buvo nepermaldaujamas.

— Pažiūrėsim, pažiūrėsim! — atsakė jis. — Manau, kad aš ir taip jau nusipelniau jūsų aukso — jeigu tik atimsite jį iš slibino.

Galų gale jie liovėsi įkalbinėje. Nusimetė drabužius ir išsimaudė upėje, kuri prie brastos buvo sekli, skaidri, o dugnas akmenuotas, paskui apdžiūvo saulės atokaitoje ir pasijuto atsigaivinę, tik dar skaudėjo visus šonus ir norėjosi valgyti. Briste perbridę upę (hobitą vėlei teko nešti ant pečių), keliauninkai nužygiavo per aukštą sodrią žolę pro plačiašakių ažuolų ir lieknų guobų eilutes.

— O kodėl uola vadinasi Atsiskyrėle? — paklausė Bilbas, susigretinęs su burtininku.

— Jis pavadino ją Atsiskyrėle todėl, kad taip panorėjo. Visus daiktus jis visuomet kaip nori taip vadina, o ši uola yra arčiausiai jo namų ir geriausiai jam pažįstama.

— Kas vadina? Kam pažįstama?

— Vienas Toks, apie jį aš kalbėjau — labai svarbus asmuo. Labai prašau elgtis mandagiai, kai su juo supažindinsiu. Ko gero, teks pristatyti jus palengva, po du. O jūs žiūrėkit, nesupykykit jo, kitaip dievaižin kas gali atsitikti. Supykęs jis tiesiog ima dūkti, bet kai gerai nusiteikęs, būna labai malonus. Taigi perspėju jus — jis labai greit supyksta.

Nykštukai, išgirdę, apie ką burtininkas šnekasi su Bilbu, susibūrė aplink juodu.

— Tai pas jį dabar mus ir vedate? Argi negalėjote rasti geresnio būdo žmogaus? Ar nepaaiškintumėt suprantamiau? — pasipylė klausimai burtininkui.

— Taip, pas jį! Ne, negalėjau! O paaiškinau visai suprantamai, — piktai atsakė burtininkas. — Jeigu labai norite žinoti, jo vardas Beornas. Jis nepaprastai stiprus ir maino kailius.

— Kaip? Kailiadirbys? Kursai nudažo triušių kailiukus, kai negali jų išmainyti į voverių? — paklausė Bilbas.

— Dievuliau mielas, na, žinoma, ne—ne! — sušuko Gendalfas. — Nuolankiai prašau jus netaukšti nesąmonių, misterii Beginsai. Ir dėl dievo meilės prašau jus per šimtą mylių nuo jo namų neminėti to žodžio — kailiadirbys! Kad negirdėčiau tokių nelemtų žodžių kaip kailio apsiautas, gobtuvas, apykaklė, mova! Jis tikrai maino kailius, bet savo paties! Kartais jis pasirodo kaip didžiulis juodas lokys, kartais kaip juodaplaukis milžinas su baisaus stiprumo rankomis ir ilga barzda. Manau, kad daugiau pasakoti nebereikia. Vieni šneka, kad jis esąs kilęs iš senos ir garsios juodųjų lokių giminės, kuri kitados gyvenusi šiuose kalnuose, kol tenai dar nebuvo atsikraustę milžinai. Kiti pasakoja, kad jis esąs iš tų žmonių, kurie gyvenę kalnuose tais laikais, kai į šį pasaulio kraštą dar nebuvo atsibastęs Smogas ir kiti slibinai ir kai iš šiaurės dar nebuvo sugarmėję goblinai. Tikrai nepasakysiu, bet man atrodo, kad antrųjų teisybė. O jis pats ne iš tų, kuriuos galėtum paklausti. Šiaip ar taip, jis niekieno nėra užkerėtas, o yra tik savo paties kerų galioje. Gyvena ažuolyne, erdvioje medinėje pirkioje, kaip ir žmonės laiko galvijų bei arklių, kurie stebuklingi, kaip ir jis pats. Gyvuliai jam tarnauja ir šnekasi su juo. Jis jų nepjauna, žvėrių taip pat nemedžioja. Turi daugybę avilių, kur gyvena didelės piktos bitės, ir minta daugiausia medumi ir grietinėle. Pasivertęs lokiu, klaidžioja toli nuo namų. Sykį buvau užtikęs jį naktį vienišą sėdintį Atsiskyrėlės viršūnėje; jis žiūrėjo, kaip mėnuo leidžiasi už Ūkanotųjų Kalnų, ir murmėjo sau lokių kalba: „Ateis diena, kai jie prasmegs skradžiai žemę ir sugrįšiu atgal!“ Todėl aš ir manau, kad jis kitados bus iš kalnų atėjęs.

Nykštukai ir Bilbas dabar turėjo apie ką pagalvoti, tad nieko nebeklausinėje. Prieš akis dar buvo ilgas kelias, o jie kiūtino ir kiūtino čia kalnais, čia kloniais. Tarpais sustodavo atsikvėpti medžių paunksnėje, nes saulė kepinte kepino. Bilbas pasijuto taip išalkęs, jog mielai butų ėmęs krimsti giles, bet jos dar buvo žalios ir žemėn nekrito.

Buvo jau gerokai po vidurdienio, kai jie pastebėjo, kad gėlių lopinėliai pievose margoja taip, lyg jas kas tyčia būtų pasėjęs, — kiekviena rūšis atskirai. Ypač daug buvo dobilų: bangavo didžiuliai laukai skiauterėtų rausvųjų ir raudonųjų dobilų, saldžiai kvėpėjo medum baltieji dobiliukai. Visas oras užė, dūzgė, zvimbė. Visur darbavosi bitės. Ir kokios bitės! Bilbas kaip gyvas tokių nebuvo matęs.

„Jeigu tokia įgeltų, — pagalvojo jis, — tai kad ištinčiau — pasidaryčiau trigubai didesnis!“

Jos buvo didesnės už kamanes, o tranai — net už nykštį, tikrai, o ant tamsių kūnelių auksu spindėjo geltoni dryžiukai.

— Jau nebetoli, — pasakė Gendalfas. — Jau prasideda jo bičių ganyklos.

Netrukus jie priėjo galingų senų ažuolų virtinę, o už jos augo aukšta dygliuota gyvatvorė, pro kurią niekaip nebūtum pralindęs nei žvilgtelėjęs per viršų.

— Jūs geriau palaukit čia, — pasakė burtininkas, — tik tada, kai pašauksiu ar švilptelėsiu, šekit paskui mane — matysit, kur einu. Bet atsiminkit — eikit po du ir kas penkios minutės. Mūsų Bomburas pats storiausias, tai atstoja du ir eis paskutinis. Eime, misterii Beginsai! Čia kažkur turėtų būti varteliai.

Taręs šiuos žodžius, burtininkas nuėjo palei gyvatvorę, vesdamasis virpantį iš baimės hobitą.

Greit jie pamatė plačius ir aukštus medinius vartus, o už jų — sodą ir keletą stipriai suręstų pastatų šiaudiniais stogais — klėčių, stainių, daržinių ir ilgą žemą medinę pirkią. Pietinėje aukštosios gyvatvorės pusėje pūpsėjo eilių eilės smailiastogių avilių, dailiai apdengtų šiaudais. Oras gaudė nuo didžiųjų bičių dūzgimo — jos be perstojo zujo į avilius ir atgal, ropinėjo čia vidun, čia laukan.

Burtininkas ir hobitas stumtelėjo sunkius girgždančius vartus ir plačiu taku patraukė į pirkią. Tiesiai per žolę atrisnojo keletas dailių rūpestingai prižiūrimų arkliukų labai protingais snukučiais, įdėmiai apžiūrėjo svečius ir greit nušuoliavo į pirkios pusę.

— Jie praneš jam, kad atėjo svečių, — tarė Gendalfas.

Pagaliau juodu priėjo kiemą, kurį sudarė namas su dviem ilgais priestatais. Vidur kiemo tysojo didžiulis ažuolinis rąstas, aplinkui gulėjo nugenėtos šakos. Šalia stovėjo galiūnas, apžėlęs juoda tankia barzda ir plaukais, didžiulėmis nuogomis raumeningomis rankomis ir kojomis. Tebuvo užsimetęs trumpą vilnonę tuniką ligi kelių ir stovėjo pasirėmęs į baisų kirvį. Arkliukai laikėsi greta, sukišę snukučius jam į petį.

— Uch! Štai ir jie! — pasakė žmogus arkliukams. — Visai nebaisūs atrodo. Bėkit sau! — Jis griausmingai nusikvatojo, padėjo kirvį ir žengė jiems priešais. — Kas jūs tokie ir ko jums reikia? — šurkščiai paklausė sustojęs ir iš viršaus žiūrėdamas į Gendalfą. O mažasis Bilbas būtų lengvai pralindęs jam pro kojas, nebūtų reikėję net pasilenkti, kad neužkabintų tunikos krašto.

— Aš — Gendalfas! — pasisakė burtininkas.

— Pirmąsyk girdžiu, — burbtelėjo žmogus. — O kas šis pipiras? — paklausė, suraukęs savo gauruotus antakius, ir pasilenkė apžiūrėti hobito.

— Tai misteris Beginsas, nepriekaištingos reputacijos hobitas ir kilęs iš labai geros šeimos, — atsakė Gendalfas.

Bilbas nusilenkė, tik negalėjo nusiimti skrybėlės, nes jos neturėjo, be to, labai susigėdo dėl tų pamestų sagų.

— Aš burtininkas, — aiškino Gendalfas. — Daug apie jus esu girdėjęs, nors jūs manęs nepažįstate. Bet gal jūs pažįstate mano pusbroli Radagastą? Jis gyvena pietiniame Gūdžiosios Girios pakrašty.

— Kaipgi, neblogas vyrukas, kad ir burtininkas. Vienu tarpu dažnokai matydavomės, — pasakė Beornas. — Gerai, dabar jau žinau, kas jūs tokie arba kuo dedatės. O ko jums reikia?

— Teisybę pasakius, mes netekome visos savo mantos, beveik pasiklydome ir dabar mums verkiant reikia pagalbos arba bent gero patarimo. Turiu pasakyti, jog kalnuose mums smarkiai kliuvo nuo goblinų.

— Nuo goblinų? — jau maloniau pasidomėjo milžinas. — Oho, vadinasi, jūs kaip reikiant gavot į kailį? O kokio galo pas juos lindote?

— Taip išėjo netyčia. Jie užklupo mus naktį kalnuose, kur buvome sustoję nakvynės. Mes keliavome per kalnus iš vakarinių žemių į čionykštes — bet tai ilga istorija.

— Tai jūs geriau eikit į vidų ir papasakokit, jeigu tam neprireiks visos dienos, — pasakė galiūnas, verdamas tamsias duris į pirkią.

Gendalfas ir Bilbas žengė paskui jį ir atsidūrė erdvioje menėje su židiniu vidury. Nors buvo vasara, židinyje liepsnojo pliauskos ir aukštyn, iki aprūkusių gegnių, kilo dūmai, ieškodami angos pastogėje. Jie perėjo šią apytamsę menę, kur šviesa krito tikrai nuo židinio ir pro skylę pastogėje, ir pro kitas, mažesnes duris išėjo į verandą, suręstą ant paprastų medinių polių. Ji buvo į pietų pusę, išilusi karštoje vidudienio saulėje, kuri dabar jau leidosi vakarop ir įstriži spinduliai dar skverbėsi į vidų ir augsino sodą, iki pat laiptelių pilną priaugusį žydinčių gėlių.

Visi susėdo ant medinių suolų, Gendalfas ėmė pasakoti, o Bilbas makalavo kojukėmis nesiekdamas grindų ir žvalgėsi į gėles sode, spėliodamas jų vardus, — pusės jų jis niekad anksčiau nebuvo regėjęs.

— Keliavau aš per kalnus su vienu kitu draugu... — pradėjo pasakoti burtininkas.

— Vienu kitu? Aš regiu tikrai vieną, ir tą patį baisiai mažą, — pertraukė Beornas.

— Teisybę pasakius, nenorėjau jūsų trukdyti su mumis visais, bijojau, kad labai neturit laiko. Jei leisite, aš duosiu ženklą.

— Duokit, tiek jau to.

Gendalfas veriamai sušvilpė, ir Torinas su Dorių tuoj pat išlindo iš už kampo, atsidūrė ant tako per sodą ir po akimirkos jau stovėjo čia ir lenkėsi iki pat žemės.

— Jūs, matyt, norėjęt pasakyti su dviem trim! — tarė Beornas. — Bet juk čia nebe hobitai, o nykštukai!
— Torinas Oukensildas, jūsų paslaugoms! Doris, jūsų paslaugoms! — abu nykštukai vėl jam nusilenkė.

— Ačiū, jūsų paslaugų man nereikia, — atsakė Beornas. — Užtat, savaiame aišku, jums reikia manųjų. Aš ne per labiausiai mėgstu nykštukus, bet jeigu jūs iš tiesų Torinas, Treino sūnus, Troro anūkas, o jūsų bendrakeleivis doras nykštukas ir jeigu jūs goblinų priešai ir neturit jokių piktų kėslų... beje, o kaip jūs atsidūrėte mano valdose?

— Jie keliavo į savo tėvų šalį, kur į rytus nuo Gūdžiosios Girios, — įsiterpė Gendalfas. — Grynas atsitiktinumas, kad mes atsidūrėme jūsų valdose. Mes eįome Aukštutine Perėja ir tikėjomės išeiti į kelią piečiau nuo jūsų žemių, bet mus užpuolė piktieji goblinai — apie tai ir norėjau papasakoti.

— Na tai ir pasakokit! — nekantriai paragino Beornas, kuris niekad nebuvo per daug mandagus.

— Kilo baisi audra. Akmeniniai milžinai ėmė svaidytis uolų atplaišomis, o mes buvome perėjos viršūnėje, todėl sulindome į olą pasislėpti, aš, hobitas ir dar keli nykštukai...

— Ar du — tai keli?

— Ne, žinoma. Mūsų buvo daugiau.

— O kurgi kiti? Juos užmušė, suėdė, ar gal grįžo namo?

— N-ne. Jie, matyt, neatėjo visi iš karto, kai sušvilpiau. Turbūt gėdinasi. Žinote, mes labai bijome užsikrauti jums ant sprando.

— Tai švilpkite dar! Jau vis tiek įsiprašėt į svečius, tai man tas pats, pora daugiau ar mažiau, — subambėjo Beornas.

Gendalfas vėl sušvilpė — ir tą pačią akimirką priešais išdygo Noris ir Oris.

— Labas! — šūktelėjo Beornas. — Greiti, ką ir kalbėti — kurgi jūs lindėjote? Nagi, eikšokit, vyrukai!

— Noris, jūsų paslaugoms, Oris, jūsų... — buvo besilenkia nykštukai, bet Beornas juos nutildė:

— Ačiū! Kai man prireiks jūsų paslaugų, pats paprašysiu. Sėskitės ir pasakojam toliau, kitaip iki vakarienės nebaigsim.

— Vos tik sumigom, — pasakojo Gendalfas, — galinėje olos sienoje atsivėrė plyšys, iš ten iššoko goblinai ir pasigrobė hobitą, nykštukus ir pulką ponių...

— Pulką? Tai kas jūs tokie — keliaujantis cirkas? O gal gabenote didžiausią krovinį? Nejaugi šeši jums atrodo visas pulkas?

— O ne! Teisybę pasakius, ponių buvo daugiau kaip šeši todėl, kad ir mūsų buvo daugiau... aha, štai dar du!

Tariant šiuos žodžius, pasirodė Balinas su Dvalinu ir taip žemai nusilenkė, jog barzdomis nušlavė akmenines grindis. Galiūnas buvo besusraukiąs, bet nykštukai taip stengėsi pasirodyti mandagūs, taip linkčiojo, lankstėsi iki žemės kone trilinki, taip makalavo jam palei kelius savo gobtuvais, jog Beornas prašvito ir pratrūko kvatoti — tokie juokingi jie išrodė!

— Iš tikrųjų cirkas, — pasakė jis. — Žavumėlis. Prašom, prašom, linksmieji vyrukai, kuo jūs vardu? Jūsų paslaugų kol kas man nereikia, tik sakykit vardus. Sėskitės pagaliau ir nustokit bruzdėję.

— Balinas ir Dvalinas, — nedrįsdami išsiseisti atsakė nykštukai ir suglumę šleptelėjo tiesiai ant grindų.

— Dabar toliau! — liepė Beornas burtininkui.

— Kur aš sustojau? Ak, taip! Manęs nesugavo. Aš nudėjau porą trejetą goblinų ugnies pliūpsniu iš savo lazdos...

— Puiku! — įsikišo Beornas. — Kartais visai nebloga būti burtininkui.

— ...ir, kai siena buvo jau beužsiverianti, smukau į plyšį. Nusekiau paskui juos į didžiąją salę, kur buvo pilna prisigrūdę goblinų. Čia buvo ir Didysis Goblinas su trim ar keturiom dešimtim ginkluotų sargybinių. Aš ir pagalvojau: „Net jeigu nykštukų ir nebūtų sukaustę, — ką gali tuzinas prieš tokią daugybę?“

— Tuzinas? Pirmąkart girdžiu, kad aštuoni — tuzinas. O gal iš jūsų tabakinės iššoks dar daugiau vyrukų?

— Taip, šit dar porėlė, Filis ir Kilis, — pasakė Gendalfas, kai tie išdygo priešais draugę ir ėmė šypsotis bei linkčioti.

— Gana, gana, — nuramino juos Beornas. — Sėskit ir nutilkit! Pasakokit toliau, Gendalfai!

Gendalfas pasakojo pasakojo, kol priėjo iki susirėmimo patamsiuose prie žemutinių vartų ir iki to siaubingo momento, kai jie pamanė, jog pražuvo misteris Beginas: „Suskaičiavome visus ir pamatėme, jog nėra hobito. Mūsų buvo likę tik keturiolika!“

— Keturiolika? Dar naujiena! Iš dešimties atėmus vieną, bus keturiolika? Jūs norėjęt pasakyti „devyni“ arba čia dar ne visi.

— Taip, be abejo, jūs dar nematėte Oino ir Gloino. Po galais, šit ir jie. Tikiuosi, atleisite jiems už sutrukdyimą.

— Tiek to, tegu ateina! Greičiau! Abu eikit čia ir sėskitės! Klausykit, Gendalfai, vis tiek išeina tik dvylika: jūs, dešimt nykštukų ir hobitas, kurį pametėt. Taigi dvylika, o ne keturiolika. O gal burtininkai skaičiuoja kitaip negu žmonės? Ką gi, prašom pasakoti toliau.

Beornas stengėsi neparodyti, kaip jam įdomu klausytis šios istorijos. Mat kitados jis neblogoi pažinojo tas vietas, apie kurias pasakojo Gendalfas. Jis lingavo galvą ir niurzgėjo, klausydamasis, kaip atsirado hobitas, kaip jie ritosi šlaitu žemyn, kaip miške juos apstojo vilkai.

Kai Gendalfas pradėjo pasakoti, kaip jie sulipo į medžius, o vilkai sutūpė aplinkui, jis pašoko ir ėmė žirglioti po aslą niurnėdamas:

— Kad taip aš ten būčiau buvęs! Būčiau užtaisęs jiems dar smagesnį fejerverką!

— Ką gi, — pasakė Gendalfas, labai patenkintas, kad jo istorija padarė tokį įspūdį, — dariau, ką galėjau. Taigi tupim medžiuose, vilkai siunta apačioje, miškas vietomis jau liepsnoja — o čia dar pamato mus iš kalnų nusileidę goblinai. Kad sustaugs iš džiaugsmo, kad ims tyčiotis ir dainuoti: „Paukščių štai penkiolika eglėse penkiose...”

— Dieve brangus! — suaimanavo Beornas. — Tik jau nesakykit, kad goblinai nemoka skaičiuoti. Moka. Ką jau ką, o kad dvylika — ne penkiolika, jie tikrai žino.

— Tikra teisybė. Ten dar buvo Bifuras ir Bofuras. Tiesiog neišdrįsau jų anksčiau pristatyti. Štai jie. Įėjo Bifuras ir Bofuras.

— Ir aš! — išpoškino Bomburas, uždusęs lėkdamas jiems iš paskos. Jis buvo didžiai storas, be to, piktas, kad jį paliko paskutinį, todėl atpūkstė, nė nesulaukęs, kol praeis penkios minutės.

— Na ir gerai, dabar jūsų tikrai penkiolika. Taigi goblinai neapsiriko skaičiuodami, manau, kad tiek jūsų ir tupėjo medžiuose. Dabar galite baigti savo istoriją, niekas nebetrukdyt.

Tik dabar misteris Beginsas suprato, kaip išmintingai padarė Gendalfas. Tos pertraukos tik pakurstydavo Beorno smalsumą, ir įdomus Gendolfo pasakojimas sutrukdė jam išvyti nykštukus iš karto kaip įtartinus valkatas. Beornas niekuomet nesikviesdavo į namus svečių. Draugų turėjo nedaug, jie gyveno gana toli nuo jo sodybos, ir jis niekuomet nepriimdavo jų iš karto daugiau kaip dviejų. O dabar verandoje sėdėjo net penkiolika keliauninkų!

Kol burtininkas baigė pasakoti, kaip juos išgelbėjo ereliai ir nuskraidino ant Atsiskyrėlės uolos, saulė nusileido už Ūkanotųjų Kalnų ir per Beorno sodą nusidriekė ilgi šešėliai.

— Nuostabi istorija! — pasakė jis. — Seniai tokią begirdėjau. Jei visi elgetos mokėtų tokių papasakoti, būčiau jiems malonesnis. Gal jūs čia viską prasimanėte, bet vis tiek nusipelnėte vakarienės. Ar norit valgyti?

— O taip, labai! — visi kaip vienas atsakė svečiai. — Labai jums ačiū!

Menėje jau buvo visai tamsu. Beornas suplojo delnais, ir įbėgo keturi baltutėliai gražuoliai poniai ir keletas didžiulių pilkų šunų. Beornas kažką jiems pasakė keista, panašia į gyvulių kalba. Gyvulėliai klusniai išėjo ir tuoj sugrįžo, įsikandę po deglę. Jie uždegė juos židinyje ir sukišo į laikykles, pritaisytas prie menės sijų. Šunys panorėję atsistodavo ant paskutinių kojų, o priekinėmis atnešdavo viską, ko reikia. Jie vikriai sunėšė pasieniais sudėtas lentas bei ožius ir sustatė prie židinio stalus.

Tada pasigirdo: „Be-e, be-e!“ — ir įbėgo kelios sniego baltumo avelės, jas vedė didžiulis, juodas kaip anglis avinas. Pirmoji laikė dantyse baltutėlaitę staltiesę, kurios kampuose buvo išsiuvinėti gyvulėliai, kitos ant plačių nugarų nešė padėklus su taurėmis, lėkštėmis, peiliais ir mediniais šaukštais. Šunys viską greit išdėliojo ant stalų. Stalai buvo žemi, tokie žemi, jog net Bilbas patogiai galėjo sėdėti. Poniai pritraukė artyn du žemus suolelius su plačiomis pintomis sėdynėmis ir trumpomis storomis kojomis — Gendalfui ir Torinui, o gale stalo pastatė didelę juodą, irgi pintą kėdę — Beornui, ir tas atsisėdo, ištiesęs po stalu ilgas savo kojas. Daugiau kėdžių menėje nebuvo, matyt, ir jos, ir stalai tyčia buvo padaryti tokie žemučiai, kad būtų patogų sėdėti tiems nuostabiems gyvuliams, kurie tarnavo Beornui. O ant ko gi susėdo kiti? Jais irgi buvo pasirūpinta. Poniai atritino apvalias kaip būgnai dailiai nutašytas ir nugludintas trinkas, pakankamai žemas, patogias net ir hobitui. Netrukus visi susėdo prie Beorno stalo, ko gero, ši menė jau seniai nebuvo regėjusi tokios gausios draugės.

Jie buvo pavaišinti vakariene, o gal pietumis, kokių nebuvo valgę nuo tos dienos, kai atsisveikinę su Elrondu išvyko iš Paskutinio Prieglobsčio. Aplinkui mirgėjo deglų ir židinio ugnis, o ant stalo degė dvi aukštos raudonos vaškinės žvakės. Kol svečiai valgė, Beornas savo sodriu griausmingu balsu jiems pasakojo apie tyrus, besidriekiančius šiapus kalnų, ir ypač apie nykią pilną pavojų girią, kuri siekė toli į šiaurę ir pietus ir buvo užtverusi jiems kelią į rytus, — apie baisingą Gūdžiąją Girią.

Nykštukai klausėsi ir lingavo galvas, nes žinojo, kad netrukus jiems teks keliauti į tos girios glūdumas ir kad po Ūkanotųjų Kalnų ji pavojingiausia kliūtis jų kelyje į slibino tvirtovę. Po vakarienės jie irgi ėmė sekti savo pasakas, tačiau Beorną jau lenkė miegas, tad klausėsi jų išsiblaškęs. Nykštukai porino apie auksą ir sidabrą, apie brangiuosius akmenis ir nagingų kalvių dirbinius, o Beornas tokių daiktų neturėjo: jo menėje nebuvo nė vieno auksinio ar sidabrinio daiktelio, iš metalo buvo tik peiliai.

Svečiai dar ilgai sėdėjo už stalo ir iš medinių kaušų gurkšnojo midų. Viduje pasidarė visai tamsu. Į židinį dar įmetė sausų pliauskų, deglus užgesino, jie sėdėjo, o priešais plaikstėsi liepsnos liežuviai,

aukštų menės stulpų viršūnės kilo į juodą tamsą lyg medžių vainikai miške. Gal čia buvo įsimaišę burtai, gal ne, bet Bilbui dingojosi, jog tarp gegnių lyg tarp šakų šniokščia vėjas ir kažin kur ūbauja pelėda. Paskui jis pradėjo knapsėti nosimi, balsai sakytum nutolo... bet staiga jis krūptelėjo ir nubudo. Didžiosios durys sugirgždėjo ir trinktelėjo. Beornas buvo dingęs. Nykštukai sukryžiaavę kojas sėdėjo ant grindų aplinkui ugnį ir traukė dainą. Čia tik keli jos posmai, nes jų buvo kur kas daugiau ir dainavo nykštukai ilgai ilgai:

*Viržynuos šaltas ir niūrus
Šniokštuoja vėjas, o medžius
Čia dieną supa ir nakčia
Tartum šešėlius — vaiduoklius.
Tas vėjas iš šiaurių kalnų
Vis alma dundančiu srautu,
Miške šakas tartum rankas
Nulaužo, nukrečia lapus.
Baisūnas vėjas vakarų
[rytus lekia — kaip šiurpu,
Tik švilpia jis per tyrus vis
Ir gena tuntus debesų.
Vaitoja žolės, lenkiasi žemai —
Šit nendrėm šnara jo sparnai —
Ir vandenys šėmi po šaltu dangumi,
Ir debesų drėgni skutai.
Jis kalną prilėkė antai —
Siaubūno irštva ten aukštai,
Ten akmenys juodi sustingę beglūdi,
Ir dūmai plaikstosi skliautais.
Paliko žemę jis ir lekia
Virš vandenu plačių patrakęs...
Mėnuo audras pagavo į bures,
Danguj sumirgo šviesios akys...*

Bilbas ėmė snūduriuoti. Staiga pakilo Gendalfas.

— Metas miegoti, — pasakė jis, — mums metas, bet nemanau, kad ir Beornui. Šioje menėje mes galime miegoti kietai ir ramiai, tik perspėju jus — nepamirškite, ką išeidamas pasakė Beornas: jokiū būdu nekiškite nosies iš pirkios, kol patekės saulė, kitaip bus blogai.

Bilbas pamatė, jog pasienyje, ant pakylos, už stulpų, jau pakloti patalai. Jam irgi buvo padėtas šiaudų prikimštas čiužinukas ir vilnonės antklodėlės. Jis laimingas susivyniojo į jas, nors buvo vasara. Ugnis išblėso, ir Bilbas užmigo. Pabudo tik vidury nakties: židinyje dar žioravo žarijos, nykštukai ir Gendalfas kvėpavo lygiai, matyt, kietai miegojo. Ant grindų baltavo mėnesienos ruožas — mėnulis jau buvo pakilęs aukštai ir žvilgčiojo pro stogo plyšį į vidų.

Už durų buvo girdėti urzgiant, atrodė, lyg tvarsosi kažkoks didžiulis žvėris. Bilbas pamanė, jog tai užkerėtas Beornas, — kažin kas būtų, jeigu jis dabar įeitų vidun pasivertęs lokiu ir juos visus sudraskytų. Jis smuko po antklode, užsiklojo net galvą ir, nepaisydamas savo baimių, vėlei užmigo.

Kai visai išsibudino, buvo jau vėlus rytas. Kažkuris nykštukas užkliuvo už jo, pardribeš nusirito per jį ir bumbtelėjo ant grindų. Tai buvo Bofuras. Kai Bilbas atmerkė akis, jis pyko ir bambėjo:

— Kelkis tu, miegakūly, pusryčių nebegausi.

Bilbas kaipmat pašoko.

— Pusryčių? — suriko jis. — Kur jie?

— Mūsų pilvuose, — atsakė po menę maklinėjantys nykštukai, — o kas liko — verandoje. Mes nuo pat saulėtekio ieškom Beorno, bet jo niekur nėra. Užtat verandoje radom padengtą pusryčiams stalą.

— O kur Gendalfas? — paklausė Bilbas, šokdamas į verandą pažiūrėti, gal dar ras ko užvalgyti.

— Kažkur slampinėja, — atsakė jie.

Burtininko nebuvo iki pat vakaro. Jis įžengė į menę tik saulei leidžiantis, kai hobitas ir nykštukai jau valgė vakarienę. Jiems vėl patarnavo stebuklingieji Beorno gyvuliai. Paties Beorno nebuvo nei girdėti, nei regėti nuo vakar vakaro, ir nykštukai nebežinojo, nė ką galvoti.

— Kur mūsų šeimininkas? Ir kur jūs pats buvot pražuvęs kiaurą dieną? — sušuko visi vienu balsu.

— Atsakysiu, bet ne į visus klausimus iš karto — ir tik po vakarienės! Nuo pat ryto nė aguonos grūdo burnoj neturėjau.

Pagaliau Gendalfas pastūmė į šalį lėkštę bei ašotį — jis suvalgė net du raguolius, storai apsitepęs sviestu, medumi ir grietine, išgėrė gerą kausą midaus — ir išsitraukė pypkę.

— Pirmiausiai atsakysiu į antrąjį klausimą,— prabilo jis,— bet, dieve brangus, kokia puiki ši menė dūmų ratilams leisti!

Ir iš tiesų kurį laiką jie nieko neįstengė iš jo išpešti — jis taip įniko leisti dūmų ratilus, kurie skraidė aplink stulpus, nuostabiai mainė spalvas ir formas, kol galų gale imdavo vyti vienas kitą ir išlėkdavo pro skylę pastogėje. Iš oro jie turėjo atrodyti nepaprastai gražūs — kilo vienas po kito, žali, mėlyni, raudoni, sidabriniai, geltoni, balti, dideli ir maži. Mažieji sprūdo pro didžiuosius, jungėsi į aštuoniukes ir nulėkdavo it pulkas pabaidytų paukščių.

— Aš bandžiau susivaikyti lokių pėdsakuose,— pagaliau atsakė Gendalfas.— Šiąnakt čia, matyt, būta daugybės lokių. Aš tuoj supratau, kad Beornas vienas negalėjo tiek pripėduoti: pėdsakų baisiai daug, ir jie nevienodo didumo. Pasakyčiau, jog kiaurą naktį iki aušros čia trepsėjo lokiai — dideli ir maži, stambūs ir tikri milžinai. Jie susirinko iš visų pusių, tik niekas neatėjo iš vakarų, nuo kalnų už upės. Ir tenai veda tikta vieno lokio pėdos — aš nusekiau jomis iki pat Atsiskyrėlės, ten jos nusileido į vandenį ir pradingo, bet į kitą krantą nebebridau, nes upė ten per daug gili ir srauni. Kaip atsimenat, visai nesunku persigauti per brastą ties uola, bet kitame krante status skardis leidžiasi tiesiai į verpetą. Turėjau eiti mylią kitą, kol radau vietą, kur upė buvo tokia plati ir seklī, jog galėjau perbristi ir plaukte perplaukti, o paskui reikėjo grįžti ir vėl suieškoti pėdsakus. Bet sugaišau daug laiko ir nebegalėjau toli jais nueiti. Jie vedė tiesiai į pušynus, augančius rytiniuose Ūkanotųjų Kalnų šlaituose, kur aną naktį turėjom tokią malonią viešnagę pas vargus. Rodos, būsiu atsakęs ir į pirmąjį klausimą,— baigė Gendalfas ir ilgai sėdėjo tylėdamas.

Bilbui pasirodė aišku, ką turi omenyje burtininkas.

— Ką mes darysim, jeigu jis atsives čionai vargus ir goblinus? — sušuko jis.— Mus visus išgalabys! Prisimenu, jūs sakėt, kad jis su jais nesutaria.

— Sakiau. Neplepėk kvailysčių! Geriau eik gulti, tau visai galvelė susisuko.

Hobitas iš tikrųjų jautėsi lyg sudaužytas, ir jam nieko kito nebeliko, kaip tik eiti ir atsiguulti. Nykštukų dainos jį užliūliavo, bet migdamas vis tebegalvojo apie Beorną, todėl susapnavo, kaip mėnesienoje sunkiai trepsi ir sukasi po kiemą daugybė juodų lokių. Naktį, kai visi jau miegojo, jis vėl pabudo ir vėl išgirdo už durų brazdant, pūkščiant ir urzgiant kaip vakar.

Rytą juos pažadino pats Beornas.

— Tu dar vis čia!—pasakė jis, paskui kilstelėjo hobitą už pakarpos ir nusijuokė: — Matau, tavęs dar nesudraskė vargai, goblinai ar baisieji lokiai! — Ir visai nepagarbiai bakstelėjo misteriumi Beginsui į liemenę: — Ką, rubuili, vėl nusipenėjai nuo duonutės su medum,— sukikeno jis.— Eime, dar užkirsim!

Ir visi nuėjo valgyti pusryčių. Dabar Beornas buvo labai malonus ir puikiai nusiteikęs, prijuokino juos iki ašarų, pasakodamas smagias istorijas. Jiems nereikėjo ilgai spėlioti, kur jis buvo dingęs ir kodėl dabar toks vaišingas,— jis pats netrukus viską pasakė. Jis buvo nukeliavęs už upės į kalnus — ir, reikia pasakyti, kaip lokys apsisuko labai greitai. Aptikęs išdegusią vilkų laukymę, įtikėjo, kad bent jau dalis nykštukų pasakojimo — tikra teisybė. Tačiau jis sužinojo dar daugiau — sugavo slampinėjančius po miškus vilką ir gobliną ir patyrė, kad goblinai su vargais iki šiolei dar ieško nykštukų; jie baisiai įtūžę dėl Didžiojo Goblino mirties ir dėl apdegusios vilkų vadeivos nosies bei žuvusių nuo burtininko ugnies jo tarnų. Gerai primygti, belaisviai dar pasakė, kad goblinai su savo draugais vargais rengia antpuolį į žemes, plytinčias netoli kalnų,— jie tikisi pagauti nykštukus arba atkeršyti žmonėms ir kitiems apylinkių gyventojams, kurie, kaip jie įtaria, slepiantys bėglius.

— Jūsų pasakojimas tikrai nepaprastas,— baigė Beornas,— bet dabar, kai aš patyriau, jog sakėte tiesą, jis man dar labiau patinka. Jūs atleiskit man, kad iš karto nepatikėjau. Kai gyveni Gūdžiosios Girios pakrašty, net savo tikru broliu imi nebetikėti. Kai viską pamačiau, tuoj nuskubėjau namo pažiūrėti, ar jums niekas negresia, ir pasiūlyti visokeriopos pagalbos. Po šio įvykio imsiu labiau gerbti nykštukus. Tik pamanykit, nudėjo Didįjį Goblina, patį Didįjį Goblina! — ir jis piktai susijuokė.

— O ką jūs padarėt tam goblinui ir vargui, kur sugavot? — netikėtai pasmalsavo Bilbas.

— Eikšėkit pažiūrėti! —atsakė Beornas, ir jie nusekė jam iš paskos. Viršum vartų pamauta karksojo goblino galva ir čia pat prie medžio prikaltas džiūvo vargo kailis. Beornas buvo žiaurus priešams. Tačiau dabar jis buvo jų bičiulis, ir Gendalfas pamanė, jog bus geriau, jeigu jie atvirai išpasakos jam savo kelionės tikslus ir paprašys pagalbos.

Beornas pažadėjo kiekvienam nykštukui po ponį, o Gendalfui žirgą, kad jie galėtų nukeliauti iki girios krašto. Jis davė jiems maisto — taupiai valgant jo turėjo pakakti kelioms savaitėms. Maistas buvo lengvas ir patogus gabenti — riešutai, miltai, sandarūs ašočiai su džiovintais vaisiais, raudoni moliniai medaus puodeliai ir ypatingi raguoliai, kurie labai ilgai išsilaiko maistingi,— suvalgai gabalėlį tokio raguolio ir gali ilgai žygiuoti. Kaip jie kepami, žinojo tik vienas Beornas: į raguolius buvo pridėta

medaus, kaip ir į visus valgius, jie buvo labai gardūs valgyti, bet prisivalgius gerokai troškino. Jis pasakė, jog vandens vežtis nereikia, atsigersią kely, nes šiapus girios pilna šaltinių ir upelių.

— Tačiau kelias per Gūdžiąją Girią neištirtas, sunkus ir pavojingas,— pasakojo Beornas.— Ten jūs negausit nei vandens, nei maisto. Riešutai dar nepribrendo (nors, kol jūs išeisit iš girios, jie gal net išbyrės), o daugiau nieko valgomo tenai neauga. Visi gyvi padarai ten neregėti ir keisti, žiaurūs ir laukiniai. Aš duosiu jums odinių maišų vandeniui ir lankų su strėlėmis. Nors labai abejoju, ar Gūdžiojoj Girių jūs rasit ko nusišauti ar pasisemti. Taką kerta tik vieni vienai sraunus ir gilus upelis. Tik nesugalvokit jame maudytis ar atsigerti: esu girdėjęs, kad jis užkerėtas ir nuo jo vandens pasidarai apsnūdęs ir viską užmiršti. Neverta nė šaudyti ar vaikytis laimikio, nes girios glūdumoj dar išklysit iš kelio — o šito nieku gyvu negalima daryti. Štai ir visi mano patarimai. Girių aš jau niekuo nebegalėsiu jums padėti — pasikliaukit tik savo laime, drąsa ir tuo maistu, kurio jums įdaviau. Kai prijosit girią, prašau paleisti mano ponius ir žirgą. Linkiu jums pasisekimo, o mano namų durys jums visada bus atviros, jeigu kartais grįžtumėt tuo pačiu keliu.

Savaime aišku, jie iš visos širdies jam padėkojo — ilgai lankstėsi ir šlavė barzdomis žemę, kartodami: „Jūsų paslaugoms, o erdvių medinių menių šeimininke!“ — bet širdį jiems lyg akmuo užgriuvo nuo tų grėsmingų žodžių. Jie pajuto, jog kelionė kur kas pavojingesnė, negu atrodė iš pradžių; net jeigu jie ir įveiks visas kliūtis, kelio gale jų laukia slibinas.

Visą rytą jie taisėsi į kelionę. Vidurdienį paskutinį kartą pavalgė drauge su Beornu ir, sėdę ant savo skolintų ristikūnų, atsisveikino ir išėjo pro vartus.

Vos tik palikę Beorno valdas, iš rytų aptvertas aukšta gyvatvore, pasuko į šiaurę, o vėliau į šiaurės vakarus. Jie paklausė Beorno patarimo ir nebejojo didžiuoju girios keliu, kuris ėjo pietiniu jo žemių pakraščiu. Jeigu jie būtų nusileidę nuo kalnų tuo keliu, kuriuo buvo iškeliaavę, takas per slėnį juos būtų atvedęs iki didžiosios upės kelios mylios į pietus nuo uolos. Toje vietoje buvo gili brasta, kurią jie būtų perbridę, jeigu dar tebebūtų turėję savo ponius, nusigavę į girios pakraštį ir ten radę senąjį kelią. Tačiau Beornas buvo juos įspėjęs, kad senuoju keliu dabar dažnai slankioja goblinai, o ir pats kelias, kaip jam buvo tekę girdėti, rytuose labai užaugęs ir ilgam išnykstaš neišbrendamose pelkėse. Net išbridęs į rytinį girios pakraštį, būtų atsidūręs toli pietuose nuo Vienišojo Kalno ir būtų tekę leistis į tolimą ir sunkų žygį šiaurės pusėn. Į šiaurę nuo Atsiskyrėlės Gūdžiosios Girios pakraštys beveik siekė didžiąją upę ir kalnai nuo čia taip pat buvo arčiau, tad Beornas ir patarė jiems keliauti šiuo keliu: per keletą dienų jojimo į šiaurę nuo uolos buvo vos pastebimas takelis, kuris per Gūdžiąją Girią vedė tiesiai prie Vienišojo Kalno.

— Goblinai,— pasakė Beornas,— nedirš keltis per upę už šimto mylių nuo Atsiskyrėlės ir mano sodybos — naktį ji gerai saugoma! — bet jums dėtas, aš pasiskubinčiau. Jeigu jie greit surengs antpuolį, tai persikels per upę toli pietuose, bet išnaršys visą girios pakraštį, kad tik spėtų atkirsti jums kelią, o vargai, kaip žinia, bėga greičiau negu poniai. Taigi jums saugiau bus keliauti į šiaurę, nors, atrodytų, vėl atsidursite arčiau prie jų būstų. To jie mažiausiai tikisi ir jūsų gaudyti leis kur kas toliau. Tad kuo greičiau į kelią!

Štai kodėl jie dabar šuoliavo tylėdami, taikydami kur daugiau žolės ir samanų; kairėje dūlavo kalnai, o priekyje vis labiau ryškėjo juosta medžių, kuriais buvo apaugę upės krantai. Kai jie leidosi į kelią, saulė buvo ką tik pakrypusi vakarop ir dabar visą žemę augins jo spinduliai. Kažkaip sunku buvo visą laiką galvoti apie goblinus, apie persekiojimą, ir nujoję kelias mylias nuo Beorno namų, jie vėl ėmė plepėti, dainuoti ir visai pamiršo, kad priešaky laukia slėpingas girios takelis. Vakare, kai nusileido sutemos ir saulėlydžio spinduliuose sutvisko kalnų viršūnės, keliauninkai sustojo naktigulto ir pasistatė sargybinius, tačiau miegojo neramiai — per sapną jiems vis girdėjosi vilkų stūgavimas ir goblinų šūksmai.

Rytas išaušo skaistus ir žadėjo giedrą dieną. Pažeme draikėsi rudeniškas baltas rūkas, oras buvo vėsokas, tačiau netrukus rytuose užtekėjo raudona saulė, rūkas išsisklaidė ir, nors šešėliai dar tebebuvo ilgi, būrys leidosi toliau. Jojo jau daugiau kaip dvi dienos, bet nieko nepasitaikė sutikti, aplinkui buvo matyti tik pievos ir gėlės, paukščiai ir vieniši medžiai, kur ne kur pešiojo žolę ar snaudė pavėsyje taurių elnių pulkeliai. Kartais Bilbas regėdavo iš aukštos žolės kyšančius didžiųjų elnių ragus, kuriuos iš pradžių palaikė nudžiūvusiomis medžių šakomis. Trečiąjį vakarą jie taip skubėjo, norėdami pasiekti girios takelį,— mat Beornas buvo sakęs, kad į girią jie turėtų įjoti ketvirtosios dienos rytą,— jog nesustojo nė sutemus ir kurį laiką keliavo net naktį, šviečiant mėnuliui. Sutemose Bilbui pasirodė, jog čia iš kairės, čia iš dešinės juos seka didžiulio lokio šešėlis. Bet kai jis išdrįso apie tai užsiminti Gendalfui, tas tik sudraudė:

— Ša! Nekreipk dėmesio!

Kitą dieną jie iškeliaavo dar prieš aušrą, nors naktį pailsėjo labai trumpai. Vos prašvitus išvydo tamsią niūrią miško sieną, atrodė, lyg giria būtų griuvusi keliauninkams priešais ar lūkuriavusi jų. Lyguma ėmė palengva kilti aukšty, hobitui pasirodė, kad jie baigia pasinerti į tylą. Vis rečiau pasigirdavo paukštelio balsas. Pradingo elniai, nebeliko net triušių. Apie vidurdienį būrys prijojo Gūdžiosios Girios

pakraštį ir susėdo poilsio nusvirusių šakų paunksmėje. Medžių kamienai buvo stori ir gumbuoti, šakos kreivos, o lapai tamsūs ir labai ilgi. Po medžių šakas ir ant žemės raizgėsi ir šliaužė gebenės.

— Na va, čia ir bus Gūdžioji Giria!—tarė Gendalfas.— Pati didžiausia giria visoje šiaurėje. Kaip ji jums atrodo? Dabar teks gražinti šeiminkui šiuos nuostabius ponius.

Nykštukai jau buvo bepradedę murmėti, tačiau burtininkas liepė jiems nedaryti kvailysčių.

— Beornas ne taip jau toli, kaip jūs manote, ir geriau tesėkite savo pažadą, kitaip išsigysite pavojingą priešą. Misterio Beginso akys geresnės nei jūsų: jis pasakys, jog kasvakar sutemus mus lydėdavo milžinas lokys arba tupėdavo atokiau mėnesienoje, nenuleisdamas žvilgsnio nuo mūsų stovyklos. Jis ne tik sergėjo jus, ne tik sekė, ar tuo keliu jodate, bet ir prižiūrėjo savo ponius. Beornas jums bičiulis, bet savo gyvulius jis myli kaip vaikus. Jūs net neišivaizduojate, kokią malonę jums suteikė, leisdamas joti savo poniais tokią tolybę ir taip greitai. Nežinau, ką dabar jums padarytų, jei pamėgintumėt joti į girią.

— O kaip dėl žirgo? — paklausė Torinas.— Jūs, rodos, nežadate jo gražinti.

— Ne.

— O jūs argi neturite tesėti pažado?

— Tai mano reikalas. Aš negažinu žirgo todėl, kad pats grįšiu raitas!

Taigi jie išgirdo, kad Gendalfas nori juos pamesti Gūdžiosios Girios pakrašty, ir baisiai nusiminė. Bet jokie įtikinėjimai negalėjo pakeisti jo nusistatymo.

— Dėl visko susitarėme dar ant Atsiskyrėlės,— nukirto jis.— Ginčytis nėra prasmės. Kaip sakiau, turiu neatidėliotinų reikalų pietuose, aš ir taip per jus vėluoju. Gal mes dar susitiksime, kol baigsis jūsų nuotyčiai, o gal ir ne. Viskas priklauso nuo jūsų laimės, drąsos ir sumanumo. Aš siunčiu su jumis misterį Beginsą. Jau esu sakęs, kad jis ne toks paprastas, kaip jums atrodo. Greit patys pamatysit. Taigi, Bilbai, nesiraukyk ir nenukabink nosies! Nenukabinkit nosies, Torinai ir kiti! Juk patys surengėt šį žygį. Galvokit visą laiką tik apie lobius ir išmeskit iš galvos girią ir slibiną — bent jau iki ryt ryto!

Rytą jis vėl pakartojo tą patį. Ką beveiksi, jie prisipylė odos maišus tyro ir šalto vandens iš šaltinėlio, trykštančio prie pat tako į mišką, ir nubalnojo ponius. Nešulius pasidalijo po lygiai, tačiau Bilbui pasirodė, kad jo našta nežmoniškai sunki, toli gražu jam nebuvo prie širdies vilkti ją ant kupros mylių mylias.

— Nesijaudinkit! — nuramino juos Torinas.— Nešuliai palengvės net pernelyg greitai, dar patys norėsite, kad jie pasunkėtų, kai išsibaigs maistas.

Pagaliau jie atsiveikino su savo poniais ir apgrėžė juos į namų pusę. Arkliukai linksmai nurisnojo atgal, džiaugdamiesi galį parodyti Gūdžiajai Giriai uodegas. Bilbas būtų galėjęs prisiekti, jog tą akimirką, kai tik poniai pasuko į namų pusę, nuo miško atsiskyrė didelė tamsi lokio figūra ir pasileido jiems iš paskos.

Dabar atsiveikino ir Gendalfas. Bilbas sėdėjo ant žemės didžiai nelaimingas, trokšdamas atsidurti greta burtininko ant balto jo žirgo. Po labai skurdžių pusryčių jis jau buvo įėjęs į girią, kuri net ir dabar, rytą, jam pasirodė tokia gūdi ir slėpinga kaip vidurnaktį. „Toks jausmas, lyg kas sektų ar tykotų“, — tarė sau tada Bilbas.

— Iki pasimatymo! — pasakė Gendalfas Torinui.— Iki pasimatymo jums visiems! Dabar jūsų kelias tiesiai per girią. Tik nepasukit iš tako! Kitaip, kertu iš tūkstančio prieš vieną, jūs niekad jo neberasite ir vargu ar beišeisite iš Gūdžiosios Girios. Tada jūsų jau niekad nei aš neberegėsiu, nei kas kitas.

— Ar mums būtinai reikia eiti per tą girią? — suaimanavo hobitas.

— Taip, būtinai,— atkirto burtininkas,— jeigu norit ją pereiti. Arba jūs einat per girią, arba atsisakot toliau ieškoti! Be to, ir aš neleisiu jums dabar trauktis, misterį Beginsai. Man gėda, kad jūs drįstate apie tai net galvoti. Jūs man atsakote už visus šiuos nykštukus,— nusijuokė jis.

— Ne, ne! — ėmė teisintis Bilbas.— Jūs ne taip supratot. Aš norėjau paklausti — ar nėra kokio tako aplinkui?

— Yra, jeigu nori, gali drožti porą šimtų mylių iš kelio į šiaurę, o paskui dukart tiek į pietus. Bet ir tas kelias nebus saugus. Šiuose kraštuose nėra saugių kelių. Nepamirškite, kad esat ant Dykosios Šalies ribos ir, kur tik eitumėt, visur jūsų tykos pavojai. Patraukę aplink Gūdžiąją Girią į šiaurę, atsidurtumėt Pilkųjų Kalnų pašlaitėse, kur knibždėte knibžda pačios bjauriausios rūšies goblinų ir bangžuvių. Pasukę į pietus, patektumėt į Raganiaus šalį, ir, manau, net tau, Bilbai, nebereikia pasakoti apie šį baisų kerėtoją. Nepatarčiau pakliūti jam į akis, priėti per arti niūraus jo bokšto! Ne, geriau jau laikykitės šito tako, nepraraskit drąsos, tikėkit, kad viskas bus gerai, ir jeigu jums neregėtai pasiseks, vieną gražią dieną išeisit iš girios ir pamatysit priekyje Toliąsias Pelkes, o už jų, rytuose, dunksantį Vienišąjį Kalną, kur gyvena senolis Smogas. Galgi jis jūsų nesitiki sulaukti.

— Paguodėt, ką ir besakysi,— subambėjo Torinas.— Iki pasimatymo! Jeigu jau nenorit vykti kartu, geriau drožkit, ko čia dar burnas aušinti!

— Tada iki pasimatymo ir linkiu jo sulaukti! —tarė Gendalfas ir, apgrėžęs žirgą, nujojo į vakarus. Bet negalėjo atsispirti pagundai dar kartą juos pamokyti. Kad būtų geriau girdėti, jis pasisuko balne, pridėjo prie burnos delnus ir sušuko:

— Iki pasima-a-atymo! Bū-ū-ūkit atsargūs! Neiškly-y-yskit iš ta-a-ako! — Bet keliauninkai jo balsą jau vos begirdėjo.

Paskui Gendalfas paleido žirgą šuoliais ir dingo jiems iš akių.

— Iki pasimatymo, iki pasimatymo, gero vėjo! — dar pikčiau sumurmėjo nykštukai, nepaprastai susikrimtę, kad Gendalfas juos pametė. Juk dabar buvo beprasidedanti pati pavojingiausia jų kelionės dalis. Kiekvienas iš jų užsivertė ant pečių po sunkų nešulį ir maišą su vandeniu, atsuko saulės nutviekstai lygumai nugarą ir žengė į Gūdžiąją Girią.

VIII SKYRIUS MUSĖS IR VORAI

Į girią jie žengė vorele nelyginant į niūrų tunelį pro arką, kurią sudarė du vienas prie kito palinkę medžiai, tokie seni, taip užgožti gebenių ir apaugę kerpėmis, jog tik kur ne kur buvo belikęs koks nurudęs lapelis. Siauras takutis vingiavo tarp storų kamienų. Netrukus dienos šviesa prie arkos liko toli užpakalyje, švietė tik ryškūs saulėtas plyšelis, o tyla pasidarė tokia kraupi, jog girioje dusliai aidėjo jų žingsniai ir atrodė, kad medžiai suklusę lenkiasi jiems virš galvų.

Kai akys priprato prie tamsos, jie pradėjo dairytis į abi takelio puses ir šį tą skirti tamsiai žalioje prieblandoje. Retkarčiais pro tankią lapiją ir susiraižiusias medžių šakas prasmukdavo mažytis saulės spinduliukas. Tačiau prasiskverbėdavo retai, o netrukus ir visai pradingo.

Po medžius šokinėjo juodos voverės. Skvarbios ir smalsios Bilbo akys, pripratusios prie tamsos, regėjo, kaip jos šmėkščioja per taką, sprukdamos slėptis už medžių. Pomiškyje, lapuose, kurių vietomis buvo prikriusę storas sluoksnis, irgi buvo girdėti šnarant, niurnant, šmirinėjant, bet kas ten kėlė triukšmą, Bilbas negalėjo išžiūrėti. Bjauriausias daiktas buvo voratinkliai — tankūs ir stori, jie pažeme driekėsi abipus takelio nuo vieno medžio ligi kito, raizgė apatines šakas. Tačiau nė vieno nebuvo nuregzto skersai taką — nežinia, gal trukdė kokie kerai, o gal buvo kitų priežasčių.

Po kurio laiko keliauninkai pajuto giriai tokią baisią neapykantą, kaip kitados goblinų tuneliams: rodės, nebūs jai nei galo, nei krašto. Jie ėjo ėjo, ilgėdamiesi saulės blyksnio ir lopinėlio dangaus, gaivaus vėjelio pūstelėjimo. Po medžių lajomis nepatekdavo nė gurkšnelio tyro oro, čia amžinai tvyrojo tvankuma, tamsa ir tyluma. Tai slėgė net nykštukus, o jie buvo pripratę rausti tunelius ir ilgai išbūti po žeme neregėdami saulės šviesos. O ką jau kalbėti apie hobitą, kuris, žinoma, irgi gyveno oloje, bet mėgo vasaros dienas leisti tyrame ore,— tas visai baigė uždusti.

Blogiausia būdavo naktį. Pasidarydavo tamsu, nors akin durk — nakčių nakčiausia, jie ničnieko nebegalėdavo išžiūrėti. Sykį Bilbas pabandė pamakaluoti pirštu sau prieš nosį, bet ir to nepamatė. Ne, ko gero, neteisybė būtų sakyti, jog nieko nebeižiūrėdavo: regėdavo daugybę kažkieno akių. Keliauninkai miegodavo susispaudę krūvelėje ir iš eilės eidavo sargybą: kai atėjo Bilbo eilė, jis išvydo tamsoje visai arti blykčiojant žiburiukus — į jį spoksojo begalė geltonų, raudonų ir žalių akių, jos pamažu išblykšdavo ar visai išnykdavo ir vėl išsižiebėdavo jau kitoje vietoje. Tarpais žiburėliai imdavo žybčioti kažkur aukštai, šakose, viršum galvos,— tai buvo labai baisu. Labiausiai Bilbui nepatiko šlykščios, balkšvos, išsprogusios akys. „Tikriausiai kokio vabzdžio, ne žvėries,— pamanė jis, tik kažkodėl pernelyg didelės.“

Nors šalti naktimis nereikėjo, iš pradžių sargybiniai dar mėgino kurstyti laužą, tačiau greit teko jo atsisakyti. Vos keliauninkai užkurdavo ugnį — iš visų pusių į juos įsistebeilydavo šimtai akių, bet būtybės, kurioms jos priklausė, niekad neiškišdavo nosies į mirgančią šviesą. Dar blogiau — į laužo šviesą suskrisdavo tūkstančiai tamsiai pilkų ir juodų peteliškių, beveik tokio didumo kaip delnas; jos sukosi ir plakėsi keleiviams aplink galvas. Peteliškės, kaip ir didžiuliai juodi it suodis šikšnosparniai, jiems nežmoniškai įkyrėjo, tad teko naktimis tyliai snūduoti šurpioje aklinoje tamsoje.

Tas ėjimas, kaip hobitui atrodė, truko visą amžinybę. Jis nuolatos norėdavo valgyti, nes jie dabar labai taupė maistą. Slinko diena po dienos, o giria buvo vis tokia pat, todėl keliauninkai ėmė nerimauti. Atsargos iš tiesų nebuvo amžinos — jos greitai seko. Jie pamėgino medžioti voveres ir išsikvojo daugybę strėlių, kol vieną pavyko nušauti prie tako. Kai ją iškepė, paaiškėjo, jog mėsa nevalgoma, tad voverių daugiau nebemedžiojo.

Kamavo troškulys, vandens turėjo nebedaug, o pakeliui nepasitaikė nė vieno upeliuko nei šaltinėlio. Taip jie keliavo, kol vieną dieną kelią pastojų upokšnis, neplatus, bet labai sraunus, jo vanduo irgi buvo juodas, o gal tik tamsoj taip atrodė. Gerai, kad Beornas buvo juos perspėjęs, kitaip jie nebūtų žiūrėję vandens spalvos, o tuoj atsigėrę ir prisipylę tuščius odmaišius. Dabar jų rūpestis buvo, kaip persikelti per vandenį nesušlapus. Kažkada čia, matyt, būta medinio lieptelio, bet dabar jis buvo supuvęs ir nuvirtęs — ant kranto kyšojo tik aplūžę ramsteliai.

Bilbas atsiklaupė ant kranto ir, išžiūrėjęs į tamsą, sušuko:

— Prie ano kranto valtis! O kad ji būtų prie šito!

— Kaip tu manai, ar ji toli? — paklausė Torinas. Dabar nykštukai jau žinojo, kad Bilbas iš jų akyliausias.

— Visai netoli. Per dvylika jardų, ne toliau.

— Tik dvylika jardų! Aš maniau, kad bent per trisdešimt! Ką padarysi, aš jau nebematau taip gerai kaip prieš šimtą metų. Beje, tas pats — per dvylika ar per trisdešimt, upelio vis tiek neperšoksi, o perbristi ar perplaukti nė vienas neišdrįstume.

— Ar kas nors mokėtų nusviesti virvę?

— Kas iš to? Net jei ir pavyktų užkabinti, nors aš labai abejoju, valtis tikriausiai pririšta.

— Nemanau, kad pririšta,— atsakė Bilbas.— Nors, žinoma, tokioje tamsybėje gerai neižiūriu, bet ji atrodo lyg ką tik ištraukta ant kranto, kuris yra lėkštas kaip tik toje vietoje, kur takelis nusileidžia prie vandens.

— Doris pats stipriausias, bet Filis jauniausias ir geriau regi,— pasakė Torinas.— Eik šen, Fili, ar matai valtį, apie kurią kalba misteris Beginsas?

Filis ilgai žiūrėjo į tamsą, norėdamas nustatyti atstumą, o kiti tuo tarpu atnešė jam virvę. Virvių jie turėjo kelias, o dabar prie pačios ilgiausios galo pririšo didelį geležinį kablį, vieną iš tų, kuriais prisikabindavo prie diržų nešmenė, kai reikėdavo užsimesti ant pečių. Filis paėmė rankon virvę, užsimojo ir šveitė į kitą upokšnio pusę.

Kablys tekštelėjo į vandenį.

— Per arti! — šūktelejo Bilbas, kuris idėmiai žiūrėjo į priekį.— Dar porą pėdų, ir butų užkabins valtį. Pabandyk dar sykį. Manau, kad kerai tau nepakenks, jei kiek ir prisiliesi prie šlapios virvės.

Filis ištraukė virvę ir kiek būgštaudamas vėl paėmė kablį. Šįsyk sviedė jį dar smarkiau.

— Neskubėk! — tarė Bilbas.— Dabar tu užmėtei jį ant valties. Trauk pamažėle.

Filis ėmė pamažu traukti virvę, ir netrukus Bilbas pasakė:

— Atsargiau! Dabar kablys jau ant valties šono. Kad tik nenuslystų!

Kablys įsikirto į valties šoną. Virvė įsitempė, Filis traukė iš visų jėgų, bet — nė iš vietos. Padėti šoko Kilis, paskui Oinas su Gloinu. Trūktelejo kaip reikiant, tik staiga kaip virs visi aukštiekninki. Tačiau Bilbas nesnaudė: greit čiupo virvę ir pagaliu sulaikė mažą juodą valtelę, kurią jau buvo pagavusi srovė.

— Greičiau! — riktelėjo Bilbas, ir pribėgęs Balinas nutvėrė valtį už krašto.

— Vis dėlto ji buvo pririšta,— pasakė Balinas, žiūrėdamas į nukarusį virvagalį.— Gerai trūktelejom, draugužiai, laimė, kad mūsų virvė buvo stipresnė.

— Kuris plauksim pirmas? — paklausė Bilbas.

— Aš,— atsakė Torinas,— su manim jūs, Filis ir Balinas. Daugiau valtis neišlaikys. Paskui tegu plaukia Kilis, Oinas su Gloinu ir Doris, o po jų Oris, Noris, Bifuras ir Bofuras ir galiausiai Dvalinas su Bomburu.

— Aš visuomet būnu paskutinis, man jau įkyrėjo,— pasipiktino Bomburas.— Tegu šiandien paskutinis plaukia kas nors kitas.

— O kam tu toks storas? Tai ir plauk paskutinis, kai valtyje svoris mažiausias. Ir nemurmėk, kai tau liepiama, kitaip dar nutiks kas negera.

— Čia nėra irklų. Kaipgi mes persiirsim į kitą krantą? — susirūpino hobitas.

— Duokit man dar vieną virvę ir dar vieną kablį,— paprašė Filis, ir kai viskas buvo paduota, metė kablį į tamsą kaip galėdamas toliau ir aukščiau. Kablys nenukrito — matyt, įstrigo tarp šakų.

— Lipkit vidun,— liepė Filis.— Vienas tegu traukia už virvės, kur tarp šakų, o kitas tegu laiko pirmąją virvę. Kai mes persikelsim į kitą pusę, tempkit valtį atgal.

Šitai jie visi laimingai persikėlė per užkerėtąjį upokšnį. Vos tik Dvalinas, suringavęs virvę, išlipo į krantą, o Bomburas vis tebemurmėdamas rengėsi kopti jam iš paskos, iš tikrųjų atsitiko nelemtas dalykas. Priekyje ant takelio pasigirdo pašėlęs kanopų dundesys ir iš tamsos išniro lekiančio elnio pavidalas. Elnias įsiveržė į nykštukų būrį, išblaškė juos į šalis ir šoko į orą. Galiūno šuoliu perlėkė upokšnį, tačiau jam nepavyko sveikam pasiekti kito kranto. Torinas vienintelis išsilaikė ant kojų ir nepametė proto. Vos išlipęs iš valties, jis tuoj dėl viso pikto pasiėmė lanką ir įsidėjo strėlę — jeigu kartais būtų kur pasislėpęs valties šeimininkas. Tad dabar tvirta ranka paleido į elnią taiklią strėlę. Peršokęs vandenį, elnias susvyravo ir dingo tamsoje, dar valandėlę buvo girdėti, kaip jis klupinėja, ir tuoj viskas nutilo.

Jie buvo besužunką valio taikliajam šauliui, bet staiga pasigirdo persigandusio Bilbo klyksmas:

— Bomburas įkrito į vandenį! Bomburas skęsta!

Tai buvo tiesa. Mintys apie elnienos kepsnį bematant išlakstė. Kai elnias išlėkė iš girios ir šoko per upę, storulis Bomburas buvo spėjęs vos vieną koją iškelti iš valties. Virsdamas jis netyčia stumtelėjo valtį nuo kranto ir pūkštelėjo į juodą vandenį, dar bandė nusitverti už šaknų, bet nuslydo, o valtis pamažu apsisuko ir nuplaukė pasroviui.

Visi puolė prie upelio ir pamatė ant vandens plūduriuojant Bomburo gobtuvą. Greit numetė jam virvę su kabliu ir ištraukė ant kranto. Bomburas, savaime aišku, permirko ligi paskutinio siūlelio, bet ne tas

svarbiausia: paguldę ant kranto, pamatę, kad jis kiekiausiai miega, sugniaužęs saujoje virvę, ir taip tvirtai, jog niekaip negalėjai atgniaužti. Kad ir kaip žadinamas, jis nepabudo.

Jie ilgai stovėjo prie miegančio Bomburo, keikdami jo nerangumą ir savo nedalią, aimanuodami dėl prarastos valtys, nes dabar jau nebegalėjo grįžti į aną krantą ir pasiimti nušauto elnio, tik staiga tolumoje pasigirdo rago balsas ir šunų lojimas. Jie tuoj nutilo ir įsiklausė: atrodė, kad į šiaurę nuo tako vyksta didžiulė medžioklė, nors nebuvo matyti nė gyvos dvasios.

Kurį laiką jie nedrįso net pajudėti. Bomburas miegojo, šypsodamasis visu savo putliu veidu, lyg jam nebūtų rūpėję jokie vargai, kurie visiems kėlė nerimą. Staiga priekyje ant tako pasirodė baltų it pusnis danielių pora su jaunikliais, tokiais pat akinamai baltais, koks juodas buvo anas elnias, tik sumirgėjo tarp medžių.

Nespėjo Torinas šūktelėti ir perspėti, trys nykštukai pašoko ant kojų ir paleido iš lankų po strėlę. Nepataikė nė vienas.

Danieliai pasisuko ir išnyko tarp medžių taip pat tyliai, kaip ir buvo pasirodę, veltui nykštukai laidė strėles jiems iš paskos.

— Gana! Liaukitės! — sušuko Torinas, bet per vėlai, įsikasčius nykštukai iššaudė paskutines strėles, ir lankai, kuriuos buvo padovanojęs Beornas, pasidarė nebenaudingi.

Visa draugę tą naktį baisiai nusiminė, o po kelių dienų dar labiau nuliūdo. Persikėlus per užkerėtąjį upelį, nei takas, nei giria nė kiek nepasikeitė. Jeigu keliauninkai būtų daugiau žinoję apie girią, būtų susivokę, kad medžioklės garsai tolumoje ir balti danieliai reiškia, jog jau nebetoli rytinis girios pakraštys — dar truputėlis atkaklumo bei kantrybės, ir išeis į retesnę mišką, kur prasiskverbia saulės šviesa.

Tačiau jie nieko nežinojo, be to, dar pasikeisdami nešė storulį Bomburą: keturi vilkdavo tą sunkią ir įkyrią naštą, o kiti pasidaliję nešdavo jų krovinį. Jeigu nešuliai per pastarąsias dienas nebūtų palengvėję, jie niekaip nebūtų valioję: bet jau geriau sunkūs ryšuliai negu ramiai šypsantis pro miegus Bomburas — argi tas storulis gali atstoti maisto prikimštus krepšius? Pagaliau atėjo diena, kai nebeliko nei valgyti, nei gerti. Girioj neaugo nieko valgomo — tik kerpės ant medžių ir kažkokie dvokiantys augalai su blyškiais lapais.

Maždaug po keturių dienų, kai jie persikėlė per upelį, prasidėjo bukas miškas. Iš pradžių keliauninkai net apsidžiaugė, išvydę šią permainą: čia nebebuvo pomiškio, pasidarė nebe taip tamsu, nes iš viršaus liejosi žalsva šviesa ir galėjai žvalgytis į abi puses nuo tako. Tačiau buvo matyti tik begalinės eilės lygių pilkų kamienu, kylančių į viršų tarytum kolonos milžiniškoje apytamsėje saleje. Padvelkė vėjelis, liūdnei suošė medžiai. Šlamėdami krito lapai, primindami, jog anapus girios jau artinasi ruduo. Po kojomis šnarėjo jau sudžiūvę, jų begalė čia buvo prikritisusių per daugybę metų — abipus tako žemę klojo rusvas storas kilimas.

Bomburas tebemiegojo, ir jie labai išvargo. Tarpais pasigirdavo kažkieno keistas juokas. Tarpais iš tolo atsklisdavo daina. Tas juokas nebuvo piktas kaip goblinų, o dainavimas buvo gražus, tačiau kažkodėl keistas ir kėlė baimę, tad jie pasijuto nejaukiai ir, sukaupe paskutines jėgas, nuskubėjo toliau. Dar po poros dienų jie pamatė, jog takas leidžiasi žemyn, ir netrukus atsidūrė lomoje, kur augo galingi ažuolai.

— Ar baigsis pagaliau tas prakeiktas miškas? — išsiplūdo Torinas. — Kas nors tegu įlipa į medį, iškiša galvą pro šakas ir apsidairo. Tik reikia pasirinkti kuo aukščiausią medį ir prie pat tako.

Savaime aišku, tas „kas nors“ turėjo būti Bilbas. Jį išsirinko todėl, kad kopti buvo verta tik į pačią viršūnę, o tai padaryti galėjo tik visų lengviausias, kito nebūtų išlaikiusios plonosios šakos. Nelaimingasis misteris Beginsas nebuvo įgudęs laiptoti po medžius, bet jie užkėlė hobitą ant apatinių milžino ažuolo šakų, ir nori nenori jam teko ropštis į viršų. Bilbas skynėsi kelią per tankias šakas, kurios kapojo jam akis ir veidą, išsižaliavo ir susitėpė nuo senos žievės, kiek syk vos nenuslydo ir neišdribo, kol pagaliau įveikęs sunkiausią tarpą, kur tiesiog nebuvo už ko užsikabinti, įsikorė į pačią viršūnę. Kopdamas visą laiką spėliojo, ar medyje nėra vorų ir kaip dabar nusileis žemyn neiškritęs.

Pagaliau jis iškišo galvą pro lapų stogą ir pamatė vorus, bet jie buvo maži, įprastinio didumo, ir gaudė drugelius. Bilbą tiesiog apakino šviesa. Jis girdėjo, kaip apačioj jam šūkauja nykštukai, bet neįstengė nieko atsakyti, tik užsimerkęs tvirčiau įsikibo į šakas. Saulė tiesiog pliskinte pliskino, ir jis ilgai negalėjo atsimerkti, o kai atsimerkė, išvydo bekraštę vėjo linguojamą tamsžalę jūrą, virš jos lekiojo šimtai drugelių. Manau, kad tai buvo purpuriniai karališkieji drugiai, kurie mėgsta gyventi ažuolynuose, bet šie toli gražu nebuvo purpuriniai, o tamsūs, beveik juodi kaip aksomas, be jokio margumyno.

Jis ilgai spoksojo į juoduosius drugius ir mėgavosi gaiviu vėjeliu, kuris pūkšnojo jam į veidą ir kedeno plaukus. Galų gale jis vis dėlto prisiminė, ko čia išlipęs — mat nykštukai ten apačioje jau baigė išeiti iš kantrybės ir baisiausiai rėkavo. Jis ėmė žvalgytis į visas puses, bet aplinkui, kiek akys užmato, tyvuliavo žalioji jūra. Jo širdis, kuri taip džiaugėsi saulės spinduliais ir vėjelio dvelkimu, vėl nusirito į kulnus — nebebuvo jokio noro lipti žemyn.

O iš tiesų, kaip jau esu sakęs, iki girios pakraščio buvo visai netoli. Jeigu Bilbas būtų buvęs išvalgesnis, jis būtų tuoj susigaukęs, jog medis, į kurį įsikorė, kad ir labai aukštas, auga pačiame plačiosios lomos dugne, todėl nuo jo viršūnės neįmanoma pažvelgti per tos didžiulės taurės kraštą ir pamatyti, ar toli nusidriekusi giria. Tačiau Bilbas to nesuvokė, tad leidosi žemyn, apimtas baisios nevilties. Apsidraskęs, suprakaitavęs, nusiminęs, jis vėl nugrimzdo į girios prieblandą ir ilgai negalėjo nieko įžiūrėti. Kai viską papasakojo, į nevirtį puolė ir kiti.

— Giria be galo, be krašto. Ką dabar darysim? Kas iš to, kad pasiuntėm hobitą į viršų? — šūkavo jie, lyg Bilbas būtų buvęs dėl visko kaltas. Jiems buvo nė motais juodieji drugiai, o kai Bilbas papasakojo apie gaivuųjį vėją, jie tik dar labiau supyko, nes patys buvo per sunkūs įkopti ir juo pasidžiaugti.

Tą vakarą jie suvalgė paskutinius trupinius, o pabudę rytą pirmiausiai pajuto kankinamą alkį. Be to, lijo lietus ir vienur kitur pro tankius lapus jau krapnojo lašai. Jie tik dar skaudžiau pajuto, jog gerklės perdžiūvusios iš troškulio,— juk troškulio nenumalšinsi, stovėdamas po medžiu iškišęs liežuvį ir laukdamas, kol ant jo nukris koks lašas. Vienintelę paguodą netikėtai suteikė Bomburas!

Staiga jis nubudo ir atsisėdęs pasikasė pakaušį. Jis niekaip neįstengė suvokti, kur esąs ir kodėl toks alkanas: buvo užmiršęs viską, kas įvyko nuo to atmintino gegužės ryto, kai jie iškeliavo. Prisiminė tik puotą pas hobitą, taigi jie ilgai turėjo vargti, kol išpasakojo visus nuotykius ir įtikino jų, jog viskas — gryniausia teisybė.

Išgirdęs, kad nėra ko valgyti, jis graudžiai pravirko, nes jautėsi visai nusilpęs ir vos besilaikė ant kojų.

— Ir kam aš pabudau! — sušuko jis.— Sapnavau tokių nuostabų sapną! Rodos, einu per girią, panašią į šitą, tik visur medžiuose liepsnoja deglai, šakose kabo žibintai, o ant žemės kūrenasi laužai. Vyksta didžiulė puota. Su lapų karūna sėdi girios karalius, girdėti linksmai dainuojant, o jau valgių ir gėrimų nei suskaičiuosi, nei apsakysi.

— Ir nėra reikalo,— nukirto Torinas.— Jeigu daugiau neturi ko pasakyti, geriau patylėk. Mes ir taip per tave iki kaklo privargome. Jei dabar nebūtum pabudęs, būtume palikę tave girioj ir būtum galėjęs sapnuoti savo kvailus sapnus. Manai, labai jau lengva tave tempti tuščiais pilvais?

Kas jiems beliko daryti? Jie dar labiau susiveržė diržus, užsivertė ant pečių savo pustuščius ryšulius ir nukulniavo taku į priekį, beveik nebesitikėdami gyvi išeiti iš girios. Ėjo kiaurą dieną, vos kojas pavilkdami iš nuovargio, o čia dar Bomburas be perstojo aimanavo, jog tuoj pat gulsiąs ir vėl užmigsia.

— Nieko nepadarysi! — atsakė jam.— Drožk dabar savo kojomis, mes ir taip tave gana nešėme.

Tačiau Bomburas nebežengė toliau nė žingsnio ir kiek ilgas griuvo ant žemės.

— Eikit, jeigu galite,— pasakė jis.— Aš noriu čia pasilikti ir bent susapnuoti valgi, jeigu kitaip jo negaunu. Tikiuos, daugiau niekad nebenuosiu.

Tą pačią sekundę Balinas, kuris buvo paėjęs toliau į priekį, sukliko:

— Kas čia? Miške, matau, žiba žiburėlis!

Keliauninkai sustojo ir išžiūrėjo į tamsą. Iš tikrųjų — tolumoje mirksėjo raudonas žiburėlis, paskui sužibo antras, trečias. Net Bomburas atsikėlė, ir visi nusiskubino į priekį, nė nebepaisydami, kad tai gali būti goblinai ar troliai. Žiburiai žibėjo toli priekyje, tik truputį į kairę nuo tako, bet kai jie pagaliau susilygino su jais, paaiškėjo, kad dega daugybė deglų ir laužų po medžiais, bet gana toli jiems iš kelio.

— Atrodo, mano sapnai pildosi,— sušnopavo Bomburas, vos spėdamas kitiems iš paskos. Jis norėjo bėgti tiesiai tenai, bet kiti nebuvo pamiršę Beorno ir Gendolfo perspėjimų.

— Kas iš tos puotos, jeigu gyvi iš čia niekad nebeišeisime,— sustabdė juos Torinas.

— O be puotos neilgai gyvi beištversime,— atsakė Bomburas, ir Bilbas nuoširdžiai jam pritarė.

Jie ilgai svarstė ir ginčijosi, kol galų gale sutarė pasiūsti porą žvalgų — tegu prišliaužia arčiau ugnies ir pasižiūri, kas ir kaip. Tačiau niekas nenorėjo eiti — nė vienam nebuvo prie širdies pasiklysti ir amžinai netekti savo draugų. Tačiau alkis galop įveikė atsargumą; mat Bomburas nesiliovė pasakojęs, kokius sapnavęs gardėsius miško puotoje. Jie pasuko iš tako ir patraukė gilyn į girią.

Gerokai paklaidžioję tarp medžių, apgraibomis slinkdami nuo vieno kamieno prie kito, jie galiausiai prisikasė iki ryškiai apšviestos, išvalytos aikštelės — medžiai buvo iškirsti, o žemė išlyginta. Ten buvo pilna miško gyventojų — aiškių aiškiausia, elfų! Apsirengę žaliais ir rudais drabužiais, jie sėdėjo ratu ant kelmelių, vidury degė laužas, o aplinkui, medžiuose, deglai, bet kas svarbiausia — jie valgė, gėrė ir linksmai juokėsi.

Keptos mėsos kvapas taip viliojo, jog keliauninkai visi kaip vienas išsitiesė visu ūgiu ir žengė į aikštelę, trokšdami tik vieno — paprašyti valgyti. Bet vos tik įžengė į ratą, žiburiai užgeso lyg burtų lazdele mostelėjus, kažkas spyrė į laužą, pažiro aukštyn kibirkščių spiečius, ir jis užgeso. Keliauninkai atsidūrė aklinoje tamsoje ir ilgai negalėjo sugaudyti vienas kito. Prisiklaidžioję klaikioje tamsoje, kliuvinėdami už rąstų, atsitrenkdami į kamienus, visa gerkle šūkaudami ir rekaudami ir tikriausiai per kelias mylias aplinkui sukėlė ant kojų girios gyventojus, galų gale jie susirinko į krūvą ir apgraibomis susiskaičiavo, ar visi. Per tą laiką jie, žinoma, užmiršo, kurioje pusėje jų takas, ir beviltiškai pasiklydo — bent jau iki ryto. Nieko neliko daryti, kaip tik apsinakvoti toje vietoje, kur buvo susirinkę. Jie net

neišdrįso pasieškoti ant žemės maisto likučių, bijodami vėl pasimesti. Tačiau neilgai išgulėjo. Bilbas buvo beužsnūstęs, bet Doris, kuris pirmasis ėjo sargybą, garsiai sušnibždėjo:

— Vėl žiburiai. Ir dar daugiau negu pirma.

Visi pašoko. Iš tiesų visai netoli mirguliavo daugybė žiburių ir gana aiškiai buvo girdėti balsai ir juokas. Jie vorele pamažu nusėlino laužo link, kiekvienas lieddamas priekyje einančio nugarą. Kai pritykino visai arti, Torinas įsakė:

— Šįsyk nė vienas nepulkit į priekį. Nė nepakrutėkit iš savo užuoglaudų, kol nepasakysiu. Pirma noriu pasiūsti pas juos pasišnekėti misterį Beginsą vieną. Jie tikrai jo neišsigas („O aš jų?“ — pagalvojo Bilbas.) ir, manau, bent jau nepadarys jam nieko pikto.

Kai tik priėjo prie šviesos rato, jie stumtelėjo į priekį Bilbą. Nespėjęs net užsimauti savo žiedo, jis maktelėjo į laužų ir deglių nutviekstą aikštelę. Nieko neišėjo. Žiburiai išnyko ir vėl pasidarė tamsu nors akin durk.

Jau pirma vargais negalais susirinko į krūvą, o dabar sekėsi dar sunkiau. Be to, niekaip negalėjo rasti hobito. Kiekvienąsyk, kai pavykdavo susiskaičiuoti, išeidavo tik trylika. Jie šūkavo ant visos girios:

— Bilbai Beginsai! Hobitai! Prakeiktas hobitai! Ei, hobitai, kad tu prasmegtum, kur esi?! — rėkavo jie, bet niekas neatsiliepė.

Jau buvo visai netekę vilties, kai Doris laimingai užkliuvo už jo. Tamsoje jis pamanė, kad už išvartos, bet pasirodė, kad tai hobitas, susirietęs į kamuoliuką ir kietai įmigęs. Teko jį gerokai papurtyti, kol prižadino, o prikeltas iš miego, jis irgi nebuvo per daug patenkintas.

— Sapnavau tokį malonų sapną,— suniurzgė jis,— tokius prabangius pietus.

— Dieve brangus! Tu irgi kaip Bomburas,— supyko nykštukai.— Nepasakok mums savo sapnų. Susapnuotų pietų nevalgysi.

— Tai geriausia, ką man pavyko gauti šioje bjaurioje vietoje,— sumurmėjo hobitas, atsigulęs tarp nykštukų ir vėl mėgindamas užmigti bei susigražinti sapną.

Tačiau nuotykis su žiburiais tuo nesibaigė. Jau gerokai po pusiaunakčio juos vėl prikėlė Kilis, kuris tuo metu stovėjo sargyboje:

— Ana ten visas gaisras — šimtai deglių ir daugybė laužų užsiplieskė staiga lyg burtų lazdele pamojus. Girdit — dainuoja ir skamba arfos!

Jie pagulėjo, pasiklausė ir neatsispyrė pagundai vėl priėti arčiau ir dar sykį paprašyti pagalbos. Mėginimas baigėsi apgailėtinais. Puota šįsyk buvo dar didesnė ir prašmatnesnė negu ankstesnės, tarp puotaujančiųjų sėdėjo pats girios karalius su lapų karūna ant auksaplaukės galvos, visai kaip Bomburo sapne. Elfai leido per rankas taures su gėrimais, vieni skambino arfomis, kiti dainavo. Į blizgančius plaukus buvo įsipynę gėles, ant diržų ir apykaklių žaliai ir baltai žėrėjo brangakmeniai, veidai švietė džiaugsmu, dainos tryško linksmybe. Jų dainos buvo tokios skambios ir gražios, jog Torinas neišlaikęs žengtelėjo į jų tarpą.

Daina nutrūko vidury žodžio ir stojo mirtina tyla. Žiburiai užgeso, laužai pavirto kamuoliais juodų dūmų, nykštukams į akis pasipylė plėnys ir pelenai. Visa giria vėl ėmė skardėti nuo jų riksmo ir šūkavimų.

Bilbas lakstė aplinkui ir be perstojo šaukė:

— Dori, Nori, Ori, Oinai, Gloinai, Fili, Kili, Bomburai, Bifurai, Bofurai, Dvalinai, Balinai, Torinai Oukensildai!

O tie tamsoje irgi darė tą patį, tik dar įterpdavo: „Bilbai!“ Tačiau nykštukų šūkčiojimai pamažu ėmė tolti ir tilti, paskui tarytum virto aimanomis ir pagalbos šauksmais, kol pagaliau visai nutilo, ir Bilbas liko vienas kurčioje tyloje ir akloje tamsoje.

Tai buvo viena iš nemaloniausių jo gyvenimo valandų. Tačiau Bilbas gana greit sumetė, jog iki ryto ko nors griebtis — tuščias darbas: beprasmiška klaidžioti patamsiais po girią ir eikvoti paskutines jėgas, kai nėra jokios vilties papusryčiauti ir vėl jas atgauti. Todėl jis atsisėdo, atsirėmė nugarą į medį ir jau kelintą kartą užsisvajėjo apie tolimą savo namelį ir puikiausias kamaraites. Jis pasinėrė į svajas apie kiaušinieneę su kumpiu, paskrudintos duonos riekutes ir sviestą, bet staiga pajuto kažką prisilietus. Kairę ranką jam priveržė kažin kokia tvirta lipni virvė, o kai pabandė atsistoti, tuoj pat pargriuvo, nes pasirodė, jog ir kojos apraizgytos ta pačia šlykštyne.

Iš už nugaros išlindo didžiulis voras, tai jis buvo pradėjęs painioti Bilbą savo voratinkliais, kol tas snūduriavo. Bilbas matė tik jo akis, bet jautė, kaip liečiasi gauruotos jo kojos, kai jis spėriai vyniojo ir vyniojo aplinkui tuos bjaurius siūlus. Visa laimė, kad Bilbas laiku atsikvošėjo — dar akimirka, ir nebebūtų galėjęs nė pakrutėti. Dabar jis stojo į žūtbutinę kovą, norėdamas išsivaduoti, iš visų jėgų ėmė kulti vorą kumščiais — o tas bandė išvirkšti jam nuodų, kaip daro musėms paprasti vorai,— ir staiga prisiminė savo durklą. Kai jį išitraukė, voras atšoko, o Bilbas per tą laiką perkirto kojų pančius. Tada jau pats puolė į mūšį. Voras, matyt, nebuvo regėjęs priešų, kurie nešiojasi tokius gylius prie šono, kitaip būtų sprukęs kiek kojos neša, o dabar Bilbas smogė jam durklu tiesiai į galvą. Voras pašėlo

šokinėti, o paskui parvirto ant žemės ir ėmė baisiai trūkčioti kojomis, kol Bilbas antru smūgiu jį nudėjo. Bet čia pat parkrito ir pats ir ilgai išgulėjo be sąmonės.

Kai atsipeikėjo, jau buvo išaušusi blanki, pilkšva girios diena. Greta drybsojo negyvas voras, o durklo ašmenys buvo vienu juodų dėmių. Tai, kad jis nudobė vorą, tamsoje, vienas, be niekieno pagalbos — juk nebuvo nei burtininko, nei nykštukų,— tiesiog pakeitė misterį Beginsą. Jis pasijuto visai kitas hobitas — daug piktesnis ir narsesnis, nors ir su tuščiu pilvu. Tad nušluostė durklą į žolę ir įsikišo į makštis.

— Nuo šiolei aš vadinsiu tave Gyliu,— pasakė jis durklui.

Tada patraukė į žvalgybą. Giriroje buvo tamsu ir tylu. Pirmiausia, aišku, reikėjo susirasti draugus, kurie neturėjo būti toli nuklydę, nebent būtų patekę į nelaisvę elfams ar kokiems piktesniems padarams. Bilbas sumetė, jog šūkauti pavojinga, todėl ilgokai stovėjo, svarstydamas, kurioje pusėje liko jų takas ir kur ieškoti nykštukų.

„Oi, kodėl mes nepaklausėm Beorno ir Gendolfo patarimo! — krintosi Bilbas.— Dabar viską sužlugdėm! „Mes!“ Dar gerai, jeigu „mes“ —vienam taip baisu pasilikti!“

Pagaliam jam pavyko prisiminti, iš kurios pusės naktį sklido pagalbos šauksmai — ir laimė (o jis buvo gimęs po laiminga žvaigžde), jis beveik teisingai susigaudė ir ryžtingai nutykinė į tą pusę. Jau ne sykį esu sakęs, jog niekas kitas nemoka taip tyliai eiti per miškus kaip hobitai, o Bilbas dar užsimovė savo žiedą. Štai kodėl vorai nei girdėjo, nei regėjo jo ateinant.

Jis atsargiai sėlino gerą galą, kol priekyje pamatė kažką tirštai juoduojant, ta juoduma buvo per tamsi net Gūdziajai Giriai — atrodė, lyg kabotų nakties draiskanos, kurių neįveikė išsklaidyti išaušusi diena. Priėjęs arčiau, pamatė, kad tai keliais sluoksniais suausti voratinkliai ir dar priraizgyti vienas prie kito. Staiga žvilgt — viršum galvos ant šakų tupi baisingi milžinai vorai. Bilbas net sudrebėjo iš baimės, žiedas tai žiedas — o jeigu jie pajus? Užsiglaudęs už medžio, kurį laiką ramiai juos stebėjo ir girios glūdumoje bei tyloje suprato, kad tie bjaurybės kalbasi vienas su kitu! Jų balsai panėšėjo į plonytį girgždesį ir švilpimą, tačiau Bilbas suvokė žodžius. Vorai šnekėjosi apie nykštukus.

— Grumtynės buvo smarkios, bet apsimokėjo,— pasakė vienas.— Kokia stora ir kieta jų oda, užtat kertu lažybų, vidus tikriausiai labai sultingas.

— Aha, mažumėlę tegu pakaba — dar gardesni bus,— pritarė jam kitas.

— Tik nelaikykite pakabinę per ilgai,— perspėjo trečias,— kad neperdžiūtų, jie ir taip liesoki. Matyt, pastarosiomis dienomis prastai mito.

— Nudobkite juos dabar pat, sakau jums,— sušvilpė ketvirtas,— o paskui tegu pakaba gatavi.

— Kad jie ir taip jau gatavi, galit manim patikėti,— prieštaravo pirmasis.

— Tai kad ne. Ką tik vienas dar spardėsi, net dabar dar sukasi — matyt, atsigodo. Eime — parodysiu.

Taręs šiuos žodžius, storulis voras nubėgo prie šakos, nuo kurios, sukabinti į eilutę, karojo gal tuzinas nemažų ryšulių. Tik dabar Bilbas suvokė, kas per šešėliai draikėsi tarp medžių, ir pasibaisėjo: iš ryšulių kyšojo kur nykštuko koja, kur nosies galiukas, kur kuokštelis barzdos ar gobtuvo kampas.

Voras nubėgo prie paties didžiausio ryšulio.

„Turbūt ten vargšelis Bomburas“, — pamanė Bilbas.

Voras smarkiai sužnybo Bomburai nosies galiuką. Viduje pasigirdo prislopintas viauktelėjimas, ir kyšanti koja mitriai išspyrė vorui. Tik Bomburas taip ir gali. Atrodė, lyg kas būtų spyręs į subliuškusį futbolo kamuolį, ir įdūkęs voras nusivertė nuo šakos, bet laiku nusitvėrė už savo voratinklio.

Kiti pašėlo kvatotis.

— Tavo teisybė,— juokėsi jie.— Mėselė tikrai gyva ir net spardosi!

— Tuoj nusisparpdyt,— piktai sušnypštė pirmasis voras ir vėl užsikorė ant šakos.

Bilbas suprato, jog atėjo metas veikti. Nusigauti iki tų bjaurybų jis negalėjo, šauti nebuvo iš ko. Apsidairęs pamatė išdžiūvusio upelio vagą, pilną akmenų. Bilbas gana taikliai svaidydavo akmenis. Daug nesvarstęs čiupo lygų it kiaušinis akmenį, kuris labai dailiai gulė į delną. Kai buvo mažas, jis taip įgudo svaidyti akmenis į visokius daiktus, jog triušiai, voverės ir net paukščiai sprukdavo į visas puses, vos pamatę jį lenkiantis prie žemės. Ir užaugęs jis daug laiko praleisdavo, mėtydamas į taikinį žiedus, laidydamas strėles, šaudydamas į pagaliukus, žaisdamas kamuoliais, kėgliais,— žodžiu, mėgo visus mėtomuosius ar svaidomuosius žaidimus. Bilbas apskritai mokėjo begalę dalykų — ne tik leisti dūmų ratilus, minti mįsles ar virti bei kepti,— bet aš neturėjau laiko jums visko išpasakoti. Ir dabar neturiu. Kol Bilbas rinko akmenis, voras baigė nukakti ligi Bomburo, dar akimirka — ir tam būtų buvęs galas. Tačiau Bilbas paleido akmenį. Akmuo taukštelėjo vorui per pakaušį, ir tas be žado šleptelėjo nuo šakos ir užvertė kojas.

Nuzvimbė antras akmuo, perplėšė didžiulį voratinklį ir negyvai užmušė vidury tupintį kitą vorą. Vorų kolonijoje kilo panika, ir patikėkit, nykštukai kurį laiką jiems visai išėjo iš galvos. Matyti Bilbo jie nematė, tačiau tuoj susigaudė, iš kurios pusės lekia akmenys. Žaibo greitumu jie puolė Bilbo link, į visas puses svaidydami ilgus siūlus, kol visur pripainiojo linguojančių savo žabangų.

Tačiau Bilbas greit ištrūko ir nubėgo į kitą vietą. Jam šovė į galvą mintis tuos prakeiktus vorus nuvilioti kuo toliau nuo nykštukų — paerzinti juos ir kaip reikiant įpykinti. Kai į tą vietą, kur jis pirma stovėjo, sulėkė koks penkiasdešimt vorų, Bilbas vėl juos apmėtė akmenimis, dar kelis paleido į kitą pusę, o paskui šokinėdamas tarp medžių užtraukė dainelę, norėdamas, kad jie pašėltų iš pykčio ir nulėktų jam iš paskos ir kad jo balsą išgirstų nykštukai:

*Voras senas ir riebus
Rezga medyje tinklus.
Ei, bjaurybe, senas vore,
Tu pagauti mane nori!
Mulki senas, kvėša kvailas,
Gal tau storo pilvo gaila?
Drimba, medy netupėk —
Gaudyti mane pradėk!*

Gal ir nelabai vykusį išėjo lotinė, bet nepamirškite — Bilbas sudėjo ją pats, nepasirengęs, pačiu netinkamiausiu kūrybai momentu. Šiaip ar taip, dainelė savo padarė: kol jis dainavo, mėtėsi akmenimis, trepsėjo kojomis, visi vorai nulėkė jam iš paskos — vieni nusileidę bėgo žeme, kiti dūmė šakomis, įsisiūbavę šokinėjo iš medžio į medį ar laidė per tuščius tarpus naujus siūlus. Jie pasirodė daug vikresni, negu Bilbas tikėjosi, mat baisiausiai įdūko. Jau nekalbant apie akmenis, joks voras negali pakęsti, kai jį kas vadina drimba, o apšaukęs senu mulkiu, kiekvieną užgausi...

Bilbas nudūmė į kitą vietą, bet dabar vorai išsilakstė po visą laukymę ir greit ėmė regzti voratinklius tarp medžių kamienų. Jų kėsiai, matyt, buvo tokie — apipainioti hobitą iš visų pusių, tada tas neišvengiamai atsidurs žabanguose. Tačiau ir stovėdamas tarp savo persekiotojų, rezgančių jam tinklus, Bilbas sukauptė drąsą ir užtraukė dar vieną dainelę:

*Tu apkiautęs storas vore,
Man pagaut rezgi tinklus,
Nes saldžios mėsytės nori, —
Tik kad baisiai nemiklus!
Aš štai čia, vikri muselė.
Tu — storulis, tinginys.
Įviliot manęs, miegaliau,
Į raizgus tau nepavyks!*

Čia jis pasisuko ir pamatė, kad paskutinis tuščias tarpas tarp dviejų aukštų medžių irgi jau užtrauktas voratinkliais, tačiau, laimė, dar ne tankiu tvirtu tinklu, o pavieniais storais siūlais, greitosiomis išstampytomis nuo vieno kamieno prie kito. Bilbas išsitraukė durklą, perkirto juos ir dainuodamas nubėgo tolyn.

Vorai pamatė durklą ir, nors vargu ar susigaudę, kas tai per daiktas, visa jų gauja nusivijo hobitą — jie lėkė per žemę ir medžiais: tik mirgėjo gauruotos jų kojos, tik tarškėjo žnyplės ir žandikauliai, akys lindo iš kaktos, jie net duso iš įtūžio. Bilbas bėgo gilyn į mišką, o kai jau nebedrįso toliau bėgti, apsisuko ir tyliai kaip peliukas nusėlino atgal, o vorai nurūko į priekį.

Laiko Bilbas turėjo visai nedaug: žinojo, vorai įpykę, kad jo nepavijo, tuoj pat grįš prie savo belaisvių. Per tą laiką reikia suspėti juos išvaduoti. Sunkiausia — užsikabaroti ant tos ilgos šakos, kur jie sukabinti. Abejoju, ar jam būtų pavykę, jeigu nuo šakos nebūtų karojęs lipnus voratinklio siūlas, matyt, per neatsargumą jį buvo palikęs voras.

Nors siūlas lipo prie rankų ir pjovė, Bilbas užsikabarojo ant šakos ir kaktomuša susidūrė su storu šlykščiu persenusiu voru, kuris buvo paliktas saugoti belaisvių. Jis nieko neveikė, tik kartkarčiais vis gnaibė vargšelius, norėdamas išsirinkti patį gardžiausią ir pasivaišinti, kol sugrįš kiti, tačiau jam nespėjus nė sumoti, kas čia darosi, misteris Beginsas smigtelėjo durklu, ir voras nusirito nuo šakos negyvas.

Antras jo darbas — išvaduoti artimiausią nykštuką. Bet kaip? Jeigu nukirsi voratinklio siūlą, ant kurio jis pakabintas, nelaimingasis žnektels žemėn iš didelio aukščio. Šliauždamas šaka (vargšai nykštukai nuo to šokinėjo ir trūkčiojo lyg pernokę vaisiai), Bilbas nusigavo prie pirmojo ryšulio.

„Filis ar Kilis, — pamanė, išvydęs galelį žydro gobtuvo. — Greičiausiai bus Filis“, — nusprendė, įžiūrėjęs ilgą smailią nosį, kyšančią iš apvyniotų siūlų. Pasilenkęs nuo šakos, Bilbas perrėžė kone visus stiprius ir lipnius siūlus, kuriais buvo apipainiotas Filis, ir tas išsprūdo beveik visas. Ko gero, Bilbas neištvėręs nusikvatojo, regėdamas, kaip Filis trūkčioja nutirpusias rankas ir kojas ir šokinėja, laikomas per pažastis voratinklio, nelyginant žaislinis šokikas ant vielos.

Filis vargais negalais užsiropštė ant šakos ir tuoj kibo į darbą — padėjo hobitui vaduoti kitus, nors pats jautėsi labai prastai: jam buvo bloga nuo vorų nuodų ir nuo to, kad pusę dienos ir nakties iškabojo, sukiodamasis aplinkui ir tegalėdamas kvėpuoti tik pro nosį. Jam toli gražu ne tuoj pavyko nusiplėšti lipnų voratinklį nuo blakstienų ir antakių — o barzdą, tą tai vietomis vėliau teko net iškarpyti. Taigi dabar jie abu pradėjo traukti ant šakos kiekvieną nykštuką, raižyti voratinklius ir vaduoti iš nelaisvės. Visi nykštukai jautėsi ne geriau už Filį, o kiti net dar prasčiau — jeigu turėjo trumpesnę nosį kvėpuoti ar buvo labiau apsinuodiję.

Tokiu būdu juodu išvadavo Kilį, Bifurą, Bofurą, Dorį ir Norį. Vargšas senasis Bomburas — jį kaip storiausią kur kas dažniau negu kitus vorai žnaibė ir baksnojo — buvo taip iškamuotas, jog nusirito nuo šakos, šlumštelėjo ant žemės į lapų krūvą ir liko gulėti be žado. Tačiau ant šakos galo dar kabojo penketas nykštukų, o jau pradėjo grįžti vorai, dar nuožmesni negu pirma.

Bilbas tuojau pat nulėkė per šaką prie kamieno ir ėmė vyti kopiančius į viršų vorus. Bet, vaduodamas Filį, jis buvo nusimovęs savo žiedą, o vėl užsimauti pamiršo, taigi dabar vorai jį pamatė ir ėmė švilpti ir taškytis seilėmis:

— Dabar mes tave matom, šlykštus žvėriūkšti! Mes tave iščiulpsim, ir liks kaboti medyje tik tavo oda ir kaulai. Uch! Tu turi Gylį? Tegu, vis tiek mes tave nutversim, ir galėsi tada pakaboti ant šakos dienele kitą!

Kol jie plūdosi, išvaduoti nykštukai peiliais pjaustė voratinklius nuo kitų belaisvių. Dar valandėlė — ir visi bus laisvi, bet kas toliau? Vorai vakar juos sugaudė gana lengvai, bet juk tai atsitiko tamsoje, netikėtai. Šįsyk, atrodo, bus žūt būtinės kautynės!

Staiga Bilbas pamatė, kad keli vorai apsupo gulintį ant žemės Bomburą ir vėl jį surišę velka tolyn. Jis suriko ir kirto vorams, kopiantiems priešais. Tie greit davė jam kelią, ir Bilbas kiek paropojęs dribo nuo šakos ant žemės, tiesiai į vorų būrio vidurį. Mažasis Bilbo durklas buvo vorams neregėtas daiktas. Kaip jis švaistėsi juo į visas puses! Nudėjo gal pustuzinį vorų, kol kiti paspruko, palikę Bomburą.

— Žemyn! Greičiau žemyn! — sušuko Bilbas nykštukams, likusiems ant šakos.— Netupėkit tenai, kitaip jus tuoj vėl apraizgys tinklais!

Gauja vorų jau repečkojo aukštyn gretimais medžiais ir ropojo per šakas nykštukams virš galvų.

Nykštukai akimirksniu nušoko ar nudribo žemėn — visi vienuolika į vieną krūvą. Iš silpnumo jie vos laikėsi ant kojų. Pagaliau visi atsidūrė ant žemės, visi dvylika, drauge su nelaiminguoju Bomburu, kurį laikė parėmę iš šonų jo pusbrolis Bifuras ir brolis Bofuras. Bilbas šokinėjo aplinkui, mojuodamas savo Gyliu, o iš visų pusių ir iš viršaus sprogino į juos akis šimtai įnirusių vorų. Atrodė, padėtis beviltiška.

Ir čia prasidėjo kautynės! Vieni nykštukai turėjo peilius, kiti — lazdas, aplinkui gulėjo begalė akmenų, o Bilbas kovojo elfų nukaltuoju durklu. Vieną po kito jie atmušdavo vorų antpuolius ir daug priešų išguldė. Bet ilgai taip tęstis negalėjo. Bilbas buvo vos gyvas iš nuovargio, nykštukų irgi vos ketvertas dar laikėsi ant kojų, ir netrukus vorai būtų juos priveikę kaip nugeibusias muses. Jie vėl pradėjo regzti aplinkui savo tinklus.

Bilbas, kad ir kaip suko galvą, nieko geresnio nesugalvojo, kaip galų gale atskleisti nykštukams savo žiedo paslaptį. Gaila, bet ką gi darysi.

— Dabar aš išnyksiu,— pasakė jis.— Pasistengsiu nuvilioti vorus, o jūs laikykitės visi krūvoje ir veržkitės į priešingą pusę, į kairę, maždaug tenai, kur matėme elfų laužus.

Jis vargais negalais įkalė nykštukams tai į galvas — jie buvo visai apkvaitę nuo riksmų, mojavimo lazdomis bei akmenų mėtymo,— tačiau ilgiau delsti nebuvo galima: vorai supo vis glaudžiau ir glaudžiau. Bilbas užsimovė žiedą ir, didžiam nykštukų nustebimui, išnyko.

Tuojau pat dešinėje, tarp medžių, pasigirdo „drimba“ ir „senas mulkis“. Vorai visai susipainiojo. Jie sustojo, o kai kurie nulėkė į balso pusę. „Senas mulkis“ juos visai išvedė iš kantrybės, ir iš piktumo jie nebesižinojo ką darą. Balinas, greičiau už kitus perpratęs Bilbo sumanymą, nuvedė draugus į puolimą. Nykštukai susiglaudė į būrelį, paleidę akmenų krušą, nuvijo vorus ir išsiveržė iš apsupties.

Kitoje pusėje šūksmai ir dainavimas staiga nutilo. Maldaudami likimą, kad vorai nesugautų Bilbo, nykštukai ėjo tolyn. Tik baisiai lėtai! Jie buvo labai išsekę ir nuilsę ir svirduliuodami vos vilko kojas, o vorai vėl ėmė lipti ant kulnų. Tarpais tekdavo atsigręžti ir atremti tų bjaurių padarų puolimą. Daugelis vorų lėkė šakomis jiems viršum galvų ir mėtė ilgas lipnias siūlų kilpas.

Reikalai vėl pasidarė didžiai prasti, bet staiga iš kažkur išdygo Bilbas ir netikėtai užpuolė vorus iš šono.

— Bėkit, nestovėkit! — šaukė jis.— Aš juos sulaukysiu!

Ir sulaikė. Lakstė pirmyn ir atgal, raižė voratinklius, kapojo vorams kojas, badė išsipūtusius pilvus! Vorai vos nesprogo iš pykčio, putujo, taškėsi seilėmis, šnypštė ir siuntė prakeiksmus, tačiau mirtinai bijojo Gylio ir nedrįso per arti lipti. Keikis kiek nori — o grobis lėtai, bet tvirtai slydo jiems iš tinklo. Sis baisus mūšis truko ilgai — atrodė, valandų valandas. Pagaliau, kai Bilbas jau nebeįstengė nė rankos pakelti, nebeįstengė smogti nė smūgio, persekiotojai juos paliko ramybėje ir baisiausiai nusivylę pasitraukė į savo tamsias tankynes.

Tik tada nykštukai pamatė bestovį prie aikštelės, kur andai kūrenosi elfų laužai. Prie kurios iš tų trijų, jie nežinojo. Tačiau jiems pasirodė, kad ši vieta dar tebėra gerųjų burtų galioje, o vorams burtai nepatinka. Šiaip ar taip, šviesa čia buvo žalesnė, šakos ne tokios tankios ir baugios, ir keliauninkai čia galėjo atsipūsti bei pailsėti.

Kurį laiką jie gulėjo pūkšdami ir sunkiai alsuodami, bet atgavę kvapą pradėjo klausinėti Bilbą, kaip jis įsigudrino išnykti. Jie taip susidomėjo žiedo istorija, jog valandėlę užmiršo savo negandas. Balinas pareikalavo iš naujo papasakoti nuotyki su Golumu, mįslių minimą ir apskritai viską nuo pradžios iki galo, dabar jau nenutylinant ir apie žiedą. Bet greitai ėmė temti, ir tada pasipylė kiti klausimai: kur jie dabar, kur jų takas, kaip gauti valgyti, ką daryti toliau? Visi žiūrėjo į mažąjį Bilbą ir tikėjosi, kad tik jis gali dabar atsakyti. Kaip matote, nykštukai griežtai pakeitė savo nuomonę apie misterį Beginsą ir pradėjo reikšti jam didelę pagarbą (taip Gendalfas ir buvo sakęs). Dabar jau nebemurmėjo ant jo — tikėjosi, kad jis vėl sugalvos kokį nuostabų planą kaip išsigelbėti. Jie puikiai suprato, kad jeigu ne hobitas, jų dabar jau nebebūtų gyvų, todėl jam be galo dėkojo. Vienas kitas net atsistojo ir nusilenkė, tačiau iš nuovargio neišsilaikė ant kojų ir bakstelėjo nosim į žemę. Istorija su žiedu nė kiek nesumenkino Bilbo autoriteto, visi pamatė, kad jis turi nuovokos, laimės ir užburta žiedą — o tai jau nemažas turtas. Jie tiek gyrė Bilbą, jog tas iš tiesų pasijuto esąs narsus nuotykių ieškotojas, o jeigu būtų buvę ko užvalgyti, būtų dar labiau ėmęs savim pasitikėti.

Tačiau valgyti nebuvo nė trupinėlio, ir nė vienas neturėjo jėgų pasikelti ir ko nors pasidairyti ar paieškoti pamesto tako. Pamesto tako! Išvargusi Bilbo galva irgi nebeveikė, tad jis sėdėjo ir spoksojo į begalines medžių gretas. Visi vėl nutilo ir užsimerkė. Tik vienas Balinas dar ilgai šaipėsi ir murmėjo sau po nosimi:

— Golumas! Kad jį bala! Tai mat kaip jis pro mane prasmuko! Dabar aišku! Ak, jūs patyliukais „sėlinot, sėlinot ir prisėlinot“, misterį Beginsai? Išbarstėt sagas tarpdury? Ak tu, gudruoli, kad tave...— Ir Balinas taip pat užmigo. Aplinkui ilgai viešpatavo tylą.

Netikėtai atmerkė akis Dvalinas, atsisėdo ir apsidairė.

— O kurgi Torinas? — paklausė jis.

O siaube! Iš tiesų jų buvo tik trylika: dvylika nykštukų ir hobitas. Kurgi pasidėjo Torinas? Kas jį ištiko? Gal užkerėjo kokios piktos girios dvasios? Drebėdami iš siaubo, nykštukai ir Bilbas gulėjo gulėjo, kol užmigo neramiu miegu, karkinami baisių sapnų. Atėjo naktis. Čia mes juos kurį laiką ir paliksim, tegu miega, nuilšę, išsikamavę, net nebeįstengdami eiti sargybos.

Torinas buvo sugautas dar greičiau negu jie. Prisimenat, kaip Bilbas krito ir užmigo it kelmas, kai tada įžengė į šviesųjį ratą? Trečiąjį kartą į priekį žengė Torinas, ir kai visi žiburiai ir laužai užgeso, pasijuto lyg būtų pavirtęs į akmenį. Torinas negirdėjo nieko — nei pasiklydusių nykštukų šūkavimų, nei riksmų, kai juos sugaudė ir supančiojo vorai, nei kautynių triukšmo kitą dieną. O paskui atėjo girios elfai, surišo jį ir paėmė į nelaisvę.

Savaime aišku, aikštelėje puotavo girios elfai. Jie nebuvo pikti, tik labai įtariai žiūrėjo į visus atėjūnus. Buvo be galo atsargūs, nors gerai mokėjo kerėti. Nuo kalnų elfų gyvenančių vakaruose, skyrėsi tuo, jog buvo klatingesni ir ne tokie išmintingi. Juk dauguma girios elfų, net ir jų giminaičiai, gyvenantys kalvose ir kalnuose, buvo kilę iš senovės genčių, kurioms nebuvo tekę lankytis Užburtojoj Karalystėj — vakaruose. Tik tai saulės elfai, požemių ir jūrų elfai ten gyveno ilgus amžius, darėsi vis doresni, išmintingesni ir mokytesni, o paskui, jau grįžę į Platusį Pasaulį, savo burtais ir išmintimi kurdavo tik tai, kas gražu ir nuostabu. Girios elfai pasirodydavo prieblandoje, kai saulė jau būdavo nusileidusi, o mėnulis dar nepatekėjęs, bet labiausiai mėgo žvaigždes. Jie klajodavo po plačias girias — dabar tokių jau nebėra. Apsigyvendavo pamiškėse, nes iš čia patogiau traukti į medžioklę ar pasijodinėti, ar paprasčiausiai palakstyti po laukus mėnesienoje ir žvaigždžių šviesoje. Kai pasirodė žmonės, jie dar toliau pasitraukė į sutemas. Vis dėlto jie buvo ir liko elfai, o elfai — doros būtybės.

Rytiniame Gūdziosios Girios pakrašty, didžiulėje oloje, gyveno galingas girios elfų karalius. Prieš pat storas akmenines olos duris tekėjo upė, atbėgusi nuo miškais apaugusių kalvų ir įsiliejanti į pelkes, telkšančias aukštų kalnų papėdėje. Šioje didžiulėje oloje buvo daugybė požeminių koridorių ir erdvių salių, nuo jos į visas puses šakojosi begalė mažesnių tunelių. Tačiau ir ola, ir tuneliai buvo kur kas šviesesni ir sveikesni negu pridvisę goblinų urvai, ne tokie gilūs ir pavojingi. Teisybę sakant, karaliaus valdiniai gyveno ir medžiojo gryname ore, giriose ir miškuose, trobeles ar lūšnas statėsi ant žemės arba medžiuose ant šakų. Iš visų medžių jiems labiausiai patikdavo buki. Oloje buvo karaliaus rūmai, lobynas, o jeigu užpuldavo priešai, — tvirtovė.

Ten buvo ir kalėjimas, kur laikydavo belaisvius. Todėl tenai elfai ir nuvilko Toriną — ne per daug mandagiai, nes buvo nusistatę prieš nykštukus ir laikė juos savo priešais. Senovėje jiems tikdavosi net ir kariauti su nykštukais, kuriuos kaltino pavogus jų lobius. Teisybės dėlei reikia pasakyti, jog ir nykštukai turėjo su elfais savo sąskaitų — jie tvirtino atsiėmę tik tai, kas jiems priklauso, nes Elfų Karalius kitados užsakęs padirbti papuošalus ir davęs tam reikalui aukso bei sidabro, o paskui atsisakęs mokėti už darbą. Elfų Karalius turėjo silpnę turtui — ypač brangino sidabrą ir deimantus; jo lobynas

lūžte lūžo, o jis gviešėsi dar daugiau, nes labai norėjo susilyginti su senovės elfų valdovais. Jo valdiniai nekasė rūdos, nemokėjo apdirbti metalų ir brangakmenių, nesivertė prekyba nei žemdirbyste. Tai žinojo kiekvienas nykštukas, bet nei Torinas, nei jo giminė neturėjo nieko bendro su tuo senu kivirčiu, apie kurį dabar papasakojau. Todėl jis labai pasipiktino elfų elgesiu, kai buvo vėl atkerėtas ir atgavo sąmonę. Ir jis nusprendė, jog jiems nepavyks nė žodžio iš jo ištraukti apie auksą ir brangakmenius.

Kai jį nuvedė pas karalių, o tas rūsčiai pažvelgė ir pradėjo klausinėti, Torinas atsakė tik viena: jis mirštas badu.

— Kodėl tu su savo draugais tris kartus užpuolei mano pavaldinius, kai jie puotavo? — paklausė karalius.

— Mes jų nepuolėme,— atsakė Torinas,— mes tik norėjome paprašyti valgio, nes mirėme badu.

— Kur tavo draugai dabar? Ką jie veikia?

— Nežinau, tikriausiai girioje merdi iš bado.

— Ką jūs veikėte girioje?

— Ieškojome ko nors pavalgyti ir atsigerti, nes mirėme badu.

— O ko jums tenai prireikė? — galų gale supyko karalius. Tačiau Torinas užsičiaupė ir nebeprisakė nė žodžio.

— Ir gerai!—tarė karalius.— Veskite jį į požemius ir laikykite ten, kol teksis pasakyti teisybę! Tegu tupi ten nors šimtą metų!

Elfai surišo Toriną diržais ir užrakino vienoje iš atokiausių belangių tvirtomis medinėmis durimis. Davė iki soties valgyti ir gerti, nors ir nelabai gardžiai: juk girios elfai — tai ne kokie goblinai, net pagavę pikčiausią priešą, elgiasi su juo visai pakenčiamai. Tik didžiųjų vorų niekuomet nesigaili.

Vargšas Torinas gulėjo karaliaus belangėje. Pavalgęs duonos su mėsa ir atsigėręs vandens, jis pajuto elfams dėkingumą, bet paskui prisiminė nelaimingus savo draugus. Neilgai jam teko sukti galvą, kas jiems nutiko,— greit viską sužinojo, bet apie tai pasakojama kitame skyriuje. Ten išgirsite apie dar vieną nuotyki, kur hobitas vėl pasirodė, ko yra vertas.

IX SKYRIUS

STATINĖMIS — Į LAISVĘ

Rytojaus dieną po kautynių su vorais Bilbas ir nykštukai paskutinį kartą pabandė rasti kelią iš girios, kol dar nebuvo mirę iš bado ir troškulio. Jie atsikėlė ir nusvirduliavo į tą pusę, kur aštuoni iš trylikos manė esant taką. Tačiau taip ir nesužinojo, ar nesuklydę. Dienos blanda dar nebuvo susilieję su vakaro sutemomis, ir staiga aplinkui sužibo šimtai deglių nelyginant būtų išsižiebę šimtai raudonų žvaigždžių. Iš tamsos išsoko girios elfai su lankais ir ietimis, šaukdami nykštukams sustoti.

Priešintis nebuvo ko nė galvoti. Net jeigu nykštukai ir nebūtų atsidūrę tokioje padėtyje, kai nelaisvė atrodė tikras išsigelbėjimas, jie vis tiek nieko nebūtų galėję elfams padaryti su savo peiliais, vieninteliais ginklais, kuriuos dar turėjo: elfai net tamsoje iš lanko pataikydavo paukščiui į akį. Todėl keliauninkai susėdo ant žemės ir ėmė laukti — visi, išskyrus Bilbą, kuris tuoj užsimovė žiedą ir greit pasitraukė į šalį. Štai kodėl, kai elfai surišo nykštukus į ilgą vorą ir suskaičiavo, hobitas liko nepastebėtas.

Neišgirdo elfai nė hobito žingsnių, kai tas turseno paskui deglių šviesą, o jie varėsi belaisvius per girią. Nykštukams elfai užrišo akis, tačiau be reikalo, nes Bilbas ir neužrištomis akimis vis tiek nesusigaudė, nei kur jie eina, nei kur buvo sustoję. Bilbas vos spėjo jiems iš paskos, nes elfai tiesiog vyte vijo nykštukus, nors tie buvo baisiai išvargę ir nusilpę. Mat karalius buvo liepęs jiems paskubėti. Staiga deglai stabtelėjo, ir hobitas pasivijo būrį, jau žengiantį ant tilto, kuris vedė į karaliaus rūmus. Apačioje šniokštė srauni upė, o kitas tilto galas baigėsi prie vartų, kurie dengė angą į didžiulę olą, slypinčią giliai po apaugusiu medžiais šlaitu. Didžiuliai bukai augo stačiam kriaušy iki pat upės, vietomis vanduo skalavo jų šaknis.

Elfai nusivarė belaisvius per tiltą, o Bilbas voros gale susvyravo. Jam baisiai nepatiko kitame krante žiojinti olos anga, tačiau paskutinę akimirką jis vis dėlto pasiryžo nepalikti draugų nelaimėje ir prasmuko, vos neužmynęs ant kulnų elfams, nes vartai žvangėdami trinktelėjo ir užsivėrė.

Viduje, žygiuodami vingriais aidžiais koridoriais, kur liepsnojo raudoni deglai, elfai užtraukė dainą. Koridoriai čia visai nebuvo panašūs į goblinų urvus: jie buvo mažesni, ne tokie gilūs ir tvankūs. Erdvioje menėje su kolonomis, kurios buvo iškirptos tiesiog uoloje, išdrožinėtame mediniame soste sėdėjo Elfų Karalius. Ant galvos jis turėjo užsidėjęs uogų ir rusvų lapų karūną, nes jau buvo prasidėjęs rudens metas,— pavasarį jis nešiodavo miško gėlių vainiką. Rankoje laikė drožinėta ažuolinę lazda.

Atvedė belaisvius. Karalius rūsčiai apžvelgė juos, bet pamatęs, kokie jie nusilpę ir žaizdoti, liepė atišti.

— Čia virvių vis tiek neberekės,— pridūrė karalius.— Kas čionai pakliuvo, niekad nepabėgs pro užburtus mano vartus.

Jis ilgai ir smulkiai klausinėjo nykštukus — kur ir ko jie keliauja, iš kur atėję. Bet išgavo iš jų ne ką daugiau kaip iš Torino. Nykštukai buvo paniurę ir pikti ir net nesistengė pasirodyti mandagūs.

— Ką mes tau blogo padarėme, karaliau? — prabilo Balinas, kuris dabar buvo likęs už vyriausiąjį.— Argi nusikaltimas— jeigu pasiklydai girioj, išalkai ir pakliuvai į vorų pinkles? Argi tie vorai — tavo naminiai ar numylėti gyvulėliai, kad taip užsirūstinai ant mūsų?

Tokie klausimai karalių, aišku, dar labiau supykde, ir jis atsakė:

— Taip, šlaistytis po mano valdas nesiklausus — nusikaltimas. Neužmirškite, kad keliavote per mano karalystę, mano valdinių nutiestu keliu. Argi jūs tris kartus neužpuolėte mano valdinių, argi savo riksmis ir šėlimu nesukiršinote vorų? Sukėlėte didžiausią maišatį, tad aš turiu teisę sužinoti, kas jus čionai atnešė. Jeigu nepasakysit dabar — laikysiu jus kalėjime tol, kol įgysit proto ir išmoksit mandagumo!

Karalius liepė uždaryti kiekvieną nykštuką atskirai, duoti jiems valgyti ir gerti, bet neišleisti pro duris tol, kol bent vienas iš jų panorės prašnekti. Tačiau jis nepasakė, jog Torinas taip pat jo nelaisvėje.

Tai išaiškino Bilbas.

Bėdulis misteris Beginsas! Kokios nykios jam buvo tos ilgos dienos, kol jis gyveno čia vieni vienam, visą laiką slapstydamasis, nedrįsdamas nė valandėlei nusimauti žiedo, beveik akių nesumerkdamas, net kai nulįsdavo į patį tamsiausią ir nuošaliausią kamputį. Neturėdamas ko veikti, ėmė klaidžioti po karaliaus rūmus. Kartais jam pasisekdavo mitriai prasmukti pro stebuklinguosius vartus. Girios elfai su savo karaliumi kartais jodavo į medžioklę ar su kitais reikalais traukdavo į miškus ir žemes rytuose. Jeigu Bilbas būdavo gana vikrus, jam pasisekdavo šmurkštelėti elfams iš paskos. Tai buvo pavojinga, keliskart vartai jo vos neprivėrė, kai užsitrenkdavo praejus paskutiniam elfui. Įsimaišyti į elfų būrį Bilbas bijojo, nes jie galėjo pamatyti jo šešėlį, nors deglų šviesoje šešėlis buvo neryškus ir plazdantis. Be to, jis bijojo, kad elfai į jį neatsitrenktų.

Jeigu jam ir tikdavosi išsprūsti laukan, nebuvo iš to nieko gero: pamesti draugų jis nenorėjo, be to, nežinojo, nė kur be jų dėtis. Jis neįstengdavo visą laiką sekti paskui medžiotojus, todėl nesužinojo kelio iš girios. Bijodamas pasiklysti, nusiminęs slampinėdavo ne per toliausiai nuo vartų, kol pasitaikydavo proga sugrįžti į olą. Medžiotojas iš jo buvo niekam tikęs, todėl girioje visuomet nepakenčiamai išalkdavo, užtat rūmuose buvo gyvas tuo, ką pasisekdavo nudžiauti iš podėlio ar nuo stalo, kai niekas nematydavo.

„Aš kaip koks vagis, kuris negali pasprukti ir turi diena po dienos vogti iš tų pačių namų,— galvojo Bilbas.— Šit kada prasidėjo pats liūdniausias ir nuobodžiausias nuotykis iš visos tos nelaimingos, sunkios ir baisiai nepatogios kelionės! Kad taip dabar atsidūrus namie, prie šilto židinio, kur dega šviesi lempa!" Kaip jam norėjosi duoti žinią burtininkui, kad ateitų į pagalbą, bet apie tai nebuvo ko nė svajoti. Netrukus jis suprato — jeigu čia ką nors ir galima padaryti, tai teks padaryti jam, misteriu Beginsui, vienam, be niekieno pagalbos.

Galų gale po vienos kitos tokio nematomo gyvenimo savaitės, sekdamas sargybinius ir sekiodamas jiems iš paskos kiekviena proga, Bilbas aptiko, kur uždaryti nykštukai. Jis susirado visas dvylika belangių, kurios buvo išskirstytos po olos rūmus, ir įsidėmėjo į jas kelią. Kaip jis nustebo, kai vieną dieną nusiklausė dviejų sargybinių šnekos ir sužinojo, kad kalėjime, itin slaptoje vietoje, laikomas uždarytas dar vienas nykštukas. Jis, žinoma, tuoj pat susivokė, jog tai Torinas, ir netrukus jo spėjimas pasitvirtino. Įveikęs begalę kliūčių, vargais negalais jis nusigavo iki Torino vienutės ir, kai nieko arti nebuvo, persimetė keliais žodžiais su nykštukų vadu.

Torinas tiek prisikentėjo vienvėje, jog nebeturėjo sveikatos ilgiau pykti dėl savo negandų ir jau buvo pradėjęs galvoti, kad gal reikėtų papasakoti Elfų Karaliui apie protėvių turtus ir jų žygio tikslą — matote, kaip jis buvo puolęs dvasia. Kai išgirdo prie durų Bilbo balselį, tiesiog savo ausimis nepatikėjo. Tačiau tuoj įtikino save, jog neapsirinka, nuėjo prie durų, ir juodu su hobitu ilgai šnabždėjosi per rakto skylutę.

Po to kiekvienam kaliniui Bilbas slapta perdavė Torino nurodymą — jog vadas esąs čia pat, su jais, ir tegu be jo žinios nė vienas neatskleidžia Elfų Karaliui jų kelionės tikslo. Torinas atgavo ūpą, išgirdęs, kaip hobitas išgelbėjo nykštukus nuo vorų, ir vėl nusprendė neduoti karaliui išpirkos: aukso ir brangenybų pažadėti tik tada, jeigu nebeliks jokios vilties kitaip išsivaduoti, tikriau sakant, jeigu didžiai gerbiamas misteris Beginsas Nematomasis (apie jį Torinas dabar buvo pačios geriausios nuomonės) nesugalvos protingesnės išeities.

Kiti nykštukai jam pritarė. Jų pačių dalis (lobius jie laikė savais, nors patys buvo atsidūrę nelaisvėje, o slibinas dar nenugalėtas) būtų smarkiai nukentėjusi, jeigu elfai būtų pareikalavę išpirkos, tad jie irgi pasikliovė Bilbu. Matote, išėjo taip, kaip buvo sakęs Gendalfas. Galbūt todėl jis taip drąsiai juos paliko ir grįžo prie savo reikalų.

Tačiau Bilbas toli gražu nebuvo taip džiugiai nusiteikęs kaip jie. Jam visai nepatiko, kad į jį dedama tiek vilčių, jis bemeilijo, kad čia būtų burtininkas. Bet tai buvo neįmanoma: tarp jo ir kalinių plytėjo klaidi Gūdzioj i Giria. Atsisėdęs Bilbas suko suko galvą, kol ta net įkaito, bet nedingtelėjo jokia

išganinga mintis. Stebuklingasis žiedas, žinoma, labai geras daiktas, bet gelbsti tik vieną, o ne keturiolika. Bet jūs, aišku, jau numanote, kad galiausiai Bilbas išvadavo savo draugus. Štai kaip viskas nutiko.

Kaip visuomet slankiodamas po rūmus ir visur kaišiodamas nosį, vieną dieną Bilbas patyrė didžiai įdomų dalyką: didieji vartai nėra vienintelis kelias į olą. Giliai po rūmais bėgo sraunus upokšnis, toliau į rytus, už staus šlaito, kuriame žiojėjo anga, jis tekėjo į Miško Ūpą. Toje vietoje, kur požeminis upokšnis tryško iš kalno, buvo uždoris. Akmeninis skliautas čia beveik siekė vandenį, ir nuo skliauto būdavo nuleidžiamos grotos, jos išmigdavo į dugną ir atkirsdavo kelią ir vidun, ir laukan. Tačiau grotas dažnai tekdavo pakelti, nes per šiuos upės vartus vyko gyva prekyba.

Jeigu šiuo keliu kas būtų išsiverbęs į vidų, būtų atsідūręs tamsiame grubiai iškirstame tunelyje, kuriuo būtų nukakęs į patį kalno vidurį. O toje vietoje, kur tunelis ėjo po rūmais, jo lubose buvo iškirsta anga — ji buvo uždengta tvirtu ažuoliniu dangčiu. Pro tą angą patekdavai tiesiai į karaliaus podėlius. Ten stovėjo statinės — begalė statinių, nes girios elfai, o ypač jų karalius, didžiai mėgo vyną, o vynuogės šiame krašte neaugo. Vyną ir daug kitų prekių tekdavo gabentis iš tolimų giminaičių, gyvenančių pietuose, arba iš dar tolimesnių kraštų, kur žmonės vertėsi vynuogininkyste.

Slapstydamasis tarp statinių, Bilbas užtiko ažuolinį angos dangtį ir sužinojo jo paskirtį. Patykojęs čia dažniau ir pasiklausęs karaliaus tarnų šnekų, išgirdo, jog vynas ir kitos prekės vandeniu arba sausuma gabenamos iki Ilgojo Ežero. Pasirodo, ežere iki šiol gyveno žmonės ir klestėjo miestas, pastatytas vandenyje ant polių, idant apsaugotų nuo visokiausių priešų, ypač nuo slibino. Iš Ežero Miesto į Elfų Karaliaus rūmus statinės būdavo gabenamos Miško Upe. Kartais jas tik surišdavo vieną su kita lyg didelį plaustą ir kartimis bei irklais irdavosi prieš srovę, kartais sukraudavo į plokščiadugnes valtis.

O tuščias statines elfai išmesdavo pro angą su ažuoliniu dangčiu, pakeldavo vartų grotas, čia jas pagaudavo upokšnio srovė ir nunešdavo upėn, supdamosi ant bangų, jos plaukdavo pasroviui, kol atsiremdavo į kyšulį, išsišovusį rytiniame Gūdziosios Girios pakraštyje. Čia jos būdavo surenkamos, surišamos į krūvą ir nuplukdomos į Ežero Miestą — mat jis buvo netoli tos vietos, kur Miško Upė liejosi į Ilgąjį Ežerą.

Bilbas daug dienų galvojo apie upės grotas ir svarstė, ar nepasisektų visiems pasprukti šituo keliu, kol pagaliau jo galvoje subrendo drąsus pabėgimo planas.

Vieną vakarą belaisviams dalijo vakarienę. Sargai nudunksėjo koridoriais ir nusinešė deglus, viską palikdami tamsioje. Čia Bilbas išgirdo, kaip vyresnysis rūmininkas linki sargybos viršininkui labos nakties.

— Nagi, eime kartu,— pridūrė jis,— paragaukite vynelio, kurio ką tik atvežė. Šįvakar teks padirbėti — išgabenti iš rūsių tuščias statines, taigi pirma išgerkime, kad darbas sektųsi.

— Mielai,— nusijuokė sargybos viršininkas.— Paragaukime, ar tiks karaliaus stalui. Šiandien rūmuose puota, būtų negražu paduoti į viršų kokį raugalą!

Tai išgirdęs, Bilbas net suvirpėjo: jis suprato, kad laimė nuo jo nenusigrėžė ir kad jam pasitaikė proga įvykdyti savo sumanymą. Jis sekė elfams iš paskos, kol tie įėjo į nedidelį rūšį. Ten susėdo už stalo, ant kurio buvo padėti du didžiuliai kaušai, ėmė gerti ir smagiai kvatoti.

Bilbui negirdėtai pasisekė! Girios elfus ne taip lengva nugirdyti — bet naujasis vynas, matyt, buvo labai geras ir stiprus, iš garsiųjų Dorviniono sodų. Jis buvo skirtas tik karaliaus puotoms, o ne tarnams ar kareiviams, ir gerti jį reikėjo iš mažų taurelių, o ne iš tokių kaušų kaip vyresniojo rūmininko.

Greitai sargybos viršininkas ėmė knapsėti nosimi, o paskui nunarino galvą ant stalo ir kietai užmigo. Rūmininkas kurį laiką to nepastebėjo ir vis šnekėjo bei juokėsi pats vienas, kol ir jam galva nulinko ant stalo, jis užknarkė, kaip ir jo sugėrovas. Tada į rūšį įsėlino hobitas. Dar akimirka — ir sargybos viršininkas liko be raktų, o Bilbas patyliukais kiek kojos neša nulėkė koridoriais į vienutes. Sunkus raktų ryšulys jam ištraukė rankas, ir nors buvo su žiedu, iš baimės vos neiššoko širdis iš krūtinės, nes raktai tolydžio vis dzerškėjo ir žvangėjo.

Pirmiausiai jis atrakino Balino vienutę ir, kai tik tas išėjo, vėl rūpestingai užrakino. Įsivaizduojat, kaip nustebo ir apsidžiaugė Balinas, ištrūkęs iš to įkyrėjusio akmeninio kalėjimo, bet tuoj pat šoko klausinėti Bilbą, ką tas sumanęs ir ką ketina toliau daryti.

— Nėra kada! — atsakė hobitas.— Eik paskui mane! Mes turim laikytis drauge ir bėgti visi kartu, tai paskutinis mūsų šansas. Jeigu mus pagaus, vienas dievas žino, kur tada jus įkiš karalius, o gal dar sukaustys rankas ir kojas. Buk toks geras ir nesiginčyk!

Bilbas bėgiojo nuo vienu durų prie kitų, kol jo palyda išaugo iki dvylikos. Teisybę pasakius, nykštukai nebuvo per daug mitrūs — buvo tamsu, be to, jie labai nusišėdėjo savo belangėse. Bilbui kaskart sudrebėdavo širdis, kai patamsyje kuris nors atsimušdavo į kaimyną ar imdavo burbėti po nosimi. „Prakeikimas, vėl jie kelia erzelių!“ — pyko Bilbas. Tačiau jiems sekėsi puikiai, sargybinių nepasitaikė. Iš tikrųjų ši vakarą miškuose ir rūmų salėse visi puotavo, nes šventė rudens šventę. Todėl beveik visi Elfų Karaliaus valdiniai be rūpesčių sau linksminosi.

Ilgai klaidžioję, pagaliau bėgliai prisikasė iki Torino vienutės, kuri buvo atokiausiame rūmų kampe, labai giliai, bet, laimė, netoli nuo vyno rūsių.

— Garbės žodis! — pasakė Torinas, kai Bilbas pašnibždomis liepė jam išeiti prie kitų.— Gendalfas kaip visuomet sakė teisybę! Pasirodo, kai reikia, jūs kuo puikiausiai mokat įsilaužti. Šiaip ar taip, mes amžini jūsų skolininkai. O ką darom toliau?

Bilbas suprato, jog atėjo metas paaiškinti savo planą, tik būgštavo, kaip į jį pažiūrės nykštukai. Jo būgštavimai pasitvirtino: nykštukai buvo baisiai nepatenkinti ir ėmė garsiausiai piktintis, nebežiūrėdami, koks pavojus jiems gresia.

— Juk mes liksim vienų mėlynių arba sudušim į šipulius, o galiausiai nuskešim! — murmėjo jie.— Mes manėm, kad tu iš tikrųjų turi sugalvojęs gerą planą, kai įsigudrinai pagrobti raktus. O čia beprotybė!

— Na ką gi,— su apmaudu pasakė nusiminęs Bilbas,— drožkit visi atgal į patogias savo belanges, aš jus vėl užrakinsiu ir sėdėkit sau, kol sugalvosit geresnį planą. Tik kažin, ar man bepasitaikys proga dar syki pavogti raktus, jeigu net ir labai norėčiau.

To nykštukams buvo jau per daug, ir jie nurimo. Savaime aišku, jiems beliko daryti taip, kaip sakė Bilbas, juk neįmanomas daiktas susirasti kelią į aukštutines sales ar prasibrauti prie užburtųjų vartų. Ir nėra ko bambėti koridoriuose, kol vėl sugaus ir uždarys. Teko patyliukais sėlinti paskui hobitą žemyn į rūsius. Jie praėjo pro praviras duris, kur palaimingai šypsodamiesi kietai miegojo sargybos viršininkas ir vyresnysis rūmininkas. Nuo karališkojo vyno būna malonūs sapnai. Bet kokia bus viršininko veido išraiška kitą dieną! Kilniaširdis Bilbas pritykino ir atsargiai vėl prikabino raktus jam prie diržo. „Gal jam ne taip smarkiai klius,— tarė sau misteris Beginsas.— Jis neblogas vyrukas ir su belaisviais elgėsi pakenčiamai. Tai nustebis visi! Pamanys, kad mes didūs burtininkai, nes išėjome pro užrakintas duris ir išnykome. Išnykome! Dar ne, dėl šito dar teks pasidaruoti, ir kuo greičiau!"

Balinas likosi saugoti sargybos viršininko ir rūmininko ir, jeigu tie būtų nubudę, turėjo duoti ženklą. Kiti sulindo į gretimą rūšį, kur buvo anga. Nebegalėjo gaišti nė minutės. Bilbas žinojo, jog elfams įsakyta netrukus ateiti ir padėti rūmininkui išmesti į upę tuščias statines. Jos eilėmis stovėjo vidury rūsio. Vyno statinaitės kelionei netiko, nes be triukšmo sunku buvo išmušti joms dugną, o dar sunkiau vėl jas uždaryti. Tačiau atsirado ir kitokių statinių, kuriose į karaliaus rūmus, matyt, buvo gabenami obuoliai, sviestas ir kiti valgomi daiktai.

Greit jie susirado trylika padorių statinaičių — kiekvienam nykštukui. Kai kurios buvo net per daug erdvios, ir liūdami vidun nykštukai baiminosi ir galvojo, kaip bus daužomi ir mėtomi, nors Bilbas pranoko net pats save — parūpino jiems šiaudų ir dar šio to minkšto ir įkurdino nykštukus kaip išgalėdamas patogiau.

Pagaliau dvylika nykštukų buvo įpakuota. Daugiausia rūpesčių pridarė Torinas — jis sukinėjosi ir vartaliojosi savo statinėje ir niurzgėjo lyg šuo, taisydamasis ankštoje būdoje gulti. O paskui dar Balinas ėmė širsti, kad nėra kuo kvėpuoti, nors jo statinės dangtis dar net nebuvo uždarytas. Bilbas kuo kruopščiausiai užkaišiojo visas skylės, užtaisė dangčius ir likęs vienas karštligiškai triūsė, norėdamas kuo greičiau baigti darbus, nepamesdamas vilties įvykdyti savo planą.

Skubėta ne veltui. Vos spėjo užtaisyti Balino statinės dangtį, pasigirdo balsai ir sumirgėjo žiburiai. Kvatodami, plepėdami ir dainuodami į rūsius sugužėjo elfai. Vienoje viršutinių salių jie buvo palikę linksną puotos stalą ir troško kuo greičiau ten grįžti.

— Kurgi senis Helionas, kurgi rūmininkas? — sušuko vienas elfas.— Kažkodėl nemačiau jo už stalo. Jis turėtų būti čia ir parodyti mums, ką turime dirbti.

— Padūksiu iš pykčio, jeigu senasis krapštukas pavėluos,— pritarė jam antras.— Nėra jokio noro stypsoti čionai, kai viršuje visi linksminasi!

— Cha cha cha! — pasigirdo juokas.— Senasis šelmis štai čia druni, įkišęs nosį į kaušą! Juodu su savo draugužiu kapitonu jau prisipuotavę!

— Papurtyk jį! Pažadink! — nekantravo kiti. Helionui nelabai patiko, kad jį purto ir žadina, o ypač buvo pikta, kad iš jo šaiposi.

— Jūs patys vėluojat,— burbėjo jis.— Aš jūsų čia laukiu laukiu, o jūs ten kaušiat, linksminatės ir visai pamirštat savo pareigas. Nenuostabu, kad iš nuovargio užsnūdau!

— Nieko nuostabaus,— juokėsi jie,— nes priežastis aiški, ji čia pat, tame kauše. Duok ir mums gurkštelėti savo migdomųjų, o tada jau imsime darbo. Kapitono nekelkim, jis jau savo dalį išgėrė.

Visi po kartelį gurkštelėjo vyno ir dar labiau įsilinksmino. Tačiau galvų nepragėrė.

— Pasigailėk, Helionai! — ėmė šaukti kai kurie.— Tu taip anksti pradėjai puotauti, kad tau makaulėj pasimaišė! Vietoj tuščių statinių tu nori išmesti pilnas.

— Dirbkit, kas pasakyta! — riktelėjo rūmininkas.— Išsidykinėjot, girtuokliai, tai rankos nuo svorio atprato! Šitos statinės, kitų čia nėra! Darykit, kaip sakiau!

— Gerai jau, gerai,— nusileido jie, ritindami statines prie angos.— Tavo galva atsakys, jeigu geriausias karaliaus sviestas ir vynas nulėks į upę ir atiteks ežero žmonėms.

*Ridu ridu ridudu —
 Statines smagiai ritu!
 Ritam, stenam — pušku, pūkšt!
 Į upelį metam — pliūkšt!*

Jie dainavo, dardino statines prie atviros angos ir vieną po kitos mėtė pro tamsią skylę į šaltą vandenį. Vienos statinės buvo iš tikrųjų tuščios, kitose tupėjo dailiai įkamšyti nykštukai, bet visos jos lėkė žemyn ir garsiai plumpėsėjo į vandenį, kartais stukteldavo viena į kitą, atsimušdavo į tunelio sienas, susidurdavo ir šokinėdamos nuplaukdavo pasroviui.

Šią valandėlę Bilbas staiga suvokė, kaip smarkiai apsišovęs. Galimas daiktas, jūs jau seniai pastebėjote silpnąją jo sumanymo vietą ir pasijuokėt iš jo. Gera jums juoktis, bet dar nežinia, ką darytumėt, atsidūrę jo vietoje. Taip, jis pats nespėjo įlįsti į statinę, o jeigu ir būtų spėjęs, vis tiek nebūtų buvę kam jo apkamšyti ir uždaryti dangčio! Atrodė, kad dabar jis amžinai praranda savo draugus ir lieka visiškai vienas, kad amžinai turės landžioti po elfų olas ir vagiliauti. Net jeigu jam ir pasisektų prasmukti pro didžiuosius vartus, vargu ar jis besurastų nykštukus. Kaip per sausumą nusigauti iki tos vietos, kur surenkamos statinės, jis nežinojo. Ir kas dabar be jo bus draugams? Juk nebuvo kada išpasakoti jiems visko, ką jis buvo išgirdęs ir ką ketina daryti, statinėms išplaukus iš miško.

Kol jo galvelėje sukosi šios liūdnos mintys, elfai pradėjo smagiai dainuoti prie upės vartų. Jie rengėsi traukti virves, kelti aukštyn grotas ir išleisti lauk atplaukusias statines.

*Pasroviui žemyn keliaukit
 Į kraštus, kuriuos užaugot,
 Iš tų salių požeminių,
 Nuo kalnų šlaitų žieminių
 Ten, kur girios niaurios plyti,
 Kur šešėliai nematyti!
 Plaukit net už tų miškų,
 Kur vėjelis gaivumu
 Padvelkia pro nendres, meldus
 Ir siūruoja žoles pelkiu,
 Ten, kur kyla rūkas baltas
 Ežero dauboj, kai šalta!
 Tegu žvaigždės kelią rodo
 Naktimis per dangų juodą.
 Kai aušra apglėbs krantus,
 Jūs pasukit į pietus,
 Saulės ten, šviesos ieškotų
 Po ganyklų, pievų plotus,
 Kur galvijų bandos margos,—
 Vynuogės ten kalvos sergi,
 Sirpsta kekės jų šlaituos
 Saulės spinduliuos kaitriuos!
 Į pietus, tik į pietus!
 Pasroviui į tuos kraštus,
 Kuriuose kadais užaugot,
 Jūs atgal dabar keliaukit!*

Prie angos elfai atritino paskutinę statinaitę! Iš nevilties nebesusigaudydamas ką darąs, vargšas mažylis Bilbas apsikabino ją rankomis ir nulėkė kartu žemyn. Pūkšt — nukrito į juodą šaltą vandenį, ir statinaitė prislėgė jį iš viršaus.

Jis išnėrė prunkšdamas ir spjaudydamasis ir kaip žiurkiukas įsikibo į lanką, bet niekaip neįstengė užsikabaroti ant viršaus— statinė kaskart apsiversdavo, ir jis vėl murkteledavo į vandenį. Statinė buvo tuščia ir plaukė lengvai it kamštis. Nors ausys buvo pilnos vandens, Bilbas girdėjo, kaip rūsyje vis dar dainuoja elfai. Paskui staiga dunkstelėjo angos dangtis ir balsai nutilo. Bilbas atsidūrė tamsiame tunelyje, lediniame vandenyje, ir nuplaukė žemyn vienut vienutukas — juk draugų kaip ir nėra, kai jie apkamšyti tūno statinėse.

Netrukus priekyje sušmėžavo pilkšva dėmė. Bilbas išgirdo girgždant keliamas grotas ir pamatė, jog atsidūrė šokinėjančių ir besigrūdančių statinių maišalynėje. Visos jos stumdėsi grumdėsi po skliautais, veržėsi ištrūkti į atvirą vandenį. Bilbas kaip galėdamas sukosi, kad jo nesuplotų ir nesutraikšytų. Galų

gale ta grūstis liovėsi, statinės pasklido į šalis ir viena paskui kitą pasileido plaukti iš po skliauto į šviesą. Čia Bilbas širdyje pasidžiaugė, kad jam nepavyko apsizergti statinės: prie angos tarp statinės ir žemo vartų skliauto nebebuvo likę vietos net hobitui.

Už vartų jie nuplaukė pasroviui po svyrančiomis nuo krantų medžių šakomis. „Kažin, kaip jaučiasi nykštukai,— nerimavo Bilbas,— ar daug vandens pribėgo vidun pro plyšius?“ Kai kurios statinaitės plaukė nugrimzdusios giliau už kitas, jose, matyt, ir tūnojo keleiviai.

„Atrodo, dangčius gerai uždėjau!“ — rūpinosi jis. Tačiau netrukus jam pasidarė taip rieta, jog visai užmiršo draugus. Galvą jis laikė iškišęs iš vandens, bet pats jau drebėjo iš šalčio ir bijojo, kad ilgai nebeištvers, kad laimė jam nebenusišypsos ir jis numirs; bet plaukti į krantą taip pat nesiryžo.

Tačiau laimė vėl jam nusišypsavo, ir gana greit. Verpetas keletą statinių atginė prie pat kranto, ir jos ten įstrigo — užsikabino už kažkokio šiekšto. Bilbui pasisekė užsiropšti ant savo statinaitės, kol ją laikė suspaudusios kitos. Jis užrėpliojo ant jos lyg skęstanti žiurkė ir išsitiesė paslikas iškėtojęs rankas ir kojas, kad kaip nors išlaikytų pusiausvyrą. Žvarbus vėjas košė kiaurai, bet buvo vis šilčiau negu vandeny, ir jis vylėsi, jog daugiau nebenuriedės į vandenį, kai statinės vėl pajudės plaukti.

Kiek pabuvusios statinės išsijudino, ir srovė sukdamą bei vartaliudama išnešė jas į upės vidurį. Kaip Bilbas ir manė, išsilaukyti statinės paviršiuje buvo nežmoniškai sunku, bet šiaip taip laikėsi, nors ir labai nepatogiai. Laimė, Bilbas buvo lengvutis, o statinė didžiulė ir, matyt, prakiurusi, nes pro plyšius prisisėmė vandens. Panašiai būtų jautėsis, be kamanų ir balnakilpių jodamas raitas ant didžiulio ponio, kuris visą laiką dar taikosi pasivolioti žolėje.

Tokiu nepatogiu būdu misteris Beginsas galų gale atkako į vietą, kur medžiai abipus vagos praretėjo ir pro šakas švystelėjo dangaus lopas. Tamsi siaura upė staiga išplatėjo ir susiliejo su plačia Miško Upe, kuri galvotrukčiais lėkė nuo Elfų Karaliaus vartų. Medžiai jau nebemetė šešėlių ant dulso vandens paviršiaus, lygiame veidrodyje ribuliavo ir lūžinėjo debesų ir žvaigždžių atspindžiai. Sraunūs Miško Upės vandenys visą statinių virtinę atplukdė prie šiaurinio kranto, kur srovė buvo išplovusi platų užutekį. Lėkšti žvyruoti jo krantai toliau kilo stačiai aukštyn, o rytiniame pakraštyje kyšojo akmenų kauburys. Į kranto lėkštumą srovė ir išnešė statinaites, bet kelios jų pirma trinktelėjo į akmenų gūbrį.

Ant kranto jau laukė žmonės. Mitriai ir greitai kobiniais jie sustumdė statines krūvon į seklumą, suskaičiavo, paskui surišo virve ir paliko iki rytojaus. Nelaimingi nykštukai! Bilbui kur kas labiau pasisekė. Jis nuslydo nuo savo statinės, išbrido į krantą ir nukiūtino prie trobelių, kurias pastebėjo stovint netoli upės. Daugiau nebesvyravo, kai jam pasitaikė proga nekviestam pavakarieniauti — per ilgą laiką jau buvo pripratęs misti svetimu geru. Jis per daug gerai žinojo, kaip baisu būti iš tikro alkanam, tad smalsavo jų podėliais ne tuščiai. Tarp medžių mirgėjo laužo liepsna, ji vilioje viliojo šlapią sustirusį apiplyšusį Bilbą.

Nėra reikalo smulkiai pasakoti, kas jam nutiko tą naktį, reikia skubėti, nes jau artėja kelionės į rytus pabaiga ir paskutinis, pats svarbiausias nuotykis. Suprantama, iš pradžių jam labai gelbėjo stebuklingasis žiedas, bet paskui išdavė šlapi pėdsakai ir balutės, kurių jis palikdavo eidamas ar kur atsisėdęs, be to, dar susigriebė slogą ir ėmė baisiausiai čiaudėti, nors ir kaip stengėsi užgniaužti čiaudulį. Netaikus pakrantės kaimelyje kilo sąmyšis, tada Bilbas spruko į mišką, nugvelbęs kepalą duonos, vynmaišį ir gabalą pašteto. Teko ligi ryto išbūti šlapiam, toli nuo ugnies, bet vynmaišis padėjo jam sušilti, ir jis net kiek nusnaudė ant sausų lapų, nors jau buvo vėlus ruduo ir naktis darganota.

Jį pažadino nepaprastai smarkus čiaudulys. Dar tik brėško, bet prie upės jau girdėjosi smagus bruzdesys. Ten iš statinių buvo dirbamas plaustas, ir elfai sielininkai rengėsi plukdyti jį pasroviui į Ežero Miestą. Bilbas vėl nusičiaudėjo. Vanduo nuo drabužių nebelašėjo, bet jis buvo visai sustiręs. Sustingusios kojos beveik nebeklausė, tačiau jis šiaip taip nukėblino iki kranto ir užsirepečkojo ant statinių, bendrame sambrūzdyje niekas jo nepastebėjo. Laimė, saulė dar nebuvo patekėjusi, tad šešėlis nuo Bilbo nekrito ir, ačiū dievui, jis gana ilgai nečiaudėjo.

Elfai ėmė kobiniais stumtis nuo kranto. Kiti, kurie stovėjo seklumoje, jiems padėjo. Statinių plaustas sulingavo, sugirgždėjo.

— Kažin, kodėl jos tokios sunkios! — bambėjo elfai. — Ir nugrimzdusios per giliai — matyt, ne visos tuščios. Jei būtų atplaukusios dieną, būtume pažiūrėję, kas viduj.

— Nėra kada! — suriko sielininkai. — Stumkit!

Statinės pagaliau išsijudino, iš pradžių lėtai, paskui elfai, stovintys ant akmenų kyšulio, kobiniais dar sykėlį stumtelėjo, ir plaustas nuplaukė vis greičiau ir greičiau, kol jį pagavo srovė ir nunešė tolyn į ežero pusę.

Taip jie išsigelbėjo iš karaliaus kalėjimo, bet kažin, ar dar tebėra gyvi, o gal jau mirę?

X SKYRIUS

SVETINGAS PRIĖMIMAS

Jiems plaukiant tolyn, diena darėsi vis šviesesnė ir šiltesnė. Netrukus upė ėmė lenkti staigų vingį ir apskusosi kairėje dunksantį statų kyšulį, kurio papėdėje daužėsi ir gurguliavo vanduo, išplaukė į lygumą. Krantai pasidarė žemi, išnyko medžiai. Priešais Bilbą atsivėrė platus reginys: kiek akys užmato driekėsi žemuma, visa išvagota upelių, nes upė čia šakojosi į šimtus vingiuotų upeliūkščių, vanduo laikėsi pelkėse ir šalpose, kurias margino begalė salelių. Tačiau lygumos viduryje vis tiek upė plaukė veržli, srauni. Tolumoje, savo tamsią viršūnę panėręs į debesų draiskaną, stūksojo kalnas! Jo artimiausių kaimynų šiaurės rytuose ir kalvotų prieigų iš čionai nebuvo regėti. Kalnas stūksojo vienišas ir per pelkes žvelgė į girią. Tai buvo Vienišasis Kalnas! Bilbas nukeliavo ilgą kelią, patyrė daugybę pavojų ir nuotykių, norėdamas jį pamatyti, o dabar kalnas jam nė kiek nepatiko.

Jis klausėsi sielininkų pokalbių ir po trupinėlį rinko žinias, todėl netrukus suprato, jog jam labai pasisekė, kad iš viso šį kalną išvydo, net ir per tokį atstumą. Nors labai liūdnas buvo kalėjimas, nors labai nemaloni dabartinė padėtis (o ką jau kalbėti apie vargšelius nykštukus!), vis dėlto jis buvo kur kas laimingesnis, negu galėjo tikėtis. Elfų kalbos sukosi apie prekybos kelius, kurie daugiausia ėjo vandeniui, apie išaugusį judėjimą šioje upėje, nes visi takai iš rytų į Gūdžią ją Girią buvo sunykę arba pasidarę nepereinami; apie ežero gyventojų ir girios elfų nesutarimus dėl Miško Upės užlaikymo ir krantų priežiūros. Nuo tų laikų, kai Vienišąjį Kalną ir apylinkes valdė nykštukai, kraštas buvo labai pasikeitęs ir tuos senus laikus žmonėms priminė tik migloti padavimai. Keitėsi jis ir pastaraisiais metais, ir net Gendolfo žinios apie šias vietas jau buvo pasenusios. Dėl liūčių ir potvynių išsiliejo vandenys ir paplūdo rytuosna, porą sykių drebėjo žemė (daugelis dėl to kaltino slibiną — tai jis užtraukęs nelaimę Kalno apylinkėms). Į visas puses plėtėsi pelkės ir balos, takeliai pražūdavo jose, o raiteliai ir pėstieji — irgi, jeigu pabandydavo rasti kelią per akivarus. Elfų takas per girią, kuriuo keliauti nykštukams buvo pataręs Beornas, rytiniame girios pakraštyje taip pat jau buvo apleistas. Tik upė dabar buvo vienintelis patikimas kelias iš šiaurinių Gūdžiosios Girios pakraščių iki lygumos Vienišojo Kalno papėdėje, tačiau upę sergėjo Elfų Karalius.

Tai gi, patys matote, Bilbas pataikė į vienintelį įmanomą kelią. Gal misteriumi Beginsui būtų pasidarę lengviau drebėti ant statinių, jeigu jis būtų žinojęs, jog gandas apie jų pabėgimą jau pasiekė Gendalfą, ir tas labai susirūpino jų likimu, jog dabar jis jau baigia tvarkyti aną savo reikalą (šioje pasakoje apie jį nepasakosime) ir rengiasi vykti ieškoti Torino kompanijos. Bet Bilbas viso to nežinojo.

Jis žinojo tik tiek, kad upė tikriausiai neturi pabaigos, kad jis mirtinai išalkęs, kad susigriebęs pikčiausią slogą ir kad jam labai nepatinka grėsmingas Kalnas, kuris, atrodo, kuo labiau artėja, tuo rūsčiau žvelgia į jį. Tačiau greitai upė pasuko labiau į pietus, Kalnas liko nuošaly, o į vakarą krantai vėl pasidarė uolėti, upė, surinkusi į būrį visas savo atšakas, vėl pavirto giliu veržliu srautu, ir keliauninkai ėmė lėkte lėkti.

Leidžiantis saulei, upė, padariusi dar vieną staigų posūkį, įsiliejo į Ilgąjį Ežerą. Jos žiotys atrodė nelyginant vartai, nes iš abiejų pusių stovėjo uolos, kurių papėdėje buvo pilna akmens riedulių. Ilgasis Ežeras! Bilbas įsivaizdavo, jog tik jūrose būna šitiek vandens! Ežeras buvo toks platus, jog krantai atrodė toli toli, ir toks ilgas, jog šiaurinio jo galo į Kalno pusę visai negalėjai matyti. Tik iš žemėlapio Bilbas prisiminė, kad ten, toluoj, kur mirkčioja Didžiųjų Grįžulo Ratų žvaigždės, iš Deilo į ežerą atiteka Sraunioji Upė ir kartu su Miško Upe užtvindo buvusį didžiulį gilų kalnų slėnį. Pietiniame ežero gale krito milžiniškas krioklys, ir abi upės jau drauge skubėjo tolyn, nešdamos savo vandenį į neregėtas ir negirdėtas šalis. Vakarėje tyloje krioklio gaudesys atrodė lyg tolimas griautinio grumėjimas.

Netoli nuo Miško Upės žiočių stovėjo keistas miestas, apie kurį Bilbas buvo girdėjęs elfus šnekant karaliaus požemiuose. Jis buvo pastatytas ne sausumoje, bet tiesiai ežere, nors ir ant kranto buvo matyti kažkokių pastatų. Nuo smarkios įtekančios upės srovės jį saugojo uolėtas kyšulys, atitveręs ramią įlankėlę. Nuo kranto ėjo platus medinis tiltas, jis vedė prie stiprių aukštų polių, ant kurių stovėjo judrus medinis miestas. Mieste gyveno ne elfai, bet žmonės, jie vis dėlto išdrįso įsikurti čia, tolimo slibino kalno papėdėje. Veiklus gyvas miestas vis dar klestėjo, versdamasis prekyba — prekės čia buvo gabenamos iš pietų vandens keliais iki krioklio, o nuo tenai iki miesto — sausuma. Tačiau senais garsingais laikais, kai šiaurėje žydėjo visko pertekęs Deilas, Ežero Miestas buvo dar turtingesnis ir dar galingesnis negu dabar ir laikė ištisą flotilę laivų, vežiojo auksą ir ginkluotus karius, nes tais laikais kildavo tokių karų ir žygių, kurie dabar jau tapo legendomis. Ano didžiojo miesto griuvėsiai ir dabar matyti prie kranto, kai ežeras per sausras nusenką.

Bet žmonės mažai ką beprisimena, nors ir dabar dar dainuoja senovines dainas apie Kalno karalius — nykštukus Trorą ir Treiną iš Diurino giminės, apie slibino antpuolį ir Deilo valdovų žlugimą. Dainos bylojo, jog Troras ir Treinas vienašyk grįšią ir tada pro Kalno vartus išsiliesianti aukso upė ir visas kraštas vėl suskambėsiais dainom ir juokais. Bet šios nuostabios legendos per daug netrukdė kasdienio ežero gyventojų triūso.

Vos tik ežero gyventojai išvydo plaustą, nuo miesto polių atsiyrė valtys, yrėjai šūktelėjo sielininkams, numetė virves ir ėmė iš visų jėgų irkluoti. Plaustą greit nutraukė nuo Miško Upės srovės ir nuvilko

aplinkui aukštąjį uolų kyšulį į mažąją miesto įlankėlę. Čia jį priplukdė ir pririšo prie didžiojo tilto. Netrukus atvyks žmonės iš pietų ir vienas statinaites pasiims, o kitas prikims gėrybių, kurias girios elfai išsigabens aukštyn prieš srovę į savo karaliaus rūmus. Tuo tarpu jos liko plūduriuoti vandenyje, o sielininkai elfai su yrėjais nuėjo į Ežero Miestą puotauti.

Tai būtų jie nustebę, jeigu būtų paregėję, kas dėjosi ant ežero kranto, kai jie nuėjo ir kai sutemo. Pirmiausiai Bilbas nupjovė virvę, išritino vieną statinaitę į krantą ir atidarė. Pasigirdo aimana — ir išlindo didžiai apgailėtinas nykštukas. Susitaršiusi barzda buvo pilna šlapių šiaudų, visas jo kūnas taip skaudėjo, buvo taip nutirpęs, toks sukultas ir sudaužytas, jog vargšas vos besilaikė ant kojų. Vargais negalais perbrido seklumą ir aimanuodamas sudribo ant smėlio. Atrodė nelyginant peralkęs šuo, kurį šeimininkas, pririšęs grandine, užmiršo būdoje visą savaitę. Tai buvo Torinas, bet jį atpažinti galėjai nebent iš aukso grandinės ir kitados dangiška žydro, o dabar purvino ir sudriskusio gobtuvo su nublukusiu sidabrinu kutu. Toli gražu ne tuoj jis ėmė kiek mandagiau šnekėtis su hobitu.

— Na, kaip jūs ten — dar gyvas ar jau nebe? — gana piktai paklausė Bilbas. Matyt, jis pamiršo, kad pats vis dėlto gavo sykėlį sočiai pavalgyti ir turėjo laisvas rankas ir kojas, be to, iki valiai gryno oro. — Argi jūs ne laisvėje? Jeigu norite pavalgyti ir tęsti toliau šį kvailą žygį — taigi jis jūsų, o ne mano, — tai verčiau papliaukšėkite rankomis, patrinkite kojas ir pasistenkit padėti man ištraukti kitus, kol turim laiko!

Torinas, žinoma, pakluso proto balsui, dar keliskart sudejavęs, pukšėdamas pakilo ir kaip galėdamas padėjo hobitui. Tamsoje kepurėdamiesi po šaltą vandenį, jie vargais negalais rasdavo statinę su nykštuku, juo labiau kad į beldimą ir šuktelejimus atsiliepė tik šeši, kiti jau buvo be balso. Statines atlupo, padėjo nykštukams išlįsti, ir tie aikčiodami bei aimanuodami čia pat suvirto ant smėlio: jie buvo taip permirkę, sustingę ir sudaužyti, jog nebeįstengė nei apsidžiaugti, ištrūkę į laisvę, nei padėkoti išgelbėtojui.

Dvalinas ir Balinas nukentėjo skaudžiausiai, tad iš jų pagalbos nebuvo ko tikėtis. Bifuras ir Bofuras buvo kiek sveikesni ir sausesni, bet irgi susmuko ant smėlio ir nieko nedarė. Tik Filis ir Kilis, kurie buvo jaunesni ir kruopščiau apkamšyti mažytėse statinaitėse su geru glėbiu šiaudų, išlindo beveik sveiki, įgiję vos porą trejetą mėlynių, o nutirpusios rankos ir kojos greit atsileido.

— Tai kad prisiuosčiau obuolių kvapo — visam gyvenimui užteks! — pasakė Filis. — Mano statinė buvo pilna jų kvapo. Pašėlęs daiktas visą laiką kvėpuoti obuoliais, kai negali nė pajudėti, kai esi sustiręs iki kaulų smegenų ir apkvaitęs iš bado. Aš dabar suryčiau ką tik nori, valgyčiau ir valgyčiau be perstojo, bet į obuolius negalėčiau nė pažiūrėti!

Filis ir Kilis mielai stoji į talką, ir jų padedami Torinas su Bilbu surado ir ištraukė į krantą kitus bėglius. Vargšas storulis Bomburas lyg ir miegojo, o gal buvo netekęs sąmonės. Doris, Noris, Oris, Oinas ir Gloinas buvo prisiriję vandens ir atrodė leisgyviai, juos teko išnešti į krantą ant rankų.

— Taigi mes vėl visi kartu! — prabilo Torinas. — Manysčiau, jog turime už tai dėkoti likimui ir misteriu Beginsui. Be jokios abejonės, jis nusipelnė didžiausią mūsų padėką, nors gal galėjo surengti ir patogesnę kelionę. Todėl dar kartą mes visi jūsų paslaugoms, misterii Beginsai! Aišku, dėkingumą kaip reikiant pajusime, kai pavalgysime ir atsigausime. O tuo tarpu — ką darom toliau?

— Siūlau eiti į Ežero Miestą, — atsakė Bilbas. — O ką gi daugiau?

Žinoma, ką gi daugiau jie galėjo daryti, tad palikę kitus ant kranto, Torinas, Filis, Kilis ir hobitas patraukė prie tilto. Jo pradžioje stovėjo sargybiniai, bet jie nebuvo labai budrūs, nes jau seniai niekas nedrumstė miesto ramybės. Pasitaikydavo kivirčų su girios elfais dėl maitos už naudojimąsi upe, bet šiaip jų santykiai buvo draugiški. Daugiau kaimynystėje niekas negyveno. Miesto jaunimas jau iš viso abejojo, kad Kalne gyvena slibinas, ir šaipėsi iš senolių, kai tie sakydavo jaunystėje regėję jį skrendant virš miesto. Nenuostabu, jog sargyba gėrė ir kvatojo savo būstinėje prie židinio ir negirdėjo šurmulio, kai buvo atidaromos statinės, nei ketverto žvalgų žingsnių. Jie tiesiog apstulbo, kai tarpdury atsistojo Torinas Oukensildas.

— Kas tu toks ir ko tau čia reikia? — suriko jie, pašoko ant kojų ir stvėrėsi už ginklų.

— Aš Torinas, Treino sūnus, Troro anūkas, aš Kalno karalius! — išdidžiai atsakė nykštukas, ir tą valandėlę jis atrodė tikras karalius, nors jo drabužiai buvo sudriskę, o gobtuvas purvinas. Ant kaklo ir diržo spindėjo auksas, o akyse žėrėjo slėpininga ugnis. — Aš sugrižau. Ir noriu matyti jūsų miesto galvą!

Sargybiniai neapsakomai susijaudino. Kvailesnieji išlėkė iš trobelės, gal tikėdamiesi, kad Kalnas per naktį bus pasidaręs auksinis, o vandenys aplinkui geltoni nuo aukso. Sargybos viršininkas žengė į priekį:

— O kas anie? — paklausė jis, rodydamas Filį, Kilį ir Bilbą.

— Mano tėvo dukters sūnūs, — atsakė Torinas, — Filis ir Kilis iš Diurino giminės, ir misteris Beginsas, kuris keliauja su mumis iš vakarų.

— Jeigu atėjote be piktų kėslų, padėkite ginklus! — pareikalavo viršininkas.

— Mes jų neturime,— atsakė Torinas, ir tai buvo beveik teisybė: peilius buvo atėmę garios elfai, Orkristą irgi. Tiesa, Bilbas tebeturėjo savo durklą, bet kaip visada buvo jį paslėpęs po drabužiais, todėl dabar nutylėjo.— Nereikia ginklų tiems, kurie pagaliau grįžo į savo karalystę, kaip kitados buvo išpranašauta. Be to, kaip mes kausimės, kai jų sų tiek daug. Veskit pas savo burmistrą.

— Jis dabar puotauja,— pasipriešino sargybos viršininkas.

— Tuo labiau veskite! — ėmė karščiuotis Filis, kuriam tos ceremonijos baigė įkyrėti.— Mes išvarę ir išalkę po ilgos kelionės, turime ligonių. Geriau paskubėkit, kitaip jums dar klius nuo burmistro.

— Gerai, šekit paskui mane,— galų gale sutiko viršininkas ir šešių karių lydimas nuvedė juos per tiltą pro vartus į turgaus aikštę. Tai buvo didžiulis apskritas ramaus vandens plotas, o aplinkui ant aukštų polių stovėjo didesni namai ir buvo nutiestos ilgos medinės prielaukos, nuo kurių žemyn iki vandens leidosi kopėčios su daugybe laiptelių. Pro pačios didžiausios salės langus tvieskė žiburiai ir aidėjo balsų klegesys. Jie įėjo vidun ir sustojo, apžilpusiomis nuo šviesos akimis žiūrėdami į žmones už ilgų stalų.

— Aš Torinas, Treino sūnus, Troro anūkas, Kalno karalius! Aš sugrįžau! — nuo durų išdidžiai sušuko Torinas, nespėjus sargybos viršininkui žodžio ištarti.

Visi pašoko iš vietų. Net miesto galva pakilo iš savo didžiojo krėslo. Tačiau labiausiai nustebo sielininkai elfai, kurie sėdėjo atokiausiame salės kampe. Jie susigrūdo prie burmistro stalo ir ėmė šaukti:

— Tai mūsų karaliaus belaisviai, jie bus pabėgę iš kalėjimo. Tie valkatos nykštukai nesiteikė paaiškinti, kas jie tokie ir ko šliaužioja po mūsų miškus ir gąsdina elfus!

— Ar tai tiesa? — paklausė burmistras. Iš teisybės jis nelabai patikėjo Kalno karaliaus sugrįžimu — kažin, ar apskritai jo kada būta.

— Tiesa, kad mus neteisėtai užklupo Elfų Karaliaus valdiniai ir jo įsakymu be jokios priežasties uždarė į kalėjimą, kai mes keliavome į savo šalį,— atsakė Torinas.— Bet jokie užraktai nei skląščiai nesukliudys grįžti karaliui, kaip kitados buvo išpranašauta. Argi šis miestas garios elfų karalystėje? Aš kalbuosi su Ežero Miesto burmistru, o ne su Elfų Karaliaus sielininkais.

Burmistras sudvejojo ir klausiamai apžvelgė visus puotaujančius. Elfų Karalius buvo galingas valdovas šiame krašte, ir pyktis su juo burmistras nenorėjo, be to, jis neteikė per daug reikšmės senovės dainoms. Jam rūpėjo tik prekyba, muitai, kroviniai, auksas — visa tai jis išmanė, dėl to ir tapo miesto galva. Tačiau kitų nuomonė buvo priešinga, tad greit viskas susitvarkė savaime. Naujiena žaibo greitumu apskriejo visą miestą. Salėje ir lauke sugriaudėjo sveikinimo šūksniai, krantinėse pasigirdo daugybės kojų tapsėjimas. Vieni užtraukė senovinę dainą, kur buvo kalbama apie Kalno karaliaus sugrįžimą,— kad parvyko ne pats Troras, o jo anūkas, jų nė kiek netrikdė,— kiti jai pritarė, ir daina didingai nuplaukė viršum ežero:

*Kalnų valdovas grįžo,
Karalius šių kalnų,—
Sidabro čiurkšlėm trykšta
Baltiniai iš uolų.
Karūną užsidės jis
Ir arfą sustyguos,
Aidės vėl aukso menės
Dainom kaip kitados.
Suos kalnų vėl garios,
Žolynai sužaliuos,
Jo lobiai trykš šaltiniais
Ir upėmis banguos.
Upeliai vėl džiaugsmingai
Ir ežerai spindės,
Nustosim sielvartingai
Senas skriaudas minėt!*

Tokie buvo šios dainos žodžiai, tik ji buvo kur kas ilgesnė, jos gaida pynėsi su šūksniais ir smuikų bei arfų garsais. Iš tikrųjų tokio sujudimo mieste neprisiminė net seniausias iš visų senolių. Garios elfai, ir tie stebėjosi ir net mažumėlę išsigando. Juk jie nežinojo, kaip Torinas pabėgo, ir jau buvo bepradedą manyti, jog jų karalius smarkiai suklydo. O burmistras tarė, jog būsią geriausia pritari linksmam minios šurmuliui ir bent tam sykiui dėtis, kad tiki Torino pasakomis. Todėl jis užleido Torinui savo didįjį krėslą, o greta jo į garbingas vietas pasodino Filį ir Kilį. Net Bilbui surado padorią vietelę prie aukštųjų svečių stalo, ir bendrame sambrūzdyje niekas nė nesusiprato jo paklausti, iš kur jis čia atsiradęs — juk dainose apie jį nebuvo užsimenama.

Greit džiūgaujanti minia parvedė į miestą kitus nykštukus. Čia juos apgyvendino, pagydė, pavalgydino ir pamylėjo kaip beišgalėdami. Torinui ir jo palydai davė didelį namą, jų paslaugoms budėjo valty su irkluotojais, kiaurą dieną po jų langais būriavosi žmonės, dainavo dainas ir sveikino, vos kuris nykštukas iškišdavo nosį.

Daugelis tų dainų buvo senovinės, bet pasitaikydavo ir visai naujų, kurios su didžiausiu tikrumu bylojo apie greitą slibino pražūtį, apie gausingas dovanas, kurios greit pradėsiančios plaukti upe į Ežero Miestą. Tų dainų įkvėpėjas buvo pats burmistras, tačiau nykštukų jos per daug nežavėjo. Tuo metu jie gyveno visko pertekę, atsiganė, sustorėjo, atgavo jėgas. Tiesą sakant, per savaitę jie visiškai pailsėjo, išsipuošė puikiais drabužiais, kiekvienas savo spalvos, jų barzdos vėl buvo iššukuotos ir iškedentos, o eisena išdidi. Pats Torinas vaikščiojo toks pasipūtęs, lyg jau būtų atsikariavęs savo karalystę ir sukapojęs į kšnelius Smogą.

Va kada, kaip jis ir buvo sakęs, nykštukų pagarba ir dėkingumas mažajam hobitui ėmė kasdien augti. Niekas nebesiskundė ir nebeaimanavo. Jie gėrė į hobito sveikatą, plojo jam per pečius ir visaip apie jį šokinėjo — o tai labai pravertė, nes Bilbui buvo nelabai linksma. Jis niekaip negalėjo užmiršti grėsmingojo Kalno, be paliovos galvojo apie slibiną ir, be to, buvo baisiai peršalęs. Tris dienas jis be perstojo čiaudėjo ir kosėjo, niekur neiškišdamas nosies, o kai pradėjo lankytis pokyliuose, įstengdavo pasakyti nebet: „Labai jums apči-iū!“

Tuo tarpu girios elfai parplaukė su krovniais namo ir karaliaus rūmuose sukėlė didelį sąmyšį. Taip man ir neteko išgirsti, kas tada atsitiko sargybos viršininkui ir vyriausiajam rūmininkui. Nė vienas iš nykštukų, savaime suprantama, nė žodžio neprasitarė Ežero Mieste apie raktus ir statines, o Bilbas nė karto neužsimovė savo žiedo. Tačiau manau, jog elfai šį tą numanė, nors misteris Beginsas jiems vis vien liko paslaptis. Šiaip ar taip, karalius dabar jau žinojo, ko atkeliavo nykštukai, ir tarė sau: „Gerai, gerai! Pažiūrėsim! Be mano žinios jie vis tiek neišsigabens lobių per Gūdžiąją Girią. Bet greičiausiai jie susilauks liūdno galo, taip jiems ir reikia!“ Karalius nė trupučio netikėjo, kad nykštukai stos į kovą ir nugalės tokį galingą slibiną kaip Smogas, ir smarkiai įtarė, kad jie greičiausiai bandys kaste prisikasti prie lobių — tai rodo jo įžvalgumą, kurio taip stigo Ežero Miesto gyventojams, tačiau, kaip pabaigoje pamatysime, jis šiek tiek apsiriko. Jis pasiuntė žvalgus į ežero pakrantes ir į šiaurę, Kalno linkui, tiek toli, kiek jie išdrįso nueiti, ir ėmė laukti.

Antros savaitės gale Torinas ėmė taisyti į kelią. Kol miesto gyventojų įkarštis neatvėso, reikėjo užsitikrinti jų paramą. Ilgiau gaišti buvo pavojinga. Todėl kreipėsi į burmistrą bei jo patarėjus ir pranešė, jog jis ir jo būrys pasiryžę vykti prie Kalno.

Tada burmistras pirmąsyk nustebo ir truputėlį ėmė būgštauti. Jis susimąstė — o kas, jeigu Torinas iš tikrųjų senovės karalių įpėdinis? Jam nė į galvą nebeateidavo, kad nykštukai iš tiesų patrauks į žygį prieš Smogą, jis manė, kad jie — apgavikai ir kad jų melas anksčiau ar vėliau iškils aikštėn. Bet jis klydo. Juk Torinas iš tiesų buvo Kalno karaliaus anūkas — o ko neišdrįsta padaryti kilmingas nykštukas, norėdamas atkeršyti ar susigražinti savo nuosavybę.

Tačiau burmistras beveik ir apsidžiaugė, kad nykštukai iškeliauja. Išlaikyti juos miestui kamavo brangiai, be to, miesto gyvenimas pavirto į nesibaigiančią šventę, o visi darbai sustojo. „Tegu sau eina ir lenda į nagus Smogui — pažiūrėsim, kaip jis juos pasitiks!“ — pagalvojo jis. O garsiai pasakė: — Na, žinoma, o Torinai, Treino sūnau, Troro anūke! Tu turi pareikalauti savo brangenybių. Išmušė valanda, kurią buvo išpranašavę senoliai. Kuo galėdami jums padėsime, bet ir jūs neužmirškite mūsų, kai atsikovosite karalystę.

Ir štai vieną vėlyvo rudens dieną, pučiant žvarbiam vėjui ir krintant nuo medžių lapams, iš Ežero Miesto išplaukė trys didelės valty, kur sėdėjo yrėjai, nykštukai, misteris Beginsas ir buvo prikrauta begalė maisto. Arkliai ir poniai buvo pasiūsti taku aplink ežerą ir laukė jų sutartoje išsilaipinimo vietoje. Burmistras ir jo patarėjai išėjo atsisveikinti ant miesto rūmų laiptų ir palydėjo svečius iki ežero. Žmonės dainavo prieplaukose ir atvėrė langus. Paniro ir pliaukštelėjo balto medžio irklai, ir valty pasuko į šiaurę. Prasidėjo paskutinis ilgos jų kelionės tarpsnis. Tik vienas Bilbas buvo prislėgtas ir nelaimingas.

XI SKYRIUS PRIE SLENKSČIO

Per dvi dienas jie perkirto Ilgąją Ežerą ir įplaukė į Srauniąją Upę. Dabar Vienišasis Kalnas dunksojo niūrus ir aukštas tiesiai jiems prieš akis. Srovė buvo labai smarki, ir jie yrėsi lėtai ir sunkiai. Trečios dienos vakare, nuplaukę kelias mylias aukštyr prieš srovę, sustojo prie kairiojo — vakarinio kranto ir išsilaipino. Čia jų laukė pirma pasiūsti arkliai su kitais daiktais bei maisto atsargomis ir poniai, ant kurių turėjo joti patys nykštukai. Ryšulių kiek galėjo užkrovė ant ponių, o kas liko, sunėšė į pašiūrę, tačiau žmonės iš Ežero Miesto nesutiko jų pasaugoti net vieną naktį — pernelyg arti buvo baisusis Kalnas.

— Palauksim, kol išsipildys dainų pranašystės! — atsakė jie.

Šiuose negyvenamuose kraštuose jiems buvo lengviau patikėti slibinu negu Torinu. Tiesą sakant, pašiūrės sergėti nė nereikėjo, nes kraštas buvo tuščias ir apleistas. Tad nors jau temo, lydintieji paliko keliauninkus ir kas pasroviui upe, kas takais aplink ežerą leidosi atgal.

Būrys praleido šaltą ir neramią naktį ir gerokai nustojo ūpo. Bet kitą dieną jie sėdo ant ponių ir iškeliavo. Balinas ir Bilbas jojo voros gale ir vedėsi po antrą sunkiai apkrautą ponį, kiti priekyje skynėsi takelį, nes kelių čia nebuvo. Jie pasuko į šiaurės vakarus nuo Srauniosios Upės ir ėmė artėti prie didžiulės Vienišojo Kalno atšakos, kuri buvo atsikišusi jų pusėn.

Tai buvo varginga kelionė, visi jojo atsargiai ir nepratarė nė žodžio. Nutilo juokas, arfų garsai ir dainos; išdidžios viltys, kurios spurdėjo jų širdyse, kol svečiavosi Ežero Mieste ir klausėsi senovinių dainų, išblėso, jų vieton įsivogė liūdesys. Jie žinojo, kad kelionė artėja prie galo, o jis, ko gero, bus šiurpus. Kraštas aplinkui pasidarė niūrus ir nuskurdęs, nors kitados, kaip jiems buvo sakęs Torinas, jo būta gyvo ir žalio. Žolė išretėjo, išnyko medžiai ir krūmai — jų vietoje kyšojo tik pajuodę kelmai ir kerplėšos. Būrys atkako į Slibino Tyrus ir atkako kaip tik mėnulio delčioje, baigiantis nykštukų metams.

Jie sustojo pačioje Kalno papėdėje, pakeliui nepastebėję jokio pavojaus: slibino nebuvo nė ženklo, vien tyrai, kuriuos jis buvo palikęs aplink savo irštą. Kalnas stūksojo nebylus ir juodas. Pirmąją savo stovyklą jie įkūrė vakariniame didžiosios atšakos šlaite. Atšaka baigėsi kalvele, kuri vadinosi Varnakalniu. Čia kitados buvo sargybos postas, bet kol kas jie nedrįso tenai kopti — kalva buvo pernelyg plika.

Torinas nesiryžo iš karto vakarinėje Kalno pusėje ieškoti slaptųjų durų, į kurias jie dėjo visas viltis, pirmiausia jis išsiuntė būrį išvalgyti pietinių pašlaičių, kur turėjo būti Didieji Vartai. Šiam žygiui išrinko Baliną, Filį su Kiliu ir Bilbą. Palei pilkų ir niūrių uolų grandinę jie nusigavo iki Varnakalnio. Ten Sraunioji Upė, apsukusi didžiulį vingį per Deilo slėnį, tekėjo tolyn į ežero pusę, greita ir siautulinga. Pliki ir akmenuoti jos krantai baigėsi skardžiais. Pažvelgę iš viršaus per siaurą jos vagą, kur tarp uolų putojo ir šniokštė vanduo, plačiame slėnyje jie išvydo tamsuojant tvirtovės sienų, bokštų ir senovinių namų griuvėsius.

— Čia viskas, kas liko iš Deilo,— tarė Balinas.— Kalno pašlaitėse kitados žaliavo miškai, slėnis buvo jaukus, malonus ir visko pertekęs, o mieste skambėjo varpai.

Balino balsas buvo liūdnas, veidas apsiniaukęs — juk jis lydėjo Toriną tą dieną, kai atlėkė slibinas.

Eiti toliau palei upę vartų link jie nedrįso, todėl aplenkę atšaką pasislėpė už didžiulės uolos ir iškišę galvas žiūrėjo į juodą angą, žiojinčią aukštoje Kalno sienoje tarp dviejų kyšulių. Iš tenai tekėjo Sraunioji Upė ir vertėsi garas bei juodi dūmai. Dykynėje viskas atrodė sustingę, judėjo tik garai, vanduo, o kartkartėmis nelyginant nelaimės pranašas pralėkdavo juodas varnas. Tylą drumstė tik šniokščiantis per akmenis srautas ir kimus varnų krankšėjimas. Balinas krūptelėjo.

— Grįžkime! — pasakė jis.— Čia mums nėra kas veikti! Man labai nepatinka tie juodi paukščiai, jie tarytum pikta pranašauja.

— O slibinas, vadinasi, gyvas ir lindi Kalno gilumoj — taip man atrodo žiūrint į dūmus,— įsiterpė hobitas.

— Greičiausiai taip ir yra,— atsakė Balinas,— nors dūmai — anoks čia įrodymas. Jis gali būti ir išlėkęs ar tūnoti kur nors kalno pašlaitėje, tykodamas grobio, dūmai ir garas tikriausiai vis tiek veržtūsi iš Kalno. Visas Kalno vidus, ko gero, pilnas šlykštaus jo tvaiko.

Nelinksmų minčių prislėgti, lydimi varnų karkšėjimo, jie tyliai slinko atgal į stovyklą. Dar taip neseniai, birželyje, jie viešėjo dosnioje Elrondo pastogėje, o dabar jiems atrodė, jog nuo to laiko praėjo visa amžinybė, nors ruduo tebuvo vos persirites į žiemos pusę. Jie vieni atsidūrė šiurpioje apleistoje dykynėje, ir nebuvo jokios vilties sulaukti pagalbos. Jų kelionė pasibaigė, tačiau iki tikslo atrodė dar labai toli, o narsumo ne kažin kiek buvo belikę.

Kad ir kaip keista, misteris Beginsas drąsos dar turėjo daugiau už kitus. Jis dažnai imdavo iš Torino žemėlapi ir žiūrinėdavo jį, stengdamasis perprasti runų reikšmę ir mąstydamas apie užrašą mėnulio raidėmis, kurį buvo perskaitęs Elrondas. Tai jis privertė nykštukus pradėti pavojingus slaptųjų durų ieškojimus vakarinėse pašlaitėse. Savo stovyklą jie perkėlė į ilgą siaurą slėnį, siauresnį negu anas didysis pietuose, kur prie upės stovėjo vartai, užsiglaudusį už žemesniųjų Kalno atšakų. Dvi iš jų buvo atsikišusios į vakarus nuo didžiojo masyvo ir ilgos jų keteros leidosi stačiai žemyn į lygumą. Šias vakarines pašlaites slibinas buvo mažiau nusiaubęs, čia net buvo išlikę žolės ganytis poniams. Iš šios naujosios stovyklos, kuri visą dieną, kol saulė pakrypdavo miško link, glūdėdavo uolų ir skardžio paunksmėje, diena po dienos mažais būreliais jie išeidavo ieškoti tako aukštyn. Jeigu žemėlapis bylojo tiesą, ne per toliausiai nuo čia, kažkur aukštai Kalno šlaite, turėjo būti slaptosios durys. Tačiau diena po dienos jie grįždavo stovyklon nieko nepesę.

Bet pagaliau visai netikėtai rado, ko ieškojo. Vieną dieną Filis, Kilis ir hobitas, grįždami atgal į stovyklą, ėmė kopinėti po suvirtusius akmenis pietiniame slėnio gale. Apie vidurdienį, žvilgtelėjęs už didžiulio akmens, stūksančio lyg vienišas stulpas, Bilbas pamatė kažką panašaus į iškirstus laiptus

aukštyn. Jis pašaukė abu nykštukus, susijaudinę jie ėmė kopti laiptais ir rado siaurą takelį, kuris tarpais dingdavo, tarpais vėl atsirasdavo, ir tuo takeliu išėjo į pietinės atšakos keterą, o paskui — į siaurutę atbrailą, lenkiančią Kalną į šiaurės pusę. Pažvelgę apačion, tiesiai po kojomis jie išvydo savo stovyklą ir suprato atsidūrę uolos viršūnėje prie slėnio pradžios. Atsargiai, iš dešinės laikydamiesi uolos sienos, vorele jie nuėjo per atbrailą ir pasukę už kampo atsidūrė mažoje jaukioje nišoje, kur augo žolė. Iš apačios nišos nebuvo matyti, ją užstojo išsikišęs skardis, iš toliau irgi — ji buvo tokia mažytė, jog atrodė tik tamsėlesnis plyšys ir daugiau nieko. Tai nebuvo anga, iš viršaus niša buvo atvira, vidinė plokščia jos siena ėjo lygut lygutėlė, prigludusi prie žemės, glotni ir statmena, lyg būtų buvusi sumūryta akmentašio, tačiau jokių sandūrų nei plyšių nebuvo joje matyti. Nebuvo nieko panašaus į staktą, viršdurį ar slenkstį, nė ženklą sklendės, velkės ar rakto skylutės — ir vis dėlto keliauninkai nė kiek neabejojo pagaliau aptikę slaptąsias duris. Jie daužė jas, stūmė, spaudė, maldavo atsiverti, kalbėjo užkeikimų nuotrupas — uola nė krust. Visai nusigalavę suvirto pailsėti ant žolės, o vakarop ėmė leistis žemyn.

Tą naktį stovykloje buvo didelis sujudimas. Rytą vėl visi iškeliavo prie durų, palikę stovykloje tik Bofurą ir Bomburą sergėti ponių ir atsargų, kurias buvo atsigabenę nuo upės. Kiti perėjo slėnį ir vakarykščiu taku ėmė ropštis aukštyn į siaurąją atbrailą. Ryšulių ten nebūtum galėjęs užnešti — takelis buvo toks siauras, jog net kvapą gniaužė: viename jo šone leidosi šimto penkiasdešimtys pėdų aukštumo skardis, o apačioje dūlavo aštrūs akmenys. Užtat kiekvienas pasiėmė po gerą ritinį virvės, apsvyniojo aplink liemenį ir laimingai nusigavo ligi mažosios žolėtosios nišos.

Ten jie įkūrė trečią stovyklą ir iš apačios virvėmis visą turtą sukėlė į viršų. Tuo pačiu būdu jie vėliau nuleisdavo žemyn kokį guvesnį nykštuką, tokį kaip Kilis, pasidalyti naujienomis ar pakeisti sargybinio, kai Bofuras buvo užtrauktas į viršų. Bomburas niekaip nesutiko keltis į viršų — nei virvėmis, nei takeliu.

— Aš per sunkus tokiems skrydžiams,— gynėsi jis.— Dar, ko gero, apsisuks galva ar užminsiau sau ant barzdos — ir jūsų vėl liks trylika. O tos sumazgytos virvės neišlaikys mano svorio.

Kaip vėliau pamatysite, jo laimė, virvės vis dėlto išlaikė...

Tuo tarpu keli nykštukai apžiūrėjo atbrailą į abi puses nuo nišos ir aptiko takelį, kuris vedė aukštyn į Kalno viršūnę, tačiau per toli eiti bijojo, be to, ir nematė reikalo. Aukštai viešpatavo tyła, nebuvo girdėti jokio garso nei paukštelio balso, tik vėjas švilpiniavo uolų plyšiuose. Jie šnekėjosi patyliukais, vengė dainuoti ir šūkauti — pavojus tykojo už kiekvienos uolos. Kiti triūsė prie durų, tuščiai stengdamiesi atspėti jų paslaptį. Per savo nekantrumą jie numojo ranka į runas bei mėnulio raides ir vargo, bandydami iš akies nustatyti, kur lygiame uolos paviršiuje galėtų slypėti durys. Iš Ežero Miesto jie buvo atsigabenę kirtiklių ir kitų instrumentų ir pirmiausia griebėsi jų. Tačiau jau nuo pirmo smūgio kirtiklių kotai suskilo ir baisiai sukrėtė jiems rankas, plieniniai galai sutrupėjo ar susilankstė lyg švininiai. Nykštukai pamatė, jog jų kalnakasybos išmanymas bejėgis prieš burtus, kurie buvo šias duris uždarę, be to, išsigando triukšmo — kiekvieną smūgį į duris pasigaudavo aidas.

Bilbui buvo nežmoniškai liūdna ir nuobodu sėdėti ant slenksčio — iš tiesų jokio slenksčio, žinoma, čia nebuvo, paprasčiausiai jie slenksčiu buvo praminę žolėtąjį lopinėlį tarp skardžio ir nišos. Nykštukai prisiminė Bilbo žodžius, kuriuos jis buvo pasakęs aną tolimą vakarą, kai į jo olą sugriuvo nekviesti svečiai. Jis tada pasakė, jog reikia tik pasėdėti ant slenksčio ir vis ką nors sugalvosi. Štai dabar jie sėdėjo sėdėjo, galvojo galvojo arba be tikslo bastėsi aplinkui, o jų veidai vis labiau ir labiau niaukėsi.

Šiek tiek jiems buvo pakilęs ūpas, kai rado takelį aukštyn, o dabar visai nukabino nosis, tačiau vis tiek nenorėjo pasiduoti ir nueiti be nieko. Ir hobitas jau nebebuvo žvalesnis už kitus. Jis nieko neveikė, tik sėdėjo, atsirėmęs nugara į uolą, ir išmeigęs akis žiūrėjo į vakarus, į plačias erdves ir kalnų keteras, už Gūdziosios Girios, į tolimas, kur jam vaidenosi Ūkanotieji Kalnai. Kai nykštukai jį paklausdavo, ką jis veikia, Bilbas atsakydavo:

— Jūs gi sakėt, kad mano reikalas — sėdėti ant slenksčio ir galvoti, kaip patekti į vidų, štai aš ir galvoju.

Tačiau įtariu, kad jis galvojo ne tiek apie reikalą, kiek apie kraštą už mėlynų tolių, apie mieląjį gimtąjį kraštą ir savo jaukiają olą Po Kalva.

Aikštelės vidury, žolėje, gulėjo nemažas pilkas akmuo, ir Bilbas paniuręs spoksodavo į jį arba sekiodavo akimis dideles sraiges. Joms, matyt, patiko mažoji niša, vėsios akmeninės sienos, ir sraigės lėtai šliaužiojo po jas, tarpais prisisiurbamos prie akmenų.

— Rytoj prasideda paskutinė rudens savaitė,— sykį pasakė Torinas.

— Tuoj ateis ir žiema,— pridūrė Bifuras.

— Ir kiti metai,— užbaigė Dvalinas.— Mūsų barzdos augs augs, kol nusikars nuo skardžio iki pat slėnio, o čia kaip nieko, taip nieko. Ir ką tik galvoja mūsų Plėšikas? Jeigu jis turi stebuklingąjį žiedą, tai galėtų daugiau nuveikti — manau, jis kuo puikiausiai pralįstų pro Didžiuosius Vartus ir išžvalgytų, kas ir kaip!

Bilbas viską girdėjo — nykštukai šnekėjosi aukštai, kaip tik viršum nišos, kur jis sėdėjo,— ir pagalvojo: „Dievuli gailestingas, tai šit ką jie sumanė! Vis man, varguoliui, vaduok juos iš visų bėdų, bent jau kai burtininko nebėra. Kas man daryti? Taip ir žinojau, kad pabaigoje mane ištiks kažkas šiurpaus. Ne, aš tiesiog nebegaliu pagalvoti apie nelaimingąjį Deilo slėnį, o ką jau sakyti apie tuos rūkstančius vartus!”

Jis taip susikrimto, jog naktį akių nesumerkė. Rytą nykštukai išsivaikščiėjo kas kur; vieni nusileidę žemyn mankštino ponius, kiti landžiojo po kalno šlaitus. Bilbas visą dieną paniuręs išsėdėjo nišoje, stebėlydamas akmenį arba pro siaurą tarpą žvelgdamas į tolius. Jį apėmė keistas jausmas, kad jis kažin ko laukia. „O gal šiandien staiga atsiras burtininkas?” — pagalvojo jis.

Kai pakeldavo galvą, regėdavo tolyje girios krašelį. Šit saulė pakrypo į vakarus — ir girios skliaute sušvito gelsva dėmė, tartum spinduliai būtų apšvietę paskutinius pageltusius lapus. Netrukus oranžinis saulės rutulys nusirito prie horizonto. Gana aukštai viršum žemės Bilbas išvydo vos žymų blyškų siaurą jauno mėnulio pjautuvą.

Tą pačią akimirką jam už nugaros pasigirdo čeksėjimas. Bilbas atsigrėžė: ant pilkojo akmens tupėjo didžiausias strazdas, juodut juodutėlis kaip anglis, su šviesiai geltona krūtinėle, išmarginta tamsiais šlakais. Čekšt! Strazdas pagavo sraigę ir trinktelėjo ją į akmenį. Čekšt! Čekšt!

Staiga Bilbui dingtelėjo mintis. Užmiršęs visus pavojus, stovėdamas ant skardžio krašto, jis pradėjo garsiai šaukti nykštukus ir moti jiems rankomis. Tie, klupinėdami per akmenis, kuo greičiausiai puolė bėgti per atbrailą artyn, nesusi-gaudydami, kas atsitiko, kiti šaukė iš apačios, kad juos užkeltų virvėmis į viršų, tik vienas Bomburas kietai miegojo.

Bilbas greit viską paaiškino. Visi nutilo: hobitas stovėjo prie pilkojo akmens, šalia nekantriai laukė nykštukai, tik vėjas taršė jų barzdas. Saulė leidosi vis žemiau ir žemiau, nusinešdama ir jų viltį. Ji nugrimzdo į purpurinių debesų juostą ir išnyko. Nykštukai suaimanavo, tačiau Bilbas stovėjo kaip stovėjęs — it įbestas. Siaurutis mėnulio pjautuvas irgi pradėjo leistis prie horizonto. Ėmė temti. Ir staiga, kai jie buvo jau palaidoję visas viltis, pro debesų properšą ištrūko raudonas saulės spindulys. Per siaurą tarpelį jis švystelėjo į nišą ir atsimušė į glotnų plokštės paviršių. Senasis strazdas, kuris pakreipęs galvą į šoną akių karoliukais stebėjo spindulį nuo smaigo, staiga sučerškė. Nuo uolos trakstelėjusi atšoko ir nukrito akmens skeveldra. Per tris pėdas nuo žemės, toje vietoje, kur krito spindulys, atsirado skylė.

Išsigandę, kad nepraleistų paskutinės progos, nykštukai puolė prie uolos ir surėmė pečius — veltui, ji nė krust.

— Rakta! Rakta! — sušuko Bilbas.— Kur Torinas?

Pribėgo Torinas.

— Rakta! — suriko jam Bilbas.— Kur buvo prie žemėlapiu! Greičiau, nes tuoj bus vėlu!

Torinas žengė artyn, išsitraukė raktą, kuris kabojo prie grandinės jam ant kaklo, ir įkišo į skylę. Raktas tiko, ir Torinas jį pasuko. Brakšt! Spindulys išnyko, saulė nusileido, mėnuo pradingo, ir dangus tuoj pajuodo.

Jie vėl stumtelėjo duris, ir sienos dalis lėtai atsižiojo. Atsivėrė tiesūs ir ilgi plyšiai. Išryškėjo ir sunkiai be garso atsidarė į vidų penkių pėdų aukštumo ir trijų platumo durys. Iš gelmių nelyginant garas ėmė plūsti tamsa, jiems prieš akis žiojėjo neperregima juoda kiaurymė — anga į Kalno gelmes.

XII SKYRIUS

KALNO VIDUJE

Nykštukai ilgai stoviniavo tamsoje prie durų ir ginčijosi, kol galų gale Torinas pasakė kalbą:

— Atėjo metas didžiai gerbiamam misteriumi Beginsui, kuris per ilgą mūsų kelionę pasirodė esąs kuo puikiausias kompanionas, hobitui, kurio drąsa ir sumanumas toli prašoka jo ūgį ir kuriam, jeigu taip galima pasakyti, likimo skirta laimės kur kas daugiau negu bet kam kitam,— taigi atėjo metas jam padaryti tą paslaugą, dėl kurios jis ir buvo priimtas į mūsų draugiją, atėjo metas jam užsidirbti pažadėtąjį atlygį.

Jūs jau esate susipažinę su Torino stiliumi, kurį jis vartoja ypatingais atvejais, todėl aš jo kalbos toliau nebeapasakosiu, nors jis gražbyliavo dar gana ilgai. Žinoma, atvejis buvo didžiai svarbus, bet Bilbas ėmė nekantrauti. Jis jau gana gerai buvo perpratus Toriną, todėl tuojau pat sumetė, kur anas suka.

— Jeigu iš manęs laukiate, kad pirmas žengčiau pro slaptąsias duris, o Torinai Oukensildai, Treino sūnau, tegu dar ilgesnė užauga tavo barzda,— tai taip ir sakykite! Žinoma, aš galėčiau ir nesutikti. Ir taip jau du kartus ištraukiau jus iš bėdos, nors į sutartį tas neįeina, todėl, manyčiau, tam tikrą dalį atmokesčio jau esu nusipelnęs. Bet, kaip sakydavo mano tėtutis, trečias kartas nemeluoja, taigi, ko gero, teks sutikti. Dabar aš labiau pasikliauju savo laiminga žvaigžde negu anais senais laikais,— jis turėjo omenyje pereitą pavasarį, kai paliko savo gimtuosius namus, bet dabar jam atrodė, jog nuo to laiko praėjo koks šimtmetis,— tiek to, eisiu ir dirstelėsiu vidun koki kartelį. Na, kas su manim?

Bilbas nė nemanė, kad pasigirs choras savanorių, todėl nusivilti jam neteko. Filis ir Kilis jautėsi labai neįaukiai ir mindžikavo vietoje, o visi kiti net neslėpė, kaip jiems nesinori eiti — tik senasis Balinas, amžinasis sargybinis, kuris buvo labai prisirišęs prie hobito, pasakė, jog bent jau įeisiąs pro duris ir gal net paėjęsiąs kartu kokią galiuką, kad prirėikus nors būtų kam pašaukti pagalbos.

Kaip galėčiau pateisinti nykštukus? Kad jie iš tikrųjų ketino dosniai atsilyginti Bilbui už paslaugas. Juk jie hobitą ir buvo pasiėmę į žygį tam, kad jis nudirbtų už juos visus juodus darbus, tad ir neprieštaravo — tegu dirba, jeigu tik valioja. Tačiau jie tikrai būtų gelbėję jį iš bėdos, kaip jau buvo padarę per susidūrimą su troliais, o juk tada dar nebuvo už ką būti dėkingiems hobitui. Kas teisybė, tai teisybė: nykštukai nėra drašuliai, o apdairūs vyrukai, pinigai jiems svarbiau už viską; pasitaiko jų suktų, klastingų ir net visai niekam vertų. Bet yra ir dorų nykštukų, tokių kaip Torinas ir jo draugija, tik nėra ko iš jų per daug norėti.

Blyškiame danguje, išmargintame juodų debesų, jau žiebėsi žvaigždės, kai hobitas žengė pro užburtašias duris ir įsigavo į Kalno vidų. Eiti buvo daug lengviau, negu jis manė. Čia jums ne pridvisė goblinų tuneliai ir ne grumbluoti girios elfų urvai. Ši koridorių buvo iškirte nykštukai savo galybės ir meistriškumo laikais: jis buvo tiesus kaip strėlė su lygutėlėmis sienomis ir grindimis, palengva nuožulniai leidosi gilyn, kažkur į slėpiningą tamsybę.

Po valandėles Balinas palinkėjo Bilbui sėkmės ir liko stovėti vidury koridoriaus, iš kur dar buvo matyti neryškios durų apybraižos ir dėl gudrios tunelio įrangos visai arti girdėjosi lauke pašnibždom besišnekančių nykštukų balsai. Tada hobitas užsimovė žiedą ir, tunelio aidų bei atgarsių perspėtas, ėmė slinkti gilyn ir žemyn į tamsą taip atsargiai ir tyliai, jog pranoko net pats save. Jis virpėjo iš baimės, tačiau veidas atrodė rūstus ir ryžtingas. Juk jis buvo visai nebe tas hobitas, kuris kitados bėgte išbėgo iš Begendo nepasiėmęs nosinės. Jau daug dienų jam teko apsieiti be jos. Jis pasitikrino, ar tebeturi durklą, susiveržė diržą ir patraukė toliau.

„Dabar tu pagaliau gavai ko norėjai, Bilbai Beginsai,— pasakė pats sau.— Tu pats gera valia įsivėlei į šį reikalą, štai dabar ir išsisuk, kad gudrus, atsiimk už savo kvailumą! Oi oi oi, koks kvailys aš buvau ir esu! — priekaištavo jam anaipol ne Tuko giminės balsas.— Kuriems galams man tie slibino lobiai, dėl manęs jie čia gali amžių amžius gulėti! O, jeigu dabar galėčiau atsibusti ir atsidurti ne šitame prakeiktame koridoriuje, o savo prieškambarėje!“

Žinoma, jis neatsibudo, todėl ėjo vis pirmyn ir pirmyn, kol durų apybraižos užpakaly visai išnyko. Bilbas liko vienut vienutėlis. Netrukus ėmė darytis karšta. „Ko gero, karštis eina iš gilumos? Priekyje matau pašvaistę“,— pamanė jis.

Taip ir buvo. Žengiant į priekį, karštis vis didėjo ir didėjo, raudona pašvaistė ryškėjo, galiausiai pasidarė karšta kaip reikiant. Aplink Bilbą ėmė plaukioti garų tumulai, ir jis apsiplė prakaitu. Ausyse pasigirdo kažkoks burbuliavimas, lyg ant ugnies būtų kunkuliavęs didžiulis katilas ar miegodama murkusi milžiniška katė. Netrukus Bilbas neapsirikdamas atpažino didžiulio žvėries knarkimą. Priekyje, raudonojoje pašvaistėje, kažin kas miegojo.

Šią akimirką Bilbas stabtelėjo. Bet tik akimirką — tuoj vėl žengė pirmyn. Tai buvo pats narsiausias jo žingsnis gyvenime. Visi siaubingi nuotyčiai, kurie nutiko paskui, palyginti su šiuo žingsniu, buvo grynas niekas. Priekyje jo laukė baisus pavojus, ir Bilbas turėjo pirma įveikti save. Šiaip ar taip, trupučiuką stabtelėjęs, Bilbas vėl žengė į priekį. Dabar įsivaizduokite sau: Bilbas nueina iki tunelio galo, iki beveik tokio pat didumo angos kaip lauko durys. Pro angą kyšteli maža hobito galvutė. Prieš jį atsiveria senovės nykštukų lobynas — pati giliausia ola Kalno dugne. Ji tamsi, todėl galima tik spėti, kokia ji didžiulė, o čia pat ant akmeninių grindų plieskia baisi ugnies lavina. Tai Smogas!

Milžiniškas raudonas auksu žerintis slibinas kietai miegojo. Iš jo nasrų ir šnervių veržėsi blerbimas ir dūmai, bet liepsna nesivertė. Po jo liemeniu, po visomis letenomis ir stora susivijusia uodega, į visas puses nuo jo tiesiai ant grindų buvo suverstos krūvos brangenybių: aukso dirbinių ir luitų, perlų, brangakmenių ir sidabro, raudonai tviskančio purpurinėje šviesoje.

Smogas drybsojo pavirtęs ant šono, suglaudęs sparnus lyg siaubingas šikšnosparnis, taigi hobitui iš apačios buvo matyti jo ilgas blyškus pilvas, į kurį per ilgą gulėjimą prabangiame guolyje buvo įsispaudę brangakmeniai ir gabalai aukso. Ant arčiausios sienos blausiai blykčiojo sukabinti šarvai, šalmai, kovos kirviai, kardai ir ietys, o ant grindų eilėmis stovėjo didžiuliai indai ir ąsočiai, su kaupiu pripilti nesuskaičiuojamų lobių.

Per maža pasakyti, jog Bilbui užgniauzė kvapą. Nuo tada, kai žmonės iškrapė elfų kalbą, kurios buvo išmokę dar tais laikais, kai pasaulis buvo pasakiškai puikus, neberasi žodžių, kad galėtum apskaiti Bilbo nuostabą ir susižavėjimą. Jis ir anksčiau namuose buvo girdėjęs dainų ir pasakų apie slibinų lobynus, bet niekad neįsivaizdavo tokios jų didybės ir spindesio. Širdį jam užplūdo džiaugsmas ir apėmė nykštukų aistra turtui: susižavėjęs it užkerėtas jis sustingo vietoje ir tik žiūrėjo, užmiršęs negailestingąjį tų begalinių lobių sargą.

Jis žiūrėjo žiūrėjo, nepajėgdamas atsiplėšti, o paskui prieš savo valią iš tamsaus tarpdurio nuslinko iki arčiausios lobių krūvos. Virš jo galvos gulėjo slibinas, baisus ir grėsmingas net ir miegantis. Bilbas

pastvėrė didžiulę taurę su dviem rankenomis, tokią sunkią, jog vos valiojo pakelti, ir išsigandęs pažvelgė aukštyn. Smogas pakrutino sparną, atlenkė nagus, o jo knarkimas pasikeitė.

Bilbas spruko pro duris. Tačiau slibinas dar nebuvo pabudęs — dar ne — jam tik prisisapnavo kitas sapnas apie plėšimą ir grobį, tuo tarpu mažasis hobitas kiek įkabindamas pūkštė ilguoju koridoriumi atgal. Širdis daužėsi, kojos dar labiau drebėjo negu leidžiantis žemyn, tačiau jis spaudė prie savęs aukso taurę ir mintyse kartojo: „Čia tai bent! Dabar jums parodysiu! Ką, dar sakysit, kad aš panašėnis į krautuvininką negu į Plėšiką? Na, tegu tik išgirsiu dar sykį!"

Tačiau niekas nė nemanė daugiau taip sakyti. Balinas buvo laimingas, vėl matydamas hobitą, nustebeš ir sužavėtas. Jis čiupo Bilbą ant rankų ir išnešė į gryną orą. Buvo jau vidurnaktis, ir debesys užklojo žvaigždes, Bilbas gulėjo užmerkęs akis, su malonumu traukdamas gaivų orą ir nė nepastebėdamas, kaip susijaudinę nykštukai liaupsina jį, tapšnoja per nugarą ir žada jam savo ir visos jų giminės paslaugas iš kartos į kartą.

Nykštukai vis dar leido per rankas puikiąją taurę ir su įkvėpimu svarstė, kaip atgausią visus turtus, tik staiga Kalno gelmėse pasigirdo baisus grumėjimas, lyg būtų dundėjęs užgesęs ugnikalnis, norėdamas vėl išsiveržti. Jie privėrė duris ir įkišo į plyšį akmenį, kad neužsitrenktų, bet iš Kalno gelmių per ilgąjį tunelį sklido toks baisus griaudėjimas, riaumojimas ir trypimas, jog net žemė po kojomis ėmė drebėti.

Nykštukai iš karto užmiršo džiaugtis bei girtis ir susigūžė iš siaubo. Su Smogu dar reikėjo skaitytis. Jeigu gyveni su slibinu kaimynystėje, neturi paleisti jo iš akių. Slibinai nemoka naudotis savo lobiais, bet paprastai prisimena iki paskutinio daiktėlio, kur kas padėta, ypač kai būna taip ilgai juos valdę. Smogas čia nebuvo išimtis. Sunkus jo miegas (slibinas sapnavo didžiai nemalonų sapną — kažkokį žemaūgį karį, kuris buvo neregėto narsumo ir turėjo baisy kalaviją) pavirto snauduliu, o paskui slibinas visai pabudo. Oloje tvyrojo nepažįstamas kvapas. Gal jis atplūdo pro tą plyšelį? Nors ir mažytis, plyšys visą laiką kėlė slibinui nerimą, ir dabar jis pasirodė jam įtartinas. Smogas spoksojo į angą ir jau gailėjosi jos neužvertęs. Pastaruoju metu jam net vaidendavosi, jog iš ten į jo irštą atsklinda kažkoks stuksėjimas. Jis pakėlė galvą, ištiesė kaklą ir įtraukė oro. Ir tada pamatė, jog nebėra taurės.

Vagys! Gaisras! Galvažudžiai! Tokių dalykų nėra buvę nuo tų laikų, kai jis atsikraustė į Kalną. Slibino įtūžis buvo neapsakomas — taip įtūžta tik tai turtuolis, netikėtai pametęs daiktą, kurį buvo išgijęs seniai, bet kurio dar nė sykio jam nebuvo prireikę. Slibinui iš nasrų pliūptelėjo liepsna, ola priirūko dūmų, Kalnas sudrebėjo. Jis pamėgino įkišti galvą į skylę, paskui visa gerkle suriaumojo kaip požemių perkūnija ir nulėkė iš gelmių irštvos plačiais Kalnų rūmų koridoriais Didžiųjų Vartų linkui.

Galvoje jam tebuvo viena mintis — iššniukštinėti visą Kalną, sugauti vagį, sudraskyti jį ir sutrempti! Smogas išlėkė pro vartus, vanduo upėje sušnyptė, švilpdami išsiveržė garai. Taškydamas žiezirbas, slibinas pakilo į orą ir nutūpė Kalno viršūnėje, visas švytėdamas žalia ir raudona liepsna. Nykštukai išgirdo baisingą jo sparnų ūžimą ir prigludo žaliojoje terasoje prie sienos, pasilenkė po skliautu, vildamiesi pasislėpti nuo klaikaus medžiojančio slibino žvilgsnio.

Čia jie visi būtų pražuvę, jeigu vėl nebūtų įsikišęs Bilbas.

— Greičiau! — sušnabždėjo jis. — Greičiau už durų! Į tunelį! Čia pasilikti negalima!

Paklusę jo žodžiams, visi jau buvo besprunką į tunelį, bet staiga pasigirdo Bifuro riksmas:

— Mano pusbroliai! Bomburas ir Bofuras! Mes juos užmiršom apačioj, slėnyje!

— Jie pražuvę, mūsų poniai irgi, mes vėl liksime be maisto,— ėmė dejuoti kiti.— Mes nieko nebegalim padaryti!

— Nesąmonė! — pertraukė juos Torinas, vėlei atgavęs savo orumą.— Mes jų nepaliksime! Vidun tegu eina misteris Beginsas ir Balinas, dar Filis su Kiliu — taigi slibinas visų negaus suryti. O kiti tegu stveria virves. Kur jos? Gyviau!

Ko gero, per visą žygį jie dar nebuvo įkliuvę į tokią keblią padėtį. Aukštai kalnų tarpekliuose gaudžiai aidėjo įtūžusio slibino staugimas. Bet kuriuo momentu jis galėjo spjaudydamas ugnimi nuskristi žemyn arba aplėkti Kalną ir užtikti juos ant skardžio krašto, pašėlusiai traukiančius aukštyn virves. Užkėlė Bofurą, aplinkui dar buvo ramu. Užkėlė Bomburą, tas pūkštė ir gaudė orą, o virvės net girgždėjo, irgi dar buvo ramu. Paskui užtraukė įrankius ir maisto nešulius, o tada jau ir užgriuvo neganda.

Pasigirdo šaižus sparnų švilpimas. Uolų viršūnes ėmė laižyti raudoni atšvaitai. Atskrido slibinas.

Nykštukai vos spėjo įsmukti į tunelį ir įsitempti iš paskos ryšulius, ir iš šiaurės atšvilpė Smogas, ugnimi šluodamas Kalno šlaitus. Didžiuliai jo sparnai plakėsi ir švilpė lyg šėlstantis vėjas, karštas alsavimas išdegino žolę priešais duris, išsiskverbė pro paliktą plyšį vidun ir apsvilino gulinčius nykštukus. Aukštyn švystelėjo virpanti liepsna, ėmė šokčioti juodi uolų šešėliai. Paskui vėl išviešpatavo tamsa. Apačioj iš siaubo sužvingo poniai, nusitraukė nuo virvių ir kaip paklaikę nušuoliavo per slėnį. Slibinas puolė jų vyti.

— Tiek mes juos ir bematysim! — ištarė Torinas.— Jeigu Smogas ką pamato, niekas gyvas nepasprunka. Matyt, mums lemta čionai pasilikti, nebent užsimanytumėt pėsčiomis žygiuoti per atvirą lauką Smogo akivaizdoje atgal prie upės.

Ši mintis nebuvo iš maloniųjų! Jie nušliaužė toliau nuo durų ir ten gulėjo drebėdami, nors buvo karšta ir tvanku, kol pro plyšį ėmė lietus blausi priešausrio šviesa. Naktį jie keliskart girdėjo čia garsėjantį, čia vėl tilstantį slibino riaumojimą, mat tas vis dar lakstė aplinkui Kalną.

Išvydęs ponius ir stovyklos pėdsakus, slibinas, aišku, susiprotėjo, jog nuo upės ir ežero kažkieno atkeliauta, ir dabar nuodugniai šukavo Kalno šlaitą nuo slėnio pusės, kur stovėjo poniai. Tačiau akmens durų jis neižvelgė, o mažoji niša gelbėjo tunelį nuo viską naikinančio karščio. Ilgai jis dar šniukštinėjo po šlaitą, bet nieko nepešė, kol išaušus rytui jo įniršis atlėgo ir jis sugrįžo atgal į aukso guolį kaupti naujų jėgų. Vagystės jis nebūtų dovanojęs nei pamiršęs net po tūkstančio metų, kai pats gal jau būtų pavirtęs apkerpėjusiu akmeniu, bet jis turėjo laiko laukti. Patyliukais neskubėdamas jis nušliaužė į savo irštą ir primerkė akis.

Rytą nykštukų baimė kiek apmalšo. Jie suprato, jog pavojų neišvengsi, kai turi reikalą su tokiu baisiu lobių saugotoju, ir kad trauktis dar per anksti. Kaip sakė Torinas, jiems dabar vis tiek nebuvo kaip iš čia išeiti. Jų poniai pradingo arba buvo sudraskyti, ir reikėjo palaukti, kol susilpnės Smogo budrumas, o jie patys įgaus drąsos grįžti atgal pėsčiomis. Dar laimė, kad išgelbėjo dalį produktų ir kurį laiką galėjo pratraukti.

Jie ilgai svarstė, ką daryti, bet taip ir nesugalvojo, kaip išsivaduoti nuo Smogo,— Bilbui niežtėjo liežuvį pasakyti, jog čia iš pat pradžių buvo silpniausia jų plano vieta. Tuomet, kaip paprastai daro visi, atsidūrė beviltiškoje padėtyje, nykštukai pradėjo bambėti ir prikaišioti hobitui tai, kas pirma jiems taip patiko,— kad jis pavogęs taurę ir per greit išiutinęs Smogą.

— O ką daugiau įsakysite veikti Plėšikui? — piktai atsikirto Bilbas.— Juk mane samdėte ne slibinų novyti,— čia karių darbas,— o aukso vogti. Padariau pradžia, kokią mokėjau. O gal jūs manėt, kad užsivertęs ant pečių parvilksiu visą Troro lobį? Jeigu kas ir turėtų skūstis, tai tik aš. Jums reikėjo atsivesti kokius penkis šimtus plėšikų, o ne vieną. Jūsų senelis, žinoma, vertas visokeriopos pagarbos, bet kaip jūs nepagalvojot, kad reikėjo man bent pasakyti, kokio didumo jo turtai. Norint išnešti juos visus į viršų, man prireiktų ne vieno šimto metų, ir tai jeigu aš būčiau nors penkiasdešimt kartų didesnis, o Smogas — baikštus kaip kiškis.

Po šių žodžių nykštukai, žinoma, atsiprašė Bilbą.

— Ir ką gi jūs siūlote daryti, misteri Beginsai? — pagarbiai paklausė Torinas.

— Jeigu jūs klausiate, kaip išgabenti lobius, tai kol kas ir pats neišivaizduoju. Be abejonės, tai priklausys nuo to, kaip sėkmingai susiklostys mūsų reikalai ir ar pavyks atsikratyti Smogo. Apskritai naikinti slibinus ne mano darbas, bet aš padarysiu viską, ką įstengsiu. Aš pats jau nieko nesitikiu ir tik norėčiau gyvas parsikasti namo.

— Na, šiuo tarpu apie tai dar nėra ko galvoti! Ką mums daryti dabar, šiandieną?

— Gerai, jeigu jus iš tiesų norite mano patarimo, tai pasakysiu — turime likti čionai. Dieną tikriausiai galėsime išlįsti pakvėpuoti grynu oru. Galbūt netrukus vieną kitą pasiūsim į mūsų sandėlį prie upės ir papildysim maisto atsargas. Bet kol kas naktį kiekvienam geriau būti tunelyje. O dabar aš siūlau jums štai ką. Šiandien pat po pietų užsimausiu žiedą, nusileisiu į apačią — Smogas tuo metu turėtų būti užmigęs pogulio — ir pažiūrėsiu, kas ir kaip. Gal kas nors ir pasikeis. „Kiekvienas slibinas turi savo silpnąją vietą“, — sakydavo mano tėtušis, nors nemanau, kad iš savo patyrimo.

Savaime suprantama, nykštukai karštai palaikė jo pasiryžimą. Jie dabar jau didžiai gerbė mažąjį Bilbą. Dabar jis buvo pasidaręs tikruoju žygio vadu ir pats reikšdavo savo mintis ir kurdavo planus. Apie vidurdienį Bilbas jau buvo susiruošęs antrąsyk leistis į Kalno gilumą. Žinoma, jam nelabai to norėjosi, bet dabar jis bent žinojo, kas jo laukia. Jeigu būtų kiek daugiau nusimanęs apie slibinus ir jų klastas, gal ir nebūtų jautęs toks drąsus ir nebūtų tikėjęsis užtikti Smogą miegantį.

Jis išėjo, kai lauke švietė saulė, bet tunelyje buvo tamsu kaip naktį. Šviesos ruoželis, krintantis pro privertas duris, greit visai išnyko. Bilbo žingsniai buvo tokie tylūs, jog tylesnis galėjo būti nebent besiplaikstantis dūmas, dvelkiant švelniam vėjeliui. Kai atkako prie tunelio galo, jau buvo bepradėdęs didžiūotis savimi. Iš ten buvo matyti kur kas blankesnė šviesa negu anąsyk.

„Senolis Smogas, matyt, pavargo ir užmigo,— pamanė Bilbas.— Pamatyti manęs jis nepamatys, išgirsti — irgi neišgirs. Nenukabink nosies, Bilbai!“ Jis nežinojo, kokia aštri slibinų uoslė. Be to, jie turi dar vieną labai nepatogią ypatybę — moka miegoti pusiau pravirom akim, jeigu kas nors jiems kelia įtarimą.

Kai Bilbas žvilgtelėjo pro durų angą, Smogas atrodė kietai įmigęs, jis it negyvas gulėjo tamsoje, beveik nekarkė, ir net dūmai nesiveržė iš jo šnervių. Bilbas jau buvo bežengias į lobyną, bet staiga iš kairiosios slibino akies pro pusiau nuleistą voką plykstelėjo rausvas plonytis spindulys. Smogas tik dėjos miegas! Jis stebėjo tunelio angą! Bilbas atšoko atgal ir mintyse dar sykį padėjojo likimui už stebuklingąjį žiedą. O Smogas prabilo:

— Aha, vagie! Aš užuodžiu tave, aš girdžiu tavo alsavimą. Eikš eikš! Imk dar, čia visko iki valiai!

Tačiau Bilbas nebuvo toks tamsuolis, kad nesusigaudytų, kaip elgtis su slibiniais. Jeigu Smogas vylėsi taip lengvai įviliosias jį į vidų, tai smarkiai prašovė.

— Dėkoju tau, o Baisingasis Smogai!—atsakė jis.— Aš ne dovanų atėjau. Aš tik norėjau pažiūrėti, ar tu iš tiesų toks didžiulis ir baisus, kaip žmonės pasakoja. Aš nelabai tikėjau pasakomis.

— Na, ir kaip tau atrodo? — paklausė slibinas, nejučiom pasijutęs paglostytas, nors ir nepatikėjo nė vienu Bilbo žodžiu.

— Iš tikrųjų dainos ir pasakos labai toli nuo teisybės, o Pražūtingasis Smogai,— atsakė Bilbas.

— Kaip vagis ir melagis tu labai išauklėtas,— tarė slibinas.— Tu, pasirodo, žinai mano vardą, bet man tavo kvapas kažkodėl nepažįstamas. Kas tu toks ir iš kur keliauji?

— Aš iš Po Kalvos, o keliavau čionai per kalnus ir po kalnais, ir net oru. Aš tasai, kuris vaikšto nematomas.

— Šitą aš ir pats matau,— atsakė Smogas.— Bet kažin, ar čia tikras tavo vardas.

— Aš esu Mįslių Spėjikas, Tinklų Kirtikas, aš — Gylys. Mane išrinko dėl laimingo skaičiaus.

— Žavingos pravardės! — suprunkštė slibinas.— Tačiau ir laimingas skaičius ne visuomet laimi.

— Aš tasai, kurs draugus laidoja gyvus — skandina juos ir gyvus ištraukia vėl iš vandens. Aš tasai, kurs nei ugnį dega, nei vandeny skęsta!

— Kažkodėl nelabai įtikėtina,— nusišaipė slibinas.

— Aš esu lokių draugas ir erelių svečias. Aš esu Žiedų Radėjas, Laimės Nešėjas, Statinių Prajodinėtojas,— nesiliovė Bilbas, didžiai patenkintas savo mįslėmis.

— Čia jau geriau! — pritarė Smogas.— Tik per daug neįsismagink, neduok valios savo vaizduotei.

Žinoma, tik šitaip ir dera šnekėtis su slibiniais, jeigu nenori pasakyti tikrojo savo vardo (o tai labai išmintinga) ir nenori jų supykdyti, griežtai atsisakydamas tai padaryti (o tai dar išmintingiau). Nė vienas slibinas neatsisako malonumo pasišnekėti mįslėmis ir mielai gaišta laiką, jas spėdamas. Smogas daug ko nesuprato (bet jūs, aš manau, supratote viską, juk žinote visus Bilbo nuotykius), bet šį tą ėmė nuraukti ir nedoroj savo širdy sukikeno.

„Taip aš vakar ir pamaniau,— nusišaipė pats vienas.— Matyt, žmonės iš ežero spendžia man kokias šlykščias pinkles. Tie niekingi prekeiviai statinėmis, kad aš driežu pavirsčiau! Ilgus amžius buvau juos palikęs ramybėje, bet dabar aš jiems parodysiu!“

— Puiku, o Statinių Prajodinėtojai! — pasakė jis balsu.— O gal Statinė buvo tavo ponio vardas? Jis iš tiesų buvo gana storas. Gal tu ir vaikštai nematomas, bet, matyt, ne visą keliąėjai pėsčias. Galiu tau pranešti — pereitą naktį aš suėdžiau šešis ponius ir greit išgaudysiu ir suėsiu kitus. Atsilygindamas už gardžią vakarienę, duosiu tau gerą patarimą: daugiau nebesusidėk su nykštukais.

— Su nykštukais? — paklausė Bilbas, dėdamasis nustebeš.

— Geriau jau patylėk! — nukirto Smogas.— Kas jau kas, o aš puikiai pažįstu jų skonį ir kvapą. Negi tu manai, kad aš galiu suėsti ponį, kuriuo jojo nykštukas, ir nepajusti jo kvapo! Prieisi liepto galą, ponas Vagie Statinių Prajodinėtojai, jeigu susidėsi su tokiais draugužiais. Gali grįžęs jiems taip nuo manęs ir pasakyti.

Tačiau jis nuslėpė nuo Bilbo, jog vieno kvapo — hobito kvapo — neįstengė suvaikyti, nes niekad anksčiau jo nebuvo pajutęs, ir tas kėlė jam didelį nerimą.

— Tai ką, gerus pinigus gavai vakar už mano taure? — vėl prašneko slibinas.— Sakyk teisybę! Ką, visai nieko?! Jie visada taip daro. Ko gero, jie dabar slapstosi lauke, o tau lįsk į pavojų ir tempk jiems viską, kai aš nematau? Manai, kad irgi gausi gerą dalį? Nė nesitikėk! Džiaukis, jei išneši sveiką kailį!

Bilbui pasidarė visai nesmagu. Kaskart, kai slibino akies spindulys, šmižinėdamas po urvą, krisdavo ant jo, Bilbas virpėdavo iš baimės ir jį apimdavo nesuvokiamas troškimas šokti į vidurį, nusimauti žiedą ir pasakyti Smogui visą teisybę. Iš tikrųjų jį buvo jau bepradedą veikti slibino kerai. Sukaupęs drąsą, Bilbas atsakė:

— Tu ne viską žinai, o Galingasis Smogai, ne tik auksas mus čionai atvedė.

— Cha cha cha! — griudėjo iš juoko Smogas.— Štai ir išsitarei! Mus! Geriau jau tiesiai sakyk „mus keturiolika“, misteri Laimingasis Skaičiau! Malonu girdėti, kad mūsų kraštuose turite ir kitų reikalų. Tokiu atveju galbūt ir ne visai tuščiai gaištate laiką. Nesuprantu, kaip tau neatėjo į galvą, kad išvogti auksą gal ir išvogtum po trupinėlių — per kokį šimtą metų,— bet ar toli jį nusineštum? O kam jo reikia čia, ant Kalno? Arba miške? O dangau! Tu niekad nepagalvojai, kokia iš jo nauda? Keturiolikta dalis — ar tiek tau pažadėta? O kaip ją parsigabensi? O kiek sumokėsi už vežimą? O už ginkluotą sargybą? O kur dar mokesčiai?

Ir Smogas ėmė griausmingai kvatoti. Širdį jis turėjo sukta ir nedorą, žinojo, kad jo spėjimas netoli nuo tikrovės, tačiau manė, kad tai vis ežero žmonių kėsmai ir kad didžioji grobio dalis liks Ežero Mieste, kuris jo jaunatvės laikais vadinosi Esgarotas.

Sunku patikėti, tačiau vargšas Bilbas iš tikrųjų apstulbo. Iki šiol visomis savo jėgomis ir išmanymu jis siekė tik vieno tikslo — nusigauti iki Kalno ir surasti slaptąsias duris. Jis nė sykiu nesusimąstė, kaip reikės išgabenti lobius iš požemių, o juo labiau kaip parsinešti į Begendą Po Kalva savo dalį.

Dabar jam kilo negeras įtarimas — ar nykštukai irgi užmiršo šį svarbų dalyką, ar jie visą laiką patyliukais tyčiojosi iš jo? Štai kaip nepatyrusį pašnekovą gali paveikti slibino kalba. Žinoma, Bilbas turėjo pasisergėti, juolab kad Smogas buvo tikrai galingas slibinas.

— Aš tau pasakysiu,— tarė Bilbas, stengdamasis nepasiduoti slibinui ir likti ištikimas savo draugams,— mintis apie auksą mums atėjo į galvą vėliau. Mes atkeliavom čionai per kalnus ir po kalnais, per bangas ir su vėjais keršyti. Juk tu pats supranti, o Turtینگasis Smogai, kad per savo lobius esi įsigijęs nemažai piktų priešų?

Smogas vėl nusikvatojo — kurtinantis slibino kvatojimas parbloškė Bilbą ant grindų, o viršų pasilikę nykštukai prisiglaudė vienas prie kito, pamane, jog hobitą bus ištikusi šturpi ir belaikė mirtis.

— Keršyti! — suprunksė jis, o jo akyse lyg žaibas tvykstelėjo ryški liepsna, nušviesdama nuo grindų iki pat lubų visą menę.— Keršyti! Kalno karalius seniai jau miręs, o kurgi jo giminėlė, kuri išdrįstų man keršyti? Deilo valdovas Girionas irgi žuves, jo žmones aš sudraskiau lyg vilkas avis, o kur jo vaikaičiai? Jie nedrįsta manęs nė užkabinti. Aš žudau ką tik noriu, ir niekas nedrįsta man priešintis. Aš išnaikinau visus senovės karžygius, o šiais laikais pasaulyje jų nebebūna. Tada aš dar buvau jaunas ir silpnas, o dabar esu jau senas ir galingas, labai galingas, Patamsių Vagie! — piktdžiugiškai šaukė slibinas.— Mano šarvai dešimt sykių stipresni už skydus, mano dantys — it kalavijai, nagai — ietys, uodegos smūgis prilygsta perkūno trenksmui, o alsuoju mirtim!

— Aš esu girdėjęs,— persigandęs cypatelėjo Bilbas,— jog slibinai minkštesni iš apačios... ypač prie krūtinės, bet turbūt pagalvota, ir kaip ją apsaugoti.

Slibinas valandėlę liovėsi gyresis.

— Tavo žinios paseno,— atšovė jis.— Aš šarvuotas iš viršaus ir iš apačios — mane dengia geležiniai žvynai ir kieti brangakmeniai. Manęs nepervertų jokie ašmenys.

— Man ir pačiam derėjo susiprotėti,— atsakė Bilbas.— Iš tiesų, kas gali prilygti Karaliui Smogui Nepramušamajam! Kaip nuostabu turėti gražiausių deimantų liemenę!

— Taip, ji tikrai labai retas ir puikus daiktas,— patvirtino Smogas iš kvailumo baisiai patenkintas. Iš kur jis galėjo žinoti, kad hobitas jau anąsyk užmetė akį į tą jo retenybę, o dabar troško apžiūrėti ją iš arčiau, turėdamas savų sumetimų.

Slibinas atvirto aukštiekninkas.

— Žiūrėk! — leido jis.— Na, ką pasakysi?

— Stebuklai! Puikumėlis! Nepriekaištingas "darbas! Stulbinantis grožis! — šūkčiojo Bilbas, o pats patyliukais galvojo: „Senas mulki! O kodėl kairiajame krūtinės įdubime didžiausias ruožas kyšo plikas lyg sraigė iš kiaukuto!"

Kai jau pamatė, ką norėjo, misteris Beginsas nusprendė duoti į kojas, kol sveikas.

— Ačiū, ilgiau netrukdysiu Jūsų Didenybės,— pasakė jis,— ir neatimsiu jums taip reikalingo poilsio. Tikriausiai ponius ne taip lengva sugauti. Plėšikus irgi,— neiškentė neįgėlės, galvotrūkiškai nerdamas į tunelį.

Be reikalo jis pasakė tą nelemtą pastabą: nors hobitas bėgo kiek kojos neša, slibinas spėjo įkišti pro angą klaiukų savo snukį ir jam įkandin paleisti ugnies čiurkšlę. Laimė, visa jo galva ir nasrai nepralindo, bet liepsna ir garai iš šnervių atlėkė hobitui iš paskos ir taip apsvilino, jog jam beveik pasidarė bloga ir jis lyg aklas ėmė klupinėti tamsoje iš skausmo ir baimės. Jis buvo taip susižavėjęs savimi, toks patenkintas, kad taip protingai šnekėjosi su Smogu, jog nesusilaikė ir pabaigoje padarė klaidą. Tas paskatino jį atsikvošėti. „Niekad nesijuok iš gyvo slibino, tu kvaiša Bilbai!" — pasakė pats sau, ir vėliau šis pasakymas virto jo mėgstamu priežodžiu. „Sis nuotykis toli gražu dar nesibaigė",— pridūrė jis, ir tai buvo irgi šventa teisybė.

Diena jau ėjo vakarop, kai hobitas pagaliau išsikasė iš tunelio ir suklupo, apalpęs ant „slenksčio". Nykštukai jį atgaivino ir kaip mokėdami pagydė nudegimus, tačiau dar ilgai jam neataugo plaukai ant pakaušio ir užpenčių — jie buvo nučirškę ir nusvilę iki pat odos. Tuo tarpu bičiuliai visaip stengėsi jį padrašinti, jie nekantravo išgirsti, kas jam nutiko, o ypač kodėl taip baisiai draskėsi slibinas ir kaip išnešė kailį Bilbas.

Tačiau hobitas buvo nusikamavęs ir susikrimtęs ir ne kažin ką pavyko iš jo ištraukti. Viską pergalvojęs, jis ėmė apgailėstauti dėl kai kurių dalykų, kuriuos buvo išsitaręs slibinui, ir visai neturėjo noro vėl jį kartoti. Kol jie šnekėjosi, čia pat ant uolos tupėjo senasis strazdas ir pakreipęs galvą ant šono klausėsi. Galite įsivaizduoti, koks susierzinęs buvo Bilbas, jeigu pastvėrė akmenį ir paleido į strazdą. Tas palėkėjo į šalį, bet tuoj vėl atskrido.

— Prakeiktas paukštis,— įsiširdijęs šūktelėjo Bilbas.— Jis man nepatinka, atrodo, jis klausosi mūsų.

— Duokit jam ramybę,— nuramino jį Torinas.— Strazdai — dori ir draugiški paukščiai, o šis labai senas, galimas daiktas, jis paskutinis iš senos strazdų giminės, kuri kitados gyveno šiame krašte ir lesdavo iš mano tėvo ir senelio rankų. Ta giminė buvo ilgaamžė ir stebuklinga. O gal ir šis strazdas iš tų, kurie gyveno čia anais laikais, prieš porą šimtų metų? Deilo gyventojai buvo išmokę suprasti jų kalbą ir siuntinėdavo juos su žiniomis į Ežero Miestą ir kitur.

— Na, tai ir aš turiu šiokių tokių naujienų nusiųsti Ežero Miestui,— paniuro Bilbas.— Tik kažin, ar ten kas besupras strazdų kalbą?

— Kaip? Kas atsitiko? — vienas per kitą ėmė šaukti nykštukai.— Papasakok pagaliau!

Bilbas papasakojo viską, ką tik prisiminė, ir prisipažino, jog jį kankina negera nuojauta, kad slibinas bus per daug iš jo mįslių atspėjęs. O dar stovyklavietės ir poniai.

— Aš esu tikras, jog jis suprato, kad mes čionai atkeliavome per Ežero Miestą, o jo gyventojai mums suteikė pagalbą. Manau, jog dabar jis puls kaip tik ta kryptimi. Doras hobitas niekad nebūtų prasaręs apie tas statines, o dabar net aklas triušis susiprotėtų pirmiausiai pagalvoti apie Ežero Miestą.

— Nieko, nieko! Kas pasakyta, pasakyta. Be to, aš esu girdėjęs, jog šnekantis su slibiniais labai sunku išvengti klaidų.— pasakė Balinas, kuriam labai norėjosi paguosti Bilbą.— Mano nuomone, tu labai daug padarei — šiaip ar taip, sužinojai labai naudingą dalyką ir likai gyvas. Maža kas tuo gali pasidžiaugti, kam pasitaiko persimesti žodeliu kitu su tokiais slibiniais kaip Smogas. Ko gero, čia tikra likimo malonė, kad sužinojome apie tą pliką ruožą deimantinėje senojo driežo liemenėje.

Jo žodžiai pakeitė pokalbio temą, ir visi pradėjo svarstyti, kaip senovėje būdavo kaunami slibinai, kaip pasakose ir kaip tikrovėje, kaip būdavo smogiama ir duriama iš viršaus ir iš apačios, kokių griebiamasi priemonių, užmačių ir karinių gudrybių. Visų nuomone, sudoroti slibiną miegantį nėra taip lengva, kaip atrodo, ir pasikėsinimas nusmeigti jį į migusį dažniau gali baigtis nelaime negu drąsus puolimas tiesiai iš priekio. Jų kalbų klausėsi ir strazdas, tik kai danguje sužibo žvaigždės, jis tyliai išskleidė sparnus ir nuskrido. Kol visi kalbėjosi, Bilbas žvelgė į ilgėjančius šešėlius ir darėsi vis liūdnesnis, o jo negera nuojauta dar labiau sustiprėjo. Galų gale jis pertraukė nykštukus:

— Aš įsitikinęs, jog likti čia labai neatsargu, be to, nematau jokio tikslo čionai sėdėti. Žolę slibinas išdegino, jau vakaras, darosi šalta. Duodu galvą nukirsti, jeigu šiąnakt slibinas vėl neužpuls šios vietos. Smogas dabar žino, pro kur aš atėjau į jo urvą, ir jau tikrai susiprotės, kur kitas tunelio galas. Jis suskaldys į šipulius visą Kalno pašlaitę, kad tik atkirstų mums kelią į vidų. Na, o jeigu kartu sumals ir mus, ką gi, tuo geriau jam.

— Kam taip nusiminti, misteri Beginsai! — pasakė Torinas.— Kodėl gi Smogas neužvertė apatinės angos, jeigu taip trokšta mus išrūkyti? Mes būtume girdėję, jeigu būtų ją užvertęs.

— Nežinau, nežinau. Gal jis norėjo dar kartą mane įvilioti, o dabar gal laukia naktinės medžioklės arba nenori griauti savo miegamojo — bet aš labai prašau jūsų nesiginčyti. Smogas gali išlėkti bet kurią akimirką. Vienintelis būdas išsigelbėti — nulįsti kuo giliau į tunelį ir užsidaryti duris.

Jis taip karščiovosi, jog nykštukai jo paklausė ir suėjo į vidų, tik vis dar delse uždaryti duris — jiems tai atrodė beprotybės. Kas žino, ar bepasiseks jas vėl atverti iš vidaus, o užsitrenkti tunelyje, iš kurio tėra tik vienas kelias — per slibino urvą, jiems baisiai nesinorėjo. Juo labiau kad visur atrodė tylu — ir lauke, ir tunelyje. Jie dar ilgai sėdėjo netoli nuo pravirų durų ir šnekėjosi.

Šneka pakrypo apie bjaurias slibino užuominas dėl nykštukų. Geriau jau Bilbas niekad jų nebūtų girdėjęs! Kaip jam norėjosi dabar tikėti nykštukais, kai tie prisiekinėjo tikrai nepagalvoję, ką reikės daryti, kai jie atgaus savo turtą.

— Mes žinojome, kad mūsų sumanymas labai pavojingas,— aiškino Torinas,— žinome ir dabar. Bet man atrodo, kai nugalėsime, turėsime iki valiai laiko ir pagalvosime, kaip tvarkytis su lobiais. O dėl jūsų dalies, misteri Beginsai, mes jums didžiai dėkingi, ir jūs pats galėsite atsirinkti, ką panorėsite, kai tik turėsim ką dalytis. Man labai gaila, kad jus taip nerimaujat dėl transporto, sutinku, jog sunkumų čia esama — čionykščiai kraštai ilgainiui visai sulaukėjo,— bet mes padarysime viską, ką galėsime, ir dalį kelionės išlaidų prisiimsime sau. Norit, tikėkit, norit, ne!

Čia kalba ėmė suktis apie pačius lobius ir apie daiktus, kuriuos Torinas su Balinu dar prisiminė. Jiems rūpėjo, ar požemio menėje tebėra išlikusios ietys, kurios buvo padirbtos didžiojo karaliaus Bledortino kariuomenei — dabar karalius seniai jau miręs — kiekviena su triskart užgrūdintais antgaliais ir dailiai auksu išpuoštais kotais. Meistrai taip ir nespėjo jų atiduoti karaliui nei atsiimti užmokesčio. Skydai, nukalti seniai jau žuvusiems kariams. Didžiulė auksinė Troro taurė su dviem rankenomis, kurioje iškalti bei išraižyti paukščiai ir gėlės; paukščių akys ir gėlių žiedlapiai buvo iš brangakmenių. Nepramušami grandiniai marškiniai, paaukuoti ir pasidabruoti. Deilo valdovo Giriono vėrinys iš penkių šimtų žolės žalumo smaragdų, kurį jis buvo atidavęs nykštukams kaip atlygį už vyriausiajam sūnui nukaltus šarvus — niekas tokių šarvų dar nebuvo dėvėjęs: jie buvo padaryti iš gryo sidabro grandelių ir trigubai tvirtesni už plieninius. Bet užvis gražiausias buvo didžiulis deimantas, kurį nykštukai buvo radę pačioje Kalno gelmėje ir pavadinę Kalno Širdis — Treino akmuo.

— Treino akmuo! Treino akmuo! — šnabždėjo tamsoje Torinas susimąstęs ir pasirėmęs smakrą ant kelių.— Jis atrodė kaip rutulys su tūkstančiu briaunelių. Jis tviskėjo lyg sidabras židinio šviesoje, lyg vanduo saulėje, lyg sniegas žvaigždžių spindesy, lyg rasa mėnesienoje!

Tačiau užburtųjų lobių kerai Bilbo jau nebetraukė. Nykštukų kalbų jis beveik nesiklausė, sėdėjo arčiausiai durų ir viena ausim gaudė menkiausią garselį iš lauko, kita — kiekvieną šnabždesį iš tunelio gilumos.

Juo tamsiau darėsi, juo labiau nerimavo Bilbas.

— Uždarykit duris!—maldavo jis nykštukus.— Man baisu, man visur vaidenasi slibinas. Ši tylą mane baugina daug labiau negu vakar jo trankymasis. Uždarykit duris, kol dar ne vėlu!

Nuo jo balso kažkodėl nykštukai pasijuto nejaukiai. Torinas pakirto iš savo minčių, atsistojo ir nuspyrė akmenį, kuris buvo išpraustas tarp durų. Tada jie pastūmė duris ir jos trinktelėjo ir užsivėrė. Raktą skylutės iš vidaus neliko nė ženklo. Jie buvo uždaryti Kalno gelmėje!

Ir kaip tik laiku. Vos spėjo paėjėti tuneliu gilyn, Kalno šlaitą sudrebino baisus smūgis, lyg būtų trenkę galingi mūradaužiai, surešti iš kieto ažuolo ir milžinų įsiūbuoti. Uola sugriaudėjo, tunelio sienos sutraškėjo ir ant galvų pasipylė akmenys. Baisu ir pagalvoti, kas būtų atsitikę, jeigu nebūtų suskubę uždaryti durų. Jie puolė gilyn, džiaugdamiesi likę gyvi, o užpakalyje, lauke, buvo girdėti kraupus Smogo stūgavimas ir dundėjimas. Įtūžęs slibinas daužė uolas, pašėlusiais didelės uodegos smūgiais trupino akmenis; mažytė terasa, stovyklavietė, apdegusi žolė, akmuo, ant kurio tupėdavo strazdas, sienos, kur ropinėjo sraigės, siauroji atbraila — viskas pavirto į šipulius, ir nuolaužų bei skeveldrų lavina nusirito į slėnį.

Mat Smogas patyliukais išlindo iš savo guolio, pakilo į orą ir tamsoje lėtai, sunkiai, kaip pasibaisėtina varna nuskrido į vakarus aplinkui Kalną, vildamasis iš pasalų užklupti savo ramybės drumstėjus arba surasti angą, pro kurią į požemius buvo įlindęs vagis. Kai nieko neužtiko ir nerado skylės, kur spėjo ją esant, tiesiog pašėlo iš pykčio.

Išliejęs savo įniršį, Smogas mažumėlę aprimo ir vienas sau nusprendė, jog iš tos pusės jo niekas daugiau nebeerzins. Tuo tarpu liko įvykdyti dar vieną kerštą.

— Statinių Prajodinėtojas!—prunkštelėjo jis. — Pėdsakai eina nuo ežero kranto — vadinasi, tikrai atplaukei vandeniui. Aš nepažįstu tavo kvapo, bet jeigu tu ir nesi iš ežero žmonių, vis tiek neapsiėjai bei jų pagalbos. Aš jiems dar parodysiu ir priminsiu, kas tikrasis Kalno karalius!

Spjaudydamas ugnimi, slibinas pakilo į dangų ir nulėkė į pietus, Srauniosios Upės link.

XIII SKYRIUS

SMOGO NĖRA NAMIE

Per tą laiką nykštukai sėdėjo aklinoje tamsoje. Iš visų pusių juos gaubė mirtina tylą. Menkai tevalgė ir beveik nesikalbėjo. Jie nežinojo, kiek prabėgo laiko, bijojo net pakrutėti, nes tunelyje aidas gaudžiai atkartodavo kiekvieną garsą ir šlamesį. Jei ir užsnūdavo, vėl atsibusdavo toje pačioje tamsoje ir tyloje. Išlaukę, kaip jiems atrodė, daug dienų ir naktų, jie ėmė svaigti ir dusti dėl oro stygiaus. Ilgiau išverti nebegalėjo. Rodos, būtų apsidžiaugę, jei iš apačios būtų išgirdę kokį garsą, bylojantį, jog sugrįžo slibinas. Tyloje jie baiminosi kokios velniškos Smogo klastos. Pagaliau juk tunelyje amžinai netupėsi.

Torinas neišlaikęs pasakė:

— Gal pabandom atidaryti duris! Aš mirsiu, jeigu tuoj pat negausiu tyro oro. Geriau jau tegu Smogas nugalabija mane lauke, negu čionai užtrokšti.

Keletas nykštukų pakilo ir apgraibomis nusigavo iki tos vietos, kur buvo durys. Tačiau paaiškėjo, jog viršutinis tunelio galas išgriautas ir užviręs uolų nuolaužomis. Dabar durų nebegalėjai atidaryti nei raktu, nei jokiais burtais.

— Mes įkliuvome! — suaimanavo jie. — Galas mums! Čia teks numirti!

Bet kažkodėl tada, kai visi nykštukai puolė į nevilgtį, Bilbas pajuto, kaip jam ant širdies palengvėjo, lyg kas būtų iš po liemenės didžiulę sunkenybę ištraukęs.

— Na jau, na! — padrašino jis. — „Kol kvėpuoju, tikiu!“ — kaip sakydavo mano tėtušis. Trečias kartas nemeluos. Taigi aš dar sykį nusileisiu žemyn. Dusyk jau leidausi tenai, puikiai žinodamas, jog kitame gale tyko slibinas, kodėl nenusileisti ir trečią sykį, kai jau nesi tikras, ar jis ten yra? Šiaip ar taip, vienintelis kelias į orą veda žemyn. Sakyčiau, šįsyk jūs geriau visi eikit paskui mane.

Ką darys — iš nevilties nykštukai sutiko, ir Torinas pirmasis žengė į priekį šalia Bilbo.

— Dabar atsargiau! — sušnibždėjo hobitas. — Eikit kaip galėdami tyliau. Gal Smogo ir nėra namie, o gal jis apačioje. Be reikalo galvos nekiškim!

Jie leidosi vis žemyn ir žemyn. Suprantama, nykštukai nesugebėjo sėlinti taip tyliai kaip hobitas, jie pūškavo ir šliurino kojomis, o aidas, pasigavęs jų bruzdesį, daug sykių pagarsindavo. Bilbas kartkartėmis išsigandęs sustodavo ir suklusdavo, bet iš apačios nebuvo girdėti nė garso. Kai iki apatinės angos, jo nuomone, jau buvo netoli, Bilbas užsimovė žiedą ir aplenkė savo draugus. Bet žiedo nelabai ir reikėjo — buvo tamsu, nors akin durk, ir jie visi buvo nematomi, su žiedu ar be žiedo. Toje akloje tamsoje hobitas nepastebėjo, kaip išėjo iš tunelio prie angos, bandė ranka atsiremti į tuštumą, kluptelėjo priekin ir stačia galva nusirito į apačią!

Čia jis gulėjo kniūbsčias ant grindų, sulaukęs kvapą, nedrįsdamas nė pakrutėti. Bet nieko neatsitiko. Nebuvo jokio šviesos spindulėlio — tik kai jis pamažu pakėlė galvą, atokiau aukštai išvydo kažkokią

balkšvą dėmę. Ji anaipol nebuvo panaši į slibino nasrų žerėjimą, nors oloje tvyrojo slogus siaubūno tvaikas, o hobito liežuvis pajuto garų skonį.

Galų gale misteris Beginsas nebeištvėrė.

— Būk tu prakeiktas, Smogai, tu senas driež! — sucypė kuo garsiausiai. — Gana žaisti slėpynių! Pasviesk man, o paskui suryk, jeigu pagausi!

Neaprėpiamoje menėje atsiliopė tik silpstantis aidas.

Bilbas atsistojo ir suvokė, jog nežino, į kurią pusę žengti.

„Idomu, ką dabar veikia Smogas? — pagalvojo jis. — Šiandieną (o gal šianakt?) jo, matyt, nėra namie. Jeigu Oinas ir Gloinas dar nepametė savo titnago ir pinties, galėtume įskelti ugnį ir apsidairyti, kol laimė nuo mūsų dar nenusigrėžė.“

— Ugnies! — suriko jis. — Kas uždegs žiburį?

Nykštukai, aišku, persigando, kai Bilbas nudribo nuo laiptuko ir bumbtelėjo ant menės grindų. Jie susibruko į krūvą ir susėdo prie pat tunelio angos, kur Bilbas juos buvo palikęs.

— Š-š-š!.. — sušnypstė jie, išgirdę jo šauksmą.

Hobitas bent jau suprato, kurioje pusėje jie yra, bet toli gražu ne tuoj pavyko atvesti juos į protą. Tik tada, kai Bilbas netekęs kantrybės ėmė trypti kojomis ir veriančiu balsu rėkti: „Ugnies!“ — Torinas pasidavė ir pasiuntė Oiną su Gloinu titnago ir pinties prie ryšulių į kitą tunelio galą.

Po kurio laiko sumirgėjo žiburys — pasirodė Oinas su nedideliu deglu rankoje, Gloinas nešėsi po pažasčia jų dar ryšulėlį. Bilbas mikliai atbėgo prie angos ir čiupo deglą, bet niekaip neįstengė įkalbėti nykštukų uždegti kitus deglus arba eiti jam iš paskos. Torinas nuodugnai paaiškino, kad misteris Beginsas oficialiai tebesąs prityręs Plėšikas ir Žvalgas. Jeigu jis rizikavo įžiebt žiburį — tai esąs jo reikalas. Jie verčiau palauksiantys jo pranešimo tunelyje. Taigi nykštukai susėdo prie angos ir ėmė sekti hobitą.

Jie pamatė, kaip perbėgo olą maža tamsi figūrėlė, iškėlusį virš galvos deglą. Kol jis buvo dar netoli, čia vienur, čia kitur jie regėjo žybsint auksą ir žvangant jį, kai hobitas užkliūdavo už kokio auksinio daikto. Paskui, kai jis nuėjo į didžiąją olą gilyn, žiburėlis nutolo, sumažėjo ir ėmė šokinėti kažkur aukštai ore — tai Bilbas rabždinosi į lobių kauburį. Netrukus jis atsidūrė pačioje viršūnėje, bet tebeklydinėjo į visas puses. Paskui jie pamatė, kaip jis akimirka sustojo ir pasilenkė, bet nesuprato kodėl.

Tai dėl Treino akmens, dėl Kalno Širdies jis lenkėsi! Bilbas jį tuoj pažino iš Torino pasakojimų, antro tokio deimanto išties negalėjo būti, net ir tokiam įstabiam lobyne kaip šis, net ir visame pasaulyje. Jo balkšvas atšvaitas ir traukė Bilbą kabarotis aukštyn. Pamažu balkšvoji dėmė pavirto baltu tviskančiu rutuliu. Kai jis priėjo arčiau, ant rutulio paviršiaus sužiburiavo įvairiaspalvės kibirkštys, nes į tūkstantį deimanto briaunų lūžo ir nuo jų atsispindėjo plevenanti deglo šviesa. Pagaliau jis pažvelgė į deimantą iš viršaus ir jam užgniauzė kvapą. Didysis brangakmenis švytėjo pats iš vidaus, o kadangi buvo nykštukų, senovėje iškasusių jį iš Kalno gelmės, nugludintas, gėrė krintančią iš viršaus šviesą ir laužė ją į tūkstančius baltų žaižaruojančių spindulių, o tas baltas švytėjimas mainėsi visomis vaivorykštės spalvomis.

Bilbo ranka tarsi užkerėta staiga pati išsitiesė prie deimanto. Trumpi jo pirštukai neįstengė apkabinti tokio didžiulio ir sunkaus akmens, bet jis vis tiek pasiėmė deimantą ir užsimerkęs įsikišo į giliausią kišenę.

„Dabar aš iš tiesų vagis! — pagalvojo Bilbas. — Aišku, aš pasakysiu apie jį nykštukams... kai ateis metas. Juk jie sakė, kad savo dalį pats galiu išsirinkti. O aš išsirinkčiau tik šį deimantą, tegu jie ima visa kita!“ Tačiau širdyje jam buvo neramu, jis jautė, kad nykštukai tada neturėjo omeny šito įstabaus deimanto ir kad per jį dar bus nemalonumų.

Jis patraukė tolyn, nusileido į kitą kauburio pusę, ir žiburys išnyko nykštukams iš akių. Tačiau netrukus jie vėl jį išvydo jau gerokai toliau. Bilbas perėjo skersai visą olą.

Jis ėjo ėjo, kol kitoje pusėje priėjo didžiules duris, padvelkė gairus oras, bet jo srovė vos neužgesino deglo. Būgštaudamas žvilgtelėjo pro duris ir probėgomis išvydo prasidedant erdvius koridorius ir plačius laiptus, kylančius aukštyn į tamsą. Slibino kaip ir anksčiau nebuvo nė kvapo. Bilbas jau buvo besukąs atgal, bet staiga šmėkstelėjo kažkoks juodas padaras ir brūkstelėjo jam per veidą. Bilbas riktėlėjo, šoko bėgti, bet užkliuvo ir pardribo. Deglas iškrito ir užgeso.

„Rodos, tai tik šikšnosparnis! — sumišęs sumurmėjo Bilbas. — Bet ką gi dabar daryti? Kur dabar rytai, pietūs, šiaurė ar vakarai?“

— Torinai! Balinai! Oinai! Gloinai! Fili! Kili! — ėmė rėkti visa gerkle, tačiau toje neaprėpiamoje tamsybėje jo balsas skambėjo plonai ir vos girdimai. — Žiburys užgeso! Ei, kas nors! Čionai, gelbėkit! Jo drąsa visiškai išgaravo.

Nykštukai vos ne vos išgirdo jo silpną balselį, tačiau suvokė tik vieną žodį — gelbėkit!

— Kas gi jam atsitiko? — stebėjosi Torinas. — Tačiau, matyt, ne slibinas užpuolė, kitaip jau neberėktų.

Jie dar kiek luktelėjo, pasiklausė, bet slibino neišgirdo nė garso, tik kažkur toli šūkalojo Bilbas.

— Kas nors tegu uždega dar vieną deglą! — paliepė Torinas.

— Atrodo, teks eiti į pagalbą mūsų Plėšikui.

— Dabar mūsų eilė jam padėti,— atsiliepė Balinas. — Aš mielai eisiu. Juo labiau kad kol kas, mano nuomone, pavojus mums negresia.

Gloinas uždegė keletą deglių, nykštukai vienas po kito išlindo iš tunelio ir laikydami palei sieną nuskubėjo į šauksmų pusę. Labai greit jie susidūrė su Bilbu, kuris pats ėjo jiems priešais. Vos pamatęs mirgant deglus, hobitas tuoj atgavo šaltą protą.

— Nieko baisaus — tik praskrido šikšnosparnis ir užgeso žiburys! — atsakė nykštukams.

Tie su palengvėjimu atsiduso, tačiau tuoj pat ėmė bambėti, kam be reikalo išgašdinęs. O ką jie būtų pagiedoję, jeigu Bilbas jiems būtų pasakęs apie deimantą, tiesiog nė nežinau. Užteko, einant pro šalį, žvilgtelėti į tviskantį auksą, ir jų širdys užsiliepsnojo didžiąja aistra. O kai nykštuko, net paties garbingiausio, širdyje suliepsnoja aistra auksui ir brangakmeniams, jis pasidarą narsus, o kartais net ir nuožmus.

Todėl nykštukų įkalbinėti nebereikėjo. Jie patys veržėsi apžiūrėti olos, kol yra proga, pasiryžę patikėti, jog Smogo tuo tarpu nėra namie. Kiekvienas pastvėrė po uždegtą deglą ir, kol apžiūrėjo pirma vieną olos pusę, paskui kitą, užmiršo ne tik savo baimę, bet ir atsargumą. Jie pradėjo garsiai kalbėtis, šūkčiojo, rodydami vienas kitam senovinius brangius daiktus, kuriuos traukė iš lobių krūvos ar kabino nuo sienų ir apžiūrinėjo deglių šviesoje, glostė, čiupinėjo.

Filis ir Kilis beveik įsilinksmo: susiradę daugybę aukso arfų sidabro stygomis, pasiėmė jas ir užgrojo. Jos buvo užburtos (kadangi slibinas, nieko nenučiuokdamas apie muziką, nebuvo jų sugadinęs), stygos išliko suderintos ir puikiai skambėjo. Tamsioje menėje vėl nubangavo seniai negirdėta melodija. Tačiau dauguma nykštukų buvo kur kas praktiškesni: jie rinko brangakmenius ir brukosi į kišenes, o ko negalėjo panešti, dūšaudami leido pro pirštus atgal. Torinas ne ką skyrėsi nuo kitų. Tačiau jis blaškėsi po visą menę, kažko ieškodamas ir negalėdamas rasti. Jis ieškojo didžiojo deimanto, bet nė vienam nieko apie jį nesakė.

Nykštukai nusikabino nuo sienų šarvus bei ginklus ir patys apsišarvavo bei apsiginklavo. Torinas iš tiesų atrodė karališkai, apsilvilkęs žvynuotus aukso šarvus, susijuosęs brangakmeniais tviskančia juosta ir laikantis kirvį su sidabro rankena.

— Misteri Beginsai!—šuktelėjo jis.— Imkit pirmą atmoką iš savo dalies! Nusimeskit seną savo apsiaustą ir apsilvilkit šitą!

Tardamas šiuos žodžius, jis užmetė Bilbui nedidukus grandinius šarvus, senovėje nukaltus kokiam nors jaunam elfų princui. Su šitais sidabrinio plieno šarvais elfai dėvėdavo perlų ir krištolo juostą — ją gavo ir Bilbas. Ant galvos hobitui užmovė lengvą spausotos odos šalmą, kuris iš vidaus buvo sutvirtintas plieniniais lankeliais, o jo pakraščiai nusagstyti smulkiais deimantais.

„Jaučiuosi didingai,— pagalvojo Bilbas,— tačiau atrodau, ko gero, paikai. Tai bent pasijuoktų visi iš manęs namie, Po Kalva! Ir vis dėlto gaila, kad čia nėra veidrodžio!"

Misteriui Beginsui neapsisuko galva kaip nykštukams, išvydusiems tokią gausybę turto, jis nepasidavė aukso kerams. Nykštukai vis dar nepavargdami rausėsi lobių krūvoje, o Bilbui viskas nusibodo, jis atsisėdo ant grindų ir susinervinęs pagalvojo: „Idomu, kuo viskas baigsis. Atiduočiau daugybę šių puikių taurių už vieną medinį gavinančio gėrimo kaušą kaip pas Beorną!"

— Torinai! —sušuko jis.— Kas gi toliau? Mes apsiginklavome, bet kas iš tų šarvų ir ginklų prieš baisų Smogą? Šių lobių juk dar neatsikovojome. Kol kas reikia ieškoti ne aukso, o kelio iš čia. Mes ir taip per ilgai bandome likimą!

— Tiesą sakai! — atsiliepė Torinas, jau suėmęs save į rankas.— Eime! Dabar aš jus vesiu. Net per tūkstantį metų neužmirščiau šių rūmų koridorių.

Jis sušaukė visus nykštukus, ir iškėlė viršum galvų deglus, jie išėjo pro plačiąsias duris, ilgesingai žvalgydamiesi atgal.

Spindinčius šarvus vėl prisidengė senais apsiaustais, o blizgančius šalms — suplyšusiais gobtuvais ir tamsoje vorele nuėjo paskui Toriną lyg žiburėlių grandinė, tarpais vis sustodami ir išgaštingai suklysdami — ar dar neparsirado slibinas.

Nors senovės papuošimai per laiką buvo atrupėję ir apirę, nors viską aplinkui buvo sugadinusi ir suteršusi landžiodama pabaisa, Torinas atpažindavo kiekvieną koridorių, kiekvieną posūkį. Jie ropšdavosi ilgais laiptais, sukdamo į šalį, leisdavosi žemyn aidžiomis galerijomis, vėl sukdamo į šalį ir vėl kopdamo laiptais aukštyn. Laiptai buvo lygūs, iškalti tiesiai uoloje, platūs ir patogūs. Nykštukai kilo vis aukštyn ir aukštyn, bet nesutiko nė gyvos dvasios, tik virpančioje skersvėjuos deglių šviesoje lakstė į šalis pamėkliški šešėliai.

Platieji laiptai buvo iškalti ne hobito kojoms, todėl Bilbas baigė uždusti ir jautė, jog dar mirksnis — ir nebeįstengs žengti nė žingsnio. Tačiau lubos staiga pakilo į viršų ir deglais jau nebegalėjai jų pasiekti. Kažkur iš viršaus ištryško blyškus spindulys, oras pasidarė tyresnis. Priekyje, pro didžiules apdegusias duris, kurios persikreipusios kabojo ant vyrių, subolavo šviesa.

— Čia didžioji Troro menė,— pasakė Torinas,— čia būdavo keliamos puotos ir rinkdavosi karališkoji taryba. Jau nebetoli Didieji Vartai.

Jie perėjo apgriuvusią menę. Ten trūnijo stalai ir apversti aukštyn kojomis apanglėję suolai bei kėdės. Ant grindų susimaišiusios su vyno buteliais, kaušais ir aplūžusiais ragais dulkėse gulėjo kaukolės ir kaulai. Kai būrys išėjo dar pro vienas duris kitame menės gale, ausyse pasigirdo vandens čiurlenimas, o blanki ir balkšva šviesa pasidarė ryškesnė.

— Iš čia išteka Sraunioji Upė,— paaiškino Torinas,— ir skuba prie Didžiųjų Vartų. Eisime ir mes!

Iš juodos skylės uoloje kunkuliuodamas veržėsi srautas ir tekėjo siaura vaga, kurią akmenyje buvo dailiai iškalę nagingi senovės meistrai. Šalia ėjo grįstas kelias, toks platus, kad juo galėjo eiti keli žmonės viena eilute. Bičiuliai greit šoko pirmyn, apsuko didelį vingį ir — o dangau!—akys jiems apraibo nuo dienos šviesos. Priešais išdygo aukšta arka, pajudijusi, apsilaupiusi, bet joje dar buvo išlikę senovinių raizinių. Padūmavusi saulė ant Kalno atšakų liejo blyškius savo spindulius, ir vienas jų pluoštas augins slenkstį.

Viršum galvų lyg viesulas praūžė būrys šikšnosparnių, juos, matyt, prikėlė iš snaudulio ir išgąsdino deglų šviesa. Keliauninkai krūptelėję puolė pirmyn ir paslydo ant akmenų, kuriuos buvo nugludinęs, nuzulinęs ir nagleizojęs nuolat šliaužiodamas slibinas. Upė dabar šniokšdama veržėsi iš Kalno laukan žemyn į slėnį. Jie numetė deglus ant žemės ir sustingo, raibstančiomis akimis išžiūrėję į tolį. Juk buvo išėję pro Didžiuosius Vartus ir priešais juos dunksojo Deilas.

— Čia tai bent! —tarė Bilbas.— Ko jau ko, bet kad teks žiūrėti pro šiuos vartus, tikrai nesitikėjau. Ir niekad nemaniau, kad taip malonu vėl išvysti saulę ir pajusti ant veido vėjo dvelkimą. Tačiau — br-r! — tas vėjas baisiai šaltas!

Iš tiesų pūtė žvarbus rytų vėjas, pranašaudamas artėjančią žiemą. Jis sukuriavo aplink Kalno atšakas ir švilpavo slėnyje, stūgavo tarpekliuose. Tiek laiko prakaitavusius slibino olų gelmėse, keliauninkus net saulėje krėtė šaltis.

Netikėtai Bilbas susivokė esąs ne tik nežmoniškai išvargęs, bet dar ir žvėriškai alkanas.

— Atrodo, jog dabar jau vėlus rytas,— pasakė jis,— vadinasi, metas pusryčių, jeigu tik rasis ko užkrimsti. Tik nemanau, kad vartai į Smogo urvą — pati saugiausia vieta valgyti pusryčiams. Ar negalėtume susirasti kur ramesnio kampelio?

— Teisingai! — pritarė Balinas.— Ko gero, aš žinau tokį kampelį: susiraskim seną sargybos postą pietvakarinėje Kalno pusėje.

— Ar toli jis? — pasiteiravo hobitas.

— Penkios valandos ėjimo. Eiti bus labai sunku. Kelias, nuo vartų einantis kairiuoju upės krantu, visas išmaltas. Bet pažvelkit štai čia! Upė prieš pat Deilo griuvėsius suka vingį į rytus. Ten kitados buvo tiltas, kuris baigėsi stačiais laiptais, kylančiais į dešinią krantą, nuo kur eina kelias į Varnakalnį. Nuo to kelio atsisakoja takelis ir kyla į postą. Tenai įkopti bus sunku, net jeigu ir tebėra išlikę laipteliai.

— O dangau! — suaimanavo hobitas.— Vėl eik, vėl lipk — ir dar be pusryčių! Įdomu, kiek syk pusryčius, pietus ir vakarienę mes praleidome tame pridvisusiame urve, kur nenuvoki, nei kiek valandų, nei kiek apskritai laiko.

Tiesą sakant, nuo tada, kai slibinas užgriovė užburtą duris, tebuvo praėjusios tik dvi naktys ir viena diena, be to, šio tokio maisto jie tenai turėjo, tačiau Bilbas buvo praradęs laiko nuovoką ir jam buvo tas pats — ar viena naktis, ar visa savaitė.

— Na jau, na! — nusijuokė Torinas, kuris vėl buvo atgavęs gerą ūpą ir žvangino kišenėse brangiuosius akmenaičius.— Mano rūmų nevadinkit pridvisusių urvu! Palaukit, kol juos išvalys, sutvarkys ir išpuoš iš naujo!

— To nebus, kol gyvas Smogas,— niūriai sumurmėjo Bilbas.— Beje, kurgi jis dabar būtų? Nepagailėčiau nė gerų pusryčių, kad tik sužinočiau. Ko gero, tupi Kalno viršūnėje ir žvalgosi į mus!

Ši mintis visai pribloškė nykštukus, ir jie tuoj sutiko su Bilbo ir Balino nuomone ir suskato keliauti.

— Reikia kraustyti iš čia,— pasakė Doris.— Aš visą laiką jaučiuosi taip, lyg jis žiūrėtų man į pakaušį.

— Čia taip šalta ir nejauku,— įsiterpė Bomburas.— Vandens čia kiek nori, bet maisto — nė trupinėlio. Tokioje vietoje gyvendamas, slibinas, matyt, visada būna alkanas.

— Eime! Eime! — ėmė šaukti kiti.— Kur tas Balino takas?

Nuo Didžiųjų Vartų į dešinę tako nebuvo, todėl jiems teko keberiotis per akmenis kairiuoju upės krantu. Tuštuma ir nykumas vėl išblaiivė net ir Toriną. Tiltas, apie kurį kalbėjo Balinas, buvo seniai jau sugriuvęs, ir akmenis luitai dabar kyšojo suvirte į negilų kunkuliuojantį srautą. Jie be vargo persikėlė per upę, susirado senuosius laiptus ir užsikorė jais į statų krantą. Kiek paėję, aptiko kelią ir greit atsidūrė miškingame klonyje, iš visų pusių užstotame uolų. Čia truputėlį atsipūtė ir papusryčiavo — pakramtė džiūvėsių, užsigerdami vandeniu. (Jeigu jums rupi, kokie tie džiūvėsiai, nepasakyčiau, kaip jie daromi, žinau tik tiek, kad jie panašūs į sausainius, tiktai negenda ir laikomi labai maistingais; tačiau anaipol tai ne kažin koks gardumynas, užtat labai tinkami kramtymo pratyboms; Ežero Miesto gyventojai jų pasitiekia tolimoms kelionėms.)

Po to jie patraukė toliau. Kelias nususuko nuo upės į vakarus, vis artyn slinkosi pietinė Kalno atšaka. Galiausiai keliauninkai priėjo kalną takelį, kuris rangėsi stačiai į viršų. Jie ilgai ir sunkiai vilkosi vienas paskui kitą, kol pavakary įsigavo į pačią kalnagūbrio viršūnę ir išvydo vakaruos besileidžiančią šaltą žiemos saulę. Čia jie rado mažą aikštelę, kuri iš trijų pusių leidosi skardžiais žemyn, o šiaurėje glaudėsi prie uolos. Uoloje buvo anga, panaši į duris, nuo kurių vėrėsi platus vaizdas į rytus, pietus ir vakarus.

— Čia,— pasakė Balinas,— kitados visuomet stovėdavo sargybiniai, o šios durys veda į iškirstą uoloje kamaraitę, kuri jiems atstojo sargybinę. Aplinkui Kalną buvo keli tokie postai. Tačiau mūsų galybės laikais jų, matyt, nelabai tereikėjo, ir sargyba apsileido, neteko budrumo — antraip galbūt mus būtų perspėjusi, kad atsibastė slibinas, ir viskas būtų kitaip apsisukę. Šiaip ar taip, čia mes galėsime prisiglausti, pasislėpti ir viską aplink regėsime, o mūsų — niekas,

— Menka nauda, jeigu kas nors užmatė mus čionai kopiančius,— ginčijosi Doris.— Jis visą laiką žvalgėsi aukštyn, į Kalno viršūnę, tarytum tikėdamasis išvysti tenai užsirioglinusį Smogą lyg varną ant bokšto.

— Nieko kito mums nebelieka,— atsakė Torinas.— Šiandien jau vis tiek toliau nepaeisime.

— Šventa teisybė! — sušuko Bilbas ir krito ant žemės.

Uoloje būtų tilpęs koks šimtas žmonių, galinėje sargybinės sienoje buvo dar vienos durys į mažytę kamaraitę, kur beveik neprasiskverbė šaltis iš lauko. Ji buvo apleista, matyt, per visą Smogo viešpatavimo laiką jona nebuvo įlindęs net laukinis žvėris. Keliauninkai tenai susidėjo savo nešulius, vieni suvirto ant šono ir tuoj pat sumigo, o kiti susėdo prie laukųjų durų ir ėmė svarstyti tolesnius planus. Visos jų kalbos baigdavosi vis tuo pačiu klausiniu: kur dabar Smogas? Žvelgė į vakarus — nė gyvos dvasios, į rytus — irgi nieko, pietų pusėje slibino taip pat nebuvo nė ženklo, bet tenai būriavosi begalės paukščių. Nykštukai žiūrėjo į juos ir spėliojo, ką tai galėtų reikšti, bet taip nieko ir nenusprendė. Danguje išsižiebė ir šaltu spindesiu sumirgėjo žvaigždės.

XIV SKYRIUS

UGNIS IR VANDUO

O dabar, jeigu jūs, kaip ir nykštukai, norite išgirsti naujienų apie Smogą, grįžkime porą dienų atgal, į tą vakarą, kai jis ištaškė Kalno šlaitą, užvertė slaptąsias duris ir įdūkęs išskrido.

Ežero Miesto Esgaroto gyventojai daugiausia tūnojo namuose, nes iš rytų pūtė žvarbus vėjas, tik vienas kitas kaip paprastai vaikštinėjo krantinėmis ir gėrėjosi žvaigždėmis, kurios atsispindėjo plyname ežero paviršiuje. Vienišąjį Kalną nuo miesto dengė apyaukštės kalvos, stūksančios ežero gale, kur pro jų tarpą iš šiaurės bėgo Sraunioji Upė. Giedrią dieną kartais būdavo matyti tik smaili jo viršūnė, tačiau miesto gyventojai retai žvelgdavo į tą pusę, nes Kalnas net saulei tekant atrodydavo niūrus ir grėsmingas. Dabar jį gaubė vakaro sutemos.

Staiga viršūnėje plykstelėjo kažkokia šviesa. Plykstelėjo ir užgeso.

— Žiūrėkit! — sušuko vienas iš vaikštinėtojų.— Vėl šviesa! Ir pereitą naktį sargybiniai matė ten tvyksčiojant — nuo vidurnakčio iki aušros. Kažkas negera ten dedasi.

— Galbūt Kalno karalius jau aukšą kala,— atsiliepė kitas.— Jau seniai jis iškeliavo į šiaurę. Metas pradėti pildyti dainų pranašystėms.

— Koks karalius? — suniurzgė piktas balsas.— Paminėsit jūs mano žodį, tos liepsnos veržiasi iš slibino nasrų, matyt, jisai ten plėšikauja. Jis vienintelis Kalno karalius, kito mes nepažįstam.

— Amžinai tu pranašauji visokias baisybes,— pasipiktino kiti.— Tai potvynį, tai žuvų marą! Bent sykį ką nors linksmesnio sugalvotum!

Staiga tarp kalvų sutvisko skaisči žara ir nuauksino visą šiaurinį ežero galą.

— „Kalnų valdovas grįžo!“—ėmė šaukti žmonės.— „Jo lobiai trykš šaltiniais ir upėmis banguos!“ Nuo Kalno liejasi aukso upė! — šūkavo jie.

Visur atsilapojo langai, pasigirdo skubančiųjų tapsėjimas. Vėl prasidėjo visuotinis džiūgavimas, tačiau piktojo balso savininkas kiek kojos neša pasileido pas burmistą.

— Slibinas! Slibinas atleikia! Kad aš kiaurai žemę prasmegčiau! — rėkė jis.— Kirskite tiltus! Prie ginklo! Prie ginklo!

Pasigirdo pavojaus trimitai, ir aidas nusirito per uolėtus krantus. Džiūgavimas nutilo, džiaugsmas pavirto siaubu. Štai kodėl slibinas neužtiko jų iš netyčių.

Netrukus ežero gyventojai pamatė raudoną žiežirbą, kuri lėkė į jų pusę, kas akimirka vis labiau įsiplieskdama ir didėdama — toks pašėlęs buvo slibino greitis. Dabar jau ir didžiausiam mulkiui nebeliko abejonių, kad pranašystė išsipildė, ir net per daug tiksliai. Laiko liko visai nedaug. Kiekvienas indas mieste buvo prisemtas vandens, kiekvienas karys apsiginklavo, visos strėlės ir ietys paruoštos, tiltas į krantą išardytas ir sunaikintas. Vos žmonės spėjo viską baigti, pasigirdo bausis atlekiančio slibino maurojimas, galingi jo sparnų mojai sujudino vandenį, ežeras subangavo ugninėmis bangomis.

Aidint šauksmams bei riksmui, Smogas nėrė žemyn, taikydamas į tiltą, ir stabtelėjo sutrikęs! Tiltas buvo dingęs, o jo priešai susibūrę salelėje — iš visų pusių juos supo vanduo, jo nuomone, pernelyg gilus, tamsus ir šaltas. Jeigu nersi į ežerą, pakils tiek garų ir rūko, jog krantai net kelias dienas išbus miglose paskendę. Be to, ežeras už jį galingesnis — vanduo ataušintų jį, dar nespėjus nuplaukti iki salos.

Staugdamas slibinas puolė miestą. Jo pasitikti pakilo juoda strėlių kruša, strėlės subarškėjo, atsimušusios į šarvus, o jų kotai, užsidegę nuo slibino alsavimo, šnypšdami krito į ežerą. Joks fejerverkas nebūtų prilygęs šios nakties reginiui. Išgirdęs švilpiančias strėles ir gaudžiant trimitus, slibinas tiesiog pasiuto nuo aklo įniršio. Šimtai metų praėjo, ir niekas niekad neišdrįso stoti su juo į kovą. Nebūtų niekas priešinęsis nė dabar, jeigu ne pikto balso žmogus, vardu Bardas,— jis lakstė pirmyn ir atgal, drąsindamas lankininkus ir ragindamas burmistrą kautis iki paskutinės strėlės.

Iš slibino nasrų veržėsi liepsna. Kurį laiką jis suko ratus ore viršum miesto, nušviesdamas visą ežerą; medžiai krantuose nusidažė vario ir kraujo spalva, o pažeme blaškėsi juodi šešėliai. Paskui slibinas krito žemyn tiesiai pro strėlių uraganą, galvos netekęs iš pykčio, nesirūpindamas savo priešams atsukti žvynuotus šonus, trokšdamas tik vieno — padegti miestą.

Jis prašvilpė pro miestą vienąsyk, antrąsyk — šiaudiniai stogai ir medinės sijos užsiliepsnojo, nors prieš slibino užpuolimą viskas buvo aplieta vandeniu. Šimtai rankų užliedavo kiekvieną kibirkštį. Slibinas vėl ėmė suktis. Smūgis uodega — ir rotušės stogas subyrėjo į šipulius, į nakties dangų pašoko nesutramdomos liepsnos liežuviai. Kiek sykių puolė žemyn Smogas, tiek sykių užsidegęs virsdavo į vandenį namas. Jokia strėlė nesustabdė slibino — jos tiek tebuvo jam baisios kiek pelkių uodai.

Iš visų pusių žmonės šokinėjo į vandenį. Moteris ir vaikus turgaus aikštėje sodino į perkrautas valtis. Kariai mėtė ginklus. Visur buvo girdėti vien raudos ir aimanos, o juk dar taip neseniai mieste skambėjo senovinės džiaugsmo dainos apie nykštukus, dabar žmonės juos prakeikė. Pats burmistras patyliukais nubėgo prie savo paausuotos valties, vildamasis sumaištyje pasprukti ir išsigelbėti. Netrukus visas miestas, ištuštėjęs ir sudegęs, būtų buvęs nušluotas nuo ežero paviršiaus.

Slibinas to ir tikėjosi. Tegu jie sau lipa į valtis — menka bėda. Tai smagu bus medžioti juos plaukiančius, jeigu vienas kitas ir liks — vis tiek išmirs badu. O jei pabandys kišti nosį į krantą —jis jiems parodys. Tuoj supleškins visus pakrančių miškus, išdžiovins laukus ir ganyklas. Seniai nebuvo patyręs tokio malonumo kaip dabar, kankindamas ištisą miestą.

Tačiau tarp liepsnojančių namų dar laikėsi būrelis lankininkų. Jų vadas buvo Bardas, tas pats niūraus balso ir niūraus veido karys, kurį bičiuliai kaltino amžinai pranašaujant potvynius ir žuvų marą, nors puikiai žinojo, koks jis narsus ir garbingas žmogus. Jis buvo Deilo valdovo Giriono ainis — mat valdovo žmona ir sūnus kitados išsigelbėjo iš griuvėsių ir pabėgo Srauniąja Upe. Dabar jis tol šaudė iš didžiulio kukmedžio lanko, kol jam beliko tik viena vienintelė strėlė. Aplink jau siautėjo gaisras. Kovos draugai paliko jį vieną. Jau buvo beįtempias lanką paskutinį sykį.

Staiga kažkas plastelėjo iš tamsos ir nutūpė jam ant peties. Bardas krūptelėjo — bet tai buvo tik senas strazdas. Be baimės paukštis stryktelėjo jam prie ausies ir sučerškė atnešęs naujienų. Bardas stebėjosi, suprasdamas strazdo šneką,— bet juk jis buvo kilęs iš Deilo.

— Palauk! Palūkėk! — patarė strazdas.— Tuoj patekės mėnulis. Kai slibinas skris tau virš galvos, įsižiūrėk — kairėje jo krūtinės pusėje bus plyna dėmė.

Kol Bardas nustebejęs delsė, strazdas papasakojo jam viską, ką buvo girdėjęs ir matęs ant Kalno.

Tada Bardas iš visų jėgų įtempė lanką. Slibinas vėl suko atgal — šįsyk skrido labai žemai; tuo tarpu rytuose patekėjo mėnulis ir sidabru nudažė plačiai išskėstus jo sparnus.

— Strėlė manoji! — tarė karys.— Strėle juodoji! Pasilikau tave pabaigai. Tu niekad manęs neapvylei, visada sugrįždavai pas mane atgalios. Gavau tave iš savo tėvo, o jis — iš savo protėvių. Jeigu tu iš tiesų nukalta tikrojo Kalno karaliaus kalvėje, lėk greitai ir smik taikliai!

Slibinas lėkė dar žemiau negu pirma, ir kai jis smigo į miestą, mėnulio šviesoje baltai sužėrėjo brangakmeniais nusagstytas jo pilvas — bet viena vieta buvo tamsesnė. Suzvimbė lanko templė. Nušvilpė juodoji strėlė ir pataikė tiesiai į tamsiąją dėmę kairiojoje slibino krūtinės pusėje, kur jos neužstojo priekinė letena. Strėlė įsmigo giliai ir pradingo visa — antgalis, kotas ir net plunksna: su tokia jėga ji buvo paleista. Šaižus stūgsmas apkurtino žmones, išvertė medžius, suskaldė akmenis — Smogas pašoko į viršų, apsvirtė ir tėškėsi iš aukštybių į degantį miestą.

Raitydamasis priešmirtinėje agonijoje, jis išblaškė į visas puses kibirkštis ir nuodėgulus. Ežeras sukunkuliavo, tamsoje staiga pakilo tiršti garų tumulai. Vanduo sušnypštė, ėmė suktis verpetais — ir viskas nurimo. Pražuvo ir Smogas, ir Esgarotas.

Tačiau Bardas liko gyvas.

Vis aukščiau ir aukščiau dangaus skliautu kilo pilnėjantis mėnuo, vis žvarbesnis ir žvarbesnis stūgavo vėjas. Baltąjį rūką jis susuko į kamuolius, pakėlė į padebesius, nunešė į vakarus ir sudraskęs į skutus išdraikė viršum pelkių, šiapus Gūdžiosios Girios. Tada ežero paviršiuje pasirodė daugybė juodų taškelių— valčių. Vėjas nešė nuo ežero Esgaroto žmonių aimanas— jie raudojo pražuvusio miesto,

apverkė savo gerą ir sugriautus namus. Bet jeigu jie dabar būtų įstengę galvoti ne vien tik apie savo nelaimės, būtų supratus, jog turėtų dėkoti likimui: trys ketvirčiai miesto gyventojų vis dėlto liko gyvi; girios, laukai, ganyklos ir gyvuliai, didesnė dalis valčių nebuvo sunaikinta, o slibinas gavo galą. Tačiau kol kas jie to dar nesuvokė.

Paniurę ir nusiminię, susispietę būreliais vakariniame ežero krante, ir dabar jų rūstybė atsisuko prieš burmistrą, kuris paspruko pats pirmas, kai kiti dar buvo pasiryžę miestą apginti.

— Jo galva gal ir gera tvarkyti prekybos reikalams — ypač saviems,— murmjėjo vieni,— bet pavojaus valandą jis niekam tikęs!

Kiti garbstė Bardo narsumą ir jo paskutinį pergalingą šūvį.

— Jeigu jis būtų gyvas, išrinktume jį karalium! Deja, jis žuvo! Žuvo Bardas, Giriono ainis, slibino nugalėtojas!

Sulig šiais žodžiais iš tamsos išniro aukšta žmogysta. Žmogus buvo permirkęs iki siūlo galo, šlapi tamsūs plaukai apdribę veidą ir pečius, akys degė rūstybe.

— Bardas nežuvo! — suriko jis.— Jis nērė gilyn į ežerą, kai ant Esgaroto krito nušautas siaubūnas. Aš Bardas, Giriono ainis, slibino nugalėtojas!

— Karalius Bardas! Karalius Bardas! — pasigirdo šūksmai, o burmistras sugriežė dantimis.

— Girionas buvo Deilo valdovas, o ne Esgaroto karalius,— pasakė jis.— Ežero Mieste visuomet buvo renkamas burmistras, ir ne iš paprastų karių, o iš seniausių ir išmintingiausių vyrų. „Karalius" Bardas tegu grįžta į savo karalystę — Deilas per jo narsumą dabar laisvas, ir niekas nebetrukdė jam grįžti tenai. Kas nori, gali eiti kartu, jeigu šalti akmenys Kalno paunksmėje kam patinka labiau negu žali ežero krantai. Protingiausia būtų likti čia ir atstatyti miestą, o paskui vėl turtingai ir laimingai gyventi.

— Norime karaliumi Bardo! — vėl ėmė šaukti arčiausiai stovintys žmonės.— Gana tų seniausių vyrų, tų pirklių!

— Tegyvuoja šaulys, šalin pinigų kapšus! — pagavo rėkti kiti, ir šūksmai nuaidėjo per visą krantą.

— Argi aš menkinu šaulio Bardo žygdarbį? — meilikaudamas pasakė burmistras, kuris dabar stovėjo šalia Bardo.— Šiandien jis nusipelnė garbingiausią vietą miesto geradarių sąrašė. Jis vertas, kad apie jį būtų sudėta daug nemirtingų dainų. Bet kodėl, mano žmonės,— burmistras atsistojo visu ūgiu ir prabilo labai aiškiai ir garsiai,— jūs kaltinat tik mane vieną? Už ką jūs norite mane išvyti? Leiskit paklausti, o kas pažadino slibiną iš miego? Kam dovanojome brangias dovanas ir dosniai teikėme pagalbą, kas privertė mus patikėti, kad pildosi senovės dainų pranašystės? Kas pasinaudojo geromis mūsų širdimis ir įaudrino mūsų vaizduotes? Kokį auksą pasiuntė mums upe į miestą, kaip atsimorejo? Ugnį ir pražūtį! Iš ko dabar turėtume reikalauti, kad atlygintų nuostolius, padėtų našlėms ir našlaičiams?

Kaip matote, burmistras ne veltui buvo užėmęs tokias pareigas. Po jo kalbos žmonės kurį laiką pamiršo naują karalių, ir jų rūstybė užgriuvo Toriną ir jo draugus. Iš visų pusių pasipylė pikti žodžiai ir grasinimai; daugelis iš tų, kurie pirma garsiausiai traukė senovės dainas, dabar garsiau už visus rėkė, jog nykštukai slibiną tyčia ant jų užsiundę.

— Neišmanėliai jūs!—tarė Bardas.— Kam tuščiai plūsti tuos nelaiminguosius ir giežti ant jų savo pyktį? Be abejonės, jie pirmieji žuvo liepsnose, o tik paskui Smogas puolė mus.

Tariant šiuos žodžius, jam dingtelėjo į galvą mintis, kad tie pasakiški Kalno lobiai dabar niekam nepriklauso ir niekieno nesaugomi, ir jis staiga nutilo. Bardas susimąstė apie burmistro žodžius ir apie Deilo atstatymą, įsivaizdavo, kaip vėl suskambės aukso varpai. Tik reikia žmonių!

Pagaliau jis vėl prabilo:

— Dabar ne metas pyktis, burmistre, ne metas rinkti naują valdžią. Reikia darbą dirbti. Kol kas aš tarnauju jums, nors galbūt greitai ateis toks laikas, kai aš iš tiesų patrauksiu į šiaurę su tais, kurie panorės keliauti drauge.

Ir jis nuėjo padėti įkurti stovyklos ir pasirūpinti ligoniais bei sužeistaisiais. O burmistras liko sėdėti ant žemės ir susiraukęs žiūrėjo jam įkandin. Jis mąstė visai ką kita, todėl niekam nieko nebesakė, tik garsiai šuktelėjo, kad atneštų ugnies ir valgyti.

Kur tik Bardas ėjo, visur lyg ugnis per sausus lapus bėgo šnekos apie beribius lobius, kurie dabar esą niekieno nesaugomi. Žmonės kalbėjo galėsią atlyginti visus savo nuostolius, o gal net dar labiau praturtėsią ir turėsią iš ko pirktis pietuose prabangos daiktų. Šios svajonės padėjo jiems iškęsti varganą būklę, trumpino žvarbią ir graudžią naktį. Pastogę suręsti ne visiems buvo spėta (burmistras, aišku, ją turėjo), valgio pristigo (net burmistru). Daugelis tą naktį peršlapę sušalo ir susirgo iš širdgėlos, o vėliau ir mirė, nors buvo išsigelbėję iš griūvančio miesto; kuo toliau, tuo daugiau stovykloje radosi nusilpusių ir išbadėjusių.

Tuo tarpu Bardas ėmėsi vadovauti žmonėms, įsakymus duodavo savo nuožiūra, tačiau visada burmistro vardu. Nelengva jam buvo valdyti žmones, statyti jiems būstus, globoti juos ir ginti. Dauguma tikriausiai nebūtų ištvėrę per žiemą, jeigu nebūtų greit atskubėjusi pagalba. Bardas pirmiausiai pasiuntė žygūnus į aukštupį — prašyti pagalbos Elfų Karalių. Žygūnai susitiko elfų karius jau pusiaukelėje, nors nuo slibino žūties tebuvo praėjusios vos trys dienos.

Elfų Karalius viską, kas nutiko, sužinojo iš savo pasiuntinių ir iš paukščių, kurie draugavo su elfais. Sujudo subruzdavo visa sparnuočių giminė, kuri laikėsi Slibino Tyrų pašonėje. Nesuskaitomi paukščių pulkai sukinėjosi viršum girių, po visą dangų zujo greitasparniai žinianešiai. Jie tik švilpavo, čirškė, čiauškėjo viršum elfų miško. Naujiena perlėkė net Gūdžiąją Girią: „Smogui galas!“ Lapai šnarėjo ir šlamėjo, iš visur kyščiojo stačios ausys. Elfų Karalius dar nebuvo išjojęs, o gandas jau nusirito į vakarus iki pušynų, augančių šiaurės Ukanotųjų Kalnų. Jį išgirdo Beornas, medinių menių šeimininkas, subruzdavo ir ėmė tartis goblinai savo urvuose.

— Kažin, ar daugiau beišgirsim apie Toriną Oukensildą,— pasakė Elfų Karalius.— Jau geriau jis būtų likęs mano viešnagėje. Bet, kaip sakoma,— pridūrė jis,— nėra to blogo, kas neišeitų į gera.

Juk jis niekad nepamiršdavo legendos apie Troro lobyną. Štai kodėl Bardo žygūnai sutiko karalių, su daugybe ietininkų bei lankininkų žygiuojantį į jų pusę. Virš jų lėkė debesys varnų, jos, ko gero, pamanė, jog tuoj prasidės didžiulis karas, kokių šiuose kraštuose nebuvo kilę jau daug daug metų.

Tačiau išgirdęs Bardo pagalbos prašymą, karalius pasigailėjo ežero gyventojų, juk buvo gerų ir malonių elfų valdovas, ir pasuko žemyn palei upę prie Ilgojo Ežero, nors pirma buvo numatęs žygiuoti tiesiai prie Vienišojo Kalno. Kadangi elfai neturėjo užtektinai valčių bei plaustų, kariuomenei teko žygiuoti lėčiau — pėsčiomis, tačiau didelės maisto atsargas karalius buvo pasiuntęs pirmyn vandeniui. Elfų kariai — greitakojai, ir nors jie nebuvo pratę prie klastingų pelkėtų žemių, kurios plytėjo tarp jų miško ir ežero, žygiavo labai greitai.

Jau po penkių dienų nuo slibino žūties jie priėjo ežero krantą ir išvydo miesto griuvėsius. Kaip ir reikėjo laukti, visi juos pasitiko džiaugsmo šūksniais, gyventojai ir burmistras pažadėjo sudaryti ateičiai bet kokią sandėrį su Elfų Karaliumi, kad tik tas suteiktų dabar žmonėms pagalbą.

Greit buvo numatytas planas. Su moterimis ir vaikais, seniais ir ligoniais burmistras liko prie ežero, o su jais daug meistrų ir nagingų elfų. Jie stėjo versti medžių ir gaudyti rąstų, atplukdytų upe iš miško. Paskui ėmėsi statyti ant kranto trobas, kad žmonės turėtų kur prisiglausti žiemą. Burmistro vadovaujami, pradėjo planuoti naują miestą, kuris turėjo būti dar didesnis ir gražesnis už buvusį, tiksliai ne toje pačioje vietoje. Jie paslinko miestą toliau į šiaurę, nes ir dabar visus baugino tie vandenys, kurių dugne gulėjo negyvas slibinas. Jau nebuvo jam lemta sugrįžti į aukso guolį, ežero dugne jis sustingo į akmenį, susirangęs palei seklumas. Ir po kelių šimtų metų giedrią dieną didžiuliai jo griaučiai boluodavo tarp senojo miesto griuvėsių. Retas išdrįsdavo plaukti pro tą prakeiktą vietą, ir niekas nesiryždavo nerti į ribuliuojantį vandenį pasirinkti brangakmenių, kurie išbiro iš sutrūnijusių slibino šarvų.

Visi kiti vyrai, kurie dar buvo tvirti ir pagalintys, ir beveik visa Elfų Karaliaus kariuomenė išžygiavo į šiaurę prie Vienišojo Kalno. Taigi vienuoliktą dieną po miesto žuvimo priešakinis kariuomenės būrys išėjo pro akmeninius vartus ežero gale ir žengė į apleistas, negyvenamas žemes.

XV SKYRIUS

DEBESYS TELKIASI

Grįžkime dabar pas Bilbą ir nykštukus. Jie iš eilės budėjo kiaurą naktį, tačiau jokio pavojaus nei regėjo, nei girdėjo. Tik dieną susirinko dar daugiau paukščių. Pulkų pulkai jų traukė iš pietų į šiaurę, o varnos, kur nuo seno gyveno Kalno apylinkėse, suko ratus ir be perstojo krankė.

— Keisti dalykai dedasi,— pasakė Torinas.— Rudenio kelionių metas jau seniai praėjo, be to, čia vien čionykščiai paukščiai — varnėnai, kikiiliai. O toluoj regiu daugybę maitvanagių, jie tarytum nujaučia mūšį.

Bilbas staiga parodė pirštu ir sušuko:

— Žiūrėkit, senasis strazdas sugrįžo! Vadinasi, jis liko gyvas, kai Smogas ištaškė Kalno šlaitą. Tik sraigų ten vargu ar beras!

Ir iš tiesų tai buvo senasis strazdas. Jis atskrido prie jų ir nutūpė ant akmens. Paskui suplasnojo sparnais ir sučerškė, palenkė galvutę į šoną lyg klausydamasis, tada vėl sučerškė ir vėl palenkė galvą.

— Man regis, jis nori mums kažką pasakyti,— tarė Balinas,— bet aš nesuprantu — ką. Šių paukščių kalba labai greita ir sunki. Ar tu ką nors supranti, Beginsai?

— Ne, nelabai,— atsakė Bilbas, iš teisybės jis nesuprato ničnieko.— Man rodos, senukas labai susijaudinęs.

— O kad jis būtų varnas! — pasakė Balinas.

— O man pasirodė, kad tu nepakenti varnų. Kai anąsykėjom, tu tiesiog jų baideisi.

— Taigi ten buvo varnos! Tos niekingos nepraustaburnės, tie įtartini padarai. Ar girdėjai, kaip jos mus išvadino? Varnai — kitas reikalas. Troro žmonės kitados su jais labai bičiulivosi; jie mums atnešdavo slaptų žinių, o mes atsilygindavome jiems visokiais blizgučiais, kuriuos jie mielai slapsto savo lizduose. Jie gyvena labai ilgai, viską atsimena ir savo išmintį perduoda vaikams. Jaunystėje aš pažinojau daug varnų. Juk ir ši aukštuma kadaise buvo praminta Varnakalniu, nes tais laikais čia,

viršum sargybinės, gyveno garsių ir išmintingų paukščių pora — senasis Karkas su žmona. Tik nemanau, kad kas nors iš tos senos giminės būtų likęs gyvas.

Vos tik jis nutilo, senasis strazdas garsiai riktelėjo ir nuskrido.

— Mes jo kalbos nesuprantam, bet aš esu tikras, kad

senasis paukštis supranta mus, — pasakė Balinas. — Dabar žiūrėk akis išpūtęs, kažkas turi atsitikti!

Netrukus vėl pasigirdo sparnų plasnėjimas, atskrido strazdas, ir ne vienas, o su visai iškaršusiu varnu. Didžiulis nusenęs varnas buvo beveik aklas, nuplikusia galva ir vos bepaskrido. Sunkiai nutūpęs ant aikštelės, jis lėtai nukorė sparnus ir vargais negalais šoktelėjo Torino pusėn.

— O Torinai, Treino sūnau, ir Balinai, Tandino sūnau, — sukarkė jis (šįsyk Bilbas viską suprato, nes varnas šnekėjo ne paukščių, o žmonių kalba). — Aš esu Rarkas, Karko sūnus. Karkas jau miręs, tu jį gerai pažinėjai. Prabėgo šimtas penkiasdešimt treji metai nuo tos dienos, kai aš išsiritau iš kiaušinio, bet neužmiršau, ką man pasakojo tėvas. Dabar esu didžiųjų viso Kalno varnų vadas. Mūsų nebedaug, bet mes dar atsimenam senąjį Kalno karalių. Daugumos mano pavaldinių čia nėra, nes pietuose išgirdome didžiųjų naujienų — vienos tave nudžiugins, kitos nuliūdins. Žvelk! Antai prie Kalno ir į Deilą iš visų pusių renkasi paukščiai — pasklido žinia, jog žuvo Smogas!

— Žuvo! Žuvo? — vienas per kitą ėmė šaukti nykštukai. — Nebėra gyvo? Vadinasi, mes be reikalo bijojome — visi lobiai dabar mūsų! — Jie stryktelėjo ant kojų ir ėmė šokinėti iš džiaugsmo.

— Taip, slibino nebėra gyvo, — patvirtino Rarkas. — Strazdas, te niekuomet neiškrinta jam plunksnos, savo akimis regėjo Smogo mirtį, o jo žodžiais galit tikėti. Smogas žuvo mūsųje su Esgaroto gyventojais prieš tris dienas patekėjus mėnuliui.

Torinui ne iš karto pasisekė nutildyti nykštukus ir priversti išklaudyti varno pasakojimą iki galo. Nupasakojęs mūšį, senasis varnas pasakė:

— Tokia yra linksmoji naujiena, Torinai Oukenšildai. Gali drąsiai grįžti į savo rūmus, visi turtai kolei kas tavo. Tačiau čionai traukia ne tiktai paukščiai — garsas apie lobių sergėtojo žūtį pasklido plačiai, o legenda apie Troro turtus tebegyvuoja, per daugelį metų eidama iš lūpų į lūpas, tad daug kas gviešiasi savosios dalies laimikio. Jau atžygiuoja elfų kariuomenė, o viršum jos sukinėjasi maitvanagiai — mat tikisi kautynių ir kraujo. Ežero gyventojai irgi niurna, kad dėl jų negandų kalti nykštukai, nes jie liko be pastogės, daugelis žuvo, o jų miestą sugriovė Smogas. Jie irgi tikisi atsiimti iš jūsų dalį turto už savo nuostolius, nesvarbu, ar gyvi jūs, ar žuvę. Tegu didi išmintis jums padeda nuspręsti, kaip elgtis toliau, tačiau trylika jūsų tėra menka saujelė, likusi iš didžiulės Diurino tautos, kuri išsisklaidė tolybėse. Paklauskite mano patarimo: jums dėtas, aš nepasitikėčiau Ežero Miesto burmistru, o verčiau tuo šauliu, kur pašovė slibiną. Jis vardu Bardas, kilęs iš Deilo, iš Giriono giminės. Žmogus jis niūrus, bet teisingas. Po tokios ilgos vienvės mes labai norėtume savo akimis išsvysti taiką tarp nykštukų, žmonių ir elfų, tačiau ji atsies jums gerokai aukso. Aš baigiau.

Čia Torinas davė valią savo pykčiui:

— Ačiū tau, Rarkai, Karko sūnau. Tavęs ir tavo giminės mes tikrai neužmiršim. Tačiau kol mes gyvi, jokie vagys nei smurtininkai neatims iš mūsų aukso. Jei nori pelnyti mūsų dėkingumą, nešk mums žinias apie visus, kas tik artinsis prie Kalno. Ir dar vienas prašymas: jei tarp tavųjų dar yra jaunų varnų su stipriais sparnais, pasiūsk žygūnus pas mano giminaičius į šiaurės kalnus, tegu jie papasakoją apie mūsų vargus. Svarbiausia — nusigauti iki mano pusbrolio Deino, kur gyvena arčiausiai, Geležinėse Kalvose. Jis turi daug gerai ginkluotų karių. Tegu skuba mums į pagalbą!

— Nežinau, ar geras, ar blogas tavo sprendimas, — sukarkė Rarkas, — bet padarysiu, kaip tu sakai.

Ir sunkiai, lėtai nuskrido.

— Atgal į Kalną! — sušuko Torinas. — Negalima gaišti nė minutės.

— Bet juk duonos nebėra nė riekutės! — šūktelėjo Bilbas, kuris tokiais atvejais visuomet pasirodydavo praktiškas. Tiesą sakant, jis manė, jog žuvus slibinui, jų nuotykiškai iš esmės baigėsi, ir didžiai klydo. Bilbas mielai būtų atidavęs beveik visą savo dalį, kad tik abi pusės dabar susitaikytų.

— Atgal į Kalną! — suriko visi nykštukai, lyg negirdėdami jo žodžių. Ką darysi, teko ir jam eiti kartu.

Jūs jau esate girdėję apie visus įvykius, tad suprasite, jog nykštukai dar turėjo keletą dienų. Jie dar sykį išnaršė visus tunelius ir nustatė, jog įeiti į vidų galima tik pro Didžiuosius Vartus, kaip jie ir tikėjosi. Visus kitus vartus, išskyrus, žinoma, mažąsias slaptąsias duris, jau seniai buvo išgriovęs ir užvertęs Smogas ir iš jų nebuvo likę nė ženklų. Todėl nykštukai ėmė uoliai stiprinti Didžiuosius Vartus ir tiesti į juos naują taką. Įrankių viduje buvo kiek tik nori — jais senovėje naudojosi rūdakasiai, akmentašiai ir statytojai, o juk šiuose darbuose nykštukams iki šiolei nebuvo lygių.

Kol jie plušėjo, varnai jiems nešiojo žinias. Iš jų nykštukai sužinojo, jog Elfų Karalius pasukęs prie ežero — vadinasi, dar galima atsikvėpti. Dar maloniau buvo išgirsti, kad trys jų poniai, matyt, buvo pasprukę nuo slibino ir dabar klaidžiojo palei Srauniąją Upe, netoli nuo buvusios jų stovyklos, o ten dar buvo likę šiokių tokių maisto atsargų. Kol kiti baigė darbus, varnas nuvedė tenai Filį ir Kilį, ir tie, pasigavę ponius, pargabeno viską, ką tik galėjo.

Praėjo keturios dienos, ir pagaliau jie išgirdo, jog jungtinė ežero gyventojų ir elfų kariuomenė jau artėja prie Kalno. Bet dabar jie jautėsi drąsesni: taupiai valgant, maisto turėjo užtekti kelioms savaitėms — žinoma, daugiausiai buvo tų nežmoniškai įgrisusių džiūvėsių, bet vis geriau negu nieko; priešais vartus jie spėjo sukrauti storą ir aukštą keturkampių akmenų sieną. Sienoje paliko siauras angas, pro kurias galėjai žvalgytis ar šaudyti, bet įeiti nebūtum įėjęs. Patys vidun ar laukan jie laipiojo kopėčiomis, o visus daiktus užtraukdavo virvėmis. Po naująja siena prakirto nedidelę arką, kad būtų pro kur išbėgti upei, o anapus sienos siaurą jos vagą taip iškasė, jog nuo vartų iki pat skardžio, kur krito krioklys į Deilo slėnį, išsiliejo platus tvenkinys. Dabar prie vartų galėjai prieiti tiktai plaukte arba per siaurutę uolos atbrailą, žiūrint iš vidaus, atsikišusių dešinėje pusėje. Ponius jie atvedė tik iki laiptų, kurie leidosi prie senojo tilto, ten nukraustė visus nešulius ir pasiuntė juos be raitelių atgal į pietus šeimininkams. Pagaliau vieną naktį Deilo slėnyje sužibo žiburiai — begalė žiburių, lyg būtų užkurta daugybė laužų ir užžiebta deglų.

— Jie atėjo! — sušuko Balinas.— Jų stovykla didžiulė. Matyt, jie bus eję į slėnį sutemus abiem upės krantais iš karto.

Tą naktį nykštukai nedaug miegojo. Vos prašvitus, jie išvydo už sienos būrį karių. Pro angas jie stebėjo, kaip būrys išėjo iš slėnio ir ėmė lėtai kopti aukštyn. Netrukus nykštukai pamatė, jog ežero žmonės ginkluoti, lyg būtų žygiavę į karą, o su jais eina šauliai. Tie pirmieji akmenų luitais užsiropšė iki krioklio ir baisiausiai nustebo, išvydę priešais tvenkinį, o vietoj vartų — sieną, sukrautą iš kų tik aptašytų akmenų.

Kol stovėjo jie vienas kitam rodė sieną ir tarėsi, Torinas šūktelėjo:

— Kas jūs tokie? — šaukė jis labai skambiu balsu.— Kodėl jūs atėjot prie Torino, Treino sūnaus, Kalno karaliaus vartų ginkluoti, tarytum į karą? Ko jūs norite?

Tačiau jie nieko neatsakė. Vieni tuojau pat pasuko atgal, kiti dar kurį laiką įdėmiai žiūrėjo į vartus bei įtvirtinimus, bet paskui nusekė pirmuosius. Tą pačią dieną atvykėliai perkėlė savo stovyklą labiau į rytus ir paslėpė tarp Kalno atšakų. Uolynai suskambo nuo balsų ir dainų, kurių jau seniai čia nebuvo girdėta. Elfai užgrojo arfomis, pasiliejo stebuklinga muzika, nuo jos garsų šaltas rudens oras tarytum sušilo ir padvelkė švelnus miško gėlių aromatas, lyg būtų atėjęs pavasaris.

Bilbui pašėlusiai norėjosi pasprukti iš tos niūrios tvirtovės, nusileisti žemyn ir prisidėti prie linksmosios puotos laužų šilumoj. Jaunesniems nykštukams irgi suvirpėjo širdys, jie ėmė burbėti, girdi, kur kas smagiau būtų bičiuliautis su tais linksmuoliais, negu kariauti. Tačiau Torinas susiraukė ir rūsčiai nužvelgė juos.

Tada nykštukai iš lobyno atsinešė arfas ir uždainavo, norėdami sušvelninti Torino rūstybę. Tačiau jų daina buvo visai nepanaši į elfų daineles. Ji labiau panėšėjo į tą dainą, kurią jie kadaise dainavo mažojoje Bilbo oloje Po Kalva:

*Kur Kalnas, didžiai atšiaurus ir niūrus,
Sugrįžo į rūmus karalius taurus!
Jau slibinas krito mėnuliui sušvitus —
Taip mes nugalėsime priešus visus!*

*Nei kardas aštrus, nei strėlė tu greita,
Nei ietis šių vartų įveiks, nei klasta,
Širdis juk narsiausia, kai kaunąs už auksą —
Kentėti nykštukams seniai jau gana!*

*Nykštukai senovėj garsėjo darbais,
Jų kūjai aidėjo galingais varpais —
Giliai olose paslapčių dar besą
Ir menėse ten, po rūsčiaisiais kalnais.*

*Sidabro jie nėrinius nerdavo taip,
Kad jų pavydėdavo dievo skliautai —
Karūnos žvaigždėtos, lyg šaltos kometos,
Lyg saulė ir mėnuo, kur žėri aukštai.*

*Jau sostas valdovo vėl laisvas — ir štai
Išklydusių tautą vėl glaudžia jisai: —
Sugrįžkit! Saukiuosi per tyrus plačiuosius,
Karaliaus gėntainiai, mieli valdiniai!*

*Per kalnus ir slėnius trimitų garsai
Jau šaukia sugrįžti namo amžinai.
Karalius prie vartų sutinka iš karto,
Rieškučiomis auksą dalija jisai!*

*Valdovas sugrįžo į rūmus, kuriuos
Po Kalnu aukštuoju jis amžiais gyvuos,
Nes slibinas piktas dabar nužudytas —
Nyktukai taip priešus visus nugaluos!*

Daina Torinui iš tiesų patiko, jis atsileido, nusišypsojo ir pralinksmėjo; tuoj sumetė, per kiek laiko Deinas pasieks Vienišąjį Kalną, jeigu išžygiuos iš savo Geležinių Kalvų, vos tiktai gavęs iš pusbrolio žinią. Tačiau Bilbui suskaudo širdį, ir nuo dainos, ir nuo tolesnių kalbų — jos visos buvo pernelyg jau karingos.

Kitą rytą nyktukai pamatė, kaip persikėlė per upę būrys ietininkų ir nužygiavo per slėnį aukštyn. Jie nešėsi žalią Elfų Karaliaus vėliavą ir mėlyną Ežero Miesto gyventojų vėliavą ir netrukus sustojo tiesiai priešais vartus, prie sienos.

Torinas vėl garsiai šuktelėjo:

— Kas jūs, kurie atėjot su ginklais rankose prie Torino, Treino sūnaus, Kalno karaliaus vartų?

Šįsyk jis sulaukė atsakymo. Į priekį išėjo aukštas tamsiaplaukis niūraus veido žmogus ir sušuko:

— Sveikas, Torinai! Ko tu ten užsimūrijai lyg plėšikas urve? Kolei kas mes tau dar ne priešai ir džiaugiamės, nes eįjome čionai, nebesitikėdami rasti jūsų gyvų. O kadangi jūs sveiki gyvi ir mes susitikome, tai reikėtų pasitarti, pasiderėti.

— Kas tu toks ir dėl ko nori tartis?

— Aš — Bardas, nuo mano rankos žuvo slibinas. Aš išvadavau tavo turtus. Argi šitai tau nerūpi? Be to, aš esu Deilo valdovo Giriono įpėdinis, o tavo lobyne įsimaišę nemaža brangenybių, kurias Smogas buvo pagrobęs iš jo rūmų ir miesto. Argi nederėtų apie tai pasišnekėti? Toliau — per paskutinį antpuolį Smogas sugriovė Esgarotą, jo gyventojai liko be pastogės, o aš kol kas dar tarnauju jų burmistriui. Jo vardu ir noriu tave paklausti: nejaugi tu neužjausi atsidūrusių varge ir bėdoj žmonių. Juk jie pagelbėjo tau sunkią valandą, o tu užtraukei jiems pražūtį, nors, aišku, pats to nenorėdamas.

Ką gi, žodžiai buvo dori ir teisingi, nors pasakyti niūriai ir išdidžiai. Bilbas manė, jog Torinas tuoj pat sutiks, kad reikalavimai teisėti. Žinoma, pats Bilbas nesitikėjo, jog kas nors prisimins, kad jis, jis vienas aptiko pažeidžiamą slibino vietą, — niekas niekad ir neprisiminė. Tačiau Bilbas nepagalvojo, kokią galią nyktuko širdžiai turi auksas, kurį taip ilgai laikė pasiglemžęs slibinas. Ilgas valandas Torinas buvo praleidęs lobyne, ir jį vėl apėmė bausis godulys. Labiausiai jis ieškojo didžiojo deimanto, tačiau kartu jo žvilgsnį patraukdavo daug kitų stebuklingų daiktų, su kuriais siejosi seni prisiminimai apie jo tautos kančias ir darbus.

— Patį kebliausia ir svarbiausia klausimą tu palikai pabaigai, — atsakė Torinas. — Niekas neturi teisės kėsintis į mano tautos turtą, nes Smogas, kuris kitados jį pasigrobė, atėmė tada jai pastogę, o daug kam ir gyvybę. Turtas slibinui nepriklausė, ir jį išdalydamas, visų nedorų jo darbų neišpirksi. Už prekes ir už ežero gyventojų suteiktą pagalbą artimiausiomis dienomis mes garbingai ats teisime. Tačiau nieko, girdit, ničnieko neduosime, jeigu kas grasins mums jėga. Kol prie mūsų vartų stovi ginkluota kariuomenė, mes laikome jus pikčiausiais savo priešais ir plėšikais. Dabar mano eilė paklausti: o kokią dalį turto būtumėt atidavę mano giminei jūs, jeigu būtumėt radę mus žuvusius?

— Teisingas klausimas, — atsakė Bardas, — tačiau jūs nežuvot, o mes ne plėšikai, Be to, juk turtingasis turi būti ne tik teisingas, bet ir gailėstingas tiems, kurie dabar vargsta ir kurie kitados jo paties bėdoje nepaliko. Tačiau kodėl kiti mano klausimai liko be atsako?

— Kaip sakiau, aš neketinu pradėti derybų su stovinčiais prie mano vartų ginkluotais kariais. O juo labiau su elfais, iš kurių aš esu patyręs vien bloga. Į mūsų derybas jiems nėra ko kištis. Drožkit iš čia, kitaip mes paleisim strėles! O jei vėl panorėsite su manim tartis — pirma paleiskite elfų kariuomenę atgal į miškus, kur jiems ir vieta, o tada grįžkite prie mūsų slenksčio, tiktai be ginklų!

— Elfų Karalius — mano draugas, sunkią valandą jis parėmė ežero gyventojus, ir visai nesavanaudiškai, vien iš draugiškumo, — paprieštaravo Bardas. — Mes duosim jums laiko apsigalvoti. Kol grįšim, pasistenkit ateiti į protą!

Taręs šiuos žodžius, Bardas pasuko atgal į stovyklą.

Nepraėjo nė kelios valandos, o vėliavnešiai vėl grįžo, trimitininkai žengė į priekį sutrimitavo ir vienas pasakė:

— Esgaroto ir Miško vardu mes kreipiamės į Toriną Oukensildą, Treino sūnų, kurs vadina save Kalno karaliumi! Tegu jis išpildo šiuos mūsų reikalavimus, kitaip jį apšauksime savo mirtinu priešu. Bent jau vieną dvyliktąją savo lobių dalį jis privalo atiduoti Bardui, kaip slibino nugaletojui ir Giriono įpėdinui.

Iš šitos dalies Bardas pats, kiek reikia, paskirs Esgaroto gyventojams. Tačiau jeigu Torinas tikisi sulaukti kaimynų pagarbos ir palankumo, kaip buvo jo tėvų ir senolių laikais, jis ir pats nuo savęs dar parems ežero gyventojus.

Užuot atsakęs, Torinas čiupo lanką ir paleido į šauklį strėlę. Strėlė įsmigo į skydą ir suvirpėjo.

— Jeigu tavo atsakymas toks,— suriko šauklys,— skelbiu tavo Kalno apsiaustį. Jūs neišeisit iš čia, kol patys nepanorėsit taikytis ir tęsti derybas. Mes nepakelsim ginklo prieš jus, bet ir nepaleisim nuo aukso krūvos. Sprinkit jį, jeigu taip norit!

Žygūnai greit pasitraukė, ir nykštukai liko vieni ieškoti išeities. Torinas taip apniuko, jog net ir norėdamas nė vienas nebūtų drįsęs su juo ginčytis; tačiau dauguma nykštukų, aišku, jam pritarė — nebent tik storulis Bomburas ir Filis su Kiliu ne. Bilbas, savaime suprantama, nesidžiaugė, kad įvykiai šitaip pakrypo. Jam ir taip iki gyvo kaulo įkyrėjo tas Kalnas, o čia dar tupėk jame apsuptas! To jam buvo per daug!

„Visas Kalnas viduje prišvinkęs slibino smarvės,— burbėjo jis sau po nosimi,— net vėmti nuo jos verčia. Ir tie džiūvėsiai jau skersai gerklę stojasi.“

XVI SKYRIUS NAKTINIS VAGIS

Dienos slinko lėtai ir nuobodžiai. Nykštukai leido laiką, dėliodami ir tvarkydami lobius. Torinas dabar jau prašneko apie Treino deimantą ir primygtinai ragino savo draugus išnaršyti kiekvieną kampelį.

— Mano tėvo deimantas,— pasakė jis,— vienas brangesnis už visą upę aukso, o man jis tiesiog neįkainojamas. Iš viso turto šis akmuo priklauso tik man, ir aš atkeršysiu kiekvienam, kuris jį radęs nuslėps.

Bilbas išgirdo jo žodžius ir labai išsigando: kas bus, jeigu jie ras deimantą, įvyniotą į skarmalų ryšulį, kurį jis pasikišdavo po galva vietoj pagalvės. Tačiau vis tiek nutylėjo, nes per tą nepakenčiamą nuobodulį maža jo galvelė vėl ėmė brandinti planą.

Kurį laiką nebuvo jokių permainų, kol varnai atnešė žinią, kad Deinas su penkiais šimtais nykštukų jau traukias iš Geležinių Kalvų ir po poros dienų išvygiuos į Deilą iš šiaurės rytų pusės.

— Bet jie niekaip neprieis prie Kalno nepastebėti,— užbaigė Karkas,— bijau, kad neprasidėtų kautynės slėnyje. Man tas nelabai patinka. Žinoma, jie rūsūs kariai, tačiau vargu ar įveiks kariuomenę, kuri jus laiko apsupusi. O jeigu ir įveiks, tai kas jūsų laukia? Juk ant kulnų jiems mina žiema ir sniegas. Kaip jūs išmisite be draugų ir kaimynų pagalbos? Slibino nebėra, bet kad tik neprazūtumėt per tuos lobius! Bet Torinas buvo neperkalbamas.

— Sniegas ir šaltis pagnaibys taip pat ir žmones su elfais — galbūt ir jie neištvers šioje dykynėje. Kai užgrius juos mano giminaičiai, kai paspaus žiemos speigas, kitaip ims su mumis šnekėtis.

Tą naktį Bilbas pasiryžo. Dangus buvo juodas, be mėnulio. Kai visai sutemo, jis nulindo į vieną atokų kampą šiapus vartų ir iš savo ryšulėlio išsitraukė virvę ir suvyniotą į skudurėlį deimantą. Tada užsikabarojo ant sienos. Čia ėjo sargybą Bomburas, nes nykštukai tuo tarpu palikdavo tik po vieną sargybinių.

— Velniškai šalta! — pasakė Bomburas.— Būtų gerai susikurti laužą, kaip anie ten, stovykloje!

— O viduje gana šilta,— atsakė Bilbas.

— Aš manau. Bet man dar iki vidurnakčio teks čionai šalti,— ėmė bambėti storulis.— Negerai išėjo. Dieve gink, kad aš smerkčiau Toriną, tegu jo barzda kasdien vis ilgėja, tačiau tam kietasprandžiui visada trūko lankstumo.

— Kaip ir mano kojoms,— tarė Bilbas.— Jos visai atgrubo nuo tų akmeninių laiptų bei koridorių. Kažin ką atiduočiau, kad dabar galėčiau pavaikščioti po minkštą žolę.

— O aš kažin ką atiduočiau už gurkšnį ko nors stipraus, už sočią vakarienę ir minkštą lovą!

— Kol mes apsiausti, negaliu tau šito pasiūlyti. Tačiau, jei nori, mielai už tave pastovėsiu sargyboje — seniai jau nesu stovėjęs. Vis tiek manęs šianakt neima miegas.

— Tu puikus vyrukas, mister! Beginsai, ir aš su džiaugsmu priimu tavo pasiūlymą. Jei ką nors pastebėsi — nepamiršk, pirmą pažadink mane! Aš atsigulsiu netoli durų, po kairei.

— Gerai, gerai. Gali eiti,— pasakė Bilbas.— Vidurnaktį aš tave pažadinsiu, o tu prikelsi kitą sargybinių. Vos tik Bomburas nuėjo, Bilbas užsimovė žiedą, priižo virvę, perlipo per sieną ir nusileido žemyn. Jis turėjo penketą valandų laiko. Bomburas nepabus — jis galėjo miegoti bet kada ir bet kur, po to nuotykiu Gūdžioj oje Girioje jis visą laiką svajotoj vėl susapnuoti anuos gražiuosius sapnus. Visi kiti triušinėjo, ir vargu ar kuriam nykštukui, net ir Filiui su Kiliu, būtų šovę į galvą lipti ant sienos, kol ateis metas keisti sargybą.

Buvo tamsu, nors į akį durk, o kelias, kai jis perėjo naująjį taką ir nusileido žemyn prie upės, veik nepažįstamas. Pagaliau nusikasė iki vingio, kur norėjo persikelti į kitą pusę ir išeiti tiesiai prie stovyklos. Upė šioje vietoje buvo sekli, bet gana plati, ir mažasis hobitas patamsyje vargais negalais

perbrido į kitą krantą. Jau buvo belipęs ant žemės, bet užkliuvo už akmens ir pliumptelėjo į ledinį vandenį. Vos išsirepečkojo į krantą, kalendamas dantimis ir spjaudydamasis, tuoj atlekė elfai ir pasišviesdami žibintais ėmė naršyti aplinkui.

— Ne, čia ne žuvis! — pasakė vienas. — Čia tikriausiai jų žvalgas. Paslėpkit žibintus, nes šviesa jam padės labiau negu mums, jeigu čia tas juokingas padarėlis. Sako, kad jis jų tarnas.

— Tarnas, kurgi ne! — pasipiktinęs suprunksė Bilbas — ir garsiai nusičiaudėjo. Elfai kaipmat puolė į jo pusę.

— Švieskit čionai! — šūktelėjo jiems Bilbas. — Aš čia, jeigu manęs ieškot! — Jis nusimovė žiedą ir kyštelėjo galvą iš už akmens.

Elfai tuoj atsikvošėjo iš nustebimo ir jį sučiupo.

— Kas tu toks? Gal nykštukų hobitas? Kaip praejai pro mūsų sargybinius? — vienas per kitą pasipylė klausimai.

— Aš esu misteris Bilbas Beginsas, — oriai atsakė hobitas, — Torino bendrakeleivis, jeigu norit žinoti. Jūsų karalių gerai pažįstu iš veido, nors jis gal ir nežino, kaip aš atrodau. Tačiau Bardas mane tikriausiai prisimena, o jį aš ir norėčiau matyti.

— Šit kaip! — pasakė elfai. — O kokių reikalų pas jį atėjot?

— Tai jau mano reikalas, gerbiamieji elfai, — atsakė drebėdamas iš šalčio Bilbas. — Jeigu jūs geidžiate grįžti į gimtuosius miškus ir nenorite amžinai tupėti šiame nykiame ir šaltame slėnyje, veskit kuo greičiau mane prie laužo, duokit apdžiūti ir leiskit pasišnekėti su savo vadais. Aš turiu vos porą valandų laiko.

Štai kodėl praėjus porai valandų, kai pabėgo iš požemio rūmų, Bilbas šildėsi prie kaitrios laužo ugnies priešais didžiulę palapinę, o greta sėdėjo ir neslėpdami smalsumo į jį žiūrėjo Elfų Karalius ir Bardas. Hobitas su elfų princo šarvais, įsisupęs į seną antklodę — tokios keistenybės jie nebuvo regėję.

— Žinote, iš teisybės, — Bilbas kalbėjo labai dalykiškai, — padėtis tikrai nepakenčiama. Aš pats visai išsvargau per tą istoriją. Labai noriu namo, į vakarus, ten žmonės kur kas supratingesni. Tačiau esu šio žygio dalininkas — mat man priklauso keturioliktoji dalis, kaip sakoma šiame laiške, kurio, savo laimei, nepamečiau. — Ir jis iš savo senos liemenės (ją tebevilkėjo ant šarvų) kišenaitės išsitraukė sutrintą, keliskart perlenktą Torino raštelį, kurį aną gegužės rytą buvo radęs po laikrodžiu ant savo židinio lentynos. — Taigi esu turto dalininkas, atsiminkit, — kalbėjo toliau hobitas. — Aš suprantu jus ir, jei būtų mano valia, atidžiai apsvarstyčiau jūsų reikalavimus ir iš viso turto teisingai atiduočiau jums, kas priklauso, o tik tada paprašyčiau savo dalies. Tačiau jūs nepažįstate Torino Oukensildo. Patikėkit manim, jis taip ir tupės ant aukso krūvos, kol numirs iš bado, jeigu iš čia nepasitrauksit.

— Na ir tegu! — atsiliepė Bardas. — Taip jam, tokiam besmegeniui, ir reikia!

— Visai teisingai, — kalbėjo toliau Bilbas. — Aš suprantu jus. Tačiau, antra vertus, ateina žiema, greit pradės snigti ir šalti. Bus sunku apsirūpinti maistu — manau, net ir elfams. Be to, atsiras ir daugiau bėdų. Ar esat girdėję apie Deina ir nykštukus, kur gyvena Geležinėse Kalvose?

— Kažkada girdėjom. Bet kuo jie čia dėti? — paklausė karalius.

— Taip ir maniau. Vadinasi, aš žinau šiek tiek daugiau negu jūs. Deinas, turiu jums pranešti, dabar yra vos per dvi dienas kelio nuo šičia, o su juo mažų mažiausiai penki šimtai įpykusių nykštukų — dauguma jų prityrę kariai, jiems yra tekę kautis per baisiuosius nykštukų ir goblinų karus, apie juos, be abejonės, esate girdėję. Kai jie čionai atžygiuos, prasidės dideli nemalonumai.

— Kodėl tu mums visa tai pasakoji? — rūščiai paklausė Bardas. — Ar tu išduodi savo draugus, ar tik mus baugini?

— Brangusis Bardai! — suspigo Bilbas. — Neskubėk smerkti! Kaip gyvas nesu sutikęs tokių įtarių žmonių! Aš tiktai stengiuosi, kad abi pusės išvengtų nemalonumų. Turiu jums vieną pasiūlymą.

— Paklausysimi — pasakė karalius ir Bardas.

— Geriau pažiūrėkit! — tarė hobitas. — Štai! — Jis išsitraukė ir išvyniojo iš skuduro deimantą.

Pats Elfų Karalius, kurio akys buvo pripratusios prie gražių ir stebuklingų daiktų, net atsistojo apstulbęs. Ir Bardas tylėdamas gėrėjosi akmeniu. Jis žėrėjo tarytum rutulys, pilnas mėnulio spindulių, pakibęs prieš juos ant tinklo, suausto iš šerkšno ir mirgančių snaigių spindesio.

— Tai Treino akmuo, — paaiškino Bilbas, — Kalno Širdis. Ir Torino širdis taip pat. Akmuo jam brangesnis už visą upę aukso. Atiduodu jį jums. Jis padės jums vesti derybas. — Ir Bilbas su virpuliu ir ne be gailėsčio atidavė stebuklingąjį deimantą Bardui. Tas it užkerėtas laikė jį ant delno, neatplėšdamas nuo jo akių.

— Bet kaip tu jį gali atiduoti, argi jis tavo? — pagaliau vos įstengė paklausti jis.

— Na, — sumišęs atsakė hobitas, — jis ne visai mano, bet aš, žinote, pasiryžęs atiduoti už jį visą savo dalį. Gal aš ir Plėšikas, — kaip jie sako, nors aš pats savęs juo nelaikau, — tačiau daugiau ar mažiau doras Plėšikas. Šiaip ar taip, aš dabar grįšiu atgal, ir tegu nykštukai daro su manim ką nori. Tikiuosi, akmuo jums pravers.

Elfų Karalius pažvelgė į Bilbą dar labiau nustebęs.

— Bilbai Beginsai! — tarė jis.— Tu daug labiau vertas dėvėti elfų princo šarvus negu daugelis tų, kuriems jie labiau pritinka. Tačiau aš abejoju, ar Torinas Oukensildas irgi taip mano. Ko gero, aš geriau pažįstu nykštukus negu tu. Aš patarčiau tau likti pas mus, čia tavęs laukia mūsų pagarba ir vaišingumas.

— Didžiai jums dėkoju,— žemai nusilenkęs, atsakė Bilbas.— Bet aš manau, negražu būtų dabar pamesti draugus, kai šitiek kartu iškentėta. Be to, žadėjau vidurnaktį prizadinti senį Bomburą! Iš tikrųjų man jau metas skubėti.

Bilbas niekaip nesileido perkalbamas, tada pasiuntė jam palydovus, o karalius ir Bardas atsisveikindami atidavė pagarbą.

Kai jie ėjo per stovyklą, nuo vienos palapinės durų pakilo kažkoks senis, įsisūpęs į tamsų apsiaustą, ir žengė prie jų.

— Puiku, misteri Beginsai! — tarė jis, tapšnodamas Bilbui per nugarą.— Tu padarei daugiau, negu galima buvo tikėtis!

Tai buvo Gendalfas!

Pirmąsyk po daugelio dienų Bilbas nuoširdžiai nudžiugo. Tačiau nebuvo laiko kada klausinėti burtininką, nors Bilbas baisiai norėjo.

— Viskam savo metas! Jeigu neapsirinku, įvykiai eina prie pabaigos. Tau dabar bus riesta, bet nenukabink nosies! Galbūt viskas išeis į gera. Netrukus išgirsit tokių naujienų, kokių nė varnai nežino. Labanakt!

Susirūpinęs, bet ir padrąšintas Bilbas nuskubėjo atgal. Elfai jį nuvedė iki saugios brastos ir sausą perkėlė į kitą krantą. Čia jis atsisveikino ir atsargiai ėmė ropštis aukštyn prie vartų. Pasijuto be galo išvargęs, bet vis dėlto užsikorė virve ant sienos dar gerokai prieš vidurnaktį — gerai, kad virvė tebekabėjo ten pat, kur buvo ją palikęs. Jis atrišo ją, paslėpė, o paskui atsėdėjo ant sienos ir susimąstė — kas dabar bus? Širdy jam buvo labai neramu.

Vidurnaktį jis prikėlė Bomburą, paskui susirietė savo kamputyje, visai nesiklausydamas senojo nykštuko dėkojimų (jautėsi nelabai jų nusipelnęs), ir kietai užmigo — bent iki ryto pamiršo visus savo rūpesčius. Ir, teisybę sakant, susapnavo kiaušiniene su kumpiu.

XVII SKYRIUS

AUDRA

Kitą rytą vos prašvitus stovykloje nuaidėjo trimitai. Netrukus ant siaurojo tako pasirodė žygūnas. Jis sustojo per tam tikrą atstumą nuo sienos, šūktelėjo nykštukams ir paklausė, ar Torinas teiktusi išklausti naujus pasiuntinius — mat jie išgirdę naujų žinių ir pasikeitusios kai kurios aplinkybės.

— Matyt, jau nebetoli Deinas! — tai išgirdęs, pasakė Torinas.— Jie bus išgirdę, jog jis atžygiuoja. Aš taip ir maniau, kad jų nuotaika kaipmat pasikeis. Tegu ateina, bet tik keli ir be ginklų, ir aš juos išklausysiu! — šūktelėjo jisai žygūnui.

Apie vidurdienį vėl suplevėsavo nešamos Miško ir Ežero vėliavos. Artinosi dvidešimties žmonių būrys. Siaurojo tako pradžioje jie sudėjo ant žemės kardus bei ietis ir patraukė prie vartų. Nustebę nykštukai išvydo Bardą ir Elfų Karalių, o visų priekyje žengė kažkoks senis su apsiaustu ir gobtuvu, nešdamas rankose medinę geležim apkaustytą skrynutę.

— Sveikinu tave, Torinai! — tarė Bardas. — Ar tu nepersigalvojai?

— Mano žodis negali pasikeisti dėl to, kad keliskart patekėjo ir nusileido saulė,— atsakė Torinas. — Tu atėjai čionai su tuščiais klausimais? Ir elfų kariuomenė vis dar čia, tu nepasiuntei jos namo, kaip aš buvau liepęs! Tada be reikalo atėjai, aš atsisakau vesti derybas.

— Vadinasi, nėra tokio daikto, už kurį tu atiduotum dalį savo aukso?

— Nėra nieko, ką tu ir tavo bendrai galėtum man pasiūlyti.

— O ką tu pasakytum apie Treino deimantą? — paklausė Bardas, ir tą pačią akimirką senis atidarė skrynutę ir iškėlė aukštyn brangujį akmenį. Deimantas baltai sutvisko ir sužerėjo ryto brėkšmoje.

Iš nuostabos ir netikėtumo Torinas žado neteko. Kurį laiką niekas neištarė nė žodžio.

Pagaliau Torinas prabilo, jo balsas buvo net prikimęs iš tramdomo pykčio.

— Šis akmuo priklausė mano tėvui, jis mano, — tarė jis. — Kodėl dabar turėčiau išpirkti savo nuosavybę? — Tačiau smalsumas paėmė viršų ir jis pridūrė: — Bet kaip jūsų rankose atsidūrė mano šeimos šventenybė — tiesa, kažin ar verta to klausyti vagis?

— Mes ne vagys,— atkirto Bardas. — Tavo nuosavybę mes atiduosim mainais už savąją.

— Kaip jūs jį gavot? — dar labiau užsirūstinęs suriko Torinas.

— Aš atidaviau! — cyptelėjo mirtinai persigandęs Bilbas, kuris tuo metu žvilgčiojo per sieną.

— Tu? Tu?! — ėmė šaukti Torinas ir, pasisukęs į hobitą, nutvėrė jį abiem rankomis. — Niekingas hobitai! Ak tu, nususeš Plėšike! — Iš piktumo jam net žodžių pritrūko, tad papurtė vargšą Bilbą už pakarpos kaip šunyti. — Prisiekiu Diurino barzda! Norėčiau dabar pamatyti Gendalfą! Tėbūnie jis

prakeiktas, kad tave mums pakišo! Kad jam barzda nudžiūtų! Kaip trenksiu dabar tave žemyn! — Ir Torinas iškėlė Bilbą į viršų.

— Stok! Tavo noras išsipildė! — pasigirdo kažkieno balsas. Senis su skrynute rankose nusimetė apsiaustą ir gobtuvą. — Gendalfas čia! Ir, regis, kaip tik laiku. Ką padarysi, kad tau nepatinka mano Plėšikas — tik nežalok tu jo! Paleisk jį ir pirma paklausk, ką jis pasakys.

— Ką jus čia visi susimokėt? — sušuko Torinas ir paleido Bilbą ant sienos. — Niekuomet daugiau neprasidėsiu su jokiais burtininkais nei jų draugais. Ką gi tu man pasakysi, tu žiurkės išpera?

— Oi oi oi, kaip negerai išėjo! — pasakė Bilbas. — Bet argi jūs neprisimenat, kaip sakėte man pačiam išsirinkti savo keturioliktąją dalį? Galbūt aš supratau per daug tiesmukai — juk man buvo sakyta, kad nykštukai kartais moka būti malonūs tik žodžiais, o ne darbais. Tiesa, buvo toks metas, kai jums atrodė, jog nemaža gero esu padaręs. Žiurkės išpera, nieko sau! Tai toks jūsų dėkingumas, Torinai, kuri man žadėjote savo ir savo giminės vardų? Tarkim, jog aš panaudojau savo dalį, kaip norėjau, ir baikim tą reikalą!

— Gerai, — piktai atsiliepė Torinas. — Ir iš viso nebenoriu su tavim turėti jokių reikalų — žiūrėk, nebepakliūk man į akis! — Paskui atsigrėžė ir šūktelėjo žemyn per sieną: — Mane išdavė. Sugalvota teisingai: aš negaliu neišpirkti savo šeimos brangenybės. Už ją auksu ir sidabru atiduosiu keturioliktąją dalį lobio. Tai bus žadėtoji dalis išdavikui, tegu jis pasiima ją ir nešdinasi, o jūs ten dalykitės, kaip išmanot. Jam ne kažkas ir liks, neabejoju. Pasiimkit ir jį patį, jeigu norit, kad jis liktų gyvas. Man jo visai negaila. Drožk žemyn pas savo draugužius, — burbtelejo jis Bilbui, — kitaip nuleisiu tave stačia galva.

— O kaipgi auksas ir sidabras? — paklausė Bilbas.

— Atiduosim, kai tik atidalysim, — atsakė Torinas. — Lipk žemyn!

— Iki to laiko akmuo liks pas mus! — sušuko Bardas.

— Kaip Kalno karalius tu elgiesi nelabai gražiai, — pasakė Gendalfas. — Bet viskas dar gali pasikeisti.

— Taigi, kad gali, — grėsmingai patvirtino Torinas. Jo širdį buvo apėmusi tokia turto aistra, jog mintyse jis jau svarstė, kaip, Deino padedamas, atgausias deimantą, o žadėtąją išpirką sau pasilaikysias. Bilbas nusileido nuo sienos, ir už visą vargą jam atiteko vien šarvai, kuriuos Torinas buvo pirma padovanojęs. Daugelis nykštukų neturėjo kur dėti akių iš gėdos ir nuoširdžiai gailėjosi, kad Bilbas išvaromas.

— Sudie! — šūktelėjo jiems Bilbas. — Gal dar vėl susitiksim kaip bičiuliai.

— Nešdinkis! — užriko ant jo Torinas. — Tu su šarvais, kuriuos nukalė nykštukai, jie tau per geri. Strėle jų nepramuši, bet jeigu tu tuoj pat neišsikraustysi, aš šausiu tau į užkulnius.

Taigi negaišuok!

— Nebūk toks greitas! — pasakė Bardas. — Mes duodam tau laiko iki rytojaus ryto. Vidurdienį ateisim ir pažiūrėsime, ar atnešėt išpirką už deimantą. Jeigu viskas bus padaryta be apgaulės, pasitrauksim iš čia, o elfų kariuomenė grįš į miškus. O dabar iki pasimatymo!

Ir jie visi nuėjo atgal į stovyklą, o Torinas nedelsdamas pasiuntė Rarko žygūnus pas Deiną, liepė jam papasakoti, kas čia nutiko, ir jį paskubinti.

Prabėgo diena, praslinko naktis. Rytą pasikeitė vėjas, ėmė pūsti iš vakarų, buvo tamsu ir apsiniaukę. Švintant stovykla sukilo ant kojų, pasigirdo šauksmai. Atlėkę žygūnai pranešė, kad iš už rytinių Kalno atšakų pasirodžiusi nykštukų kariuomenė ir dabar jau traukianti į Deilo slėnį. Tai buvo Deinas. Jis žygiavo kiaurą naktį be poilsio, todėl atvyko anksčiau, negu buvo laukiama. Kiekvienas jo karys dėvėjo ilgus iki kelių grandinius marškinius ir avėjo plono lankstaus metalinio tinklo blauzdynes, tik Deino valdiniai ir mokėjo jas pasidaryti. Nykštukai ir šiaip pagal savo ūgį yra nepaprastai stiprūs bei išvermingi, bet Deino kariai atrodė tikri galiūnai. Mūšyje jie kaudavosi sunkiais dvirankiais kirviais, bet kiekvienas prie šono dar turėjo trumpą platų kalaviją, o už nugaros — apvalų skydą. Jų barzdos buvo perskirtos perpus, supintos ir užkištos už diržo. Šalmi buvo geležiniai, batai irgi geležim pakaustyti, o veidai degė rūstybe.

Sugaudė trimitai, šaukdami žmones ir elfus prie ginklo. Netrukus jie išvydo nykštukų kariuomenę, sparčiai žygiuojančią į slėnį. Jie sustojo tarp upės ir rytinio kalnagūbrio, tačiau keli kariai persikėlė per upę ir, nepriėję iki stovyklos, sudėjo ant žemės ginklus ir taikingai iškėlė rankas. Jų pasitikti išėjo Bardas, o su juo Bilbas.

— Mus pasiuntė Deinas, Neino sūnus, — klausiami atsakė jie. — Mes skubame į Kalną pas savo giminaitį, nes girdejome, kad jis atgavo senąją mūsų karalystę. O kas esat jūs, kad stovit lyg priešai šioje lygumoje priešais įtvirtintas sienas?

Žinoma, šie mandagūs žodžiai, kurie nuo seno tokiam reikalui buvo vartojami, reiškė tik tiek: „Jums čia nėra kas veikti. Duokit mums kelią, kitaip gausit į kailį.“ Nykštukai norėjo prasiveržti tarp Kalno ir upės kilpos, nes ši siaura žemės juosta jiems atrodė menkai tesaugoma.

Bardas, savaime suprantama, atsisakė praleisti nykštukus tiesiai prie Kalno. Jis buvo tvirtai nusprendęs sulaukti, kol bus atgabentas auksas ir sidabras mainams už deimantą, nes netikėjo, kad Torinas tesės

savo pažada, sulaukęs tokios gausios ir karingos paramos. Atvykėliai aprūpins tvirtovę maisto atsargomis; nykštukai paneša labai daug, ir veikia visi Deino kariai, nors ejo labai sparčiai, be ginklų, dar nešėsi ant pečių smagius ryšulius. Tada apgultieji atlaikys labai ilgą apsiaustį, o per tą laiką atskubės nauji nykštukų būriai, nes Torino giminė labai plati. Ko gero, Kalno nykštukai dar atidarys kitas angas ir pastatys prie jų sargybą, ir tada apgulėjai turės apsupti Kalną iš visų pusių, o tam jiems pritrūktų karių.

Tokie iš tiesų ir buvo jų ketinimai — juk ne veltui į abi puses tarp Torino ir Deino lakiojo žinianešiai varnai. Tačiau dabar nykštukams kelią buvo pastojęs Bardas, todėl kiek pasikarščiaję pasiuntiniai pasitraukė, patyliukais plūsdamiesi sau į barzdas. Bardas tučtuojau pasiuntė prie vartų savo žygūnus, bet tie jokios išpirkos tenai nerado. Vos tik padėjo ginklus, į juos pasipylė strėlės, todėl išsigandę jie pasuko atgal. Stovykloje visi sujudo sukruoto tarytum prieš mūšį, nes Deino nykštukai rytiniu upės krantu patraukė pirmyn.

— Mulkiai! — nusišaipė Bardas. — Lenda beveik po pačiu Kalnu! Jie nieko neišmano apie karą žemės paviršiuje, įpratę kautis savo rūdynuose. Palei dešinią jų sparną tarp uolų paslėpta daugybė mūsų šaulių bei ietininkų. Nykštukų šarvai gal ir geri, bet tuoj mes juos išbandysim. Pulsim juos dabar iš abiejų pusių, kol jie dar nesusiprotėjo.

Tačiau Elfų Karalius pasakė:

— Ne, geriau palūškėkim, dėl aukso neverta pradėti kautynių. Nykštukai vis tiek mūsų neišsilenks, kad ir ką sumanytų, mes kaipmat pastebėsime. Tikėkimės, jog dar įmanoma susitaikyti. O jeigu galų gale, visų nelaimėi, bus prieita iki susirėmimo, ką gi, mes pranešame juos skaičiumi.

Vis dėlto karalius apsigavo dėl nykštukų. Tiems nedavė ramybės žinia, jog deimantas apgulėjų rankose. Be to, jie permanė Bardo ir jo draugų neryžtingumą ir nusprendė negaišdami smogti, kol anie du tariasi.

Netikėtai be jokio perspėjimo tylėdami jie puolė į ataką. Suskambo lankų templės, sušvilpė strėlės. Mūšis buvo beprasidedaš.

Staiga dar netikėčiau viską apgaubė tamsa! Dangų užgožė juodų juodžiausias debesis. Kraupiai sukaukė vėjas ir sudundėjo griaustinis — o juk buvo žiemos pradžia, — Kalno viršūnę nutvieskė žaibas. Po audros debesiu pasirodė dar vienas — į Kalno pusę lėkė juodas viesulas, bet ne pavėjui, o iš šiaurės, tarytum beribis debesis paukščių, toks tirštas, jog pro sparnus nebūtų prasimušęs nė menkiausias šviesos pluoštelis. — Sustokit! — suriko lyg iš po žemių išdygęs Gendalfas, jis atsistojo tarp puolančių nykštukų ir žmonių bei elfų kariuomenių ir iškėlė rankas. — Sustokit! — pakartojo jis griausmingu ir rūsčiu balsu, o jo lazda blykstelėjo nelyginant žaibas. — Tuoj užgrius baisi neganda! Deja, net greičiau, negu aš maniau. Iš šiaurės čionai lekia goblinai! Juos veda Bolgas, sūnus Azogo, kurį tu, o Deina, kitados nukovei Morajos rūdynuose. Žiūrėkit! Viršum goblinų kariaunos lyg debesis skėrių švilpia šikšnosparniai. Goblinai joja raiti ant vilkų, kiti vargai juos lydi!

Apstulbusius karius pagavo panika. Kol Gendalfas kalbėjo, tamsa dar labiau sutirštėjo. Nykštukai sustojo ir išsigandę sužiuro į dangų. Elfams iš kiutinės išsiveržė riksmas.

— Čionai! — sušuko Gendalfas. — Mes dar turime laiko pasitarti. Tegu Deinas, Neino sūnus, kuo greičiau eina čionai!

Taip prasidėjo mūšis, kurio niekas nelaukė nei nesitikėjo; vėliau jis buvo pramintas Penkių Kariuomenių Mūšiu. Tai buvo kruvinas mūšis! Vienoje pusėje kovėsi goblinai ir baisyjeji vargai, kitoje — elfai, žmonės ir nykštukai.

Štai kaip viskas buvo. Nuo to laiko, kai žuvo Didysis Goblinas iš Ūkanotųjų Kalnų, jo genties priešiškus nykštukams pavirto nuožmia neapykanta. Po jų miestus, kolonijas, tvirtoves ėmė zuiti žygūnai; goblinai nusprendė išviešpatauti visoje šiaurėje. Slapčia jie rinko žinias; po visais kalnais požemiuose buvo kalami ginklai. Paskui iki dantų apsiginklavusi kariauna patraukė į žygį. Goblinai rinkosi iš visų kalnų ir slėnių, žygiavo daugiausia požeminiais tuneliais arba slinko nakties tamsoje, kol galų gale aplinkui aukštą Gundabado kalną ir jo gelmėse, kur buvo jų sostinė, susirinko neregėta kariuomenė. Goblinai ketino čia sulaukti audros ir jos priedangoje netikėtai užklupti nykštukus. Paskui jie išgirdo apie Smogo žūtį ir didžiai apsidžiaugė. Naktis po nakties nepailsdami jie lėkė per kalnus ir galų gale veržliai ėmė minti Deiniui ant kulnų. Niekas, net varnai nežinojo apie jų antplūdį, kol jie atsidūrė tose apleistose dykynėse priešais Vienišajį Kalną. Kas buvo žinoma Gendalfui, negaliu pasakyti, bet aišku, kad ir jis nesitikėjo tokio staiga užpuolimo.

Pasitarę Gendalfas, Elfų Karalius, Bardas ir Deinas (nykštukų valdovas dabar irgi buvo su jais) sumanė tokį planą: goblinai — visų priešai, todėl visi tarpusavio nesutarimai turi būti užmiršti. Vienintelė viltis — įvilioti goblinus į slėnį tarp Kalno atšakų, o patiems išitvirtinti aukštai rytiniuose ir pietiniuose kalnagūbriuose. Tik būtų pavojinga, jeigu goblinų užplūstų tiek, kad jie apsiaustų Kalną iš visų pusių, tada užgriūtų sąjungininkus ir iš užnugario, ir iš viršaus. Tačiau dabar nebuvo laiko griebtis ko nors kito ar šauktis pagalbos.

Audra nugriaudėjo į pietryčius, tačiau debesis šikšnosparnių nusileido dar žemiau ir ėmė suktis jiems virš galvų, temdydami šviesą ir keldami siaubą.

— Į Kalną! — suriko Bardas. — Į Kalną! Užimkim savo vietas, kol dar turim laiko!

Ant pietinio kalnagūbrio per visą šlaitą ir ant uolų jo papėdėje sustojo elfai, ant rytinio — žmonės ir nykštukai. Bardas ir būrys pačių mitriausių žmonių ir elfų įsikabarojo į pačią rytinio kalnagūbrio keterą, kad nekliudomi galėtų žvalgytis į šiaurę. Įkopę jie išvydo Kalno apylinkes juoduojant nuo priešų gaujų. Netrukus pirmieji jų pulkai aplenkė atšaką ir ėmė plūsti į Deilo slėnį. Tai buvo smarkiausi goblinai, raiti ant vilkų, nuo jų kaukimo ir spiegiimo spengė ausyse. Būrys Bardo narsuolių pastojo jiems kelią ir pabandė atitraukti jų dėmesį, tačiau daugelis žuvo, o kiti grįžo atgal arba išlakstė į visas puses. Kaip Gendalfas ir tikėjosi, įniršę dėl netikėto pasipriešinimo, goblinai susibūrė už pirmųjų pulkų ir sugarmėjo tiesiai į slėnį tarp abiejų Kalno atšakų, persekiodami priešą. Purpurinių ir juodų vėliavų negalėjai nė suskaityti, jie veržėsi be jokios tvarkos it išėlusi lavina.

Baisaus tai mūšio būta. Tai buvo pats šiurpiausias iš visų Bilbo nuotykių, kurio jis tada taip troško išvengti ir kuriuo vėliau labiausiai didžiavosi, kurią mielai prisimindavo, nors jo paties vaidmuo ten buvo visiškai menkas. Teisybės dėlei turiu pasakyti, jog iš pat pradžių Bilbas užsimovė savo žiedą ir dingo visiems iš akių, tačiau pavojų išvengti, žinoma, negalėjo. Per goblinų antpuolį, net ir stebuklingą žiedą turėdamas, negali jaustis visiškai saugus — jis nenukreipia lekiančių į tave strėlių arba iečių, nors padeda išsprūsti iš po kojų priešui ir išsaugoti sveiką galvą, kad vienu kirčiu jos nenurėžtų koks įsismarkavęs goblinas.

Pirmieji į kautynių sukūrį šoko elfai, vedami nuožmios ir šaltos neapykantos goblinams. Jų ietys ir kalavijai tamsoje švytėjo šalta ugnim, tokia baisi buvo ginklus laikančių rankų rūstybė. Kai tik priešų kariaunos susigrūdė į slėnį, juos pasitiko elfų strėlių kruša, kiekviena strėlė lėkė mirgėdama lyg ugninis geluonis. Paskui strėles šoko žemyn ir puolė į ataką tūkstančiai ietininkų. Goblinai kurtinamai sustaugė. Uolos pajuodo nuo jų kraujo.

Vos goblinai atmušė elfų puolimą ir juos sustabdė, per slėnį nusirito griausmingas šauksmas: „Moraja! Deinas! Deinas!“ Iš kitos pusės šoko į priekį Geležinių Kalvų nykštukai, mojuodami kovos kirviais, o paskui juos bėgo ežero žmonės su ilgais kalavijais.

Goblinus pagavo panika. Jie atsigrėžė atremti naujo puolimo, ir tada elfai, atgavę jėgas, vėl šoko į mūšį. Daugelis goblinų jau ėmė bėgti išilgai upės, norėdami ištrūkti iš žabangų, o vargai kaip patrakę draskė sužeistus ir žuvusius savo raitelius. Atrodė, pergale jau visai čia pat, bet iš viršaus pasigirdo kraupus riksmas.

Goblinai iš tiesų užsikorė ant Kalno iš kito jo šono, jų buvo jau pilni visi šlaitai virš vartų. Nesutramdomu srautu jie garmėjo žemyn, nė kiek nežiūrėdami savo bendrų, kurie žviegdami virto nuo uolų ir skardžių.

Jie norėjo paimti kalnagūbrius iš viršaus, nes nuo Kalno viršūnės į kiekvieną iš jų ėjo takai, o gynėjų buvo per mažai, kad galėtų visus takus pastoti. Šviesios viltys nugalėti sužlugo. Gynėjai įstengė atmušti vos pirmąjį juodosios griūtės smūgį.

Diena jau krypo vakarop. Goblinai vėl susitelkė slėnyje. Čionai viską plėsdamos atlėkė ir vargų gaujos, o su jomis — Bolgo asmens sargybiniai, neapsakomo ūgio goblinai su lenktais plieno kardais. Audringas dangus visai pajuodo, didžiuliai šikšnosparniai suko ratus elfams ir žmonėms virš galvų ir apie ausis arba it vampyrai siurbė nukautųjų kraują. Bardas vis dar gynė rytinį kalnagūbrį, tačiau pamažu ir jis ėmė trauktis, o elfų didikus su karaliumi priešai užtvijo ant pietinės atšakos, prie sargybos posto ant Varnakalnio.

Staiga pasigirdo garsus šūkis, nuo vartų sugaudė trimitas. Visi buvo užmiršę Toriną! Dalis sienos, išjudinta laužtuvais, su trenksmu nuvirto į tvenkinį. Iš pralaužos iššoko Kalno karalius ir jo bendražygiai. Kurgi dėjos ir apsiaustai ir gobtuvai? Nykštukai vilkėjo spindinčius šarvus, o jų akys degė raudona ugnim. Sutemose Torino šarvai žioravo nelyginant auksas blėstančio laužo ugnyje.

Goblinai iš viršaus ėmė versti jiems ant galvų akmenis, tačiau nykštukai, šokinėdami per šlaitą, nusileido žemyn į slėnį ir stoji į mūšį. Vargai ir jų raiteliai traukėsi jiems iš kelio arba krito negyvi. Torinas su pašėlusia jėga mojavo kalaviju, atrodė, jog jis nesužeidžiamas.

— Pas mane! Pas mane, elfai ir žmonės! Pas mane, o mano gentainiai! — šaukė jisai, o jo balsas aidėjo per slėnį tarytumei ragas.

Jam į pagalbą žemyn galvotrūkiškai nulėkė Deino nykštukai. Į tą pusę nuo šlaitų pasileido ir daugelis ežero karių. Bardas neįstengė jų sulaukyti. Iš už kito kalnagūbrio pasirodė elfų ietininkai. Goblinai vėl buvo sumušti, visas Deilo slėnis juodavo nuo suvirtusių krūvomis šlykščių jų lavonų. Vargai buvo išblaškyti, Torinas ėmė spausti Bolgo asmens sargybą, tačiau niekaip neįstengė prasiskverbti pro jų gretas.

Jam už nugaros tarp goblinų krito daug nukautų žmonių, nykštukų ir puikiųjų elfų, kurie būtų galėję tiek ir tiek ramiai gyventi savo giriose. Kadangi slėnis ėmė platėti, Torino puolimas ėjo vis silpnyn ir silpnyn. Jo karių buvo per mažai, tad flangai liko be apsaugos. Netrukus priešai vėl ėmė jį spausti, ir

Torino kariams teko susiburti ratu, nes goblinai ir vargai apsiautė juos iš visų pusių. Bolgo būrys staugdamas davėsi tiesiai ant nykštukų ir nušlavė jų gretas tartum bangos smėlėtą krantą. Draugai nebeapajėgė jiems padėti, nes nuo Kalno pylėsi vis naujos ir naujos goblinų gaujos, o žmones ir elfus priešas visur jau baigė priveikti.

Bilbas žiūrėjo į visa tai, ir širdis jam plyšo iš skausmo. Jis stovėjo Varnakalnyje kartu su elfais — iš dalies todėl, kad iš čia buvo lengviau išsigelbėti, o iš dalies (kaip pakuždėjo tukiškoji jo sąmonės pusė) todėl, kad paskutinėse žūtbutinėse grumtynėse buvo linkęs verčiau ginti Elfų Karalių. Gendalfas, turiu pasakyti, irgi sėdėjo čia pat ant žemės pasinėręs į kažkokius apmąstymus, matyt, ketino į galą paskutinįsyk įskelti kokį nors stebuklingą driokstelėjimą. Atrodė, jog pabaiga jau čia pat.

„Dabar jau nebeilgai,— galvojo Bilbas,— goblinai užgrobs vartus ir mus visus išžudys arba nugins žemyn ir paims į nelaisvę. Kai pagalvoji, kiek iškentėta ir kad viskas nuėjo vėjais, iš tikrųjų tik verkti norisi. Geriau jau senasis Smogas būtų likęs vartytis ant to prakeikto aukso, vis tiek jis dabar atiteks tiems grasiems padarams. Vargšas storulis Bomburas, vargšas Balinas ir Filis su Kiliu — visi jie pražuvę! Ir Bardas, ir ežero gyventojai, ir linksmieji elfai! Vargas man! Esu girdėjęs apie mūšius begales dainų, ir visuomet man atrodydavo, kad ir pralaimėjimas gali būti šlovingas. Tačiau iš tiesų viskas atrodo baisiai liūdna, pasakyčiau, tikra nelaimė. Kaip man norėtusi sprukti kuo toliau iš čia!”

Į vakarą vėjas išblaškė debesis ir dangų perdalijo raudona saulėlydžio juosta. Staiga išvydęs tamsoje pašvaistę, Bilbas apsidairė, ir iš krūtinės jam išstrūko šūksnis, sutvaksėjo širdis — tolimos pašvaistės fone buvo matyti didingi tamsus šešėliai.

— Ereliai! Ereliai!—sušuko jis.— Tai skrenda ereliai!

Bilbo akys retai tesuklysdavo. Iš tikrųjų, tai skrido pavėjui ereliai, greta po gretos, nesuskaitomi pulkai, ko gero, susirinkę iš visos šiaurės lizdų.

— Ereliai! Ereliai! — šaukė Bilbas šokinėdamas ir mojuodamas rankomis. Elfai jo nematė, bet išgirdo balsą. Jie pasigavo tą šūksnį, ir jis nuaidėjo per visą slėnį. Daugybė nustebusių akių sužiuro į dangų, nors ereliai dar buvo matyti tik nuo pietinio Kalno šlaito.

— Ereliai! — dar sykį sušuko Bilbas, bet čia iš viršaus sviestas akmuo tvojo jam per šalną, Bilbas su trenksmu griuvo ant žemės ir nieko nebegirdėjo ir nebeamatė.

XVIII SKYRIUS KELIONĖ ATGAL

Kai Bilbas atgavo sąmonę, pasijuto vienut vienutėlis, aplinkui nebuvo nė gyvos dvasios. Jis gulėjo Varnakalnyje, ant plokščių akmenų. Dangus buvo giedras, be jokio debesėlio, šalta. Sustiręs Bilbas visas drebėjo iš šalčio, tačiau galva degte degė.

— Kažin, kas man atsitiko? — paklausė pats savęs.— Šiaip ar taip, gal nesu vienas iš žuvusių kovoj didvyrių, bet manau, dar gana laiko juo tapti!

Vargais negalais jis pergalėjo skausmą ir atsisėdo. Apžvelgė slėnį, bet nepamatė nė vieno gyvo goblino. Po valandėlės galva kiek prašviesėjo, ir jam pasirodė, jog apačioje tarp uolų vaikščioja elfai. Jis prasiartyne akis. Tikrai, ne per toliausiai lygumoje vėl buvo stovykla, o prie vartų kažin kas judėjo krutėjo — regis, nykštukai ardė sieną. Tačiau visur viešpatavo mirtina tyla: nebuvo girdėti nei dainų, nei šūkavimų. Atrodė, net oras pritvinkęs sielvarto ir skausmo.

— Vis dėlto, manyčiau, pergalė! — tarė sau Bilbas, čiupinėdamasis plyštančią galvą.— Tačiau ji labai liūdna.

Staiga jis išvydo kopiantį aukštyn žmogų. Žmogus pasuko hobito link.

— Ei! — drebančiu balseliu pašaukė Bilbas.— Ei! Kokios naujienos?

— Kieno čia balsas, kas čia šneka tarp akmenų? — nustebto žmogus, jis sustojo netoli nuo tos vietos, kur sėdėjo Bilbas, ir apsidairė.

Tik tada Bilbas prisiminė žiedą! „Kad tave kur,— pagalvojo jis.— Būti nematomam irgi ne visada apsimoka. Jeigu ne žiedas, ko gero, būčiau šiandien miegojęs šiltai ir patogiai!”

— Tai aš, Bilbas Beginsas, Torino bendrakeleivis! — suriko jis, maudamasis nuo piršto žiedą.

— Kaip gerai, kad suradau tave! — apsidžiaugė žmogus ir žengė prie jo.— Tu esi labai reikalingas, ir jau seniai tavęs ieškom. Tave būtume priskaičiavę prie žuvusiųjų, jeigu Gendalfas, tas burtininkas, nebūtų pasakęs, jog tavo balsą paskutinį sykį girdėjęs kaip tik šioje vietoje. Tai mane ir pasiuntė čionai tavęs paieškoti. Ar tu labai sužeistas?

— Atrodo, tik smarkiai tvojo per galvą,— atsakė Bilbas.— Laimė, buvau su šalmu, ir kiaušas mano kietas. Bet vis tiek jaučiuosi nusilpęs ir kojos linksta kaip šiaudeliai.

— Aš parnešiu tave apačion į stovyklą,— pasakė žmogus ir lengvai paėmė jį ant rankų.

Žmogus žengė tvirtai ir greitai. Po valandėlės jis pasodino Bilbą ant žemės priešais palapinę Deilo slėnyje. Čia pat stovėjo Gendalfas su parišta ranka. Net burtininkas, ir tas buvo sužeistas, o ką jau kalbėti apie kitus — visoje kariuomenėje nebūtum radęs nenukentėjusio.

Pamatęs Bilbą, Gendalfas labai nudžiugo.

— Beginsas! — sušuko jis. — Savo akimis netikiu! Vis dėlto gyvas! Tai džiaugsmas! Jau maniau, kad ir nuo tavęs laimė bus nusigręžus! Šiurpi išėjo istorija, vos nepražuvom visi. Tačiau viską paskui papasakosiu. Dabar eime! — liūdnai tarė jis. — Tavęs laukia, — dar pridūrė ir įsivedė hobitą į palapinę. — Torinai! — pasakė įėjęs. — Aš atvedžiau jį.

Iš tikrųjų, palapinėje gulėjo Torinas Oukensildas, visas vienu žaizdų; čia pat ant grindų buvo numesti pramušti jo šarvai ir atšipęs kovos kirvis. Kai Bilbas priėjo, Torinas kilstelėjo galvą.

— Sudie, dorasis vagie, — tarė jis. — Aš iškeliauju į menes, kur lauksiu susitikimo su savo protėviais, kol pasaulis pasikeis į gerąją pusę. Palieku visą auksą ir sidabrą, nes keliauju tenai, kur jis neturi jokios vertės. Noriu atsiveikti su tavim geruoju, atsiimu savo žodžius, kur pasakiau tada prie vartų, ir gailiuosi blogai su tavim pasielgęs. Bilbas išsielvarto suklupo ant kelių.

— Sudie, Kalno karaliau! — atsakė jis. — Skaudžiai baigėsi mūsų bendras žygis. Visas kalnas aukso neatstos mums tavęs. Bet vis dėlto aš laimingas, kadėjau su tavim į pavojus — nė vienas iš Beginsų tokios garbės nėra turėjęs.

— Ne! — paprieštaravo Torinas. — Tu geresnis, negu pats manai, švelniųjų vakarų vaike. Visko turi su saiku — ir narsumo, ir proto. Jeigu mes labiau mėgtume gardų valgį ir smagias dainas, o ne lobius, pasaulyje būtų kur kas linksmiau. Tačiau kad ir koks tas pasaulis, liūdnas ar linksmas, man teks jį palikti. Sudie!

Ir Bilbas nuėjo šalin, atsisėdo vienišas kamputyje, susisuko į apklotą ir, tikit ar netikit, gailiai pravirko ir raudėjo tol, kol paraudo akys ir balsas užkimo. Mažasis gerasis hobitas. Prabėgo nemažai laiko, kol jis vėl įstengė kada juokauti. „Kokia laimė, — tarė jis sau, — kad laiku atsipeikėjau. Žinoma, geriau jau Torinas būtų likęs gyvas, bet aš džiaugiuosi, kad mudu išsiskyrėm kaip bičiuliai. Tu tikras kiautas, Bilbai Beginsai, šitokią košę užvirei su tuo deimantu — ir viskas veltui: taip ir nenupirkai nei taikos, nei ramybės, karas vis tiek kilo. Tačiau vargu bau ar tu dėl jo kaltas.“

Viską, kas dėjosi po to, kai jį apsvaigino akmuo, Bilbas išgirdo paskui, tačiau turėjo daugiau sielvarto negu džiaugsmo. Jis buvo baisiai nuvargęs nuo visų nuotykių, tiesiog padai degė, kaip norėjos namo. Tačiau teko dar šiek tiek sugaišti, todėl aš tuo tarpu smulkiau nupasakosiu visus įvykius.

Ereliai jau seniai įtarė, kad goblinai telkia kariaunas; nuo skvarbaus jų žvilgsnio neprasprūdo naktinis goblinų bruzdėjimas. Tada jie irgi susirinko Ūkanotuosiuose Kalnuose, vadovaujami šių kalnų Erelių Valdovo. Pagaliau pajutę, jog kautynės prasidėjo, jie lyg audra atūžė į slėnį, ir kaip tik laiku. Tai jie nubloškė goblinus nuo visų pašlaičių, rėkiančius nuvijo žemyn į pačią priešų tirštumą arba nugrūdo į prarajas. Tai jie, neilgai trukus, išvadavo visą Vienišąjį Kalną, ir tada nuo kitos jo atšakos į slėnį nusileido elfai su žmonėmis ir taip pat stojo į mūšį.

Tačiau net ir drauge su ereliais Kalno gynėjų buvo mažiau. Bet paskutinę valandą į pagalbą atėjo pats Beornas — niekas nematė, nei kaip, nei iš kur jis atėjo. Beornas buvo vienas, bet lokio pavidalu — ir toks įniršęs, jog atrodė kaip tikras milžinas.

Jo riaumojimas griaudėjo garsiau už patrankų ir būgnų grumėjimą, o vilkus ir goblinus jis svaidė nuo savo kelio it plunksnelės. Lyg perkūnas iš giedro dangaus jis užgriuvo priešus iš užpakalio ir pralaužė jų užtvartas. Nykštukai, susibūrę aplink savo karalių, vis dar kovėsi ant mažos apskritos kalvelės. Čia Beornas sustojo, paėmė ant rankų priešų iečių pervertą Toriną ir išnešė jį iš mūšio lauko.

Tačiau greitai grįžo ir puolė goblinus su dvigubu įtūžiu; niekas neįstengė prieš jį atsilaikyti, atrodė, joks ginklas jo neima. Jis išblaškė Bolgo kariauną, o patį pargriovė ir sutrypė. Goblinus apėmė siaubas, ir jie šoko lėkti į visas puses. Tačiau Kalno gynėjai atgavo viltį, pakilo dvasia ir puolė jų persekioti. Jie nedavė goblinams pasprukti ir vienus suvijo į Srauniąją Upę, kitus, kurie dūmė į pietus bei vakarus, suginė į klampynes palei Miško Upę, dauguma bėglių čia ir gavo galą. O tie, kuriems pasisekė nusigauti iki girios elfų karalystės, buvo čia išžudyti arba paklaidinti nežengiamose Gūdžiosios Girios tankynėse. Dainose vėliau buvo sakoma, jog tą dieną žuvo trys ketvirtadaliai goblinų kariaunos, ir šiaurės kalnuose dar daugelį metų po mūšio viešpatavo taika ir ramybė.

Pergalė buvo iškovota iki vakaro, bet ir dabar, kai Bilbas grįžo į stovyklą, visi dar persekiojo priešą ir slėnyje buvo likę tik sunkiai sužeistieji.

— O kur dabar ereliai? — jau vakare paklausė Bilbas Gendalfą, gulėdamas susivyniojęs į kelis šiltus apklotus.

— Vieni jų nusivijo priešą, — atsakė burtininkas, — bet dauguma kitų jau grįžo į savo lizdus. Jie nepanoro čia pasilikti ir išskrido su pirmais aušros spinduliais. Jų valdovą Deinas apdovanojo auksu ir prisiekė jiems amžiną draugystę.

— Gaila. Norėjau pasakyti, gaila, kad jie išskrido. Aš taip troškau juos pamatyti, — mieguistu balsu ištarė Bilbas. — Gal dar pamatysiu juos, kai grįšiu į namus. Ar greit jau galėsiu keliauti namo?

— Kada tik panorėsi, — atsakė burtininkas: Bet iš tiesų dar prabėgo kelios dienos, kol Bilbas leidosi į kelionę atgal. Pirma jie palaidojo Toriną. Palaidojo pačiame Kalno vidury, ir Bardas padėjo jam ant krūtinės didįjį deimantą.

— Tegu jis būna čionai, kol šis Kalnas nugrius! — tarė jis.— Tegu atneša laimę jo genčiai, kuri čia gyvens nuo šiolei!

Ant kapo Elfų Karalius padėjo Orkristą, elfų kalaviją, kuri buvo atėmęs iš Torino, kai tas buvo jo nelaisvėje. Dainose pasakojama, jog kalavijas tamsoje imdavęs švytėti, jeigu artindavęsis priešas, todėl niekas negalėjęs nykštukų tvirtovės užpulti netikėtai. Dabar joje apsigyveno Deinas, Neino sūnus, ir tapo Kalno karaliumi, ilgainiui senovinėse menėse prie jo sosto susibūrė daug kitų nykštukų. Iš dvylikos Torino bendražygių liko dešimt: Filis ir Kilis žuvo, savo skydais ir kūnais gindami karalių, nes jis buvo dar ir tikras jų dėdė. Kiti pasiliko su Deinu, o Deinas garbingai padalijo lobį.

Savaime suprantama, nebebuvo nė kalbos, kad auksą, kaip buvo manyta iš pradžių, po lygiai turi pasidalyti Balinas, Dvalinas, Doris, Noris, Oris, Oinas, Gloinas, Bifuras, Bofuras, Bomburas ir Bilbas. Tačiau Bardas gavo keturiolikąją dalį aukso, sidabro dirbinių. Atiduodamas Deinas pasakė:

— Mes garbingai ištesėsime velionio pažadą, juk dabar jis irgi atgavo savo deimantą.

Net ir keturioliktoji lobio dalis pasirodė besąs pasakiškas turtas, kokio neturėjo nė vienas mirtingas karalius. Iš tos dalies Bardas daug aukso nusiuntė Ežero Miesto burmistruvi ir dosniai apdovanojo savo bičiulius ir bendražygius. Elfų Karaliui jis padovanojo Giriono smaragdus, pačią didžiausią savo brangenybę, kurią jam ką tik buvo gražinęs Deinas.

O Bilbui Bardas pasakė:

— Šis turtas lygiai tiek pat tavo, kiek ir mano, nors senasis susitarimas ir nebeteko galios,— juk tiek daug karių gynė jį ir gelbėjo. Nors tu ir atsisakei savo dalies, aš nenorėčiau, kad išsipildytų anie Torino žodžiai, kurių jis vėliau pats pasigailėjo,— jog tau mes pašykštėsia. Tave aš kaip tik norėčiau apdovanoti labiau už kitus.

— Tu labai malonus,— atsakė Bilbas,— bet, garbės žodis, be turto man daug lengviau. Nežinau, kaip parsigabėčiau tiek aukso namo, kaip kelyje išvengčiau karų ir žudynių. O ir namie ką gi aš su juo veikčiau? Ne, tegu jis geriau lieka tavo rankose.

Galų gale jis pasiėmė dvi nedideles skrynutes — vieną aukso, kitą sidabro, tiek, kiek galėjo panešti tvirtas ponis.

— Su šitiek aš vis jau kaip nors susitvarkysiu,— pridūrė Bilbas.

Atėjo metas atsisveikinti su žygio bičiuliais.

— Sudie, Balinai! — tarė jis.— Sudie, Dvalinai, sudie, Dori, Nori, Ori, Oinai, Gloinai, Bifurai, Bofurai ir Bomburai! Te niekad neišretėja jūs barzdos! — Ir, atsigręžęs į Kalną, pridūrė: —Sudie, Torinai Oukensildai, ir jus, Fili ir Kili! Te niekad neišblėsta jūsų atminimas!

Nykštukai išlydėjo jį pro vartus ir žemai nusilenkė, bet ašaros gniaužė jiems gerkles.

— Sudie, tegu visi keliai tau būna laimingi! — pagaliau ištarė Balinas.— O jei kada mus vėl aplankysi, kai jau būsime išgražinę savo menes, surengsime tau iš tiesų smagią puotą!

— Jeigu jūs kada eisite pro šalį,— atsakė Bilbas,— prašom į vidų, nereikia nė belstis. Arbata geriama ketvirtą valandą, tačiau nesvarbu — kada tik ateitumėt, visada būsit man mieli svečiai.

Ir jis pasisuko eiti.

Elfų kariuomenė išžygiavo namo. Liūdna, bet ji buvo smarkiai sumažėjusi, tačiau visi džiaugėsi, kad dabar šiaurės kraštai galės ramiai gyventi. Slibinas nudobtas, goblinai sumušti, ir elfai širdyje jau svajojo apie žiemos pabaigą ir pavasario linksmybes.

Gendalfas ir Bilbas jojo paskui Elfų Karalių, o šalimais žygiavo vėl į žmogų atvirktas Beornas ir visą kelią garsiai dainavo ir juokėsi. Taip jie keliavo, kol priėjo Gūdziosios Girios pakraščius, į šiaurę nuo tos vietos, kur išteka Miško Upė. Ten sustojo poilsio, nes burtininkas ir Bilbas jokia būdu nenorėjo įžengti į girią, nors karalius ir labai prašė pasisvečiuoti jo rūmuose. Gendalfas ir Bilbas ketino aplenkti girią iš šiaurės ir keliauti per tyrus, plytinčius tarp girios ir Pilkųjų Kalnų. Šis kelias, žinoma, buvo ilgas ir nuobodus, bet dabar, kai goblinai buvo sumušti, jis atrodė saugesnis negu tamsūs takai girioje. Be to, kartu žadėjo keliauti Beornas.

— Lik sveikas, o Elfų Karaliau! — pasakė Gendalfas.— Tebūnie linksma žalių jūsų girioj, kol pasens šis pasaulis! Linkiu linksmybės visiems tavo valdiniam!

— Lik sveikas, o Gendalfai! — atsakė karalius.— Linkiu, kad tu visada laiku atsirastum ten, kur labiausiai esi reikalingas! Ir kuo dažniau tu atsirasi mano rūmuose, tuo maloniau man bus tave regėti!

— Prašau jus,— mindžikuodamas sumikčiojo Bilbas,— priimti nuo manęs šią dovaną! — Ir jis įteikė karaliui sidabrinį vėrinį su perlais, kurį atsisveikinant jam davė Deinas.

— Kuo gi aš nusipelniau šitokią dovaną, o hobitai? — nustebo karalius.

— Hm... Taigi, manau, jūs žinote...— dar labiau sutriko Bilbas,— kad aš jums šiek tiek skolingas už jūsų... hm... vaišingumą. Man regis, net plėšikai moka būti dėkingi. Aš išgėriau tada nemažai jūsų vyno ir nemažai jūsų duonos suvalgiau.

— Aš priimu tavo dovaną, o Dosnūsis Bilbai! — oriai tarė karalius.— Aš laiminu tave ir priimu į elfų bičiulius. Tegu niekad nesutrumpėja tavo šešėlis, kitaip vogti pasidarys pernelyg lengvas darbas! Sudie!

Ir elfai pasuko į mišką, o Bilbas iškeliauvo namo.

Kelyje jiems teko įveikti nemažai kliūčių ir patirti nuotykių. Tyrai lieka tyrais, čia ir be goblinų tais laikais buvo pilna visokių nelabučių. Tačiau dabar Bilbas buvo vedamas tiesiu keliu ir gerai saugomas — su juo keliauvo burtininkas ir Beornas, tad jam nė sykio negrėsė tikras pavojus. Šiaip ar taip, žiemos vidury Gendalfas su Bilbu apsuko visą girią ir nusigavo iki Beorno namų, čia abu liko paviešėti. Kalėdos buvo smagios ir linksmos, iš visų kraštų Beornas prisikvietė daugybę svečių. Goblinų iš Ūkanotųjų Kalnų niekas nebebijojo, ne kažin kiek jų ir beliko, o ir tie patys sulindo į giliausius urvus ir išsislapstė. Vargai išnyko iš šių miškų, tad žmonės dabar visur keliauvo be jokio pavojaus. Beornas pasidarė tikras šio krašto valdovas ir valdė plačias žemes nuo kalnų iki girios. Žmonės sako, jog visos jo palikuonių kartos turėjo galią pasiversti į lokius. Pasitaikydavo tarp jų ir nedorų bei piktų žmonių, tačiau dauguma buvo tokie pat geraširdžiai kaip Beornas, gal tik mažesnio ūgio ir ne tokie galingi. Tais laikais iš Ūkanotųjų Kalnų buvo pabaigta išginti goblinus, ir Dykosios Šalies kaimynystėje vėl įsiviešpatavo santaika.

Išaušo švelnus ir šiltas pavasaris, danguje jau švietė skasti saulė, kai Bilbas ir Gendalfas pagaliau atsisveikino su Beornu. Kad ir kaip išsiilgusiam namų, Bilbui vis tiek buvo gaila iš čia išvykti, nes gėlės Beorno sode ir ankstyvą pavasarį žydėjo tokios pat žavios kaip tada vidurvasarį.

Ilgai keliauę, pagaliau jie pasiekė perėją, kur kitados buvo pakliuvę goblinams į nagus. Šįsyk jie įkopė į viršūnę ankstų rytą ir apsidairę išvydo blausioje ryto saulėje dūluojančią žemę. Toliuose mėlynavo Gūdžioji Giria, jos pakraštys net ankstyvą pavasarį atrodė tamsiai žalias. O pačiame horizonte vos ne įžiūrimas dunksojo Vienišasis Kalnas. Jo viršūnėje blykčiojo dar neištirpęs sniegas.

— Štai ir sniegas po gaisro, ir net slibinams ateina galas! — pasakė Bilbas ir atsuko Kalnui ir savo nuotykiams nugarą. Tukiškoji jo esybės dalis jau baigė išsikvėpti, o beginsiškoji kasdien vis labiau ir labiau ėmė viršų.— Dabar aš trokštu tik vieno — kuo greičiau atsisėsti į savo krėslą!— pridūrė jis.

XIX SKYRIUS

PASKUTINIS TARPSNIS

Buvo pati gegužės pradžia, kai abu mūsų keliauninkai priėjo Rivendeilo slėnį, kur stovėjo Paskutinis (arba Pirmutinis) Prieglobstis. Vėlei buvo vakaras, poniai pavargę, ypač tas, kur nešė jų mantą, visiems labai reikėjo poilsio. Kai leidosi stačiu takeliu žemyn, Bilbas išgirdo medžiuose dainuojant elfus, atrodė, lyg jie nė nebuvo nutilę nuo pereito pavasario. Vos raiteliai nusileido į miško laukymę, elfai užtraukė dainą, beveik tokią pat kaip anąkart:

*Siaubūnas nukautas,
Vien kaulai jo barkšo.
Atlyginom skriaudą —
Ir viską pamiršom!
Tegul sau rūdija
Karūnos ir sostai,
Blizgą kalavijai —
Mes turtų netrokštam!
Žolelės čia želia,
Lapeliai šnarena,
Giraitėj upelis
Su elfais skardena.
Sugrįžkit, broleliai,
Į slėnį šį žalią!
Juk žvaigždės vaiskesnės
Už deimantą brangu,
Už lobį mielesnis
Mėnulis padangėj.
Ugnis įliepsnojo
Skaisčiau, kai sutemsta,
Ar matėt žėruojant
Taip požemiuos auksą?
Tad grįžkit, broleliai,
Į slėnį šį žalią!
Oi, kur jūs keliaujat,
Vėlai iš kur grįžtat?
Upeliai čia sraunūs*

*Ir žvaigždės čia ryškios!
Tad kurlink linguojat
Liūdni ir paniurę?
Jums elfai dainuoja
Ir kviečia į būrį.
Sugrįžkit, broleliai,
[slėnį šį žalią!
Tra lia, Tra lia lia!*

Paskui slėnio elfai žengė iš miško, pasveikino burtininką ir Bilbą ir palydėjo per tiltą į Elrondo namus. Šeimininkas juos nuoširdžiai priėmė, šį vakarą susirinko daugybė nekantraujančių pasiklausyti apie jų nuotykius. Pasakojo Gendalfas, nes Bilbas apsnūdęs visai nutilo. Didžiąją dalį istorijos jis puikiai žinojo, nes pats joje dalyvavo ir pats burtininkui buvo ją pasakojęs, kai keliavo namo ir viešėjo pas Beoną. Tačiau kartkartėmis, kai išgirdavo ką nauja, Bilbas pramerkdavo vieną akį ir pasiklausydavo. Dabar jis sužinojo, kur buvo iškeliavęs Gendalfas. Pasirodo, jo būta didžiojoje gerųjų burtininkų — mokslingųjų baltosios magijos žinovų — taryboje. Bendromis jėgomis jie galų gale išvijo juodąjį Raganių iš niūraus jo būsto pietiniame Gūdžiosios Girios pakraštyje.

— Nuo šiolei,— kalbėjo Gendalfas,— miškai nebebus tokie pavojingi, o šiaurė, tikiuosi, ilgam išsivaduos iš to siaubo. Bet būtų dar geriau, jeigu pasisektų jį visai išvaryti iš mūsų pasaulio!

— Iš tiesų gerai būtų,— pritarė Elrondas,— tik vargu ar mes besulauksim to laiko.

Kai pasibaigė jų kelionės istorija, buvo papasakota dar begalė kitų — apie senus laikus ir pačius naujausius įvykius ir net apie tai, ko visai nėra buvę,— kol galų gale Bilbas ėmė knapsėti nosimi ir susigūžęs kamputyje saldžiai užmigo.

Pabudo jis baltutėlaičiame patale, pro atvirą langą žvelgė mėnulis. Apačioje, prie upelio, it varpeliai skambėjo elfų balsai:

*Dainuojame džiaugsmui tavajam visi!
Vėjelis iš miško viržynuos nuklys,
Čia žvaigždės žieduos ir mėnulis žieduos,
Kiek daug čia Nakties žiburėlių danguos!
Mes šokame džiaugsmui tavajam visi!
Žolė čia švelni, mūs jaunystė šviesi,
Čia upės sidabro, šešėliai — anglies —
Per naktį gegužio mūs dainos skambės!
Dainom jam išausim švelniausius sapnus,
Tegul jis pamiega, sapnuodamas mus.
Narsiam keliauninkui taip minkšta gulėt —
Liūliuoki jį, gluosni, tu, alksni, padėk!
Pušele, neošk, tik klusniai parymok,
Mėnuli, nešviesk, debesėliais užklok,
Jūs, ažuole, uosi, šnarėją paliaukit,
Sustokit, upeliai, aušra kol ims aušti!*

— Ei, linksmuoliai! — šūktelėjo Bilbas, iškišęs galvą.— Ar jau seniai patekėjo mėnulis? Teisybė, jūsų lopšinė prižadintų net girtą gobliną! Bet vis tiek jums ačiū!

— O tavo knarkimas ir slibiną iš numirusių prikeltų — bet vis tiek tau ačiū! — ėmė juoktis elfai.— Tuojau išauš, o tu miegi nuo pat vakar vakaro. Rytoj tikriausiai jau būsi atsigavęs iš nuovargio.

Elrondo namuose ir valanda miego yra tikras vaistas,— atsiliepė Bilbas,— bet aš norėčiau to vaisto kiek įmanoma daugiau. Dar syki labos jums nakties, mano mieli bičiuliai! — Tai taręs, vėl virto į lovą ir išmiegojo beveik iki pusiaudienio.

Šiuose namuose jo nuovargis greitai praėjo, ir jis ne syki šoko ir laidė sąmojus su elfais ir ankstų rytą, ir vėl vakarą. Tačiau net ir gyvenimas elfų slėnyje ilgam jo nesulaikė — jis ilgėjosi savo namų. Todėl po savaitės atsiveikino su Elronda, įteikė jam dovanų, kurių tas labai nenorėjo priimti, ir abu su Gendalfu išjojo.

Vos tik juodu paliko slėnį, dangus vakaruose aptemo, pakilo vėjas ir prapliupo lyti.

— Tikrai linksmas gegužis! — pasakė Bilbas, lietuį teškiant į veidą.— Tačiau visos legendos jau praeity, mes grįžtame namo. Ko gero, čia pirmas ženklas, kad nebetoli namai.

— Kelias dar labai tolimas,— pasakė Gendalfas.

— Bet jis veda namo,— atsakė Bilbas. Jie prijojo upę, kuri žymėjo Dykosios Šalies ribas, ir nusileido nuo stataus kranto prie brastos, kurią turėtų ir jūs prisiminti. Upė buvo patvinusi, nes artinosi vasara

ir tirpo sniegas, be to, kone kasdien pliaupė lietus. Vargais negalais jie persikėlė į kitą krantą ir nuskubėjo pirmyn, nes jau leidosi sutemos. Tai buvo paskutinis jų kelionės tarpsnis.

Viskas atrodė taip, kaip ir anuomet, tik draugė dabar buvo mažesnė ir ne tokia triukšminga, be to, nebebuvo trolių. Kelyje Bilbas nuolatos prisimindavo koki įvykį ar kieno pasakytus žodžius — jam atrodė, jog nuo jų kelionės pradžios prabėgo ne vieneri, o koks dešimt metų. Žinoma, jis iškart atpažino tą vietą, kur ponis įlėkė į upę, o jie išklydo iš kelio ir patyrė didžiai nemalonų nuotykių su Tomu, Bertu ir Viljamu.

Ne per toliausiai nuo kelio jie išsikasė prieš metus paslėptą trolių auksą. Jo niekas nebuvo palietęs.

— Man ir taip užteks jo iki mano dienų galo,— pasakė Bilbas.— Geriau tu jį pasiimk, Gendalfai. Kas kas, o jau tu tikrai rasi, kur jį padėti.

— Rasti tai rasiu!—atsakė burtininkas.— Tačiau dalybos yra dalybos! Ką žinai, gal ir tau jo prireiks kur kas daugiau, negu tu manai.

Jie susipylė auksą į maišus ir užkėlė ant ponių, tie, žinoma, tokia našta toli gražu nebuvo patenkinti. Dabar jau traukė gerokai lėčiau, nes daugiausia teko žingsniuoti pėstiems. Užtat kaip malonu buvo eiti per žalią minkštą žolę. Hobitas drožė laimingas ir šluostėsi veidą raudono šilko nosinaite — ne, ji buvo ne jo; iš tų, kur tada pasiėmė su savimi, nebeturėjo nė vienos, o šitą buvo pasiskolinęs iš Elrondo,— nes jau prasidėjo birželis, vasaros mėnuo, oras buvo vėl giedras ir karštas.

Kadangi viskas šiame pasaulyje turi pabaigą, net ir mūsų pasaka, tai atėjo diena, kai jie išvydo vietas, kur Bilbas buvo gimęs ir augęs, kur kiekvieną kalnelį, kiekvieną medelį pažinojo kaip savo penkis pirštus. Nuo kalniuko paregėjo savo mieląją Kalvą, tad sustojo ir prabilo:

*Keliai kur tiktai nori veda —
Per niūksančias girias, uolas
Ir pro olas, kur saulė nesurado,
Ir upelius, kur jūros nesuras,
Pro sniegą, kur žiema prisnigo,
Gėlėm gražiausiom nubertu taku,
Per pievą ir per lauką lygų
Mėnuliui šviečiant kelių surandu.
Kelias kur tiktai nori veda
Po neramiu ir po šviesiu dangum —
Klajūno kojos pačios kelių rado
Galų gale iš tolių svetimų.
Šios akys matė kalaviją, ugnį
Ir siaubą menių akmenų juodu —
Kokia miela žalia laukų bedugnė
Ir kaip vaikystėj medžiai ant kalvų!*

Gendalfas dėbtelėjo į jį.

— Bilbai, brangusis! — pasakė jis.— Kas gi tau atsitiko? Tu nebe tas hobitas, kurį aš kitados pažinojau.

Jie perėjo per tiltą, pasuko pro malūną prie upės ir atsidūrė tiesiai prie Bilbo durų.

— Dievuli mielas! Kas čia darosi?! — sušuko nustebeęs hobitas.

Prie olos buvo didžiulis sambrūzdis, prisirinkę visokiausių hobitų — garbingų ir nelabai garbingų; daugelis jų vaikščiojo čia į lauką, čia į vidų ir, kaip su apmaudu pastebėjo Bilbas, net kojų į kilimėlių nenusivalydavo.

Jie visi dar labiau nustebo negu Bilbas. Mat jis parsirado per patį varžytinių įkarštį! Ant vartelių kabojo didžiulis skelbimas, kuriame juodu ant balto buvo parašyta, jog birželio dvidešimt antrą dieną įvyksiančios varžytinės, kuriose ponai Knyslys, Knyslys ir Rausikas išparduosią velionio Bilbo Beginso, eskvairo, iš Begendo Po Kalva Hobitone, turtą; pardavimas prasidėsias lygiai dešimtą valandą. Dabar jau buvo beveik priešpiečių metas ir didžioji dalis daiktų jau buvo parduota už įvairiausių kainą, tiksliau pusvelčiui, kaip tokiose varžytinėse įprasta. Bilbo pusbroliai Sakviliai-Beginsai kaip tik jau matavo kambarius, norėdami įsitikinti, ar tilps jų nuosavi baldai. Žodžiu, Bilbas jau buvo pripažintas mirusiu, ir ne vienam buvo gaila, kad jis dabar grįžo gyvas ir sveikas.

Išgirdę misterį Bilbą Beginsą sugrįžus, sujudo sukruto visi hobitai ir Po Kalva, ir Virš Kalvos, ir Anapus Upės. Apie šį įvykį visi kalbėjo daugiau kaip devynias dienas. O teisminė gaišatis užtruko net kelerius metus. Daug vandens nubėgo, kol misteris Beginsas vėl buvo įrašytas į gyvuosius. O tiems, kuriems pasisekė pigiai įsigyti Bilbo daiktų, teko ypač ilgai tą įrodinėti. Galų gale nebeapsikęsdamas, kad būtų greičiau, Bilbas daugelį savo baldų atpirko. Tačiau sidabriniai šaukštukai kažkur pradingo ir daugiau nebeatsirado. Bilbas spėjo, jog čia bus prikišę nagus Sakviliai—Beginsai. Šie giminaičiai

niekad nepripažino, jog grįžo tikrasis Beginsas ir niekad nebeplaikė su juo kaimyniškų santykių. Juk jiems taip norėjosi apsigyventi jo mielojoje oloje!

Iš tiesų Bilbas pasijuto praradęs ne tik šaukštukus — jis prarado garbaus hobito reputaciją. Teisybė, visą gyvenimą jis liko elfų bičiuliu, jį gerbė nykštukai, jo namų nelenkė burtininkai ir žmonės, tačiau kaimynai jo nebeplaikė pagarbos vertu hobitu. Visiems jis atrodė kuoktelėjęs — su juo draugavo tik mažieji sūnėnai ir dukterėčios iš Tuko pusės, bet jų tėvai tai draugystei irgi nepritarė.

Labai gaila, bet jis to visai neėmė į galvą. Gyveno labai patenkintas, arbatinukas ant židinio kunkuliavo dar melodingiau negu anais ramiais laikais dar prieš nekviestųjų svečių atsilankymą. Durklą jis pasikabino viršum židinio. Šarvus užmovė ant stovo hole, o vėliau atidavė į muziejų. Auksą ir sidabrą beveik visą išleido dovanoms, ir naudingoms, ir visai absurdiškoms — tai šiek tiek paaiškina jo sūnėnų bei dukterėčių prierašumą. Stebuklingojo žiedo niekam nerodė, jį užsimaudavo tik tada, kai ateidavo nemalonių lankytojų.

Jis įprato rašyti eiles ir svečiuotis pas elfus. Ir nors daugelis kaimynų lingavo galvas, sukiojo pirštus prie smilkinių ir sakė: „Vargšelis senasis Beginsas!“ — nors maža kas betikėjo Bilbo pasakojimais, jis jautėsi laimingas iki pat savo dienų galo, o gyveno jis kaip reta ilgai.

Praėjo keleri metai. Vieną rudens vakarą Bilbas sėdėjo savo kabinete ir rašė memuarus — galvojo juos pavadinti „Ten ir atgal. Hobito kelionė“, — tik staiga už durų pasigirdo skambutis. Įėjo Gendalfas ir nykštukas — ne kas kitas, kaip Balinas!

— Prašom! Prašom! — sušuko Bilbas. Netrukus visi susėdo į krėslus prie židinio. Balinas pamatė, kad misterio Beginso liemenė dabar pasidariusi kur kas platesnė, bet su tikro aukso sagomis, o Bilbas pastebėjo, kad Balino barzda pailgėjusi dar keliais coliais ir diržas labai gražus, visas nusagstytas brangiaisiais akmenimis.

Žinoma, jie tuoj prisiminė senus laikus, ir Bilbas paklausė, kaip sekasi Kalno gyventojams ir jų kaimynams. Pasirodo, visiems sekėsi kuo puikiausiai. Bardas atstatė Deilo miestą, ir ten vėl prisirinko žmonių — nuo ežero, iš pietų ir iš vakarų; slėnyje vėl dirbama žemė, ji vėl pasidarė derlinga. Buvusioje dykynėje pavasarį vėl gieda paukščiai ir žydi gėlės, o rudenį noksta vaisiai ir keliamos smagios puotos. Ežero Miestas irgi atgijo ir dar labiau praturtėjo — Sraunioji Upe į abi puses tik siuva ir siuva pilni gėrybių laivai. Elfai, nykštukai ir žmonės dabar gyvena didžioje santarvėje.

Tik senajam burmistrai blogai baigėsi. Bardas davė jam daug aukso, norėdamas pagelbėti ežero gyventojams, bet burmistras, matyt, buvo iš tų žmonių, kurie greit užsikrečia, tad jam tuoj prilipo slibino liga: susigriebė beveik visą auksą ir pabėgo, paskui visų apleistas mirė tyruose badu.

— Naujasis burmistras daug išmintingesnis, — baigė pasakoti Balinas, — jis tapo labai garsus ir įsigijo gerą vardą, nes jo dėka miestas vėl suklestėjo. Naujai kuriamose dainose sakoma, jog jo laikais iš tiesų galų gale ėmusios plaukti aukso upės.

— Vadinasi, senovės dainų pranašystės nors tiek išsipildė! — pasakė Bilbas.

— Be abejo! — atsiliepė Gendalfas. — O kodėl gi jos neturėjo išsipildyti? Nejaugi jūs nustojoj tikėjęs pranašystėmis dėl to, kad pats padėjot joms pildytis? Nejaugi tikrai manot, kad iš visų bėdų išnešdavot sveiką kailį paprasčiausiai tik dėl to, jog esat gimęs po laiminga žvaigžde? Jūs nuostabus, misterio Beginsai, ir aš nuoširdžiai žaviuosi jumis, bet, šiaip ar taip, žmogus šiame pasaulyje tėra tik menkas šapelis!

— Na ir puiku! — nusijuokė Bilbas ir atkišo jam tabakinę.